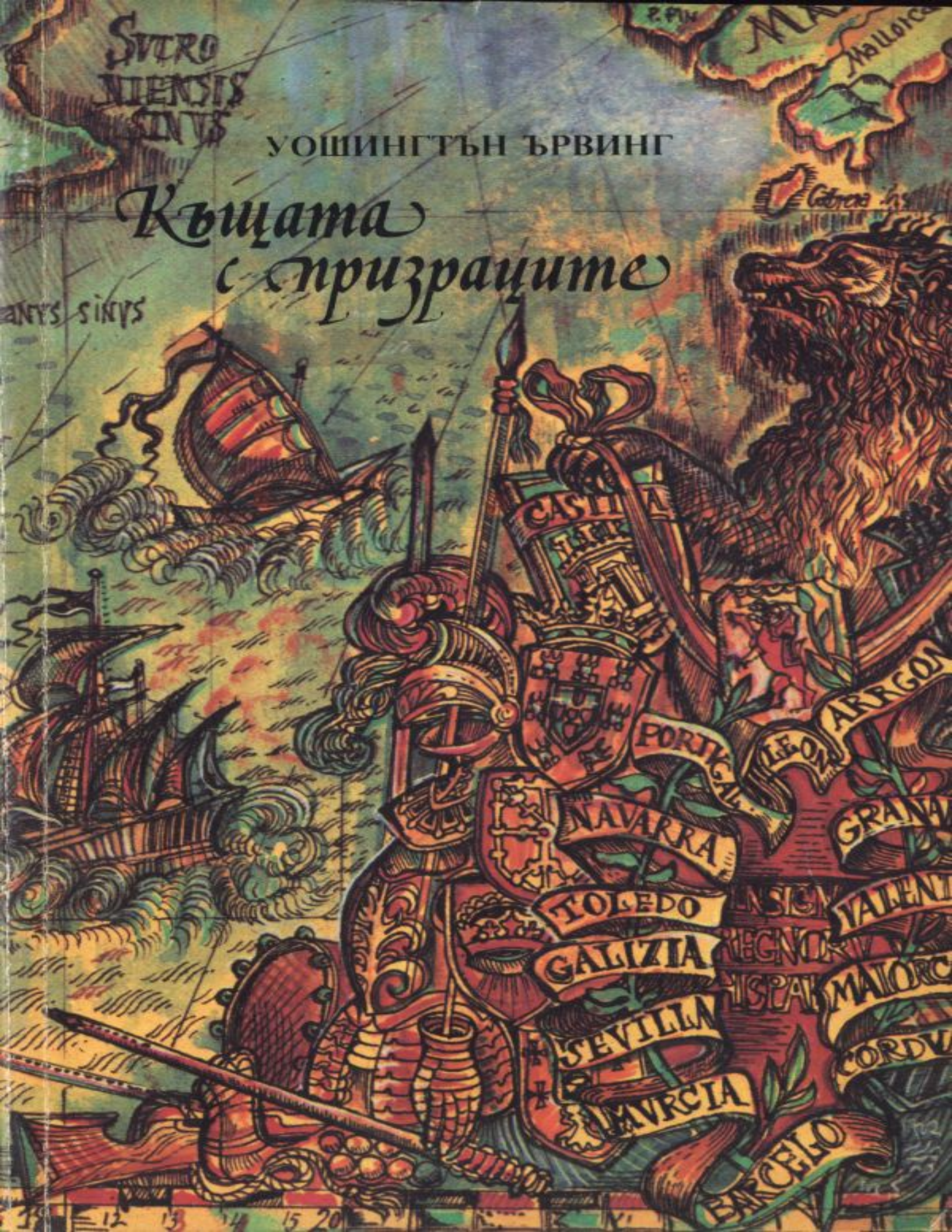

SVRO
MENSIS
SINVS

УОШИНГТЪН ЪРВИНГ

Къщата с призраците

ANVS SINVS

УОШИНГТЪН ЪРВИНГ КЪЩАТА С ПРИЗРАЦИТЕ НОВЕЛА И ЛЕГЕНДИ

Превод: Мария Райчева, Дидид Бурилкова, Правда Митева

chitanka.info

АЛЕКСЕЙ ЗВЕРЕВ

ПРИКАЗКИТЕ НА ДИДРИХ НИКЪРБОКЪР

В зората на деветнадесетия век името на Дидрих Никърбокър е известно на всеки образован американец.

Мнозина си спомнят сензацията, която предизвиква излязлата под това име през 1809 г. „История на Ню Йорк“. Отначало в няколко вестника се появява съобщението за тайнственото изчезване на един възрастен джентълмен — гост на старинен нюйоркски хотел, оставил в стаята си куп изписани листа. Отправя се молба към роднините и наследниците да се явят да получат ръкописа. Никой не се отзовава. Тогава ръкописът бива отпечатан уж за заплащане на разноските в хотела.

В ръкописа се разказва за онези далечни времена, когато Ню Йорк се нарича още Нови Амстердам и е населен с холандци. Никърбокър — под това име подписва своя труд авторът — кани читателя да се пренесе в XVII век и да подиша въздуха на тази епоха с нейните необичайни за съвременния вкус представи и нрави. Той разказва за холандските губернатори, които много приличат на героите на Рабле и Суифт, за отдавна забравени ритуали и обичаи, политически интриги и войни. Остроумието и ерудицията му са блестящи.

Но скоро става ясно, че всичко това е мистификация. Че никога не е съществувал малко странният старец, който, раздразнен от неграмотността и тъпоумието на съотечествениците си, напуска със свитък в ръце „Независимия колумбийски хотел“ и сякаш потъва във вечността. Наистина той още много пъти напомня за себе си, като печата в списанията увлекателни повести из ранната американска история. Но вече на всички става известно, че всъщност тези повести се пишат от Уошингтън Ървинг (1783—1859), блестящо надарен млад журналист и литератор, на когото е съдено да спечели за зараждащата се американска литература вниманието и признанието на европейските читатели.

Романтиците обичат литературните мистификации. Ървинг, който е първият американски романтик, изучава чудесно законите на този своеобразен жанр. Той умее да създава маска, която да притежава достоверността на живия човек, на историческото лице. Притежава редкия талант да стилизира. С неподражаем хумор пародира учените педанти, а между другото се подиграва и с патриотичните заблуди от най-различен характер.

Не случайно Ана Ахматова нарича Ървинг „велик мистификатор“. Пушкин също повярвал на неговите стилизации: след като прочита книгата му „Алхамбра“, решава, че държи в ръцете си записки на старинни арабски и испански легенди и използва една от тях за сюжет на „Приказка за Златното петле“.

Природата дарява Ървинг с таланта да преразказва, осмива и имитира чуждите художествени средства. А социалните му и литературни възгледи му помагат да развие този талант. Ървинг принадлежи към поколението, за което американската революция от 1776 г. е съвсем близко минало. Но това поколение вече успява да се убеди, че не съществува нищо общо между прекрасния идеал на революцията и всекидневието на буржоазното общество. Възниква романтичният конфликт между мечтата и действителността. Ървинг решава този конфликт така, както го решават много романтици: обръща гръб на съвременността и насочва погледа си към миналите, много по-ярки и хармонични епохи в живота на човечеството.

Животът, който кипи край него в родината му, не го интересува твърде много. Наистина вече като възрастен, свикнал с удобствата човек, през 1833 г. той въпреки всичко решава да предприеме голямо пътуване по новите територии на Юг и на Запад, като дели с преселниците техния корав хляб и тежък чергарски бит. Вследствие на това се появяват три тома увлекателни очерци за прерията, за първите заселници и за индианците. Впрочем яркото описание в тези очерци е стеснило едва ли не напълно социалната проблематика, която авторът по всякакъв начин се е старал да смекчи, доколкото не е могъл изобщо да я избегне.

И сякаш удовлетворен от изпълненото досадно задължение пред читателите си съотечественици. Ървинг се отдава на любимия си жанр — биографиите, който, за щастие, не изисква от него да реагира на всекидневните проблеми. Той пише за Оливър Голдсмит, за Мохамед и

завършва творческия си път с многотомна биография на Вашингтон. Ървинг изобщо не се интересува от политическите и литературните борби — толкова остри в Америка в средата на миналия век, прекарва в усамотение месеци и цели години. А когато от време на време напуска имението си и се отбива в Ню Йорк, го разглеждат с любопитство като жива отломка на отдавна отминала епоха.

Славата и успехът съпътствуват Ървинг през целия му дълъг живот. С годините той чувствително се променя. В притежаващия изискани светски маниери американски посланик в двора на Изабела Испанска, малцина биха познали язвителния шегаджия, който преди повече от три десетилетия публикува „История на Ню Йорк“. Към края на живота си Ървинг е обкръжен в Америка с почит, граничеща с преклонение. Дипломатическата кариера му донася много по-голяма полза, отколкото литературните му произведения.

Може би този успех на галеник на съдбата оставя следа в творчеството на Ървинг, който не забелязва много от противоречията и драмите на своята епоха, така дълбоко развълнували неговите най-видни литературни съвременници — Едгар По и Хърман Мелвил.

Ървинг е най-жизнерадостният и оптимистичен писател на миналия век. А деветнадесетият век не е предразполагал към оптимизъм. Ървинг живее дълго и пред очите му Америка се изменя неузнаваемо. Благородните илюзии, събудени от революцията, се разсейват. Встъпва в своите права буржоазният ред. Този прелом изобщо липсва в книгите на Ървинг.

Между другото, той познава идеално живота около себе си и ако не обича да пише за него, това всъщност се обяснява с литературната позиция, която си е избрал. Син на шотландски търговец, прехвърлил се през океана малко преди събитията от 1776 г., в детството си той жадно поглъща все още многобройните по онова време свидетелства за отшумялата колониална епоха. Това време оставя за спомен по бреговете на Хъдсън стари протестантски църкви, покрити с керемиди къщи с по два фронта и холандския акцент на селяните, които разказват дълги увлекателни истории за вещици и иманяри, за призраци и прочути пирати. За Ървинг тези предания крият романтика и багри, каквито не намира в сивото всекидневие на деловия, процъфтяващ Ню Йорк.

Той решително се противопоставя на опитите да бъде включен в това всекидневие и да се занимава с търговия на железарски стоки или с право. Мечтателен, впечатлителен, непрактичен, Ървинг хвърля в недоумение дори близките си, които бързо усвояват лишените от сантименталност американски обноски и в края на краищата го оставят намира, като му дават възможност да се посвети на литературата — жалък, недоходен занаят. Той пише стихове, театрална критика, фейлетони, инициатор е на издаването на алманах „Салмагунди“, става доста известен белетрист, но звездният му час настъпва, когато във въображението му се ражда фигурата на Дидрих Никърбокър.

„Историята на Ню Йорк“ е била възприета само като бурлеска, без да се обърне внимание, че възхищенията в нея съвсем не са по-малко от хитростите. В „Апология на автора“, добавена четиридесет години след първото издание, Ървинг направо посочва, че неговата книга е не само смешен очерк за едновременни случки. При цялата уродливост на описваното време „тази епоха е била поетична... поетична в своята загадъчност“, „обвеяна със странни, причудливи спомени, на каквито е толкова бедна нашата млада страна“.

Именно затова тя привлича младия писател. За Никърбокър е мъчително времето, в което живее. Заниманията с история му помагат да се пренесе от скучното „днес“ в романтичното „тогава“. Той се заравя в миналото, за да не забелязва израсналите навсякъде наоколо „пищни убежища на разкоша“, тези отвратителни езически храмове, в които се извършват борсовите сделки и кипят политическите интриги. От покритите с прах ръкописи от холандското време се възправя образът на цъфтящ и слънчев свят, в който всъщност няма никакви следи от човешка дейност. Когато Никърбокър се затваря, за да се обгради с мухлясали книги и купчина записки, за него като че ли престава да съществува заобикалящият го свят, пък и точно това му е било необходимо.

И в това отношение героят прилича много на своя създател. Ървинг също така се е ядосвал, че животът в Америка става все по-безцветен, все по-вулгарен духовно. Той не може да разбере къде изчезват патриархалната простота на нравите и ярката екзотика на битата, недоумява защо добросъседството се сменя с взаимно ожесточилата хората борба за богатство и защо кипящата енергия на

американците, която движи страната напред, съжителствува съвместно с бездушния морал на натрупването, с безчувствеността към истинската красота.

Недоволството от настоящето предизвиква у него страст към миналото, което той понякога е склонен силно да идеализира. И колкото повече расте разочарованието му от Америка, толкова повече се засилва копнежът му да избяга в Европа. Струва му се, че там още не са се научили да мислят така прозаично както в Уолстрийт. Там е оазисът на културата, там е истинската просветеност, раждаща неподправено изкуство.

Той заминава през 1815 г., за да не се върне цели седемнадесет години. И още щом стъпва на английска земя (където, както става ясно, за него се отзовават ласкаво и Байрон, и Скот), връхлитат го американските спомени. И се изливат на страниците на новите му книги.

Тези книги са свободни в жанрово отношение: новелите се редуват с очерци, пътеписи, исторически ескизи, филологически бележки. От европейска перспектива родината му се представя обвита със същия онзи романтичен воал, който се е спускал някога пред погледа му, устремен към отплаващите за Европа кораби. Ражда се носталгичното настроение. То се отразява върху начина на изобразяване на американския живот и в „Скици“ (1819), и в „Брейсбридж Хол“ (1822), и в „Разкази на пътешественика“ (1824).

Когато прочита „Скици“, Гьоте изразява съжаление, че авторът твърде често избягва американските теми, предпочитайки „скитащите“ сюжети и мотиви. Но Ървинг остава в своето творчество американец, дори когато черпи сюжетите си от други извори. Той пише за средновековна Европа, за мавританска Испания, а внимателният читател веднага открива зад рицарския и източен колорит практическата жилка на героите, тяхната житейска съобразителност, липсата на предразсъдъци — типични американски черти.

Атмосферата на приказното, мистичното, отвъдното, която е така скъпа на романтиците, последователно се разрушава у Ървинг. Създава се особената поетика на реалността на невероятното — Едгар По ще я доведе до съвършенство. Тя отговаря много по-органично на американското виждане на нещата. Тази поетика придава автентична самобитност на разказите на Ървинг.

Заимствувайки сюжета на популярната балада на Бюргер за Ленор (у нас известна по преразказа на Жуковски), той измисля „страшния“ разказ, в който героят след смъртта си се появява на пиршеството и дори отвлича годеницата, а накрая се разкрива, че всичко това е мистификация, замислена от духовит човек, който не се бои от призраци и много прилича на съотечествениците на автора. Съобразителен селски момък прогонва съперника си, като разиграва една нощ на затънтен друм цяло представление с привидения, които се замерват с истински тикви.

Според собствените си думи, Ървинг пише новелите от сборника „Алхамбра“ в „Харун ал-Рашидов стил“, като майсторски имитира източните легенди и насища повествованието си с всички характерни белези на приказката. Но в тях се чувства подигравка с феодалните представи, нелепи за несвикналия със съсловното разделение американец. Пушкин долавя тази ирония в „Легенда за арабския звездоброец“ и я превръща в политическа сатира в „Приказка за Златното петле“. Никаква стилизация не е могла да скрие американския произход на тези остроумни притчи, където бягството на трите принцеси се подготвя от техните кавалери с предвидливост, достойна за търговски посредник, а безделникът паж, който иска ръката на клетото момиче, проявява пресметливост, на която биха завидели дори обиграни борсови посредници.

В своите новели за Америка Ървинг с любов описва времената на ранните заселници, когато „всичко е било спокойно и на мястото си, всичко се е вършело без бързане и ритмично: никаква суета, никаква припряност, никаква борба за съществуване“. Разбира се, той умее не само да се любува на холандското минало, но да открива в него лицемерие и грубост, суеверия и лов на вещици — отвратителни последици от монотонния, мъчителен живот на глухата отвъдокеанска провинция. Историзмът на Ървинг е условен като при всички романтици. Той старателно е преобличал своите любими герои в старинни камизоли и надиплени бонета, но въпреки това по своя мироглед и психология те си остават американци от началото на миналия век.

Може би и той понякога не е забелязвал, че навсякъде в неговите новели личат белезите на онова разбиране за живота, които са характерни за неговата епоха и неговата страна. Много неща се

обясняват с това, че враждата на Ървинг с обхванатата от треската на индустриализацията Америка не е била толкова принципна и остра и е приличала по-скоро на леко недоразумение, отколкото на сериозен конфликт.

Но илюзиите, които са владеели Ървинг, не са притъпили поетичността на неговите новели и не са принизили литературното им значение. Всъщност той е откривал на американците собствената им страна. Той пръв намира и специфичните за Америка противоречия, и героите, изразяващи националния характер, и проблемите, които позволяват да се почувствува особеното устройство на живота в младата република отвъд океана.

Всяка антология на американската новела започва с разказа „Рип Ван Уинкъл“. Описаната тук случка при цялата ѝ невероятност може да се приеме само като куриозен случай. Ала в тази история на човека, който си е сръбнал веднъж много силен ром и проспал в планините цели двадесет години, се крие дълбоко философско съдържание.

Когато се връща в родното си село, Рип остава поразен от мащабността на промените и това усещане за стремителния темп на живота — съвсем неочаквано за литературата на онова време, е чисто американски мотив. Но най-важното е, че всичко се е променило не към добро и прелетелите две десетилетия не са сблизили, а още повече са разделили хората и са накарали такива неудовлетворени от всекидневието чудаци като Рип още по-остро да почувствуват своята самота в равнодушния, студен свят.

И у читателя неволно възниква подозрението, че дългото отсъствие на Рип е било предизвикано не само от шегата на необикновената компания, която среща. Може би самият Рип е искал да изчезне от този свят, да се разграничи от него с мечтата, със съня — да избяга, както напуска цивилизацията героят на Купър Кожения чорап, както се спасява от нея на китобойния кораб героят от „Моби Дик“ Ишмиъл, както търсят убежище от нея и днес много герои на американски писатели.

Има нещо сходно с тази странна съдба и в биографията на самия Ървинг. Наивността на бленуваното от него бягство сега е очевидна, ала времето е съхранило най-хубавите разкази на Ървинг, в които са набелязани конфликти и днес така актуални за американската литература.

ИСТОРИКЪТ ПРЕДГОВОР КЪМ СБОРНИКА „БРЕЙСБРИДЖ ХОЛ“

Хермион: Седнете, моля, при нас и ни разкажете една приказка.

Мамилиус: Весела ли да бъде, или тъжна?

Хермион: Колкото може по-весела.

Мамилиус: През зимата най-подходяща е тъжната приказка, зная една за духове и таласъми.

Хермион: Разкажете ни нея, сър.

„Зимна приказка“

Тъй като нашето време е време на историите, понякога се изкушавам да разкажа на читателя някоя от многото истории, поднасяни заедно с вечерята в Брейсбридж Хол. Всъщност бих могъл да предоставя цяла поредица, в която броят им да е почти колкото в „Хиляда и една нощ“, по някои от тях са доста банални и отегчителни; за други не съм сигурен как ще изглеждат напечатани, а една голяма част е разказал старият генерал и в тях става дума главно за лов на тигри, яздене на слонове и за Серингапатан, оживени от чудните подвизи на Туну Сахиб и великолепните шеги на майор Пендъргаст.

Винаги заемах скромно място на края на масата, където можех да се отдавам на настроението си необезпокояван от никого: слушах внимателно, когато историята беше хубава, а позадрямвах, ако беше скучна, което считам за свършенство, в умението да слушаш.

Онази вечер, докато генералът разказваше някаква история, изпаднах в лека дрямка и се пробудих, когато ескуайърът внезапно заяви, че е мой ред да позабавлявам присъстващите с някоя

история. Поради това, че така задълбочено слушах другите, беше ми съвестно да откажа; но нито паметта ми, нито моята находчивост бяха в състояние да откликнат на една толкова неочаквана молба и затова поисках разрешение да прочета ръкопис, излязъл изпод перото на моя сънародник, покойния мистър Никърбокър, историка на Ню Йорк. Тъй като този древен летописец може да е почти така непознат за моите читатели, както и за компанията в Брейсбридж Хол, няма да бъде излишно, преди да преминем към ръкописа, да кажем няколко думи за него.

Дидрих Никърбокър е роден в Ню Йорк и с потомък на едно от най-старите холандски семейства, които първоначално се заселили в тази провинция и останали там, след като била завзета от англичаните през 1664 година. Потомците на тези холандски семейства все още живеят в села и отдалечени селища в различни части на страната; с изключително упорство държат да запазят облеклото, обноските, дори езика на своите предци и образуват една ярко открояваща се интересна забележителност в разнородното население на щата. В едно селце, което се издига на стръмния склон на хълм отвъд река Хъдсън, а куполата на църквата му се вижда от Ню Йорк, много стари хора дори днес говорят английски с акцент, а свещеникът проповядва на холандски; традиционната любов към спокойствието и тишината се отстоява така истински, че в такова, потънало в дрямка селце посред топъл летен ден бръмченето на някоя по-едра муха-месарка отеква от единия до другия край.

Именно с това, заслужаващо похвала унаследено чувство, така съхранено от тези достойни хора, мистър Никърбокър се заловил да напише история на родния си град, която да обхваща периода от управлението на тримата холандски губернатори, когато градът бил все още подвластен на холандската династия Хогенмоген^[1]. За да изпълни замисъла си, този обикновен холандец извършил огромно историческо проучване със съзнанието колко изключително важна е избраната от него тема. Творбата му обаче била дотолкова неразбрана, че я обявили просто за хумористично произведение, което осмива глупостта на времето в политическо и нравствено отношение и дава своеобразна представа за човешката природа.

Както и да е. Между останалите от мистър Никърбокър ръкописи има няколко по-леки разказа, очевидно извлечени от

материалите, които е събирал по време на задълбочените проучвания за своята история и които сякаш е захвърлил пренебрежително като недостойни за публикуване. Някои от тях попаднаха в ръцете ми по една случайност, за която е излишно да споменавам сега. Именно един от тези разкази с увод от мистър Никърбокър аз реших да прочета, за да изпълня задължението си към другите разказвачи в Брейсбридж Хол. Прилагам го за онези мои читатели, които обичат разказите.

[1] 1614—1664 г., когато бреговете на р. Хъдсън и остров Манхатън са били холандска колония — Б.р. ↑

КЪЩАТА С ПРИЗРАЦИТЕ ОТ КНИЖАТА НА ПОКОЙНИЯ МИСТЪР НИКЪРБОКЪР

„В стари времена такава къща имало почти във всяко селище. Ако тя се намирала на някое мрачно място или била построена в стар романтичен стил, или ако в нея се било случило нещо особено, като убийство, внезапна смърт и така нататък, несъмнено къщата ставала белязана и започвали да я смятат за свърталище на духове.“

Бърн, „Стари
разкази“

В неотдавнашни времена, когато бях момче, в околностите на древния град Манхатос имаше стара голяма къща, която наричаха Къщата с призраците. Тя беше една от малкото останки от архитектурата на първите холандски заселници и вероятно е била забележителна по времето, когато са я построили. Състоеше се от централна сграда и две крила, чиито фронтони бяха стъпаловидни. Беше отчасти дървена, отчасти от малки холандски тухли, които достойните заселници донесли със себе си от Холандия, преди да открият, че тухли могат да се изработват навсякъде. Къщата беше отдалечена от пътя и се намираше сред голямо поле. До нея водеше широка алея с бели акции, няколко от тях поразени от гръм, а две-три други — повалени. Разпръснати из полето растяха ябълкови дръвчета, имаше и следи от някогашна зеленчукова градина, но оградата беше съборена, зеленчуците бяха изчезнали или подивели и почти не се различаваха от плевелите. Тук-там се виждаше раздърпан розов храст или голям слънчоглед се извисяваше над къпините с тъжно наведена

глава, сякаш потънал в съзерцание на околната пустош. Част от покрива на старата къща беше хлътнал, вратите бяха изпочупени и закърпени с груби дъски. В двата края на къщата имаше ръждясали ветропоказатели, които при всеки полъх дрънчаха и свистяха, но винаги показваха грешна посока. Дори и в най-добрите времена цялото място изглеждаше изоставено и самотно, но излезеше ли буря, воят на вятъра около старата порутена къща, поскърцването на ветропоказателите, затръшването и хлопането на няколко незатворени капаци действуваха така подлудяващо и мрачно, че всички наоколо гледаха на него с голямо страхопочитание и го бяха обявили за свърталище на призраци. Представям си старата къща добре — спомням си колко пъти, когато бях нещастно хлапе, съм се скитал безцелно из околностите през празничните следобеди с някои от моите недодялани другари, с които ходехме да пакостим из градините. Близо до къщата се издигаше дърво с най-красивите и примамливи плодове, но ние се страхувахме да го приближим, защото и то беше на омагьосаното място, за което се разказваха ужасни истории. Понякога се осмелявахме вкупом да пристъпим към това дърво на Хесперидите, като държахме под око старата къща и хвърляхме уплашени погледи към разнебитените прозорци, но тъкмо когато се готвехме да грабнем плодовете, викът на някой от бандата ни или някакъв случаен шум ни хвърляха в такава паника, че хуквахме презглава и се спирахме чак далече на пътя. Тогава непременно следваха куп ужасни истории за странни писъци и стенания или някой от нас казваше, че е видял отворително лице да гледа през някой прозорец. Постепенно престанахме да се осмеляваме да ходим в тази усамотена местност, а стояхме на разстояние и отдалече замервахме къщата с камъни; беше ни приятно да чуваме как трополят по покрива и как понякога избиват късчета звънтящо стъкло от прозорците.

Миналото на тази къща се губи в неизвестността, която обхваща ранния период от съществуването на провинцията по време на техни височества щатските генерали.

Някои разправяха, че служела за резиденция на Вилхелмъс Кифт, наричан от всички Сприхавия, един от холандските губернатори на Ню Амстердам^[1]. Други казваха, че я построил офицер от флота на Ван Тромп,^[2] който, когато не получил повишение, с негодувание напуснал службата, от чиста злоба станал философ и донесъл всичкото си

богатство в провинцията, за да живее според прищявките си и да презира света. Причината къщата да стигне до разруха също беше спорен въпрос. Някои смятаха, че се водят дела за собственост и че съдебните разноси вече надвишават стойността ѝ, но най-честото и, разбира се, най-вероятното обяснение беше, че е пълна с призраци и никой не би могъл да живее спокойно там. Всъщност едва ли имаше някакво съмнение в последното, тъй като го потвърждаваха много истории — всяка старица от околността можеше да разкаже поне двадесет. Един побелял и заядлив негър, който живееше наблизко, разправяше цял куп такива случки, много от които станали със самия него. Спомням си колко много пъти сме се спирали със съучениците ми и сме го карали да ни ги разказва. Старият дявол живееше в малка колиба на сред парцел с картофи и царевица, които господарят му дал, когато го освободил. Идваше при нас с мотика в ръка и както бяхме накацали като лястовици по оградата в припадащия мрак на летните вечери, ни разказваше такива ужасни неща и така страшно въртеше бялото на очите си, че започвахме да се страхуваме дори от собствените си стъпки в тъмното на път за дома.

Бедният стар Помпей! Много години изминаха, откакто той умря и отиде да прави компания на призраците, за които толкова обичаше да разказва. Погребяха го в един ъгъл на собственото му място, а ралото скоро мина върху гроба му, изравни земята и никой вече не се сещаше за побелелия негър. Няколко години по-късно, вече младеж, съвсем случайно се разхождах из тия места и чух куп слухове за един череп, който палешникът на ралото току-що беше изровил. Разбира се, всички решиха, че е останал от човек, който е бил убит, и с него извадиха отново на бял свят някои от приказките за къщата с призраците, които се предаваха от поколение на поколение. Веднага се сетих, че това са останките на бедния Помпей, но си замълчах, защото съм твърде деликатен и не бих могъл да разваля удоволствието на другите, когато става дума за убийство или призрак. Все пак се погрижих костите на стария ми приятел да бъдат заровени отново, и то на място, където няма да се нарушава техният покой. Както бях седнал на тревата и гледах погребението, започнах дълъг разговор с един възрастен господин от околността. Джон Йоса Вандермур, мил човек, който обича клюките и цял живот беше слушал и разказвал какво се случвало в провинцията. Той си спомняше стария Помпей и историите

му за къщата с призраците, но ме увери, че мога да науча от него нещо още по-необикновено и след като проявих голямо любопитство да го чуя, седна на тревата до мен и ми разказа следната история. Постарах се да я предам, доколкото е възможно, с неговите думи, но оттогава изминаха много години и аз остарях, а и паметта ми вече не я бива. Ето защо не съм сигурен, че езикът ми е същият, но винаги съм бил добросъвестен към фактите.

[1] След 1664 г. преименуван в Ню Йорк. — Б.р. ↑

[2] Холандски адмирал (1597—1653). — Б.р. ↑

ДОЛФ ХЕЙЛИХЕР

*„Известно е в Конкорд, където
аз живея,
а и цял Килбърн може да го
потвърди:
свенлив съм по рождение,
възпитаха ме скромно.
Намери ли се някой да
представи куче,
което съм пребивал без вина,
а друг се закълне в светата
книга,
че е видял как съм подпалил
котка,
готов съм کرونا да им дам за
извинение.“*

*„Приказк
а за бълчвата“^[1]*

В годините, когато била създадена, провинцията Ню Йорк стенела под тиранията на английския губернатор лорд Корнбъри; в жестокостта си към холандските жители той стигнал дотам, че не позволявал на учителите и свещениците да преподават и проповядват на своя език без неговото специално разрешение. По това време в старото весело градче Манхатос живеела една мила, грижовна жена, на име госпожа Хейлихер. Тя била вдовица на холандски морски капитан, който умрял внезапно от треска вследствие на прекалена любов към яденето, тъкмо когато жителите се събрали в панически страх да укрепят града и да го предпазят от нашествието на един малък френски капер^[2]. Вдовицата наследила съвсем малко пари и останала с

невръстен син, единствения, който останал жив от няколкото им деца. Добрата жена имала нужда от подкрепа, за да свързва двата края и да живее прилично. И тъй като мъжът ѝ станал жертва на усърдието си да подпомага обществото, всички единодушно решили, че „трябва да се направи нещо за вдовицата“ и в очакване на това „нещо“ тя преживяла сравнително поносимо няколко години. Междувременно всички я съжалявали, говорели хубави неща за нея и това ѝ помагало.

Вдовицата живеела в малка къща на малка улица, наречена Гардън стрийт^[3], вероятно поради това, че някога там имало китна градина. Тъй като с всяка изминала година нуждите ѝ се увеличавали, а обещанията „да се направи нещо за нея“ намалявали, тя трябвало да търси отчаяно изход от затрудненото си положение сама — да увеличи средствата си и да запази независимостта си, на която много държала.

Понеже живеела в търговски град, тя придобила част от неговия дух и решила да опита и своя късмет в голямата лотария на търговията. Неочаквано, и поради това за голямо удивление на улицата, на прозореца ѝ се появили курабийки във формата на крале и кралици с ръце на хълбоците в неизменната кралска поза. Имало също няколко счупени чаши, едни — пълни със захаросани сливи, други — с топчета за игра. Освен това имало различни видове сладкиши и небетшекер, холандски кукли и дървени кончета, тук-таме позлатени книги с картинки, чилета конци или пакет закачени свещи. На прага на къщата стояла котката на добрата стара дама, благоприлично кротко създание, което сякаш изучавало внимателно минувачите, критикувало дрехите им и от време на време любопитно проточвало врат да види какво става в другия край на улицата. Но ако случайно някое безцелно скитащо псе се приближавало и се държало неучтиво — охо! — как се наежвала, ръмжала, плюела и замахвала с лапи котката; негодувала като грозна стара мома при приближаването на някой безпътен развратник.

Но макар че добрата жена трябвало да стигне до този скромен начин на препитание, тя все пак поддържала чувството на семейна гордост, тъй като била потомка на рода Ван Дер Спихел от Амстердам и над камината ѝ висял в рамка семейният герб. И наистина, всички по-бедни хора в околността я уважавали, а къщата ѝ представлявала убежище за старите жени, които се отбивали там в зимните следобеди. Тя седяла от едната страна на камината и плетяла, котката мъркала от

другата страна, чайникът пеел пред тях и те си разменяли клюки до късно вечерта. Винаги имало кресло за Питър де Хрод, наричан понякога Дългия Питър, а друг път — Питър Дългоножко, псалт и клисар на малката лутеранска църква. Той бил голям приятел на госпожа Хейлихер и оракул на домашното ѝ огнище. Нещо повече — псалтът не се срамувал от време на време да се отбие, да поприказва за душевното ѝ състояние и да изпие чаша от превъзходната ѝ вишновка. Всъщност той никога не пропускал да я посети на първи януари и да ѝ пожелае честита Нова година, а тъй като добрата госпожа била много суетна в някои отношения, винаги се гордеела, че сладкишът, с който го черпи, не е по-малък от тези, които получавал от всички други в града.

Вече споменах, че тя имала син. Той се родил, когато била вече на възраст, но едва ли би могъл да се нарече нейна утеха, защото от всички непослушни хлапета Долф. Хейлихер бил най-големият пакостник. Не че дребосъкът бил наистина проклет, той просто преливал от веселие и смях и притежавал оня смел, игрив дух, който предизвиква възхищение, когато се среща в богатските деца, и презрение, когато го виждаме в бедняшките. Той постоянно изпадал в беди, правел разни номера на хората и те се оплаквали на майка му, чупел прозорци и след това тя трябвало да ги плаща — с една дума, още преди да стане на четиринадесет години, цялата област решила, че е „проклетник, най-големият проклетник на улицата!“ Нещо повече — един възрастен господин с винено сако, мораво изпито лице и очи на пор дори казал на госпожа Хейлихер, че синът ѝ рано или късно ще стигне до бесилката.

И все пак бедната жена обичала своето момче. Сякаш колкото по-лошо се държал, толкова повече го обичала тя, и колкото повече го обичала, толкова повече той губел благосклонността на другите. Майките са глупави, любвеобилни същества и никой не може да ги разубеди в сляпата им привързаност. Всъщност детето на тази бедна жена било единственото същество, което я обичало на този свят, затова не бива да сме прекалено строги, че не послушала добрите си приятели, които се опитвали да я убедят, че Долф ще стигне до примката.

За да бъдем справедливи към този негодник, трябва да кажем, че той бил силно привързан към своята майка. В никакъв случай не би ѝ

причинил болка съзнателно. А когато вършел пакости, достатъчно било да улови тъжния и замислен поглед на майка си, за да се изпълни сърцето му с горчивина и разкаяние. Но той бил нехаен младок и за нищо на света не можел да устои на изкушението да се позабавлява с някоя нова бяля. Когато успявали да го накарат да се занимава с учение, той учел много добре, но го зарязвал заради всякакви безделници, бягал от училище, за да търси птичи гнезда, да обира градини или да плува в Хъдсън.

Така той пораснал и станал високо непохватно момче, а майка му се чудела какво да стори с него, как да го накара да си вади хляба, тъй като си бил спечелил такава лоша слава, че никой не искал да го наеме на работа.

Тя дълго разговаряла за това с Питър де Хрод, псалта и клисаря, който бил първият ѝ съветник. Питър бил не по-малко объркан от нея, защото нямал добро мнение за момчето и смятал, че изобщо няма да свърши добре. По едно време той я посъветвал да го направи моряк — съвет, който се давал само в най-безнадеждните случаи. Но госпожа Хейлихер не давала да се издума за това — не можела да си представи, че ще живее, без да го вижда. Един ден, както седяла съвсем объркана до камината и плетяла, влязъл клисарят — необикновено оживен и енергичен. Той току-що се връщал от погребението на едно момче на възрастта на Долф, което чиракувало при известен немски лекар и умряло от туберкулоза. Вярно, носели се слухове, че починалото момче стигнало до този край, понеже станало обект на експериментите на доктора и върху него вероятно той изпробвал въздействието на някое ново лекарство. Това обаче по всяка вероятност било просто клюка, но във всеки случай Питър де Хрод не счел за нужно да го споменава, въпреки че ако имаме време да мъдруваме, би било интересно да поразмишляваме защо всички от семейството на един лекар са така мършави и мъртвешки бледи, а от семейството на един месар — толкова жизнерадостни и червендалести.

Както казах преди малко, Питър де Хрод влязъл в къщата на госпожа Хейлихер необикновено оживен. Бил обхванат от една блестяща идея, която го, осенила по време на погребението и го изпълнила с ликуване, докато заривал гроба на чирака. Хрумнало му, че службата на починалия при доктора е свободна и че това ще бъде най-подходящото място за Долф. Момчето било способно, можело да

стрива лекарства с чукало и да изпълнява поръчки както всяко друго момче от града — а какво повече се иска от един чирак?

Предложението на мъдрия Питър било като сияйно видение да майката. Тя вече си представяла Долф с бастун, с чукче на входната врата и буквите д-р пред името му — един от солидните градски сановници.

Идеята, веднъж подхвърлена, била скоро осъществена. Клисарят имал известно влияние върху доктора, тъй като дълго били работили заедно, всеки в своята област, и още на следната сутрин завел хлапака, облечен празнично, при доктор Карл Лодовик Книперхаузен.

Заварили доктора седнал в креслото си, в единия край на кабинета, или лабораторията, а пред него стоял разтворен огромен том на немски език. Бил нисък дебел човек, с тъмно четвъртито лице, което изглеждало още по-мургаво поради шапчицата от черно кадифе. Имал малък вирнат нос като вале спатия, а очилата проблясвали на мрачното му лице като два еркера.

Долф бил обзет от страхопочитание в присъствието на този учен мъж и огледал с момчешко удивление мебелировката в тази стая на знанието, която му се сторила като кабинет на магьосник. В средата имало масичка с извити крачета, на която стояли чукало и хапан, шишенца и буркани и малки лъскави везни. В единия край се намирал тежък шкаф за дрехи, превърнат в хранилище за лекарства, върху който били закачени шапката и пелерината на доктора и бастун със златна дръжка, а най-отгоре се хилел един човешки череп. На полицата над камината били наредени стъкленници със спиртосани змии, гущери и един човешки зародиш. В килера, чиито врати били махнати, имало три цели полици с книги, някои от които с огромни размери — колекция, каквато Долф никога дотогава не бил виждал. Тъй като библиотеката не заемала целия килер, постеливата икономка на доктора поставила в останалата част буркани с туршия и консерви, а из стаята, сред ужасните инструменти на лечителското изкуство, била окачила низи червени чушки и големи краставици, внимателно пазени за семе.

Питър де Хрод и протежето му били приети с подobaваща сериозност и тържественост от доктора — много умен и достоен мъж, който никога не се усмихвал. Той огледал Долф от главата до петите, под, над и през очилата си, а сърцето на бедното момче подскачало,

когато тези големи очила, ослепително ярки като месечина по пълнолуние, се спирала върху него. Докторът изслушал всичко, което Питър имал да му каже в полза на младия кандидат, и след това, като наплюнчил палеца с върха на езика си, започнал бавно да прелиства страниците на големия том пред себе си. Накрая, след като дълго хънкал-мънкал и поглаждал брадичката си и след обичайните в подобни случаи колебание и предпазливост, с които всеки умен човек пристъпва към това, което всъщност е възнамерявал да направи от самото начало, докторът се съгласил да вземе момчето за свой ученик, да му дава храна, подслон и дрехи и да го учи на лечителско изкуство. В замяна на това момчето трябвало да работи при него, докато навърши двадесет и една година.

И вижте тогава нашия герой — от нещастно хлапе, което лудо тичало из улиците, той се превърнал в студент по медицина и прилежно стривал лекарствата под надзора на учения доктор Карл Лудовик Книперхаузен. За любещата му стара майка това било щастливо преобразяване. Тя била възхитена от мисълта, че синът ѝ ще бъде възпитан достойно за своите предци, и очаквала деня, в който той ще може да се мери с адвоката от отсрещната къща или може би дори със самия свещеник.

Доктор Книперхаузен бил роден в Палатинат^[4] в Германия, откъдето заедно с много други свои съотечественици намерил убежище в Англия от религиозни преследвания. Той бил един от близо трите хиляди палатинатци, които се преселили в Англия през 1710 година под покровителството на губернатора Хънтър. Трудно е да се каже къде е учил докторът, как е придобил медицинските си познания, откъде е получил диплома, тъй като по онова време никой не знаел това. Все пак, сигурно е, че голямото му умение и задълбочените му познания били предмет на разговори и учудвали обикновените хора отблизо и далеч. Лечението било съвсем различно от това на всеки от другите медици и се състояло от странни смеси, известни само нему; разправяше се, при приготвянето и прилагането им винаги се ръководел от положението на звездите. Способността му била така много уважавана особено от немските и холандските жители, че в безнадеждните случаи те винаги се обръщали към него. Той бил един от онези безпогрешни доктори, които винаги съумяват да приложат неочаквани и удивителни средства, когато пациентът е изоставен от

всички обикновени лекари — освен, както остроумно отбелязват някои, в случаите, когато пациентът е чакал прекалено дълго, преди да се остави в ръцете му. Библиотеката на доктора била предмет на приказки и изумление от страна на всички съседи, бих могъл да кажа дори на целия град. Добрите хора гледали с почит човека, прочел цели три лавици с книги, някои от които големи колкото Библията. Между енорияшите на малката лутеранска църква се завързвали много спорове за това, кой е най-умният мъж — докторът или свещеникът. Някои от неговите почитатели стигнали дори дотам да заявят, че знае повече от самия губернатор — с една дума, смятало се, че знанията му са безгранични! Веднага щом Долф бил приет в семейството на доктора, той влязъл във владение на квартирата на своя предшественик — една мансарда под стръмния покрив на холандска къща, където дъждът потропвал по керемидите, светкавиците проблясвали, вятърът се промушвал през процепите в бурно време и цели армии гладни плъхове тичали като донски казаци напук на капаните и мишеморката.

Скоро той изцяло потънал в медицинските си занимания — бил зает сутрин, по обед и вечер да приготвя хапчета, да филтрира тинктури или да стрива с чукалото в хавана в един край на лабораторията. А докторът заемал своето място в другия край, когато нямал какво да прави или чакал посетители, облечен в сутрешния си халат и кадифена шапчица, размишлявал върху съдържанието на някоя голяма книга. Вярно е, че понякога ритмичният тъп звук от чукалото на Долф или сънливото бръмчене на летните мухи унасяло дребния човек и той задрямвал. Но и тогава очилата му създавали впечатлението, че е напълно буден и се занимава усърдно с книгата.

В къщата обаче имало още едно лице, с което Долф бил длъжен да се съобразява. Макар ерген и човек с такъв авторитет и важност, докторът, както много други умни мъже, бил все пак под чехъл. Той се намирал напълно под властта на своята икономка — суха, работна, раздражителна домакиня с малка кръгла германска шапчица с пера и с огромна връзка ключове, които дрънчали на колана на изключително ниската ѝ талия. Фрау Илзе (или фрау Илси, както произнасяха името ѝ) го била придружавала при различните преселвания от Германия в Англия и от Англия в тази провинция. Уреждала настаняването му, а се грижела и за самия него. Наистина него командувала с деликатност, но към всички останали се отнасяла твърдо. Не мога да кажа как беше

успяла да го накара да ѝ се подчинява така безропотно. Вярно, хората говорели, но нима хората не са били склонни да приказват откакто свят светува? Кой би могъл да каже защо става така, че обикновено жените вземат надмощие? Несъмнено един съпруг би могъл от време на време да бъде господар в собствената си къща, но някой познавал ли е ерген, който да не е командван от икономката си? Наистина властта на фрау Илси не се ограничавала с къщата на доктора. Тя била от онези любопитни клюкарки, които знаят чуждите истории по-добре от тези, които те засягат; чиито очи виждат всичко, а устните им го разказват — истинска напаст за цялата околност.

В този малък градец не можело да се случи нещо скандално, което фрау Илси да не узнае. Тя си имала група приятелки и те непрекъснато притичвали до малката ѝ гостна с всяка ценна новина. Понякога обсъждала и безкрайно дълги тайни истории, като държала открената вратата към улицата и клюкарствувала с някоя от тези словоохотливи приятелки, изложена на пронизващия до кости декемврийски вятър.

Може лесно да се досетим, че Долф водел тежък живот, поставен между доктора и икономката. Тъй като фрау Илси държала ключовете и буквално властвувала над храната, обидилият я бил заплашен от гладна смърт, макар че момъкът намирал изучаването на настроенията ѝ по-объркващо дори от медицината. Когато не бил зает в лабораторията, тя непрекъснато го карала да тича насам-натам с поръчките ѝ, а в неделя трябвало да я придружава до църквата и да носи Библията. Неведнъж в църковния двор нещастното момче треперело и духало на пръстите си, за да ги стопли, или криело с ръка премръзналия си нос, докато Илси и приятелките ѝ се били скупчили, поклащали глава и разнищвали с клюките си някой нещастник.

Но въпреки всичките си качества Долф напредвал много бавно в медицината. Това, разбира се, не било по вина на доктора, тъй като той полагал неуморни усилия за момчето, карал го или да стрива в хаванчето, или да тича из града с шишенца и хапчета, а ако някога поизостанело в работата, към което имало твърде голяма склонност, докторът кипвал и го питал дали изобщо очаква да изучи някога професията, ако не се захване по-сериозно да се занимава. Истина е, че той все още обичал удоволствията и белите, с които се отличавало детството му. Всъщност с годините навикът се утвърдил и засилил

поради въздържането. С всеки изминат ден Долф ставал все по-непослушен и губел благоразположението и на доктора, и на икономката му.

Междувременно богатството и славата на доктора нараствали. Прочул се с умението си да лекува болести, неописани в книгите. Бил избавил няколко стари жени и млади момичета от магия — ужасна болест, почти така често срещана в провинцията в ония времена, както хидрофобията днес. Той дори изцерил напълно една едра селска мома, която била стигнала дотам, че повръщала изкривени карфици и игли — стадий на заболяването, считан за безнадежден. Говорело се също, че владее изкуството да приготвя любовно биле и го прилага успешно в много случаи при заболели пациенти и от двата пола. Но всички тези случаи представлявали тайнствената част от практиката му, при която, както се казва, може да се разчита на дискретност и почтеност. Ето защо винаги при такива консултации Долф трябвало да излиза от кабинета, макар че казват, че научавал повече за тайните в изкуството през ключалката, отколкото от всички останали занимания, взети заедно.

Колкото повече забогатявал докторът, толкова повече разширявал своите владения и започвал да се замисля за времето, когато като други велики хора ще се оттегли на спокойствие в някое имение сред природата. За тази цел купил ферма на няколко мили от града. Доскоро там живеело богато семейство, което се завърнало в Холандия. В средата на имението имало голяма къща, доста занемарена, която в резултат на разни слухове си спечелила името Къщата с призраците. Дали заради тези слухове или заради мрачния ѝ и запустял вид, но докторът не можел да намери квартиранти и за да не се разруши къщата, преди той да може да се премести в нея, настанил в едното крило някакъв селски дебелак и семейството му с уговорка да обработва земята на изполица.

Тогава докторът усетил как го обзема с голяма сила чувството да си земевладелец. В характера му имало нещо от гордостта на германеца да притежава земя и сега гледал на себе си почти като на владетел на княжество. Започнал да се оплаква, че е уморен от работа и обичал да излиза с коня си, „за да огледа имението си“. Тези кратки разходки до земята му се съпровождали от суматоха и перчене и предизвиквали сензация из цялата околност. Конят му с бели гледци

стоял пред къщата, удрял земята с копита и отпъждал мухите в продължение на цял час. Тогава изнасяли и нагласявали дисагите на доктора; после, след известно време, навивали пелерината му и я затягали с ремък към седлото; тогава закопчавали чадъра му за пелерината, а междувременно пред вратата се струпвали група парцаливи момчетии, които не пропускали нищо. Накрая се появявал докторът с високи ботуши до над коленете и триъгълна шапка, отпред с обърната надолу периферия. Тъй като бил нисък и дебел, трябвало му известно време да се качи на седлото, после да се нагласят седлото и стремената както трябва, а през това време се наслаждавал на удивлението и възхищението на момчешката тълпа. Дори след като потеглял, той спирал на средата на улицата или подкарвал обратно два-три пъти, за да даде някои последни нареждания, на които отговаряла или икономката от вратата, или Долф от кабинета, или чернокожата готвачка от избата, или камериерката от таванския прозорец и точно когато завивал зад ъгъла, се донасяли до тях последните думи, които изкрещявал.

Цялата околност се раздвижвала от тези церемонии. Обущарят оставял калъпа, бръснарят подавал накъдрената си глава, от която стърчал гребен, пред бакалницата се събирала тълпа и от единия до другия край на улицата се носела шепнешком новината: „Докторът отива в имението си“.

Тона били златни мигове за Долф. Щом докторът изчезнал от погледа му, гой захвърлял хавана и чукалото, напускал лабораторията и тръгвал за някоя лудешка веселба.

Трябва да се признае всъщност, че с годините младежът наистина оправдал предсказанието на стария господин с моравата кожа. Той бил главатар на всички игри в празник и на всички среднощни веселби; с готовност се впускал във всякакви пакостливи лудории и лекомислени приключения.

Няма нищо по-обезпокоително от герои от малък мащаб или по-скоро от герои в малък град. Не след дълго от Долф започнали да се ужасяват всички спокойни стари домошари, които ненавиждали шума и не обичали шегаджийството. А и старите дами го смятали едва ли не за негодник: винаги, когато се появявал, прибирали дъщерите си, а на синовете си го сочели като пример за това какви не трябва да бъдат. Никой, изглежда, не изпитвал към него особено уважение, освен

буйните юноши от градчето, очаровани от експанзивното му дръзко държание, и негрите, които смятат за джентълмен всеки бездеен нехранимайко. Дори добрият Питър де Хрод, който се считал за негов покровител, започнал да се отчайва. Клател колебливо глава, когато икономката му се оплаквала надълго и нашироко, и си сръбвал от малиновото ѝ бренди.

И все пак майка му не преставала да го обича, въпреки всичката му своенравност, нито пък се обезсърчавала от разказите за неговите злодеяния, които добрите ѝ приятели непрестанно ѝ поднасяли. Наистина тя рядко чувала похвали за сина си — те са привилегия на богатите родители, но приемала всичко това като един вид преследване, на което той бил подложен, и затова го обичала още повече. Бил израснал пред очите ѝ — хубав, висок младеж — и като го гледала, сърцето ѝ преливало от скрита майчина гордост. Тя много искала Долф да прилича на джентълмен и всичките пари, които могла да спести, отивали за него — да се облича добре и да има за харчене. Гледала го от прозореца как излиза с най-хубавите си дрехи и тогава сърцето и примирало от удоволствие, когато Питър де Хрод, поразен от елегантния му вид в една слънчева неделна сутрин, забелязал; „Е, все пак, Долф наистина става хубаво момче!“, една сълза на гордост се появила в майчините очи: „О, съседе! О, съседе! Те могат да си говорят каквото си щат, но бедният Долф ще държи главата си вдигната, както най-достойните.“

Долф Хейлихер бил почти навършил двадесет и една година и срокът на обучението му по медицина вече изтичал, но все пак трябва да признаем, че сега той не знаел много повече, отколкото, когато за пръв път прекрачил прага на доктора. Това обаче не се дължало на липса на способности, тъй като той показвал завидна възприемчивост в овладяването на други области на знанието, които би могъл да научи: само постепенно. Например бил безпогрешен стрелец и спечелил всички гъски и пуйки по коледните празници. Бил смел ездач и отличен борец, скачал чудесно, свирел сносно на цигулка, плувал като риба и бил най-добър в играта на кегли и топка.

Всички тези умения обаче съвсем не му спечелили благоразположението на доктора. Колкото повече приближавал краят на срока за чиракуване, толкова по-придирчив ставал той. А и фрау Илси не пропускала случай да му вдигне бурен скандал и рядко го срещала,

без да му се развика, така че накрая дрънкането на ключовете, й като се приближавала, станали за Долф нещо като звънеца на суфльора, с който подсеща, че следва буря на сцената. Само безкрайното добродушие на този млад човек, който нехаел за хорското мнение, му помогнало да понесе цялата тази домашна тирания, без да се разбунтува открито. Явно било, че докторът и икономката му се подготвяли да го изгонят от уютното гнездо веднага щом изтече срокът — най-безцеремонният пачки, по който докторът се отървявал от безполезните ученици.

Наистина напоследък докторът бил по-раздразнителен от всякога, поради разните грижи и неприятности, които му донесло неговото имение. Слуховете и приказките за старата къща тревожели непрекъснато доктора и той с мъка успял да убеди селянина и семейството му да живеят там, дори без да плащат каем. Всеки път, когато излизал от фермата, те му досаждали с нови оплаквания за странни шумове и ужасни гледки през нощта и докторът се завръщал в къщи много ядосан и изсипвал злобата си върху домашните. Това наистина било голяма неприятност, която се отразявала както на гордостта му, така и на кесията му. Имало опасност това имение да не му донесе никаква печалба. И сетне, какъв удар за собственическото му чувство — да притежава къща, пълна с призраци.

Трябва да се отбележи все пак, че въпреки всичките си грижи, докторът не предложил самият той да спи в къщата, нещо повече — никой не можел да го убеди да остане там като се смрачи, а още щом първите прилепи се понасяли из мрака, той се отправял бързо към града. Истината била, че докторът тайничко се страхувал от призраци, тъй като прекарал младостта си в страна, където те често се явяват, и се говорело, че като момче веднъж зърнал самия дявол в планината Харц в Германия.

Тревогите на доктора във връзка с къщата стигнали краен предел. Една заран, като дремел над някаква книга в кабинета си, бил стреснат от внезапното влизане на икономката.

— Ама че работа! — извикала тя. — Клаус Хопер е дошъл тук от фермата с целия си багаж и се кълне, че занапред няма да има нищо общо с тази работа. Цялото семейство било изплашено до смърт, защото из къщата се вдигал такъв шум, че не могли да мигнат.

— Donner Wetter!^[5] — извикал докторът нетърпеливо. — Няма ли най-сетне да спрат да говорят за тази къща?! Какви глупаци! Да позволят няколко мишки и плъхове да ги изплашат така!

— Ами, ами — казала икономката, като клатела многозначително глава, ядосана от това, че той изказва съмнение към тази история, тук има нещо друго, не само мишки и плъхове. Всички наоколо говорят за къщата, а освен това в нея са виждали такива работи! Питър де Хрод ми разказва, че хората, които ви продали къщата и заминали за Холандия, намекнали това-онова и казали, че ви „пожелават да се радвате на сделката си“ и вие сам знаете, че не можете да накарате никого да живее там.

— Питър де Хрод е глупак — рекъл докторът раздражено. — Обзалагам се, че той пълни главите на хората с тези приказки. Също като приказките му за духа, който се явява в църковната камбанария, като извинение за това, че не би камбаната оная студена нощ, когато гореше къщата на Харманъс Бринкерхоф. Изпрати Клаус при мене.

Влязъл Клаус Хопер. Той бил просто душен селянин и като осъзнал, че се намира в самия кабинет на доктор Книперхаузен, бил обзет от страхопочитание и така се смутил, че не могъл да обясни добре причината за голямата си тревога. Въртял шапката в едната си ръка, пристъпвал от крак на крак, вдигал от време на време очи към доктора и хвърлял уплашен поглед към черепа, който сякаш нежно се взираше в него от шкафа за дрехи.

Докторът опитал всички средства да го накара да се върне във фермата, но напразно. Селянинът проявил твърдоглаво упорство и в края на всеки аргумент или молба отвърщал по същия кратък, но непреклонен начин: „Не мога, господине.“ Докторът кипвал лесно, търпението му се било изчерпало от тези непрекъснати тревоги около къщата. Упоритият отказ на Клаус Хопер му приличал на явен бунт и търпението му се изчерпало. За щастие Клаус успял да се измъкне бързо и избягнал кавгата.

Когато този дръвник стигнал до стаята на икономката, за-’ варил Питър де Хрод и няколко други, които наистина му вярвали и били готови да го изслушат. Тук той компенсирал сдържаността си в кабинета и разказал цял куп приказки за къщата с призраците, които слисали всичките му слушатели. Икономката повярвала изцяло, макар и само напук на доктора, заради това, че преди приел думите ѝ така

неучтиво. Питър де Хрод допълнил разказа на селянина с множество чудни легенди от времето на холандската династия, за Дяволските камъни и за пирата, обесен на остров Гибет, който продължил да се люлее там дори след като свалили бесилката; и за нещастния губернатор Лайслер, обесен за измяна, чийто призрак бродел из стария форт и в къщата на губернатора. Кълбото със слухове се размотавало и всеки от тях разкривал ужасни неща. Клисарят облекчил душата си пред енорияшите същия ден, а чернокожата готвачка, забравила своята кухня, прекарала половината ден до уличната помпа — място, където се събирали слугите да клюкарствуват, и съобщавала новините на всеки, който идвал за вода. За кратко време целият град гъмжал от приказки за къщата с призраците. Някои разправяли, че Клаус Хопер видял самия дявол, а други намеквали, че в къщата се намирили духовете на някои от пациентите, които докторът уморил с лекарствата си, и затова самият той не се осмелявал да живее там.

Всичко това карало дребния доктор ужасно да се ядосва. Той заплашвал с отмъщение всеки, който би повлиял на стойността на неговата собственост, като разпалва предразсъдъци. Оплаквал се нескрито, че по този начин го лишавали от собствеността му само поради някакви си таласъми, но тайно бил решил да накара свещеника да прогони духовете от къщата. Ето защо голямо било облекчението му, когато в най-голямото му объркване пред него се появил Долф и предложил да се настани в къщата с призраците и да я пази. Младежът бил чул всичките истории на Клаус Хопер и Питър де Хрод. Приключенията му допадали, обичал необичайните неща и всичките тези чудни приказки разпалили въображението му. Още повече животът, който водел при доктора, бил толкова лош, толкова нетърпим още от ранни зори, че той бил доволен от възможността да живее сам в къща, па макар и пълна с духове. Предложението му било прието веднага и било решено той да застъпи на пост още същата нощ. Неговата единствена молба била тази работа да се запази в тайна от майка му, защото той знаел, че клетницата няма да мигне, ако знае, че синът ѝ води война с тъмните сили.

Когато дошла нощта, Долф се отправил в опасния път. Старата чернокожа готвачка, единствената му приятелка в къщата на доктора, му дала нещо за хапване и една свещ и завързала на врата му амулет, даден ѝ от някакъв африкански магьосник, за да го пази от зли духове.

Докторът и Питър де Хрод придружавали Долф по пътя и се съгласили да отидат с него до самата къща, за да са сигурни, че се е настанил добре. Нощното небе било облачно и когато стигнали до къщата, станало много тъмно. Клисарят вървял отпред с фенер. Като минавали по алеята с акациите, слабата светлина на фенера скачала от храст на храст, от дърво на дърво и стряскала юначния Питър. Той се отдръпвал назад, при което се блъсвал в спътниците си, а докторът сграбчвал още по-здраво ръката на Долф, като казвал, че земята е много хлъзгава и неравна. По едно време един прилеп едва не ги накарал да се разбягат напосоки, защото хвърчал точно срещу фенера, а шумът от насекомите в дърветата и квакането на жабите от съседното блато съставлявали един тъжен сънлив концерт.

Входната врата на къщата се отворила с такъв стържещ звук, че докторът побледнял. Влезли в един сравнително голям хол, типичен за американските селски къщи, който в топло време се използва за всекидневна. Оттам се изкачили по широка стълба, която скърцала и стенела при всяко движение, всяка крачка отеквала със свой тон като клавишите на клавесин. Стълбата водела към друг хол на втория етаж, откъдето влезли в стаята, определена за Долф. Тя била огромна, с оскъдна мебелировка и спуснати капаци на прозорците, но тъй като били доста изпочупени, не се чувствувала липса на въздух. Оказало се, че това била тази неприкосновена стая, която холандките наричат „най-хубавата спалня“ — най-добре обзаведената стая в къщата, където рядко спи някой. Тя обаче не била вече така великолепна. Няколко счупени мебели се валяли наоколо, а в средата стояла тежка чамова маса и голямо кресло — толкова стари, колкото къщата. Камината била широка, облицована с холандски плочки с рисунки от Светото писание, но някои били изпаднали от местата си и лежали разхвърляни край огнището. Клисарят запалил свещта, а докторът уплашено оглеждал стаята и тъкмо обяснявал на Долф да не си разваля настроението и да не губи кураж, когато някакъв шум в комина, някакви гласове и неочаквано боричкане уплашили клисаря. Той си плюл на петите заедно с фенера, а докторът едва го настигнал; стълбата стенела и скърцала под тях, като ги карала да бързат още повече и усиливала тревогата им. Входната врата се затръшна подире им и Долф чул как тичат по алеята, докато най-сетне стъпките им заглъхнали в далечината. Той не се присъединил към това стремително

оттегляне, защото имал малко повече смелост от тях или може би, защото бил съзрял причината за страха им — едно лястовиче гнездо паднало през комина и тупнало в камината.

Останал сам, той пуснал на входната врата яко резе, залостил я и след като проверил дали са заключени останалите врати, се върнал в мрачната си стая. Извадил от кошницата храната, която му дала старата готвачка, и вечерял, после заключил вратата на стаята и легнал на един дюшек в ъгъла. Нощта била спокойна и дълбоката тишина не се нарушавала от нищо освен от щуреца, който се обаждал от камината на далечна стая. Свещта хвърляла плах жълтеникав лъч от средата на чамовата маса, слабо осветявала стаята и рисувала по стените чудати форми и сенки от дрехите, които Долф бил метнал върху стола. Въпреки цялата му смелост, в мрачната стая имало нещо потискащо и както лежал на твърдото си легло и разглеждал стаята, усещал как пада духом. Размислил се за своето лентяйство, за съмнителните си перспективи и от време на време въздъхвал дълбоко, като се сецал за бедната си стара майка, защото нищо не навява такива черни мисли в будното съзнание както тишината и самотата на нощта. По едно време му се сторило, че чува звук, сякаш някой ходи на долния етаж. Заслушал се и съвсем ясно чул стъпки по голямата стълба. Те се приближавали бавно и величествено — туп, туп, туп. Очевидно стъпвал някой много тежък човек. И все пак, как се бил вмъкнал така безшумно вътре? Долф бил сигурен, че е заключил добре всички врати. Въпреки това стъпките продължавали — туп, туп, туп. Очевидно не бил крадец — вървял прекалено шумно и бавно, а един крадец би се промъквал тихо или би се втурнал стремително.

Стъпките вече не се чували по стълбата, а бавно напредвали по коридора и отеквали в тихите празни стаи. Дори щурчето вече не свирело тъжната си песен и нищо не пречело да звучат съвсем отчетливо. Вратата, заключена отвътре, бавно се отворила като от само себе си. Стъпките влезли в стаята, но човек не се виждал. Те преминали бавно и съвсем ясно през стаята — туп, туп, туп! Но това, което предизвикало шума, не се виждало. Долф разтъркал очите си и се огледал. Можел да види всяко ъгълче от слабо осветената стая — всичко било празно и все пак той чувал тези тайнствени стъпки да се разхождат величествено наоколо. Изведнъж стъпките спрели и настъпила мъртва тишина.

В това невидимо посещение имало нещо много по-ужасяващо, отколкото каквото и да е, съзряно от очите. Всичко било много неопределено и неясно. Долф чувствувал как сърцето му бие в гърдите, по челото му избила пот; полежал известно време силно възбуден, но не се случило нищо, което да усили тревогата му. Свещта постепенно догаряла и той заспал. Когато се събудил, било вече ден и слънцето надничало през пролуките на капаците, а около къщата весело пеели птички. Светлият радостен ден скоро прогонил кошмарите от изминалата нощ. Долф се засмял или по-скоро опитал се да се надсмее над всичко, което се случило, и се помъчил да убеди сам себе си, че това е било просто игра на въображението като резултат от разказите, които бил слушал, но се озадачил, когато намерил вратата на своята стая заключена отвътре, въпреки че със сигурност я видял как се отваря пред стъпките. Той се върнал в града много объркан, но твърдо решен да не споменава нищо, докато следващата нощ или потвърди, или разсее съмненията му. Мълчанието му дълбоко разочаровало всички клюкари, които се били събрали пред къщата на доктора. Те били настроени да чуят страхотни истории и когато им казал, че нищо не се е случило, хората едва не изпаднали в ярост.

На следната нощ Долф пак останал на стража. Влязъл в къщата с известно вълнение. Много внимателно прегледал дали всички врати са заключени. Заключил вратата и на своята стая, поставил напреко стол и след като хапнал, проснал се на леглото и се опитал да заспи. Напразно — в главата му се тълпели хиляди измислици и му пречели да мигне. Времето бавно минавало. Като че минутите се разтягали в часове. С приближаването на нощта той ставал по-неспокоен и по-нервен и почти скочил от леглото, когато отново чул тайнствените стъпки по стълбата. Те се изкачвали бавно и величествено както преди — туп, туп, туп! Стигнали коридора, вратата се отворила, сякаш нито била заключена, нито ѝ пречел столът, и в стаята важно влязла една странна фигура — възрастен човек, огромен и як, облечен по старата фламандска мода. Бил с къса пелерина, а отдолу се подавала дреха, препасана с колан, къси бухнати панталони с големи панделки на колената и селски ботуши, много широки в горната част, които му били твърде големи. Шапката му била широкопола, а от едната ѝ страна 'се полюшвало перо. Стоманеносивата му коса падала на сплъстени кичури във врата му, а брадата му била къса и прошарена. Крачел

бавно из стаята, като че ли проверявал дали всичко е наред, после закачил шапката си на кука до вратата, седнал в креслото и като се облегнал с лакът на масата, втренчил неподвижните си мъртвешки очи в Долф.

Нашият герой по природа не бил страхливец, но бил възпитан сляпо да вярва в духове и таласъми. Хиляди истории, които бил чувал за това място, нахлули в главата му и като гледал странната фигура с необичайните дрехи, бледото лице и прошарената брада, втренчените очи, наподобяващи рибешките, зъбите му затракали, косата му се изправила и по цялото му тяло избила студена пот. Колко дълго стоял така, не можел да каже, защото бил като омагьосан. Не свалял очи от призрака, а се взирав в него и цялото му същество било погълнато от това съзерцание. Старецът останал неподвижен зад масата; не помръдвал дори с очи, а се взирав в Долф със същия безизразен поглед. Най-сетне петелът от съседната ферма изпляскал с криле и весело изкукуругил, а гласът му се разнесъл над полето. Като чул това, старецът бавно се надигнал, откачил шапката си, вратата се отворила и затворила след него и стъпките му отново отекнали по стълбата — туп, туп, туп!, — а когато стигнали долу, всичко пак утихнало. Долф лежал и напрегнато слушал, броил всяка стъпка и се мъчел да чуе дали стъпките няма да се върнат — докато най-сетне, изтощен от чакане и вълнение, заспал тревожен сън.

Денят отново му донесъл смелост и увереност. Той с радост щял да приеме, че всичко е било само сън, но все пак пред него бил столът, където седял непознатият; масата, на която се бил облегнал; куката, на която закачил шапката си, и вратата, заключена точно по същия начин, както я бил оставил със стола напреко. Долф слязъл бързо долу и огледал вратите и прозорците — всичко било както преди и просто не можело да се обясни как някой би успял да влезе или излезе от къщата, без да остави следа. „Пфу! — казал си Долф. — Всичко е било само сън!“ Но това не помогнало — колкото повече се опитвал да забрави случилото се, толкова по-упорито го преследвало то. И макар че продължавал да пази пълно мълчание за това какво е видял и чул, видът му издавал, че прекарал неприятна нощ. За всички било ясно, че под това странно мълчание се крие нещо тайнствено. Докторът го вкарал в кабинета си, заключил и го накарал на четири очи да му признае всичко, но не успял да измъкне нищо. Фрау Илси го извикала

настрани в кухненския килер, но пак напразно; и Питър де Хрод го въртял цели четири часа в двора на църквата — най-подходящото място да се научи някоя история за духове, но и той не узнал повече от останалите. В подобни случаи обаче винаги става така — една скрита истина поражда дузина лъжи. Тя е като златна монета, заключена в банката, а вместо нея в обръщение се пускат куп хартиени представители. Преди края на деня цялата околност гъмжала от слухове. Някои разправяли, че Долф Хейлихер стоял на стража в къщата с пистолети, заредени със сребърни куршуми, други — че дълго разговарял с един дух без глава, трети — че доктор Книперхаузен и гробарят били гонени от цял легион духове на техни бивши клиенти от акациевата алея, която водела от имението на доктора, та чак до града. Някои клатели глави и смятали, че е безобразие докторът да кара Долф да прекарва нощта сам в тази мрачна къща, където би могъл да бъде превърнат в дух и отвлечен неизвестно къде; други свивали рамене — ако дяволът отмъкнел момчето, то значи, че си взема своето.

Най-сетне тези слухове стигнали до ушите на добрата госпожа Хейлихер и както можело да се предположи, я хвърлили в ужасна тревога. Да се излага синът ѝ на опасност, заплашен от живи врагове, в нейните очи не било така страшно, както да посреща сам ужасите в къщата с призраците. Тя побързала да отиде у доктора и дълго се опитвала да склони Долф да не ходи пак там. Разказала му куп приказки, които чула от своите приятелки, за хора, отвлечени от самотни разрушени къщи. Всичко било напразно. Гордостта и любопитството на Долф били засегнати. Той се опитал да разсее опасенията на майка си и да я увери, че слуховете, които чува, са лъжливи. Тя го гледала недоверчиво и клатела глава, но като разбрала, че решението му е твърдо, му дала наместо меч, с който да се бори със силите на мрака, една малка холандска библия с метални закопчалки, а икономката, усъмнила се дали това ще бъде достатъчно, му дала хайделбергския катехизис наместо кама.

На следната нощ Долф за трети път заел своя пост в старата къща. Дали било сън, или не, но всичко отново се повторило. Към полунощ, когато навсякъде царяла тишина, през празните помещения прокънтял същият звук — туп, туп, туп! Стъпките пак минали по стълбата, вратата пак се отворила, старецът влязъл, разходил се из

стоята, закачил шапката си и седнал до масата. Бедният Долф пак потръпнал от страх, но не така силно, както преди. Той лежал по същия начин, без да помръдва, като омагьосан се взираше във фигурата, която го гледала, както преди, с мъртвешки и неподвижен, смразяващ поглед. Те останали дълго така, докато постепенно смелостта на Долф започнала да се възвръща. Живо или мъртво, това същество идвало тук с някаква цел и той си спомнил, че духовете не могат да проговорят, докато някой друг не им заговори пръв. Ето защо той се помъчил да помръдне залепналия си език и след няколко неуспешни опита събрал кураж и отправил към непознатия най-тържественото заклинание, което можел да си спомни, и поискал да узнае причината за неговите посещения.

Едва изрекъл тези думи и старецът се надигнал, взел шапката, си, вратата се отворила и преди да прекрачи прага, той погледнал назад към Долф, като че ли очаквал да го последва. Младежът не се поколебал нито за миг. Взел свещта, мушнал библията под мишница и се подчинил на мълчаливата покана. Свещта излъчвала слаба мъждива светлина, но все пак достатъчна, за да види как фигурата отпред слиза по стълбите. Той я следвал и целият треперел. Когато стигнали до края на стълбата, фигурата се отправила през хола към задния вход на къщата. Долф държал свещта над перилата, но в стремежа си да види непознатия той я преместил напред така рязко, че слабото пламъче изгаснало. Все пак през един тесен прозорец се промъквали бледите лъчи на луната и тази светлина била достатъчна, за да очертае, макар и неясно, фигурата до вратата. Той я последвал на долния етаж и свърнал към хола, но когато стигнал там, духът бил изчезнал. Вратата все още била здраво заключена и залостена, нямало никакъв друг начин за излизане и все пак съществото, каквото и да било, го нямало вече. Долф отключил вратата и погледнал навън към полето. Нощта била лунна, с лека мъглица, така че донякъде очертанията се различавали. Сторило му се, че вижда непознатия на една пътечка, която водела от вратата на къщата. Не грешал, но как ли би могъл да се измъкне от къщата? Долф не спрял да размисли, а го последвал. Старецът продължавал с отмерена крачка, без да се оглежда, а стъпките му отеквали отчетливо по твърдата земя. Той минал през ябълковата градина близо до къщата, без да се отклонява от пътеката. Тя водела до кладенеца, разположен в падина, откъдето фермата

черпела вода. Точно до този кладенец Долф го изгубил от погледа си. Той разтъркал очи, погледнал отново, но от непознатия нямало и следа. Отишъл до кладенеца, но и там нямало никого. Наоколо било открито и голо — нито храст, нито място, където човек би могъл да се скрие. Погледнал надолу в кладенеца и много надълбоко видял отражението на небето в неподвижната вода. След като стоял известно време така и повече нито чул, нито видял своя тайнствен водач, Долф се върнал в къщата, изпълнен със страхопочитание и почуда. Пуснал резето, стигнал пипнешком до леглото си и дълго време не могъл да заспи.

Сънувал странни и тревожни неща. Като че вървял след стареца по брега на голяма река, докато стигнали до един кораб, който се готвел да отплува, а водачът му го завел на борда и изчезнал. Запомнил капитана на кораба — нисък мургав мъж с къдрава черна коса, едноок и сакат с единия крак, но останалата част от съня му била много объркана. Ту плавал с кораба, ту стоял на брега; понякога около него се извивали бури и урагани, понякога скитал спокойно по непознати улици. От време на време без особена връзка с епизодите от съня се появявала фигурата на стареца. Накрая всичко свършило с това, че Долф отново се намерил на борда на кораба на път за в къщи с голяма торба пари!

Когато се събудил, на хоризонта проблясвала сивата мека светлина на зората, а петлите препращали сутрешния си поздрав от ферма на ферма из цялата околност. Събудил се по-изтормозен и обезпокоен от когато и да било. Всичко, което видял и сънувал, извънредно много го смутило и започнал да се съмнява дали не се е побъркал и дали всичко, което се въртяло в главата му, не е само плод на болна фантазия. Той не искал да се яви в това състояние пред доктора, защото знаел, че там ще бъде подложен на кръстосан разпит от всички. Ето защо хапнал каквото било останало от вечерта и се запилял из полето да размишлява за случилото се. Така, потънал в мисли, той несъзнателно се приближавал към града и когато времето било вече доста напреднало, се стреснал от някакъв шум и суматоха наблизко. Бил се озовал близо до брега между цяла тълпа хора и всички бързали към кея, откъдето всеки миг щял да отплава един кораб. Тълпата го понесла в своя устрем и като се приближил, Долф разбрал, че това е едномачтов платноход, който се отправя по река Хъдсън към Олбъни. Заминаващите се сбогували, целували майките и децата си и

към кораба се носели кошници хляб, сладкиши и всякакви провизии, въпреки че от кърмата имало провесени огромни парчета месо, защото едно пътуване до Олбъни по онова време представлявало значително пътешествие. Капитанът на платнохода тичал насам-натам и давал куп нареждания, които не се изпълнявали съвсем точно, тъй като едни от моряците се мъчели да разпалят лулите си, а други — да наточат кинжалите си. Видът на капитана веднага приковал вниманието на Долф — той бил нисък, мургав, с къдрава черна коса, едноок и сакат с единия крак — точно като капитана, когото Долф видял в съня си. Учуден и възбуден, той разгледал обстановката по-внимателно и все повече се уверявал, че видът на кораба, реката и всичко останало си прилича твърде много с образите, които смътно си спомнял от съня.

Както стоял на брега и размишлявал, капитанът изведнъж му извикал на холандски:

— Качвай се, младежо, иначе ще останеш!

Викът стреснал Долф — сега той видял, че корабът е отвързан от брега и вече се отделя от кея. Някакъв невидим подтик го задвижил и той скочил на палубата; в следния миг вятърът и течението понесли бързо кораба. Смут и объркване настъпили в мислите и чувствата на Долф. Преживявал със силно вълнение всички събития, които му се били случили в последно време, и нямало как да не свързва сегашното си състояние със съня от предишната нощ. Чувствувал се така, сякаш е под влиянието на свръхестествени сили и се опитал да се успокои с максимата: „Каквото и да става, всичко ще излезе на добър край“. За миг през ума му минало колко възмутен щял да бъде докторът, когато разбере, че Долф е напуснал без предупреждение, но това не траяло дълго. После се сетил колко ще се безпокои майка му, когато научи за странното му изчезване. Тази мисъл му причинила силна болка; щял да помоли да го оставят на брега, ако не знаел, че при този вятър и отлив такава молба е неизпълнима. След това изцяло го обзело въодушевлението при мисълта за приключенията и всичко ново, което го очаква. Испитал чувството, че неочаквано и странно е бил хвърлен във вихъра на живота и има прекрасната възможност да проучи чудните места по тая могъща река и отвъд сините планини, които завършвали хоризонта му още от детските му години. Докато бил така изцяло погълнат от мислите си, платната се опънали от бриза, брегът сякаш бягал назад и преди Долф да се е овладял напълно, корабът вече

порел вълните край Спайкинг-девъл и Йонкърс и дори най-високият комин на Манхатос изчезнал от погледа му.

Казах вече, че в онези дни пътуването по Хъдсън било значително начинание — всъщност смятали го толкова значително, колкото е днес едно пътуване до Европа. Корабите често плавали дни наред, моряците грижливо прибирали платната щом задухал силен вятър, а нощем пускали котва; спирали да изпратят лодка до брега за мляко и чай, без които почтените стари дами не могли да съществуват. Не липсвали и опасностите на Тапаан Зее^[6], за които толкова много се говори, а също така и планините. Накратко — всеки благоразумен холандски гражданин говорел за подобно пътешествие месеци, дори години напред и го предприемал само когато е оставил делата си в ред, направил е завещанието си и е уредил да се четат за него молитви в евангелистката холандска църква.

Ето защо Долф бил доволен, че докато пътуват, ще има достатъчно време да размисли и да реши какво трябва да прави, когато пристигне в Олбъни. Наистина едноокият куц капитан му напомнял странния сън и в такива мигове това сериозна го смущавало, но в последно време в живота му така се преплитали сънищата и действителността, дните и нощите му така се смесвали, та му се струвало, че непрекъснато се движи в един измамен свят. Скитникът обаче винаги намира някаква утеха в това, че няма какво да загуби на този свят. С тази мисъл се успокоявал и Долф и твърдо решил да изпита докрай удоволствието от сегашното положение.

На втория ден от пътуването стигнали до планините. В един тих зноен следобед те се плъзгали бавно по течението между неприветливите планини. Били потънали в онази пълна тишина, която цари в природата в горещата лятна притома. Ако се обърнела някоя дъска, или някое гребло случайно паднело върху палубата, звукът отеквал от планините и се връщал по брега, а ако капитанът неволно подвикнел някоя команда, от всяка скала присмехулно се обаждали въздушни гласове.

Долф гледал наоколо, замрял от удоволствие и почуда от това великолепие на природата. Отляво се извисявали гористите урви на Дъндърбърг^[7], нагоре и все по-нагоре, гора над гора, докато се скрият в дълбокото лятно небе. Отдясно се издигал суровият профил на нос Антъни, над него се виел самотен орел, а отдолу се нареждали планина

до планина, сякаш сключили здраво ръце, за да притиснат в прегръдката си тази велика река. Просторните зелени долини, вместили се тук-там между бездните, гористите хълмове високо в небето, надвесени над някоя издадена скала, листата на дърветата, прозрачни на жълтата слънчева светлина — цялата тази гледка карала сърцето тихо да ликува.

Както възхитено я съзерцавал, Долф изведнъж забелязал куп светли снежнобели облаци, които се подавали иззад височините на запад. Следвали ги нови и нови — сякаш избутвали предишните, скупчвали се със зашеметяващо великолепие в синевата и скоро зад планините се дочул неясният тътен на буря. Водите на реката, доскоро тихи и отразяващи като в огледало небето и бреговете, изведнъж се развълнували от вятъра, който пропълзъл до нея. Рибоядите кръжели, гракали пискливо и търсели гнездата си по високите сухи дървета, враните шумно полетели към цепнатините в скалите — цялата природа сякаш усеждала приближаващия се ураган.

Сега над планинските върхове облаци се търкаляли като огромни кълба, в горната си част все още блестящи и снежнобели, но надолу вече мастилеочерни. Завалил дъжд на едри капки, вятърът се усилил и накъдрил вълните, накрая планинските върхове сякаш раздрали издутите облаци и върху земята с трясък се сипнали порои. От облак на облак скачали светкавици, забивали се потрепващи в скалите, разцепвали и поломявали и най-здравите дървета. Гръмотевиците раздирали тишината, трясъкът им отеквал от хълм на хълм, стоварвал се върху Дъндърбърг, промушвал се по дефилето между планините и всяка височина отвръщала, докато най-сетне целият Хълм на бика кълтял от рева на бурята.

Мъглата, разкъсаните, понесени от вятъра облаци и поройният дъжд в миг скрили всичко. Над земята паднала страшна тъма, която изглеждала още по-страшна поради светкавиците, проблясващи между дъждовните капки. Долф никога не бил виждал такава пълно стълкновение на природните стихии, като че ли бурята си проправяла път, като раздирала и разкъсвала планинското дефиле с цялата артилерия, която ѝ давало небето.

Силният вятър подел кораба, докато стигнали до мястото, където реката внезапно извивала — единственият завой по величествения ѝ път. Щом заобиколили, от една клисура ги връхлетял още по-силен

вятър. Той огъвал дърветата пред себе си, в миг достигнал реката и я превърнал в бяла кипяща пяна. Капитанът видял опасността и извикал да приберат платната. Преди някой да успее да изпълни заповедта, поривът се стоварил върху кораба и го килнал на една страна. Настъпил смут и уплаха — плющенето на платната, свистенето и напорът на вятъра, виковете на капитана и екипажа, писъците на пътниците — всичко се сливало с рева на бурята. Посред тая бъркотия корабът се изправил за миг, в това време гротът се изместил, утлегарът се врязал в юта и Долф, който безпомощно се взираше в облаците, се озовал във водата.

Най-сетне за пръв път в живота му едно от онези неща, които се научил да прави в безделието си, му било от полза. Това, че толкова пъти бягал от училище, за да играе на река Хъдсън, го било направило отличен плувец, но въпреки силата и умението си с голям труд се добрал до брега. Екипажът не забелязал как той изчезнал, защото всеки гледал да спаси себе си. Корабът се носел невероятно бързо. Мъчително заобиколил един много издаден нос на източния бряг, покрай който извивала реката, след което съвсем изчезнал от погледа на Долф.

Долф се измъкнал на западния бряг, изкатерили се по скалите и се проснал капнал и обезсилен под едно дърво. Постепенно бурята отминала. Облаците се носели на изток и се събирали на перести купчини, порозовели от последните отблясъци на слънцето. Далече в мрачното подножие на планината проблясвали светкавиците, а от време на време се чувал глухият тътен на гръмотевиците. Долф станал и се огледал за пътеката по брега, но мястото било диво и непроходимо. Скалите били скупчени една върху друга, дебели стволове лежали безразборно по земята, съборени от силните планински ветрове или повалени от старост. Диви лози и къпини, преплетени здраво, обвивали скалите и ги правели непристъпни; при всяко негово движение от мокрите листа се изсипвали капки вода. Той се опитал да се изкачи по една от тези почти отвесни скали, но макар че бил силен и чевръст, това се оказало херкулесовска задача. Често му се налагало да се опира само на нестабилни издатини в скалата, а понякога се захващал за корени и клони на дървета и почти висял във въздуха. Появил се гривяк, който прорязвал въздуха с крила, а от върха на надвисналия зъбер се обадил орел. Както се изкачвал с мъка и

протегнал ръка да се улови за един храст, за да си помогне, нещо прошумоляло в листата и той видял почти под ръката си една змия, която се стрелкала като светкавица. Тя се навила веднага, за да се приготви за отбрана — със сплесната глава, отворена уста и бързо трепкащо езиче, което се мяркало като пламъче в устата ѝ. Долф усетил как прималява и насмалко не се строполил в пропастта. Змията останала само миг готова за отбрана; движението ѝ било съвсем инстинктивно, но тъй като никой не я нападнал, тя пропълзляла в един процеп в скалата. Долф я проследил напрегнато с поглед и разбрал, че е попаднал на гнездо от усойници, които се били преплели, гърчели се и съскали в дупката. Той напрегнал всичките си сили да се измъкне колкото се може по-бързо от опасното място. Въображението му се изпълнило с този нов ужас; във всяка извита лоза му се привиждала усойница, а в шума от всеки изсъхнал лист чувал тракане от опашката на гърмяща змия. Най-сетне се изкачил до върха на пропастта, но оттам започвала гъста гора. На места дърветата били по-редки и можел да се види брегът — висок и скалист, а над всичко се извисявали огромните планини. Не си личало някъде земята да е обработвана, между дърветата не се извивал пушек, който да подсказе, че наблизо живеят хора. Всичко било диво и усамотено. И както стоял така на ръба на пропастта, която се издигала над дълбока клисура, заобиколена от двете страни с дървета, под краката му се откъснало голямо парче скала и с трясък се затъркаляло надолу към бездната. От дъното на пропастта се донесъл силен вик, или поточно крясък, мит след това прозвучал изстрел и над главата му пролетял куршум, врязал се в клоните и листата и се забил дълбоко в кората на един кестен.

Долф не изчакал това да се повтори, а бързо се отдръпнал, като се ослушвал уплашено за стъпките на преследващия го враг. Най-сетне успял да се завърне невредим на брега и твърдо решил да не влиза по-навътре в една местност, където страхотни опасности дебнат на всяка крачка.

Загубил всякаква надежда, той седнал на един мокър камък, а от тялото му се стичала вода. Какво да стори? Къде да се подслони? Нощта приближавала, птиците се прибирали в гнездата си, прилеп се стрелкал в здрача, козодой се издигнал високо в небето, сякаш призовавал да се покажат звездите. Нощта скоро настъпила и обвила всичко в мрак. И макар че било в края на лятото, лекият ветрец, който

се промъквал от реката между мокрите от дъжда дървета, бил студен, просмукващ и пронизващ, особено за един полуудавен човек.

Както седял, оклюмал и отчаян, в това безутешно състояние, Долф зърнал светлинка през дърветата до брега, където реката завивала и образувала дълбок залив. Съвзел се с надеждата, че там сигурно има хора и навярно може да намери нещо, за да утоли глада си, и което било не по-малко важно в сегашното му състояние — удобно място за преспиване. С големи усилия той тръгнал към светлинката покрай остриите скали, откъдето всеки миг можел да полети в реката, между огромните дънери на повалени дървета, някои — съборени от преминалата буря, които лежали толкова нагъсто, че той с мъка се провирал между клоните им. Най-сетне стигнал до ръба на една скала над малка долчинка, откъдето идвала светлинката. Всъщност това бил огън, запален под голямо дърво на една полянка между скалите. Огънят хвърлял червени отблясъци по сивите зъбери и надвисналите дървета и оставял между тях дълбоки тъмни петна, които приличали на пещерни входи. Наблизо ромоляло поточе, което се виждало на трепкащата светлина на пламъка. Около огъня се движели две фигури, а други били насядали край него. Тъй като тези хора били между него и огъня, те оставали в пълна сянка, но един от тях преминал от другата страна и на светлината на огъня Долф с уплаха видял изрисуваното му лице, проблясването на сребърните украшения и разбрал, че е индианец. Сега Долф се вгледал повнимателно и видял, че на дърветата имало облежани пушки, а на земята лежало тялото на мъртвец.

Долф започнал да се чуди дали не се намира в по-лошо положение отпреди — виждал именно врага, който бил стрелял по него от долчинката. Опитал се да се измъкне незабелязано, защото не смее да се довери на едни полухора в такова диво и самотно място. Било твърде късно: индианецът с бързината на орел, присъща на всички негови събрата, доловил, че нещо се движи между храстите върху скалата. Сграбчил една пушка — още миг и страстта на Долф към приключения щяла да бъде изцерена с куршум. Долф високо извикал индианското приветствие към приятели и всички скочили на крака. Отвърнали на поздрава му и поканили скитника да седне при тях край огъня.

Когато приближил, за свое облекчение той видял, че освен индианци там имало и бели хора. Един от тях, явно най-главният или предводителят, седял на дънер пред огъня. Бил едър, як мъж, не съвсем млад, но в цветущо здраве. Лицето му било толкова загоряло, че почти не се различавало от индианските, имал силни, но приветливи черти, орлов нос и уста като на мастиф. Широкопола шапка със затъкната еленова опашка закривала половината му лице. Прошарената му коса стигала до врата. Бил облечен с ловни дрехи, с индиански гамаши и мокасини, а на широкия колан, украсен с раковини, се полюшвала томахава. Като го разгледал по-внимателно, Долф с изненада открил, че нещо в него му напомня стареца от Къщата с призраците. Различавал се от него обаче по облекло и възраст; бил също по-весел и затова било трудно да се открие откъде идела смътната прилика, но тя със сигурност съществувала. Когато се приближил към него, Долф изпитал някакво страхопочитание, но искреният сърдечен поздрав на непознатия му вдъхнал увереност. Като се огледал и разбрал, че това, което така го било разтревожило, било не мъртвец, а убита сърна, смелостта му постепенно се възвърнала; а задоволството му станало пълно, когато по ароматната пара, лъхаща от едно котле, закачено на пръчка над огъня, разбрал, че част от сърната се приготвя за вечеря.

Вече се досетил, че е попаднал на едно от онези ловни пиршества, каквито често правели тогава заселниците по реката. Ловецът винаги е гостоприемен, а нищо не прави хората така общителни и непринудени, както срещата сред дивата пустош. Предводителят на групата му налял глътка ободрително питие и му го поднесъл с весела усмивка, за да го предразположи. После наредил на един от хората си да донесе дрехи от корабчето, закотвено в близкото скалисто заливче, докато дрехите на нашия герой изсъхнат на огъня.

Долф разбрал, както и подозирал, че куршумът от долчинката, който едва не го убил, когато стоял над пропастта, бил дошъл от тази компания. Парчето скала, което се свлякло, като вървял, едва не премазало един от тях и веселият стар ловец с широкополата шапка и еленовата опашка стрелял в помръдналите храсти, като предполагал, че там има някой звяр. Той от сърце се смял на грешката, тъй като ловците смятат такива неща за изключително хубава шега. „Наистина, моето момче — казал той, — ако бях те зърнал, като се целех, щеше да последваш скалата. Антъни Ван дер Хейден рядко не улучва.“ Тези

последни думи веднага привлекли любопитството на Долф, а като задал няколко въпроса, вече изцяло разбрал какъв е човекът пред него и групата му горски странници. Предводителят с широкополата шапка и ловджийския костюм бил самият господин Антъни Ван дер Хейден от Олбъни, за когото Долф неведнъж бил слушал. Всъщност той бил герой на много истории, известен със своя особен нрав и приумиците си, които удивлявали кротките му холандски съседи. Тъй като бил заможен, защото получил в наследство от баща си огромни парцели пустеещи земи и бурета, пълни с раковини^[8], можел на воля да се отдава на настроенията си. Вместо да живее спокойно в къщи, да се храни и пие в определено време, да се развлича, пушейки лулата си на пейката пред вратата, а след туй да си ляга в удобното легло, той с удоволствие се впускар в най-различни тежки и необмислени походи. Нищо не можело да го направи по-щастлив от това да тръгне с другари на лов сред дивата природа, да си под дърветата или в навеса за лодки, да плава по реката, да лови птици и риба в някое горско езеро и да живее както си иска.

Той бил голям приятел на индианците, а техния начин на живот приемал като възплъщение на истинската свобода по природа и мъжките удоволствия. Когато си бил у дома, из къщата винаги се навъртали няколко индианци, които спели на слънце като хрътки, подготвяли ловни и рибарски принадлежности, или стреляли в мишени с лъкове и стрели.

Господин Антъни имал такава пълна власт над тези скитащи същества, каквато има ловецът над своите кучета. На другите хора от околността обаче те били дошли до гуша. Понеже бил богат, никой не смеел да се противопостави на приумиците му; при това имал такъв сърдечен и весел нрав, че допадал на всички. Пеел си някоя холандска песничка, докато ходел из улиците, поздравявал наред, дори и от миля разстояние, а когато се случело да влезе в някоя къща, потупвал добрия стопанин приятелски по гърба, разтърсвал здраво ръката му, докато изреве, и целувал жена му и дъщеря му пред него — накратко, господин Антъни не бил горделив и не изпадал в лошо настроение.

Освен навъртащите се индианци той имал трима-четирима скромни приятели сред белите, които гледали на него като на благодетел — разполагали с кухнята му, а понякога той ги ощастливявал, като ги включвал в своите походи. Събирала се такава

разнообразна свита, с каквато сега плавал по Хъдсън с корабче, което поддържал за собствено развлечение. С него били двама бели, облечени отчасти като индианци — с мокасина и ловни ризи; останалата част от екипажа му се състояла от четирима негови любими индианци. Те пътували по реката без определена цел, докато стигнали планините, където прекарали два-три дни в преследване на сърни, все още срещащи се по тези места.

— Щастие е, млади човече — казал Антъни Ван дер Хейден, — че си паднал от борда днес, тъй като утре рано сутринта се връщаме у дома и тогава напразно щеше да търсиш храна в тези планини. Но хайде, момчета, размърдайте се! Размърдайте се! Да видим какво има за вечеря. Котлето отдавна ври, стомахът ми е съвсем празен и се базирам, че нашият гост с нетърпение чака да седне на трапезата.

Тогава в малкия лагер настанала суетня. Един откачил котлето и изсипал част от съдържанието му в огромна дървена паница; друг нагласил голям плосък камък за маса; трети отишъл да вземе различни прибори от корабчето, което било закотвено наблизко, а господин Антъни лично донесъл една-две бутилки безценно питие от собственото си шкафче, тъй като познавал твърде добре веселите си другари, за да им повери ключа.

Скоро храната била подредена — проста, но обилна, тя се състояла от сърнешко месо, което апетитно миришело от котлето, студен бекон, варена царевица и огромни самуни хубав черен домашен хляб. Никога досега Долф не се бил хранил така добре, а когато отпил две-три глътки от шишето на господин Антъни и усетил как ободряващото питие сгрява кръвта и сърцето му, се почувствувал така добре, че не би заменил мястото си дори и за това на губернатора на провинцията.

Господин Антъни също се развеселил и разказал куп невероятни истории, на които белите му придружители се смеели невъздържано, макар че индианците, както винаги, оставали невъзмутимо сериозни.

— Това е истинският живот за тебе, момчето ми! — казал той и потупал Долф по рамото. — Няма да си мъж, ако не можеш да устояваш на вятъра и лошото време, да обикаляш горите и неприветливите места, да спиш под дървета и да се храниш с липова шума!

И тогава той изпял една-две строфи от една холандска пиянска песничка, като въртял в ръка късо и дебело холандско шише, а мирмидонците^[9] пригласяли в хор, докато гората проехтяла отново, както се пее в хубавата стара песен:

*Кънтяха силните им гласове навред —
щом работата за деня привърши,
настана време за веселие и пир:
като река потече питието.*

Въпреки че се бил доста развеселил, господин Антъни продължавал да се държи прилично. Макар че не спирал да тика бутилката в ръцете на Долф, не пропускал сам да налее на другарите си, тъй като добре знаел с кого има работа, и особено внимавал да сипва съвсем умерено на индианците. След като храната привършила, а индианците допили питието си и изпушили лулите си, те се увидели в големи одеяла, изтегнавши се на земята с крака към огъня и скоро заспали като уморени хрътки. Другите останали да бърбят пред огъня, където било изключително приятно и успокояващо поради горската тъмнина и влагата във въздуха от преминалата буря. Оживеният разговор по време на вечерята позаглъхнал и постепенно се прехвърлил върху ловджийски истории, подвизи и опасности в пустошта. Много от тях били така странни и невероятни, че не се осмелявам да ги повтора, за да не би да се породи съмнение в честността на Антъни Ван дер Хейден и другарите му. Разказали се също много легенди за реката и селищата по бреговете ѝ и господин Антъни явно знаел много от тези ценни предания. Докато този як ловджия, седнал върху извития корен на едно дърво, което му служело за кресло, разправял невероятни истории, а огънят осветявал силно характерното му лице, нещо непрекъснато смущавало Долф — нещо в него му напомняло за нощния посетител от Къщата с призраците; имало някаква неясна прилика, неприсъща на определена черта или линия, а излъчвана от целия му вид и от фигурата му.

Тъй като отново станало дума за това как Долф паднал от борда, разказали се различни злополучни истории и изключително нещастни случаи, сполетели някои от пътниците по тази огромна река, особено в

по-ранните години на колониалното време; повечето от тях господин Антъни упорито приписвал на свръхестествени сили. Долф се ококорил при тези думи, но старият джентълмен го уверил, че, общо взето всички заселници по реката вярват, че тези планини са под властта на неземни, пакостливи същества, които, изглежда, имат зъб на холандските колонисти още от първите години на заселването им. Вследствие на това оттогава насам те изпитвали особено удоволствие да дават воля на приумиците си и да изливат злобата си върху холандските капитани; досаждали им с внезапни бури, насрещни ветрове и течения и всевъзможни пречки дотолкова, че холандският моряк трябвало винаги да бъде изключително бдителен и да обмисля всичко: да хвърля котва по здрач, да спуска форпика или да свива платната винаги, когато се зададе голям облак — накратко, да взема толкова предпазни мерки, че често се придвижвал по реката мъчително дълго време.

Някои, казал той, вярвали, че тези пакостливи сили от ефира са зли духове, извикани от индианските магьосници в ранните години от заселването на белите, за да си отмъстят на чужденците, които им отнели страната. На техните магии те приписвали дори нещастията, сполетяло известния Хендрик Хъдсън^[10], когато плавал смело по реката и търсел нов морски път на северозапад и по думите му неговият кораб заседнал. Хората твърдели, че това било не по други причини, а в резултат от заклинанията на същите тези магьосници, които искали да му попречат да стигне до Китай, като плава в тази посока.

Господин Антъни отбелязал обаче, че обяснявали по-голямата част от невероятните случки по реката и затрудненията на капитаните, плаващи по нея, със старинната легенда за Буреносния кораб, който се появявал като призрак край нос Пойнт-ноу-пойнт. Като разбрал, че Долф дори не бил чувал за това предание, господин Антъни го зяпнал смаяно и се зачудил къде ли е прекарал живота си, та не знае за такова важно историческо събитие. И за да убият времето през останалата част от вечерта, той подхванал историята, доколкото я помнел, със същите думи, с които била написана от мънер^[11] Селине, един от ранните поети на Нова Холандия^[12]. И след като разбутал огъня, който пръснал искри между дърветата като малък вулкан, той се наместил удобно върху корените на дървото и като отметнал назад глава и

постоял известно време със затворени очи, за да събере спомените си, разказал следната легенда.

[1] Комедия в стихове от англ. драматург Бен Джонсън (1573—1637 г.) — Б.р. ↑

[2] Пиратски кораб. — Б.р. ↑

[3] Градинска улица (англ.) — Б.р. ↑

[4] Пфалц, княжество във феодална Германия. — Б.р. ↑

[5] Гръм и мълнии! (нем.) — Б.р. ↑

[6] Разлив, който сега се нарича Тапаанско море. — Б.р. ↑

[7] Гръмотевичната планина (хол.) — Б.р. ↑

[8] Северноамериканските индианци използвали раковини вместо пари при търгуване със заселниците до края на XVII в. — Б.р. ↑

[9] Военните, подчиняващи се безпрекословно на вожда си Ахил в „Илиада“ от Омир — Б.р. ↑

[10] Англ. мореплавател (1550—1611 г.), на чието име е наречена реката — Б.р. ↑

[11] Господин (хол.) — Б.р. ↑

[12] Хол. колония в Америка до 1664 г., включваща Ню Йорк и Ню Джърси. — Б.р. ↑

БУРЕНОСНИЯ КОРАБ

В златния век на провинцията Нова Холандия, когато над нея властвувал Вотер ван Твилер, иначе наричан Подозрителния, един зноен следобед, точно по време на лятното слънцестоене, хората от Манхатос били изплашени до смърт от страшна гръмотевична буря. Дъждът се леел на такива потоци, че плющял по земята и вдигал пара. Гръмотевиците сякаш трещели и тътнели направо по покривите на къщите, светкавиците се въртели около църквата „Свети Никлас“ и на три пъти насмалко щели да попаднат на ветропоказателя ѝ. Новият комин на Гарет ван Хорн бил разсечен до основи, а Дофуге Милдеберхер онемял от уплаха и паднал от олисялата си кобила, както яздел към града. Накратко, това била една от онези нечувани бури, които се случват само веднъж в живота на онзи почтен човек, когото във всички градове наричат най-стария заселник.

Голям бил ужасът на добрите женици от Манхатос. Те събрали децата си и се изпокрили в мазите, след като окачили на железните стълбове отстрани на всеки креват по една обувка, за да не привличат гръм. Най-сетне бурята стихнала, тътенът преминал в боботене и залязващото слънце се появило изпод парцаливите краища на облаците, от което широката гръд на залива блеснала като море от разтопено злато.

От укреплението дошла новината, че в залива има кораб. Тя преминавала от уста на уста и от улица на улица и скоро предизвикала голяма суматоха в малката столица. Пристигането на кораб в тези ранни времена от колонизацията на тези земи било събитие от огромно значение за жителите. Той носел новини от Стария свят, от тяхната родина, от която били напълно откъснати. По подобен начин гледали и на кораба, който пристигал. Веднъж в годината те очаквали кораб, който да им достави лук, фини стоки на разкоша и удобството, пък и най-насъщните неща. Добрата вроу^[1] не можела да има нова шапка или нова дреха, докато не пристигнел корабът. Художникът го очаквал заради четките и боите си, кметът — за лулата си и запасите от

холандски джин; ученикът — за своя пумпал и мраморни топчета, а високомерният земевладелец — за тухлите, с които ще построи новата си къща. Така че всички — бедни и богати, големи и малки, живеели в нетърпение до идването на кораба. Пристигането му било най-голямото събитие в Ню Амстердам и от началото до края на годината — корабът, корабът, корабът — бил постоянна тема на разговор. Ето защо новината от укреплението накарала цялото население да отиде там, за да зърне жадувания кораб. Не било точно времето, когато трябвало да пристигне, и затова появяването дало повод за размишления. Около укреплението се събрали много хора. Тук-там се виждал някой надут бърхъместър,^[2] който бавно и самоуверено изказвал мнението си пред тълпа от старици и шляещи се деца. Другаде се били събрали старци със загорели лица, някогашни рибари и моряци, които били големи капацитети по такива, случаи; те изказвали различни мнения и предизвиквали големи спорове сред неколцината си привърженици, но човекът, в когото с уважение били вперили очи и когото следели всички, бил Ханс ван Пелт, старият капитан — холандец, излязъл в пенсия, морският оракул на града. Той изучавал кораба през стар телескоп, покрит с насмолен брезент, тананикал си някаква холандска мелодийка и не продумвал. Но тананикането на Ханс ван Пелт винаги имало по-голяма тежест за хората, отколкото цяла реч, произнесена от друг.

Междувременно корабът вече можел да се види добре и с просто око. Бил здрав, закръглен холандски кораб с висок нос и кърма, на която се развявало холандското знаме. Приближавал се все по-наблизо по гребените на вълните, а вечерното слънце позлатявало издуващите се платна. Караулът, който съобщил за кораба, заявил, че го зърнал най-напред в средата на залива и че той се показал изведнъж — сякаш изникнал от дълбините на черния буреносен облак. Присъстващите погледнали Ханс ван Пелт, за да видят какво ще каже той при тези думи. Ханс ван Пелт стиснал устни още по-здро и не казал нищо, при което някои поклатили глави, а други повдигнали рамене.

Сега от брега непрекъснато викали кораба, но не получили никакъв отговор. Като минал покрай укреплението, той държал все същия курс нагоре по Хъдсън. Изкарали оръдие и го насочили срещу него, заредили го с известна трудност, след което Ханс ван Пелт стрелял, тъй като гарнизонът не можел да си служи с артилерия.

Снарядът без съмнение минал направо през кораба и се плъзнал по водата от другата страна, но явно не му обърнали внимание! Колкото и странно да е, всички платна били вдигнати и корабът се носел нагоре по реката — точно срещу вятъра и течението. Като видял това, Ханс ван Пелт, който бил и началник на пристанището, наредил да му приготвят лодката и потеглил с нея с намерението да се качи на борда, но след като гребал два-три часа, се завърнал, без да е успял. Понякога между него и кораба имало не повече от стотина-двеста ярда, но изведнъж, само за миг, разстоянието се увеличавало на половин миля. Някои казвали, че за това са виновни гребците му, които били доста дебели и лесно се задъхвали, затова от време на време спирали да си починат и да си плюят на дланите, но по всяка вероятност те просто злословели. Ван Пелт все пак успял да приближи достатъчно, за да види екипажа — всички били облечени по холандски обичай — офицерите с жакети и високи шапки с пера; никой от тези на борда не отронил нито дума; стояли неподвижни като някакви статуи и корабът сякаш бил оставен на самоуправление. И той се носел нагоре по реката, като постепенно се смалявал във вечерното сияние, докато накрая изчезнал от погледа като бяло облаче, стопило се в лятното небе.

Появилият се кораб навел губернатора на такива дълбоки подозрения, каквито не бил изпитвал, откакто управлявал провинцията. Изказали се и опасения за сигурността на новите селища по реката — да не би това да е преобразен вражески кораб, изпратен да ги превземе. Губернаторът неведнъж свиквал своите съветници, за да му помогнат с догадките си. Седял на служебното си кресло, направено от дърво от свещената гора в Хага, и като дърпал от дългата си жасминова лула, се вслушвал в мненията на съветниците си по въпрос, за който не знаели нищо. Но въпреки всичките предположения на най-мъдрите и най-побелелите глави, губернаторът все още продължавал да изпитва подозрения.

Към различни пристанища по реката били изпратени вестоносци, но те се завръщали без никакви новини — корабът не бил спирал никъде. Така ден след ден, седмица след седмица минавало времето, но корабът не се върнал надолу по Хъдсън. Тъй като светът изглеждал жаден за новини, получавали непрекъснато сведения. Капитаните на малките военни кораби рядко пристигали, без да донесат вест за

странния кораб, видян на различни места по реката — понякога близо до Палъседс, друг път недалече от Кротън Пойнт, понякога към планините, никой обаче не го бил виждал отвъд планините. Вярно, че екипажите на военните кораби се различавали в описанията на тези появявания, но това вероятно се дължи на лошите условия, при които го виждали. Понякога това ставало на светлината на светкавица, озарила черната като в рог нощ, когато зървали как корабът си проправя устремно път през Тапаан Зее или безбрежната шир на залива Хавърстро. В даден миг той се оказвал съвсем близо до тях, сякаш ще се сблъска, и предизвиквал голяма паника и суматоха на борда, но при следващата светкавица вече го виждали много далече, винаги плаващ срещу вятъра. Понякога в тихите лунни нощи го забелязвали под някой висок планински нос, покрит от плътната сянка, само ореолът му проблясвал на лунната светлина, но щом пътешествениците стигнали до това място, там вече не се виждал никакъв кораб, а когато отминавали известно разстояние и поглеждали назад — виж ти! — пред очите им отново изниквал корабът и по марсела му проблясвали лунните лъчи. Корабът винаги се появявал точно преди, след или по време на буря — и на всички капитани и пътници по Хъдсън бил известен с името „Буреносния кораб“.

Тези сведения обърквали губернатора и съветниците му повече от всякога; и няма да има край, ако започнем да повтаряме предположенията и мненията, изказани по този въпрос. Някои цитирали в подкрепа случаи, в които недалече от бреговете на Ню Ингленд бил забелязан кораб, управляван от вещици и духове. Старият Ханс ван Пелт, който неведнъж бил плавал до холандската колония на нос Добра Надежда, твърдял, че това сигурно е Летящия холандец, който от толкова отдавна витаел из залива Тейбъл, но понеже не можел да пусне котва там, сега търсел друго пристанище. Други предполагали, че ако наистина е свръхестествено явление, а имало всички основания да се смята така, навярно това били Хендрик Хъдсън и екипажът от неговия кораб „Полумесец“, който, както е добре известно, заседнал в горната част на реката, когато търсел път за Китай в северозападна посока. Това мнение нямало особена тежест пред губернатора, но било възприето от всички други, тъй като всъщност вече се чуло, че духовете на Хендрик Хъдсън и екипажа му обитават Катъзкилските планини и изглеждало съвсем правдоподобно

корабът му да навлезе в реката там, където по-рано претърпели неуспех, или да понесе призрачния екипаж към планината, където редовно си правели пиршества.

Случили се и други неща, които заели мислите и подозренията на мъдреца Вотер и съветниците му престанали да разискват на заседанията появата на кораба. Народът обаче продължил да вярва и това било чудесна тема за разговор по време на цялото холандско управление и най-вече тъкмо преди една английска ескадра да завземе Ню Амстердам и провинцията да се подчини на английския ескадрон. По това време на няколко пъти забелязвали кораба в Тапаан Зее, край Уихок, и дори чак при Хобокън; при това се смятало, че появянето му е лоша поличба и вещае обществен скандал или е знак, че холандците губят властта.

Оттогава насам няма достоверни сведения за призрачния кораб, макар че се говори, че той все така витае край планините и плава около Пойнт-ноу-пойнт. Хората, които живеят около реката, твърдят, че понякога през лятото го виждат на светлината на луната, а когато настъпи полунощна тишина, чуват екипажът му да пее, сякаш хвърлят лота, за да измерят дълбочината. Но звуковете и виденията покрай планинските брегове, из широките заливи и дългите ръкави на тази велика река са толкова измамни, че много се съмнявам дали това е така.

Сигурно е обаче, че по време на буря в тези планински места се виждат странни неща, които обясняват във връзка със старата история за кораба. Капитаните на речните кораби разказват за малък дебел холандски таласъм в спортни дрехи и островърха шапка, с рупор в ръка, който според тях се навъртал около Дъндърберг. Те твърдят, че са го чували как в бурно време сред грохота дава заповеди на долнохоландски на вятъра да задуха по-силно или на гръмотевицата да изтрещи отново. Виждали го понякога заобиколен от група малки дяволчета с широки бричове и къси жакети, които тичали през глава всред облаците и мъглата и правели хиляди пакости във въздуха или бръмчали като рояк мухи около нос Антъни, и че в такова време бъркотията на бурята била най-голяма. Веднъж малък военен кораб на път край Дъндърберг бил връхлетян от ураган, който бързо се носел откъм планината и сякаш се развихрил точно над кораба. Макар че бил здрав и издръжлив, корабът все пак се люшкар ужасно и накрая водата

прехвърлила планшира. Целият екипаж бил удивен, когато открили на върха на мачтата бяла островърха шапчица и веднага познали, че е собственост на господаря на Дъндърберг. Никой все пак не се осмелил да се изкачи на мачтата и да махне тази ужасна шапка. Корабът продължил да се люшка мъчително, сякаш искал да събори мачтата си зад борда. Непрекъснато го застрашавала опасност или да се преобърне, или да се блъсне в брега. По този начин все пак преминал покрай планините, докато стигнал остров Полопол, за който се смята, че не е подчинен на дъндърбергските владетели. Щом корабът преминал тази граница, шапчицата изведнъж се завъртяла като пумпал във въздуха, завихрила облаците и ги подкарала обратно към билото на Дъндърберг, а корабът се изправил и заплавал толкова спокойно, сякаш бил във воденичен вир. От корабокрушението го спасило само щастливото обстоятелство, че на мачтата имало закована подкова — благоразумна предпазна мярка срещу зли духове, и всички холандски капитани, които пътуват по тази омагьосана река, я възприели от този миг нататък.

Капитан Даниел Ауслестикер от Фишкил, който никога не лъже, разказвал още една история за това дребосъче, докарващо лошото време. Той твърдял, че при една силна внезапна буря го видял да седи на бушприта на кораба му и да го кара към брега точно срещу нос Антъни и че таласъмът бил прогонен от свещеника ван Гийсон от Изопъс, който се намирал на борда и изпял химна на свети Никлас, при което човечето подскочило като топка във въздуха и изчезнало, понесено от вихрушка, като взело със себе си нощната шапчица на жената на свещеника, която открили следващата неделна сутрин, окачена на ветропоказателя върху камбанарията на църквата в Изопъс — на разстояние най-малко четиридесет мили! След като на няколко пъти се случили подобни събития, капитаните, които редовно плавали по реката, не се осмелявали да преминават край Дъндърберг, без да наведат форпика от уважение към Господаря на планината. Казвали, че всички, които му давали подобаващото уважение, преминавали необезпокоявани от нищо.^[3]

— Такива — казал Антъни Ван дер Хейден — са някои от историите, описани от поета Селине за този кораб, който според него е пренесъл в провинцията тези пакостливи дяволчета от някоя европейска страна, пълна с призраци. Ако е необходимо, мога да ви

разкажа още цял куп, защото се говори, че всичките нещастия, които така често сполетяват екипажите в планинската област, са номера, които правят дяволчетата от Дъндърберг, но виждам, че главите ви вече клюмат, затова нека да си лягаме.

Луната току-що била подала сребърните си рогчета над загладения гръб на стария Хълм на бика, осветила сивите скали и гъстите гори и лъчите ѝ блестели по развълнуваната гръд на реката. Падала нощната роса и доскоро тъмните очертания на планините започвали да се смекчават и отблясъците на росата им придавали въздушносивкав цвят. Ловците разровили огъня и хвърлили още дърва, за да намалят нощната влага. После направили за Долф постеля от клони и сухи листа под една скала, а Антъни Ван дер Хейден се увил в огромна дреха, съшита от кожи, и се опънал пред огъня. Минало обаче известно време, преди Долф да може да заспи. Той лежал и съзерцавал странната гледка пред очите си — дивия лес и скалите наоколо, пламъка, сегиз-тогиз хвърлящ отблясъците си по лицата на спящите диваци и господин Антъни, който по необичаен начин, макар и смътно, му напомнял нощния посетител от Къщата с призраците. Понякога до него достигали крясъците на горските зверове, писъкът на улулицата или гласът на козодоя, който, изглежда, се срещал начесто по тези безлюдни места; или плясъкът, когато есетра подскачала нагоре и падала изпъната върху спокойната повърхност на водата. Той сравнявал всичко това с познатата му обстановка от таванската стая в къщата на доктора, където нощем чувал само часовникът на църквата да отброява часовете, сънливия глас на нощния пазач, който провлечено съобщавал, че всичко е наред, силното свистене от запушения нос на доктора от долния етаж или предпазливото усърдие на някой дървесен плъх, който гризъл ламперията. Тогава се сетил за старата си нещастна майка — какво ще си помисли тя за тайнственото му изчезване, какви ли безпокойства и мъки ще изживее? Тази мисъл непрекъснато му идвала наум и разваляла сегашното му доволство. Заедно с нея дошли и болката, и угризенията и той заспал със сълзи, още незасъхнали на очите му.

Ако това беше просто измислен разказ, тук е мястото в него да се вплетат странни приключения за тези диви планини и скитащите ловци, после да забъркам героя си в куп опасности и трудности и да го спася от всички тях по някакъв чудотворен начин, но тъй като

историята е съвсем истинска, трябва да се задоволя само с фактите и да описвам това, което става.

И така, рано на другата сутрин, след като похапнали здравата и разтурили лагера, нашите авантюристи се качили на корабчето на Антъни Ван дер Хейден. Понеже нямало вятър, за да опънат платната, индианците започнали да гребат леко и плавно в такт с песента на един от белите мъже. Денят бил ведър и хубав, нито една вълна не набраздявала водите и когато корабът докосвал огледалната повърхност, оставял след себе си дълга криволичеща следа. Враните, надушили пиршеството на ловците, вече се били събрали и кръжали във въздуха точно там, където измежду дърветата се издигала тънка синя струйка дим и показвала мястото на снощния им подслон. Както плавали покрай брега в полите на планините, господин Антъни показал на Долф един гологлав орел — владетеля на тези места, — който бил кацнал върху сухо дърво, надвиснало над реката, и с очи към небето сякаш пиел от великолепието на утринното слънце. Тяхното приближаване смутило неговите размишления. Той разперил първо едното си крило, после другото, запазил за миг равновесие, а после напуснал мястото си с достойно спокойствие и бавно прелетял над тях. Долф грабнал една пушка и след орела изсвистял куршум, който откъснал няколко пера от крилото му; звукът от изстрела отекнал рязко от скала на скала и пробудил хиляди отгласи, но господарят на въздуха продължил съвсем спокойно да лети, издигал се все по-високо и по-високо, като правел широки кръгове нагоре над зелената снага на гористата планина, докато най-сетне изчезнал зад една надвиснала над пропаст скала. Долф почувствувал това гордо спокойствие като някакъв урок и едва ли не се упрекнал, че така своеволно обидил тази царствена птица. Господин Антъни му казал, смеейки се, да не забравя, че все още се намира на територията на Господаря на Дъндърберг, а един стар индианец поклатил глава и подхвърлил, че убиването на орел носи беда; нещо повече — ловецът винаги трябвало да му оставя част от своята плячка.

Нищо обаче не ги обезпокоило по време на пътуването. Те спокойно преминали през величествени безлюдни места, докато стигнали до остров Полопол, който приличал на плаваща котва в края на високите планини. Тук те слезли на брега, докато дневната горещина понамалее или подухне ветреца, за да облекчи работата на

гребците. Едни приготвяли яденето за обед, а други почивали под сянката на дърветата и обзети от приятна лятна леност, сънливо наблюдавали красивия пейзаж. От едната страна се простирали планините — големи и скалисти, обрасли до върховете с гори. Те хвърляли сянка върху огледалната вода, която се къдрела под тях. От другата страна реката се разливала широко като просторно езеро, с дълги слънчеви ръкави и зелени носове, а в далечината се виждала веригата на Шонгъмските планини — или ясно очертана на чистия хоризонт, или накъсана от пухкави облаци.

Но аз се въздържах да разказвам подробности от пътуването им по реката — този скитнически живот по вода и суша: как се носят по сребристите вода, как плават покрай диви гористи брегове; как спират да похапнат на някой сенчест нос под голямо дърво, където водата се разбивала на светла пяна в краката им, а далечните планини, скали и дървета, снежните облаци и тъмносиньото небе — всичко това се сливало пред очите им в изключителната си лятна красота. Тези преживявания, които носят на човека радост, биха прозвучали скучно в един разказ.

Когато разполагали лагер на брега, някои отивали в гората на лов, а други за риба, забавлявали се и като стреляли в мишена, скачали, тичали или се борели, а Долф много се издигнал в очите на Антъни Ван дер Хейден, защото показал колко е изкусен и сръчен във всички тези упражнения, които този господин смятал за най-голямото достойнство на един мъж.

Така те продължавали весело да плават, като избирали за път само приятните часове — понякога утринния хлад на зазоряване, понякога спокойния вечерен здрач, а понякога нощите, когато лунните лъчи обсипвали леките къдриви вълни, които шептели от двете страни на тяхното корабче. За пръв път Долф се чувствувал в стихията си, за пръв път се срещал с нещо, което така му допадало — с грубия живот, изпълнен с рискове. Той бил човекът, който веднага откликвал на променливите настроения на Антъни Ван дер Хейден и продължавал да печели любовта му. Сърцето на стария скитник копнеело за младежа, който все повече заприличвал на него самия. Като приближавал края на пътуването, той не могъл да се въздържи и го попитал за миналото му. Долф искрено му разказал живота си, суровите си занимания по медицина, незначителния си напредък и

твърде съмнителните си перспективи. Господин Антъни се смаял като разбрал, че такива изключителни дарби и възможности ще трябвало да бъдат смазани и погребани под докторска перука. Той изпитвал върховно презрение към лечителското изкуство и единственият хирург, който признавал, бил месарят. При това смъртно ненавиждал и всякакъв вид учение, откакто като момче го наложили с пръчки заради някаква неразбираема книга. Но мисълта, че младеж като Долф, с такива изключителни способности — който може да стреля, да лови риба, да тича, да скача, да язди и да се бори — ще трябва да прави хапове и да дава сиропи, за да си изкарва хляба, му се струвала ужасна. Той казал на Долф да не изпада в отчаяние, а да захвърли медицината на псетата, защото един мъж с такива удивителни дарби никога не може да пропадне. „Тъй като не познаваш никого в Олбъни — казал господин Антъни, — ще дойдеш с мен у дома и ще останеш под моя покрив, докато решиш какво да предприемеш. А междувременно някой път можем да отидем да постреляме или да половуваме и да хванем малко риба, защото е грехота такъв талант да отива нахалост.“

Не му било трудно да убеди Долф, тъй като той се бил оставил изцяло на произвола на съдбата. След като премислил нещата разумно и спокойно, той решил, че Антъни Ван дер Хейден бил в един или друг смисъл свързан с историята на Къщата с призраците, че злополуката в планината, която ги събрала по такъв странен начин заедно, щяла някак си да има добър край — накратко, няма нищо по-удобно от начина „някак си“ да се пригодиш към обстоятелствата. Това е веруюто на всеки безразсъден авантюрист като Долф Хейлихер и този, който може с такава лекота да свързва миналото зло с очакваното добро, притежава тайната на щастието, почти равна на философския камък.

Като пристигнали в Олбъни, видът на Долфовия спътник явно предизвикал всеобщо задоволство. Посрещнали го с приветствия на реката, поздравявали го по улиците, кучетата скачали пред него, момчетата крещели радостно като минавал — всеки познавал Антъни Ван дер Хейден. Долф го следвал мълчаливо, възхитен от спретнатия град, защото в онези дни Олбъни бил на върха на славата, обитаван почти изключително от потомци на старите холандски заселници, тъй като още не бил открит и колонизиран от неспокойните жители на Ню Ингленд^[4]. Всичко било тихо и подредено, всичко се вършело спокойно и бавно, никой не бързал, никой не се суetyл, никой не бил

подлаган на мъчителни усилия, за да оцелее. По непавираните улици растяла трева, чиято зеленина отморявала погледа. Високи платани и надвиснали върби засенчвали къщите, по клоните им на дълги копринени нишки се полюлявали гъсеници, или нощни пеперуди пърхали с крила като надуты глупаци, изпълнени с радост от метаморфозата. Къщите били построени в стар холандски стил — към улицата гледали стени с фронтони. Пестеливата домакиня седяла на пейка пред вратата със ситно плисирана шапчица, рокля на ярки цветя и бяла престилка, погълната изцяло от плетката си. Съпругът ѝ пушел лулата си на отсрещната пейка, а малко негърско девойче седяло на стъпалата в краката на господарката си и усърдно работело с иглата. Лястовиците си играели около стрехите или се стрелкали по улиците и носели богата плячка на шумното си поколение, а малкото домашно мушитрънче излитало от къщичката си или от някоя стара шапка, прикована към стената. Кравите се връщали у дома, мучейки из улиците, за да ги издои стопанинът им пред вратата, а ако се случело да се забавят, някое негърче с дълъг остен ги смушквало към къщи.

Спътникът на Долф вървял, мъжете му кимали, а жените им го поздравявали. Всички приятелски го наричали Антъни, тъй като в тази крепост на патриарсите, където всички били израснали заедно, имало обичай да се наричат с малките си имена. Господин Антъни не се спирал с тях, за да пусне някоя от обичайните си шеги, тъй като горял от нетърпение да се прибере у дома. Най-сетне стигнали до къщата му. Тя била доста голяма, построена в холандски стил, с големи железни фигури на фронтоните, които посочвали датата на построяването и по този начин ставало ясно, че е от най-ранните години на заселването.

Вестта за завръщането на господин Антъни го изпреварила и всички от домакинството били на крак. Цял куп негри, възрастни и деца, се били насъбрали пред къщата да го посрещнат. Старите беловласи негри, побелели на служба при него, се смеели радостно и правели неловки поклони и гримаси, а негърчетата скачали около коленете му. Но най-щастливото същество в къщата било едно младо, закръглено, цъфтящо момиче — неговото единствено дете, най-свидно на сърцето му. То изскочило от къщата, но щом видяло непознатия млад мъж с баща си, за миг си припомнило цялата свенливост на девойка, отгледана и възпитана у дома. Долф се втренчил в нея с удивление и радост — дотогава не бил виждал толкова миловидна

девойка. Била облечена според добрия стар холандски вкус, с дълъг корсет и набрани къси фусти, които великолепно прилягали на тялото ѝ и очертавали женствените ѝ форми. Косата, завита под кръглата шапчица, разкривала красивото ѝ чело. Тя имала хубави сини засмени очи, стегната тънка талия и леко закръглен ханш — с една дума, представлявала едно малко холандско божество и Долф, който никога не спирал по средата на желанията си, се влюбил безнадеждно в нея.

После сърдечно поканили Долф в къщата. Вътре си личала странната смесица от вкуса и навиците на господин Антъни и разкоша на неговите предшественици. Стаите били обзаведени с хубав стар махагон, в бюфетите и шкафовете просветвали релефни сребърни сервизи и рисувани порцеланови съдове. Нал камината в гостната, както обикновено, бил окачен семейният герб, нарисуван и поставен в рамка, над който висяла ловджийска пушка за патици, а до нея — индианска торбичка и барутница. Стаята била украсена с много индиански вещи като лули на мира, томаховки, ножове за скалпиране, торби за лов и огърлици от раковини; имало също така различни рибарски принадлежности и две-три ловджийски пушки за дивеч в ъглите. Домакинството, както изглежда, се водело до известна степен според прищевките на господаря, като тук-там се долавяла леката намеса на дъщерята. Навсякъде царяла патриархална простота и добронамерено великодушие. Негрите влизали в стаята, без да ги повикат — просто да погледнат господаря си и да чуят за неговите приключения; стояли до вратата, докато свършел някой разказ, а после с широка усмивка отивали в кухнята да повторят чутото. Няколко негърчета играели на пода с кучетата и си поделели с тях хляба и маслото. Всички домашни изглеждали здрави и щастливи и когато масата била сложена за вечеря, разнообразието и изобилието от хубави домашни лакомства доказвали щедростта на господин Антъни и забележителните домакински способности на дъщеря му.

Вечерта в къщата се отбили някои от най-видните личности на града от родовете Ван Ренселар, Хансевоорт, Розебом, както и други от приятелите на Антъни Ван дер Хейден, за да чуят разказа му за пътешествието, тъй като той бил Синдбад Мореплавателя^[5] за град Олбъни, и неговите подвизи и приключения били любима тема за разговор на жителите. Докато те седели до вратата на хола, разменяли си клюки и си разказвали дълги истории до мръкване, Долф се бил

разположил удобно на една пейка и забавлявал дъщерята. Той вече се държал с нея като близък, защото по онова време не съществували фалшиви задръжки и безсмислени церемонии, при това има нещо силно затрогващо в ухажванията на влюбения в приятния здрач на дългата лятна вечер, която придава смелост и на най-плахия език и скрива руменината на срамежливите. Само звездите проблясвали ярко, а от време на време мимолетната светлина на някоя светулка се мяркала пред прозореца или залутана в стаята, просветвала в полета си към тавана.

Не се знае какво ѝ прошепнал Долф в тази дълга лятна вечер — говорел толкова тихо и недоловимо, че думите му не достигнали до ухото на историка. Вероятно обаче са били подходящи за случая, защото той имал естествената способност да се харесва на нежния пол и не оставал дълго в компанията на някое момиче, без да започне усърдно да го ухажва. Междувременно гостите си тръгнали един по един. Антъни Ван дер Хейден, който замълчал, след като най-сетне се бил изприказвал, седял сам на стола до вратата и поклащал глава, когато изведнъж се стреснал от енергичната целувка, с която Долф Хейлихер непредпазливо завършил едно от своите пламенни обяснения и която проехтяла в смълчаната стая като пистолетен изстрел. Господинът подскочил, разтъркал очи, наредил да донесат лампи и отбелязал, че е крайно време за лягане, макар че когато си пожелавали лека нощ, той стиснал сърдечно ръката на Долф, погледнал го мило и поклатил глава с разбиране, тъй като добре помнел какъв е бил самият той на неговата възраст.

Стаята, в която настанили нашия герой, била голяма и облицована с дъб. Имало шкафове за дрехи и огромни скринове, старателно навосъчени, с блестящи бронзови орнаменти. Те съдържали огромно количество спално бельо, защото холандските домакини много обичат да показват пред чужди хора своята покъщнина.

Мисълта на Долф обаче била премного заета с други неща, за да забележи какво го заобикаля, въпреки това не можел непрекъснато да не сравнява свободната, открита ведрост на този дом с дома на доктор Книперхаузен, където всички били недохранени, жалки и безрадостни. Все пак нещо помрачило радостта му — мисълта, че трябва да се сбогува със сърдечния стопанин и хубавата стопанка и отново да се

залута без посока из света. Глупаво щяло да бъде, ако се мотае повече тук — само щял да се влюби още по-силно, а за беден младеж като него било равносилно на лудост да се домогва до дъщерята на знатния господин Ван дер Хейден. Любезността, която момичето проявило към него, го карала да се размисли и той разбрал, че трябва да побърза със заминаването си — щяло да бъде недостойно, ако за сърдечното гостоприемство на домакина се отплати, като безразсъдно обвърже сърцето на дъщеря му. Накратко, Долф бил като множеството млади мъдrecи с изключително добри сърца и объркани глави, които мислят чак след като нещо е приключило, и действуват обратно на онова, което са мислили; те вземат прекрасни решения през нощта, които забравят да изпълнят на другата сутрин.

„Наистина това е чудесен завършек на моето пътуване — казал си той, като потънал в разкошното пухено легло и издърпал чистите бели чаршафи до брадичката си. — Ето ме сега тук, на това непознато място, с празни джобове, вместо да търся торба с пари и да я занеса у дома, а на всичко отгоре се влюбих до уши. Както и да е — си рекъл той след известна пауза, като се протегнал и се обърнал в леглото. — Поне засега съм в добро положение, така че ще се наслаждавам на настоящето и няма да мисля за бъдещето; в крайна сметка вярвам, че всичко някак си ще свърши добре.“

Като казал тези думи, той протегнал ръка да загаси свещта и изведнъж бил поразен от удивление и почуда, защото му се сторило, че в тъмната част на стаята вижда духа от Къщата с призраците. След като погледнал отново натам, той се успокоил, защото това всъщност бил фламандски портрет, който висял в неосветен ъгъл на стаята зад един шкаф. Все пак портретът бил точно копие на нощния му посетител: същата пелерина и препасано с колан кожено палто, същата посивяла брада и втренчени очи, същата широкопола шапка с перо от едната страна. Сега Долф си припомнил приликата между своя домакин и стареца от Къщата с призраците и бил напълно убеден, че са свързани по някакъв начин и че някаква особена съдба е направлявала пътуването му. Той лежал, загледан в портрета, преизпълнен с почти такова страхопочитание, с каквото по-рано съзерцавал самия призрак, до мига, в който проглушителните удари на стенния часовник му напомнили за късния час. Долф изгасил светлината, но дълго време прехвърлял в ума си тези интересни обстоятелства и съвпадения,

докато най-сетне заспал. Сънищата му приличали на мислите му наяве. Представял си как продължава да се взира в картината, докато постепенно тя оживяла, човекът слязъл от стената и излязъл от стаята; Долф го последвал и се озовал до кладенеца, който старецът му посочил, после му се усмихнал и изчезнал.

На сутринта, когато Долф се събудил, видял до леглото си своя домакин, който сърдечно му пожелал добро утро и го попитал как е спал. Долф отговорил бодро, но се възползвал от възможността да попита за портрета на стената. „О — казал господин Антъни, — това е портретът на стария Килиан Ван дер Спихел, някогашен кмет на Амстердам, който в смутно време напуснал Холандия и дошъл в провинцията по време на управлението на Питър Стайвесънт. Той е мой роднина по майчина линия; бил е голям скъперник. Когато през 1664 година англичаните завзели Ню Амстердам, той се оттеглил в провинцията. Опасявал се, че ще му отнемат цялото богатство, ще стигне до просяшка тояга, поради което изпаднал в меланхолия. Превърнал всичкото си имущество в пари и ги скрил. Самият той година-две си правил тайни убежища на най-различни места, защото си въобразявал, че англичаните го търсят, за да му отнемат богатството, и най-накрая една сутрин го намерили мъртъв в леглото — така никой не разбрал къде е скрил по-голямата част от парите си.“

Домакинът напуснал стаята, а Долф известно време лежал и размишлявал. Съзнанието му било изцяло погълнато от чутото. Ван дер Спихел било фамилното име на майка му и той си спомнил, че я е чувал да говори, че същият този Килиан Ван дер Спихел е един от нейните прадеди. Чувал я също да казва, че баща ѝ бил законният наследник на Килиан, само че старецът умрял, без да остави наследство. Сега излизало, че господин Антъни също бил потомък и вероятно също наследник на този клет богаташ и че така фамилията Хейлихер и Ван дер Хейден имали далечна връзка.

„Ами — помислил си той, — ако в края на краищата това е тълкуването на моя сън и този е начинът, по който да спечеля богатство с пътуването до Олбъни и да открия скритото имане на стареца на дъното на кладенеца? Но какъв странен, заобиколен начин, за да ми съобщи всичко това! Защо, по дяволите, старият призрак не ми каза веднага за кладенеца, без да ме изпраща чак до Олбъни, само за да чуя една история; която да ме върне към началото?!“

Тези мисли минали през главата му, докато се обличал. Той слязъл по стълбите съвсем объркан, когато сияещото лице на Мари Ван дер Хейден го посрещнало с усмивка, сякаш му давало ключа към цялата загадка. „Все пак — помислил си той — старият таласъм има право. Щом аз ще получа богатството му, той иска да каже, че трябва да се ожения за тази негова хубава потомка; така двата клона на семейството отново ще се обединят и богатството ще си дойде на мястото.“

Щом тази мисъл хрумнала на Долф, вече не било трудно да я превърне в твърдо убеждение. Сега той целият горял от нетърпение да се върне колкото може по-бързо и да вземе съкровището, което несъмнено лежало на дъното на кладенеца и за което се страхувал, че всеки миг може да попадне в чужди ръце.

„Кой знае — мислил си той, — този среднощен дух от Къщата с призраците — може да е свикнал да се явява на всеки посетител и може да подсказе загадката на някой по-проницателен от мен, който ще стигне до кладенеца по по-кратък път, а не чак през Олбъни.“ Хиляди пъти би предпочел, ако бърбият стар дух е на дъното на Червено море заедно с говорещия си портрет. Долф бил обзет — от трескавото желание да си заmine. Изминали два-три дни, преди да му се удаде случай да се върне надолу по реката. Те му се сторили векове, въпреки че се радвал на усмивките на красивата Мари и с всеки изминал ден се влюбвал все повече и повече.

Най-сетне същият този кораб, от който паднал през борда, бил готов да отпътува. Долф се извинил неловко на домакина за внезапното си заминаване. Антъни Ван дер Хейден бил много огорчен. Бил запланувал няколко излети в пустошта, а индианците му се готвели за грандиозен поход до едно от езерата. Той отвел Долф настрана и упражнил цялото си красноречие, за да го накара да престане да мисли за работа и да остане, но напразно. Накрая се отказал от всякакви увещания, като отбелязал, че „наистина е жалко такъв хубав младеж да се погубва“. Все пак господин Антъни сърдечно се ръкувал с него на сбогуване, дал му една ловджийска пушка и го поканил да му гостува винаги, когато идва в Олбъни. Хубавата малка Мари не казала нищо, но когато я целунал на раздяла, трапчинките на бузите ѝ побледнели и в очите ѝ се появили сълзи.

Долф се качил на борда с леко сърце. Вдигнали платна, задухал попътен вятър и скоро изгубили от погледа си Олбъни, зелените му хълмове и закътаните му в шубраци острови. Преминали безпрепятствено край Катъзилските планини, чиито вълшебни върхове се очертавали ярко в безоблачното небе. Преминали успешно през планините, без Дъндърбергският дух и неговата банда да ги безпокоят, прекосили бързо залива Хавърстро, минали край Кротън Пойнт и през Тапаан Зее и под Пальседс, докато на третия ден следобед видели нос Хобокън, който увиснал като облак в небето, и скоро след това покривите на Манхатос изникнали сякаш изпод водата.

Първата грижа на Долф била да успокои майка си, тъй като непрекъснато го преследвала мисълта, че тя се е безпокояла за него. На път за дома напрегнал ума си да измисли някакво оправдание за отсъствието си, без да издава тайната на Къщата с призраците. По средата на тези размишления стигнал до улицата, където се намирал родният му дом, и останал поразен, когато видял там само куп развалини.

Явно имало силен пожар, който унищожил няколко големи къщи и скромното жилище на бедната госпожа Хейлихер. Стените не били изцяло разрушени, така че Долф можел да различи някои неща, познати му от детството. Камината, около която често играел, все още стояла, украсена с холандски плочки, илюстриращи пасажи от библейската история, на които някога погледът му се спирал с възхищение. Сред боклука лежали останки от креслото на старата дама, от което тя често му давала добри съвети, а близо до него била семейната библия с месинговите закопчалки, сега, уви, почти превърната в пепел.

За миг Долф бил съкрушен от тази безрадостна гледка, защото се уплашил, че майка му може да е загинала в пламъците. Но един съсед, който минавал случайно оттам, разсеял ужасните му опасения, като му казал, че майка му е още жива.

Добрата жена наистина била загубила всичко в това неочаквано бедствие, тъй като по време на пожара всички много усърдно се стараели да спасят хубавите мебели на богатите ѝ съседи, та нямали време да мислят за малкото жилище, и нищожната покъщнина на клетата госпожа Хейлихер и затова ги оставили спокойно да изгорят. Нещо повече, ако не била любезната помощ на стария ѝ приятел Питър

де Хрод, достопочтената дама и котката ѝ щели да споделят съдбата на къщата. Тя била така обзета от страх и болка от сполетялото я, че лежала изнемощяла и покрусена. Все пак хората проявили към нея присъщата си доброта. След като, доколкото било възможно, мебелите на богатите ѝ съседи били спасени от пламъците, а самите те били посетени своевременно и тържествено и утешени за загубата на имуществото си, като на дамите било изказано съчувствие за изживяното нервно напрежение, хората най-сетне започнали да се сещат и за бедната госпожа Хейлихер. Тя отново станала предмет на всеобщо съчувствие, всички я съжалявали повече от всякога и само ако би могло съжалението да се превърне в пари, то — господи! — колко богата щяла да е тя.

Сега било решено съвсем сериозно да се направи нещо за нея. Ето защо свещеникът я споменавал в молитвите на неделните служби и цялото паство се присъединявало най-усърдно. Дори Кобъс Хрусбек, градският съветник, и мънер Милдолър, големият холандски търговец, се изправяли до своите черковни пейки и не жалели гласовете си, а както се смятало, молитвите на такива известни личности не остават без последствия. Доктор Книперхаузен също я посещавал и ѝ давал безброй безплатни съвети и всички възхвалявали неговата благотворителност. Що се отнася до нейния стар приятел Питър де Хрод, той бил беден човек, чието съжаление, молитви и съвети значели малко, затова той ѝ дал само това, което било по силите му — дал ѝ убежище.

И така, Долф свърнал към бедната къща на Питър де Хрод. По пътя си припомнил цялата нежност и топлота на добродушната си майка, нейното снизхождение към грешките му, слепотата ѝ за недостатъците му и тогава се замислил за своя безделен и лекомислен живот. „Какъв непрокопсаник съм бил — казал си Долф, като поклащал тъжно глава. — Бил съм истински нехранимайко, това е истината. Но — добавил той бързо и скръстил ръце, — нека само да е жива, само да е жива, ще се покаже истински син.“

Като наближил къщата, Долф срещнал Питър де Хрод, който тъкмо излизал. Старецът се отдръпнал ужасен, защото не бил сигурен дали пред него не стои призрак. Но тъй като било посред бял ден, Питър събрал кураж, успокоен, че никой призрак не би посмял да се покаже, когато слънцето грее толкова силно. Сега Долф научил от

достопочтения клисар какви слухове и какъв ужас предизвикало тайнственото му изчезване. Всички вярвали, че бил отвлечен от духовете на онези знатни хора, които витаели из къщата, и старият Абрахам Вандозер, който живеел до големите платанови дървета на три километра оттам, твърдял, че когато се връщал една нощ късно у дома чул ужасен шум, който напомнял пляска от крилата на диви патици, отлитащи на север. Като последица Къщата с призраците вдъхвала десет пъти по-голямо страхопочитание от всякога; никой не се осмелявал за нищо на света да прекара в нея и една нощ, а докторът престанал да ходи там дори денем.

Необходимо било известно време, за да се съобщи на майката на Долф, че синът ѝ се е завърнал, тъй като бедната жена отдавна го била оплакала и духът ѝ бил сломен от утешителите, които всекидневно я развеселявали с истории за призраци и за хора, отвлечени от дявола. Долф я намерил на легло, а другият член на семейството Хейлихер — котката на добрата дама — мъркала край нея, но за съжаление мустаците, на които дължала славата си, били съвсем опърлени. Бедната жена обвила с ръце шията му: „Момчето ми, момчето ми! Нима си още жив?“ От радост, че се е завърнал, за миг тя сякаш забравила всички загуби и грижи. Дори мъдрата котка показала неоспорими признаци на радост от завръщането на младежа. Тя виждала и навярно разбирала, че семейството им е в жалко и окаяно състояние и изпитвала такова съчувствие, каквото изпитват само онези, които са в подобно положение. Но всъщност напразно набеждават котките — те са способни на много по-голяма обич, отколкото предполагаме. Очите на старата дама грейнали, когато видяла, че поне едно същество се радва на завръщането на сина ѝ.

— Тиб те позна! Горкото безгласно животно! — казала тя, като галела петнистия гръб на любимата си котка. После, щом се успокоила, поклатила тъжно глава: — О, мой клети Долф! — възкликнала тя. — Майка ти вече не може да ти помогне! Тя не може да помогне дори на себе си! Какво ще стане с тебе, мое бедно момче?!

— Майко — казал Долф, — не говори така, твърде дълго съм ти бил в тежест, сега е мой ред да се погрижа за теб в старините ти. Хайде, не се тревожи — ти, аз и Тиб ще видим по-добри дни. Аз съм тук, както виждаш, млад, здрав и силен, затова да не се отчайваме; вярвам, че нещата някак си ще се оправят.

Докато продължавала тази сцена в семейство Хейлихер, до доктор Книперхаузен стигнала новината за благополучното завръщане на неговия ученик. Дребничкият доктор съвсем не знаел дали да се радва, или да съжалява. Той бил щастлив от завръщането на Долф, тъй като по този начин лошите слухове за къщата му били опровергани, но му било неприятно, че ученикът му, от когото смятал, че се е отървал, отново ще му бъде в тежест. Докато се колебаел между тези две чувства, съветите на фрау Илси го накарали да реши да използва отсъствието на младежа и да му затвори вратите завинаги.

Ето защо, когато станало време за лягане и можело да се предположи, че подлият ученик ще потърси старата си квартира, всичко било готово за неговото посрещане. След като Долф успокоил най-сетне майка си, той потърсил къщата на бившия си господар и повдигнал чукчето с трепереща ръка. Едва-що похлопал колебливо и главата на доктора с червена нощна шапчица се показала от един прозорец, а тази на икономката, с бяла шапка — от друг. Посрещнали го с куп обидни думи, примесени с безценни съвети, които рядко се дават, освен на приятел в беда или на престъпник на подсъдимата скамейка. За няколко мига не останал нито един прозорец на улицата без нощна шапчица, която да не слуша пискливия глас на фрау Илси и гърленото крякане на доктор Книперхаузен, а новината се предавала от прозорец на прозорец: „О! Долф Хейлихер се е завърнал и отново върши своите лудории!“

Накратко, бедният Долф разбрал, че от доктора няма да получи нищо освен добър съвет — стока, която така изобилствувала, че могла дори да бъде изхвърлена през прозореца; затова той бил склонен да се оттегли и да прекара нощта в скромната къща на Питър де Хрод.

На следната сутрин рано призори Долф се озовал в Къщата с призраците. Всичко изглеждало както го бил оставил. Земята била обрасла с трева, сякаш никой не бил стъпвал там след неговото заминаване. С трепетно сърце той забързал към кладенеца. Надникнал и видял, че е много дълбок и на дъното има вода. Бил се снабдил със здрава въдица, каквато използват рибарите по бреговете на Ньюфаундленд, в края ѝ имало голяма тежест и дебела кука. С нея започнал да опипва дъното и да търси из водата. Открил, че е доста дълбоко; изглежда, имало много отпадъци и откъснали се камъни. Няколко пъти куката му се закачила и едва не счупил въдицата. От

време на време измъквал разни боклуци — конски череп, желязно колело и разнебитено ведро, обковано с желязо. Работел вече няколко часа, без да открие нищо, което да възнагради усилията му или поне да го окуражи да продължи. Започнал да се чувства истински глупак, задето се оставил да бъде така измамен от разни сънища, и се канел да захвърли въдицата и всичко останало в кладенеца и да се откаже от понататъшното търсене.

— Само още веднъж ще хвърля въдицата — казал той — и край!

Както опипвал дъното, усетил, че тежестта се плъзва, сякаш попада в пролука между камъните, и като я изтеглил, почувствувал, че куката е закачила нещо много тежко. Трябвало да дърпа въдицата много внимателно да не би да се счупи от тежестта. Постепенно боклукът, наслоен върху закачения предмет, започнал да се свлича, той го измъкнал на повърхността и изпаднал във възторг, когато видял, че на края на въдицата просветва нещо като сребро. Задъхан от нетърпение, Долф го изтеглил до ръба на кладенеца, учуден от голямата му тежест и уплашен, че всеки миг куката може да се изплъзне и намереното отново да падне на дъното. Най-сетне го извадил успешно и го сложил до кладенеца. Оказало се голяма сребърна купа със старинна форма, богато украсена с герб, подобен на този над камината у майка му, гравирани от едната ѝ страна. Капакът бил завързан с тел. Долф с треперещи ръце я размотал и като вдигнал капака — гледай ти! Съдът бил пълен с големи златни монети, каквито не бил виждал. Явно било, че е попаднал на мястото, където Килиан Ван дер Спихел бил скрил съкровището си.

От страх да не би някой случайно да го види, Долф предпазливо се отдалечил и заровил купата с парите на тайно място. След това разпространил ужасни истории за Къщата с призраците и уплашил всички така, че никой не се приближавал до нея, докато в същото време той често ходел там по време на буря, когато наоколо нямало жива душа; макар че всъщност не се осмелявал да ходи там по тъмно. За пръв път в живота си бил толкова прилежен и работлив и новото си занимание — претърсването на кладенеца с въдица — вършел с такова постоянство и успех, че не след дълго измъкнал достатъчно пари, за да стане, в онова скромно време, богат до края на живота си.

Отегчително ще бъде да разказвам с подробности как свършва тази история — как той успял постепенно да оползотвори богатството

си, без да предизвика любопитство и въпроси, как преодолял всички скрупули, за да задържи богатството и в същото време удовлетворил чувствата си, като се оженил за хубавата Мари Ван дер Хейден, и как той и господин Антъни предприели много весели и волни експедиции.

Не трябва да пропускам и това, че Долф взел майка си при себе си и се грижел за нея на старини. Освен това старата дама изпитала удоволствието да не чува вече укори за сина си; напротив — от ден на ден хората го ценели все повече, всички говорели добре за него и за вината, които правел, а щедрият кмет никога не отклонявал поканата му за вечеря. Долф често разказвал на масата за лудориите си, от които някога целият град се възмущавал, но сега всички ги приемали за превъзходни шеги; вече и най-сериозните хора били склонни да застанат на негова страна, когато го слушали.

Никой не бил така удивен от достойнствата му, както старият му господар — докторът. А Долф му простил всичко и го наел за домашен лекар, като само се грижел рецептите му винаги да бъдат изхвърляни през прозореца. Майка му все така събирала старите си приятели на чаша чай в малката си уютна гостна, а Питър де Хрод често сядал до огнището с някое от нейните внучета на колене и я поздравявал за това, че синът ѝ станал такъв голям човек, при което добрата стара дама поклащала щастливо глава и възкликвала:

— О, съседе, съседе! Не ти ли казах аз, че някой ден Долф ще се мери с най-добрите?!

И така Долф Хейлихер продължил да преуспява и колкото повече остарявал и помъдрявал, толкова по-весел ставал той и напълно опровергал старата поговорка за „парите, получени от 'дявола“, а понеже използвал добре богатството си, станал известен гражданин и ценен член на обществото. Основал обществени институции като например Дружество за дивеч и Риболовен клуб. Председателствувал всички обществени вечери и пръв внесъл костенурки от Антилските острови. Подобрил породата на състезателните коне и петлите за борба, бил толкова голям покровител на скромните таланти, че всеки, който можел да изпее хубава песен и да разкаже весела история, намирал място на неговата трапеза.

Станал член и на общината, прокарал няколко закона за защитата на дивеча и стридите и завещал на управителния съвет голяма

сребърна купа за пунш, направена от гореспоменатата, която е собственост на общината и до ден-днешен.

Най-сетне Долф умрял в дълбока старост от апоплексия на едно общинско празненство и бил погребан с големи почести в двора на малката холандска църква на Гардън стрийт, където и досега може да се види надгробният камък със скромен епитаф на холандски, написан от приятеля му мънер Юстас Бенсън, един стар, отличен поет от тази провинция.

Разказаната история има по-достоверни източници, отколкото повечето подобни истории, тъй като аз съм я записал от втора ръка, както е чута от устата на самия Долф Хейлихер. Той я споделил едва към края на живота си, и то съвсем поверително (защото бил много дискретен), на няколко от своите приятели на маса, след като изпил порядъчно количество пунш, и колкото и странно да изглежда епизодът с призрака, никой от гостите не се усъмнил в него дори за миг. Няма да е излишно, преди да завърша, да отбележа, че наред с другите си достойнства Долф Хейлихер бил известен като най-умелия самохвалко и фантазьор в цялата провинция.

[1] Госпожа (хол.) — Б.р. ↑

[2] Кмет (хол.) — Б.р. ↑

[3] Между суеверията, които преобладавали в първите години на колонизацията, изглежда, имало само едно за призрачни кораби. Суеверните измислици на хората винаги са свързани с предмети от всекидневните им занимания. Самотният кораб, който години наред се появявал като гарван в пустошта, като носел на заселниците от света, от който те били откъснати, облекчаващи живота им неща, естествено присъствувал във всичките им мечти, насън или наяве. Случайно забелязани от брега платна, които се плъзгали по линията на хоризонта в тези все още пусти морета, ставали предмет на много разговори и размишления. Един от ранните писатели в Ню Ингленд съобщава за кораб, управляван от вещици, с огромен кон край главната мачта. Попадал ми е и друг разказ за кораб, който стигнал брега в хубаво, слънчево и спокойно време, с вдигнати платна и сложена маса в каютата, сякаш готова да нагости много хора, а при все това на борда му нямало жива душа. Призрачните кораби винаги плавали срещу вятъра или разсипали вълните с голяма скорост и гладкото море се

превръщало в пяна пред тях, дори когато не подухвал никакъв ветрец. Муър чудесно вплел една от тези легенди за морето в малка приказка, в която съвсем накратко се разказва за този вид свръхестествени явления. Имам предвид неговия „призрачен кораб“, тръгнал за остров Дедмън. — Б.а. ↑

[4] По-късно за укрепване на английската кралска власт старите холандски провинции били обединени в една колония — Нова Англия. — Б.р. ↑

[5] Герой от арабска приказка. — Б.р. ↑

ПЪТУВАНЕТО

През пролетта на 1829 година авторът на този разказ, кого го любопитството беше довело в Испания, предприе заедно с един свой приятел, член на руското посолство в Мадрид, едно пътуване без точно определен маршрут от Севиля до Гранада. Случайността ни беше събрала от далечни краища на света, а сходните ни интереси ни накараха да скитаме заедно из романтичните планини на Андалусия. Ако тези страници по някаква случайност попаднат в ръцете на моя приятел, където и да се намира в изпълнение на служебните си задължения — независимо дали се движи във великолепното дворцово общество, или размишлява за истинската красота на природата, — нека те му припомнят за нашите приключения, а заедно с тях да си спомни и за един човек, който никога няма да забрави неговата доброта и достойнства, колкото и далече да бъдем един от друг.

А сега, преди да започна разказа си, позволете ми предварително да спомена нещо за пейзажа и пътуването из Испания. Много хора са склонни да си я представят като южна страна с мек климат, с цялата пищна красота на чувствената Италия. Това съвсем не е така, макар че някои от морските провинции правят изключение, все пак в по-голямата си част тя е сурова страна, от която лъха меланхолия, със скалисти планини и обширни обезлесени равнини без нито едно дърво, неописуемо тихи и самотни, наподобяващи дивите пустинни области в Африка. Към цялата тази пустинна самотност се прибавя и отсъствието на птички, естествен резултат от липсата на горички и храсти. Виждат се лешояди и орли да кръжат над каменистите планини и да се извисяват над равнините, цели ята от срамежливи дропли крачат горделиво из степта, но множеството по-дребни птички, които оживяват пейзажа на други страни, се срещат в много малко провинции на Испания, и то най-вече в овощните и цветни градини около жилищата на хората.

В провинциите във вътрешността на страната пътникът от време на време се натъква на обширни пространства с пшеница, докдето

окото му стига, които се поклащат, веднъж зелени, друг път — голи и изгорели от слънцето, но погледът му напразно търси ръката, която е обработвала земята. Най-сетне той забелязва кацнало на стръмна могила или назъбен чукар някакво селце с рушащи се стени и порутена наблюдателна кула, която в стари времена е служела за крепост при гражданска война или мавритански нападения. Вследствие от някогашните грабежи на скитащите мародери в много части на Испания и до днес все още е запазен обичаят селяните да се събират заедно за обща защита.

По-голямата част от Испания е лишена от украсата на горички и лесове, както и от по-меката привлекателност на създаденото от човешка ръка, но в замяна на това от пейзажа ѝ лъха някаква величественост и възвишеност. Той притежава нещо от характера на хората, които живеят там, и сега, след като познавам страната, мисля, че мога много по-добре да разбере гордия, жилав, умерен и въздържан испанец, неговото храбро предизвикателство към трудностите и презрението му към всякаква женственост у мъжете.

Освен това в суровите, прости черти на испанския пейзаж има нещо, което внушава чувството за възвишеност. Обширните равнини на Кастилия и Ла Манча, които се простират до хоризонта, събуждат интерес именно поради своята голота и необятност и крият нещо от тържествената величественост на океана. Като блуждае из тази безкрайна пустош, погледът се спира тук-таме на разпръснато стадо говеда, до което е застанал някой пастир, неподвижен като истукан, с дълга тънка гега, насочена като копие нагоре, или съзира безкрайна редица мулета, които се движат бавно като камилски керван през пустинята, или самотен пастир, нарамил широкоцевна пушка и малка кама, да броди из равнините. И така както страната, така и самият вид на хората и обичаите им приличат по нещо на арабските. Общата несигурност в страната се проявява в това, че всеки носи оръжие. Както пастирът в полето, така и овчарят в равнината носят мускета и камата си. Богатият селянин рядко се осмелява да тръгне за пазарния град без своето trabuco^[1] и евентуално със слуга до себе си — така именно, с приготовления като за война, се предприема и най-краткото пътуване.

Поради опасностите на пътя пътуването прилича на това на източните кервани, само че в малък мащаб. Arrieros^[2] или

преносвачите се подреждат в конвой и в определения ден потеглят големи, добре въоръжени групи, а към тях се присъединяват и други пътници и така ги подсилват. По такъв примитивен начин се извършва търговията в страната. Мулетарят е обикновеният посредник при пътуване и по закон прекосява страната, като пресича полуострова от Пиренеите и Астурия до Алпухарас, до Серания де Ронда и чак до портата на Гибралтар. Той живее трудно, в постоянни лишения: в неговите alforjas^[3] от грубо платно са всичките му запаси от храна, а в малката му кожена манерка, която виси на предния лък на седлото, има вино и вода да утолява жаждата си през голите планини и безводните равнини. Нощем покривалото на мулето му служи за легло, а самарът — за възглавница. От ниското му, добре сложено мускулесто тяло лъха сила, лицето му е тъмно и загоряло, очите му са решителни, но спокойни освен когато в тях припламва внезапно чувство, държанието му е открито, мъжествено и любезно и той никога няма да ви подмине, без да ви поздрави тържествено „Dios guarde a usted! Vaya usted con Dios, caballero!“ — „Да ви пази бог! Бог да е с вас, господине!“

Тъй като много често тези мъже носят на мулето цялото си имущество, те държат оръжията си на седлата, да са им подръка и да могат да ги измъкват винаги, дори ако няма надежда да се защитят. Но това, че пътуват на големи групи, ги предпазва от много разбойнически банди и самотният бандолеро, въоръжен до зъби, яхнал своя андалуски кон, обикаля около тях като пират около търговски конвой, без да посмее да ги нападне.

Испанският мулетар има неизчерпаем извор от песни и балади, които правят вечното му странствувание по-приятно. Мелодиите са прости, необработени, само с по няколко извивки. Тях той пее на висок глас, в провлачен ритъм, седнал странично на мулето си, което сякаш слуша с безкрайна сериозност и пристъпва в ритъма на песента. Куплетите често са стари традиционни романси за маврите, или някоя легенда за светец, или някоя любовна песничка, или по-често балада за смел contrabandista или решителен bandolero, тъй като контрабандистът и разбойникът са поетични герои за обикновените испанци. Често песента на мулетаря е съчинена в момента и се отнася до някаква местна случка или епизод от пътуването. Този певчески и импровизаторски талант е много разпространен сред испанците и казват, че е наследен от маврите. Когато слуша тези песнички сред

суровия самотен пейзаж, който те описват, придружени от време на време от звънчетата на мулетата, човек изпитва някакво огромно удоволствие.

Особено живописна е гледката на керван от мулета в някой планински проход. Първо се чуват звънците на водещите мулета, които с простата си песен нарушават тишината на прохода, или може би гласът на мулетаря, който подвиква на някое мудро или заблудено животно или пък пее традиционна балада, колкото му глас държи. Най-сетне виждате мулетата, които криволичат бавно по скалистото дефиле, като понякога се спускат от стръмни скали, така че се открояват в цял ръст на фона на небето, а понякога се изкачват с мъка нагоре по дълбоките урви под вас. Като приближат, вие различавате техните пъстри украшения от камгарни снопчета, пискюли и покривки за самара и докато преминават покрай вас, вечно готовото *trabuco* между товара и самара намеква за несигурността по пътищата.

Древното царство на Гранада, в което смятаме да проникнем след малко, е един от най-планинските райони в Испания. Огромни *sierras*, или планински вериги, лишени от храсти и дървета, изпъстрени с различни мрамори и гранити, възвисяват почернелите си от слънцето върхове на фона на тъмносиньото небе и все пак в тяхната камениста гръд се крият най-зелените и плодородни долини, където пустинята и градината се борят за надмощие и самата скала сякаш е принудена да ражда смокините, портокалите и цедратите^[4] и да разцъфтява с цветовете на миртата и розата.

В пустите проходи на тези планини видят на заградените отвсякъде градчета и села, построени като орлови гнезда сред скалите и заобиколени от мавритански назъбени бойни стени, или на разрушени наблюдателни кули, кацнали върху високи върхове, връща мислите назад към рицарското време на войните между християни и мохамедани и към романтичната борба за завладяването на Гранада. Като прекосява тези високи *sierras*, пътникът трябва често да слиза от коня си и да го превежда нагоре или надолу по стръмните и назъбени склонове, които приличат на счупени стъпала на стълба. Понякога пътят извива покрай шеметни пропасти, незащитени с парапет, който да предпазва от бездната, а после се спуска надолу по отвесни и опасни склонове. Понякога криволичи из каменисти *barrancos*, или клисури, издълбани от зимните порои — тъмната пътека на някой

contrabandista, а от време на време злокобният кръст, паметник на грабежа и убийството, издигнат върху купчина камъни в някоя отдалечена част на пътя, предупреждава пътника, че е в свърталището на бандити и вероятно точно в този миг го дебне някой скрит bandolero.

Понякога, като следва извивките на пътя през тесните долини, той често се стряска от дрезгаво мучене и съзира над себе си в някоя зелена гънка на планината стадо яростни андалуски бикове, обречени на арената. Във вида на тези страхотни животни има нещо ужасно, те са дарени с невероятна сила, скитат из родните си пасища съвсем диви и почти никога не виждат човек. Те познават единствено самотния пастир, който се грижи за тях, и дори самият той не винаги смее да ги приближи. Глухото мучене на тези бикове и заплашителният им вид, като гледат надолу от високите скалисти планини, правят суровия пейзаж наоколо още по-страшен.

Несъзнателно се впуснах в много по-подробен разказ за пътуването из Испания, отколкото първоначално възнамерявах, но във всеки от спомените ми за полуострова има нещо романтично, което ми е много скъпо.

Беше първи май, когато аз и моят спътник се отправихме от Севиля за Гранада. Бяхме направили всички необходими приготовления за пътуването ни през планински райони, където пътищата са горе-долу като пътеки за мулета и твърде често са обезпокоявани от разбойници. Най-ценната част от багажа си изпратихме с нашите *argieros*, оставихме си само дрехи, най-необходимите неща и пари за из път — достатъчно много, за да задоволим разбойниците, ако бъдем нападнати, и да се спасим от грубото отношение, което се прилага към прекалено хитруващите и безпарични пътници. Бяха наети два яки коня за удобството на един здрав двадесетгодишен бискайски момък, който трябваше да ни преведе през объркания лабиринт от планински пътища, да се грижи за конете ни, от време на време да ни прислужва и непрекъснато да ни пази, тъй като имаше голямо *trabuco* — карабина, с която да ни защитава от *rateros* — самотни разбойници, и той твърде много хвалеше оръжието си, макар че за срам на неговата войнишка чест трябва да призная, че обикновено то висеше незаредено на седлото му. Все пак, той беше предано, весело и добродушно същество, пълно със

сентенции и поговорки, също като този идеал на оръженосците — известния Санчо, чието име дадохме на това момче, и като истински испанец, макар че се държахме с него като със спътник, той нито веднъж не пристъпи границите на почтителния тон, дори когато беше в най-весело настроение.

Така екипирани и съпровождани, ние се отправихме на път с истинското намерение да прекараме приятно. За пътника с такава нагласа Испания е великолепна страна, където дори и най-мизерната странноприемница е пълна с приключения като омагьосан дворец и всяко ядене само по себе си е цяло постижение! Нека другите да роптаят, че няма пътища с добре означени кръстовища, разкошни хотели и всички останали изискани удобства на една страна, цивилизована до скука и еднообразие, но аз предпочитам там да се катеря по планините, да скитам из тях, да ме води случайността — всичко това, което придава на романтичната Испания нотки на истинска авантюра.

Още първата вечер можахме да вкусим от това удоволствие. Пристигнахме след залез слънце в едно малко градче сред хълмовете след уморително пътуване из обширната безлюдна равнина, където неколkokратно върху ни се изсипваха дъждове. В странноприемницата бяха отседнали група *migueletes*^[5], които кръстосваха страната, за да преследват разбойници. Появата на чужденци като нас беше нещо необикновено в това отдалечено градче. Нашият домакин, който си говореше с някакви свои стари приятели с кафяви пелерини, разгледа внимателно паспортите ни в един ъгъл на тази *posada*^[6], докато един *alguacil*^[7] си отбеляза някои неща на мъждукащата лампа. Паспортите ни бяха на чужди езици и това ги обърка, но нашият оръженосец им помогна в проучванията и преувеличи нашата важност с типичната за испанците тържественост. Междувременно ние великодушно раздадохме пури и това спечели сърцата на всички около нас. И не след дълго цялото това общество се суетеше възбудено, за да ни приеме добре. Самият *corregidor*^[8] ни поднесе почитанията си, а нашата домакиня с подчертана любезност внесе в стаята ни голямо кресло с тръстикова седалка, на което да се разположи важната особа. С нас вечеря командирът на патрула — весел, разговорчив и вечно засмян андалусец, който беше участвувал в един военен поход в Южна Америка и разказваше подвизите си в любовта и в боя с много надути

фрази, като жестикулираше енергично и тайнствено въртеше очи. Той ни каза, че имал списък с имената на всички разбойници в страната и че възнамерява да издири тези кучи синове и в същото време ни предложи няколко от своите войници за ескорт. „Един е достатъчен, за да ви защити, señores^[9]. Разбойниците познават и мен, и моите хора. Видът само на един от тях е напълно достатъчен, за да всее ужас в една цяла sierra.“ Ние му благодарихме за предложението, но го уверихме в същия дух, че, пазени от нашия страховит оръженосец Санчо, не се боим от всички ladrones^[10] на Андалусия, взети заедно.

Докато вечеряхме в компанията на този самохвалко, дочухме звуци на китара и тракане на кастанети и скоро няколко гласа подеха позната мелодия. Всъщност нашият домакин беше събрал любителите певци и музиканти и селските хубавици от околността и вътрешният двор, или patio, на странноприемницата представляваше сцена на истинско испанско увеселение. Заедно с домакина, домакинята и командира на патрула ние знаехме местата си под арката на двора, китарата минаваше от ръка на ръка, а един много весел обуцар пееше и свиреше като истински Орфей. Беше приятен човек с големи черни бакенбарди и с ръкави, навити до лактите. Той докосна китарата с майсторско умение и изпя няколко кратки любовни песнички с похотлива усмивка към жените, които явно го харесваха. След това за голямо удоволствие на зрителите танцува fandango^[11] с една закръглена андалуска. Но никое от присъстващите момичета не можеше да се сравни с дъщерята на нашия домакин Пепита, която се беше измъкнала и беше успяла да се нагласи за случая. Втъкнала в косите си рози, тя игра чудесно bolero^[12] с един хубав млад драгун. Бяхме поръчали на домакина да раздаде безплатно вино и разхладителни напитки на цялата компания и все пак, въпреки че имаше пъстро общество от войници, мулетари и селяни, никой не премина границите на трезвото веселие.

Сцената би била интересна за художник — живописните групи танцьори, войниците в полувоенни униформи, селяните, загърнати в кафявите си пелерини. Не трябва да пропусна и стария мършав alguacil с къса черна наметка, който не забелязваше нищо наоколо, а си седеше в ъгъла и прилежно пишеше нещо на мъждукащата светлинка до огромната медна лампа, каквито може би е имало по времето на Дон Кихот.

Не пиша подробен и последователен разказ и не претендирам, че представям всички случки от няколкото дни, през които се скитахме из хълмове и долини, из тресавища и планини. Пътувахме като истински *contrabandistas*, като приемахме всичко, трудно или леко — такова, каквото беше, и общувахме с хора от всички класи и с всякаво положение под формата на някакво странно скитнишко приятелство. Така трябва да се пътува из Испания. Тъй като познавахме скромните запаси от храна в странноприемниците и пустинните местности в областите, през които преминава пътникът, ние се погрижихме, преди да тръгнем, да натъпчем добре със суха храна *alforjas*, или дисагите, на нашия оръженосец, а неговата *bota*, или манерка, с внушителни размери напълнихме до гърлото със специално вино от Валдепеняс. Тъй като за нас това бяха припаси по-важни дори от неговото *trabuco*, ние го посъветвахме зорко да ги пази и справедливостта изисква да признае, че неговият съименник, любителят на трапезата — самият Санчо, не би могъл да го надмине в предвидливостта му като снабдител. Въпреки че *alforjas* и *bota* бяха многократно и яростно нападени през цялото пътуване, те, изглежда, имаха чудотворното свойство никога да не остават празни, тъй като нашият бдителен оръженосец се грижеше да прибира всичко, останало от вечерната ни трапеза в странноприемниците, с което осигуряваше обяда ни на другия ден.

Какви разкошни обедни пиршества си правехме на зелената морава край някой поток или извор под сянката на дърветата и какви чудесни *siestas*^[13] прекарвахме върху плащовете си, постлани върху пасбището!

Веднъж по обяд спряхме за едно такова угощение на приятна зелена полянка, заобиколена от хълмове с маслинови дървета. Разстлахме плащовете си на тревата под един бряст до бълбукащо поточе, вързахме конете да пасат и Санчо извади своите *alforjas* с ликуващ вид. Те съдържаха всичко, което беше насъбрал през четиридневното ни пътуване, увеличено значително от запасите, които получихме в една богата странноприемница в Антекера. Нашият оръженосец почна да вади различни неща едно по едно, а те сякаш нямаха край. Най-напред се появи печена ярешка плешка, почти така хубава, както предишната вечер, после една цяла яребица, после голямо парче солена треска, завита в хартия, после остатък от шунка,

после половин ярка, заедно с няколко франзели хляб и много портокали, смокини, стафиди и орехи. Неговата *bota* също беше отново напълнена с чудесно вино от Малага. Всеки път, когато изваждаше нещо ново от провизиите си, той се наслаждаваше на нашата изненада, тръшваше се на земята и се заливаше от смях. Нищо не доставяше по-голямо удоволствие на простидушния Санчо от това да го сравняват, заради предаността му към трапезата, с прочутия оръженосец на Дон Кихот. Той добре познаваше историята на Дон Кихот и както повечето обикновени испанци твърдо вярваше, че е истинска.

— Но всичко това се е случило много отдавна, нали, сеньор? — ми каза той един ден с въпросителен поглед.

— Да, много отдавна — отговорих аз.

— Да речем, преди повече от хиляда години? — И все още гледаше с несигурност.

— Струва ми се, че не са по-малко. Оръженосецът беше доволен.

Докато пирувахме, както вече описах, и се забавлявахме с простиичките шегички на нашия оръженосец, към нас се приближи един самотен просяк, който приличаше почти на пилигрим. Явно беше много стар, с посивяла брада и се подпираше на тояга, но все пак възрастта не го беше превила — беше висок и изправен и личеше, че някога е имал хубава фигура. Беше с кръгла андалуска шапка, овчи кожух и кожени бричове, гамаша и сандали. Макар старо и закърпено, облеклото му беше прилично, а той се държеше мъжки и се обърна към нас с онази тържествена учтивост, която се забелязва у най-бедните испанци. Бяхме в подходящо настроение за такъв посетител и в изблик на моментно великодушие му дадохме малко пари, хубав пшеничен хляб и чаша от специалното ни вино от Малага. Прие ги с благодарност, но без каквато и да е раболепност. Като опитваше виното, той го повдигна на светлината, малко се изненада и сетне го гаврътна наведнъж. „От години не съм опитвал такова вино — каза той. — Ободрява старческото сърце.“ После, като погледна хубавия пшеничен хляб, каза „*Bendito sea tal pan!*“ — „Благословен да е този хляб!“, и го сложи в торбата си. Подканихме го да го изяде на място. „*No, señores*“^[14] — отговори той. — Виното трябваше или да изпия, или да оставя, но хляба трябва да занеса в къщи и да го изядем заедно със семейството ми.“

Нашият Санчо потърси погледите ни и като прочете в тях позволение, даде на стареца доста неща от нашата трапеза при условие да седне и да се нахрани.

И така той седна на известно разстояние от нас и започна да яде бавно, спокойно, прилично и с достойнство, както подобава на един идалго. Изобщо в поведението на стареца имаше някаква умереност и спокойна самоувереност, които ме караха да мисля, че е видял и подобри дни; а в езика му, макар и съвсем обикновен, от време на време се появяваше някоя живописна и почти поетична фраза. Взех го за разорен благородник. Грешах — това не беше нищо друго освен вродената учтивост на испанеца и склонността към поетична мисъл и израз, които често се срещат сред най-нисшите слоеве на този умен народ. Каза ни, че петдесет години бил овчар, но сега останал без работа и без пари. „Когато бях млад — каза той, — нищо не можеше да ме уязви и разтревожи. Бях винаги весел, но сега съм седемдесет и девет годишен и при това просяк, и сърцето започва да ми изневерява.“

И все пак той не беше истински просяк; съвсем отскоро нуждата го беше докарала до това морално падение и той ни разказа трогателно за борбата между глада и гордостта, когато за пръв път го сполетяла презряната нищета. Връщал се от Малага без пари, отдавна не бил слагал зальк в устата си, а прекосявал една от големите равнини на Испания, в която имало само няколко къщи. Почти примрял от глад, той почукал на вратата на една *venta*, или провинциална странноприемница. Отговорили му: „*Perdone usted, por Dios, hermano!*“ — „За бога, братко, извинявай!“ — обикновено в Испания така отказват на просяк.

— Тръгнах си — каза той — със срам, по-голям от глада ми, тъй като все още бях твърде горд. Стигнах до дълбока бързотечна река със стръмни брегове и изпитах изкушението да се хвърля в нея. За какво да живее такъв ненужен стар нещастник като мене! Но когато бях съвсем близо до водата, си спомних за светата Дева, обърнах се и си тръгнах. Продължих да вървя, докато видях близо до пътя едно имение; минах през портата и влязох в двора. Вратата на къщата беше затворена, но на един прозорец стояха две млади сеньори. Приближих се и помолих за милостиня. „*Perdone usted, por Dios, hermano!*“ — и прозорецът се затвори. Измъкнах се от двора, но гладът ме повали и сърцето ми не издържа. Помислих си, че часът ми е ударил, и затова легнах до

портата, предадох се на светата Дева и като покрих главата си, приготвих се да умирам. Малко след това господарят на къщата се завърна. Като ме видя да лежа до портата му, той откри главата ми, смили се над побелелите ми коси, отведе ме в къщата си и ме нахрани. И така, señores, виждате, че човек винаги трябва да вярва в закрилата на Девата.

Старецът беше на път за родното си място Арчидона, недалеч по билото на стръмна скалиста планина. Той посочи към развалините на стар мавритански замък:

— В този замък — каза той — живял един мавритански крал по време на войните на Гранада. Кралица Исабела го нападнала с голяма войска, но кралят я изгледал презрително от височината на своя замък и започнал да ѝ се подиграва! Тогава Девата се явила на кралицата и я повела с войската ѝ през планината по някакъв тайнствен, непознат дотогава път. Когато мавърът я видял да идва, бил така изумен, че се хвърлил с коня си в една урва и станал на пух и прах. Следите от коня му — каза старецът — се виждат и до днес на ръба на скалата. Погледнете, señores, ей там е пътят, по който са се изкачили кралицата и нейната войска. Оттук прилича на тясна ивица нагоре по склона, но чудото е в това, че макар и да се вижда от разстояние, когато приближите, изчезва!

Идеалният път, който той ни посочи, несъмнено беше песъчлива клисура, която изглеждаше тясна и ясно очертана от разстояние, но от близо ставаше широка и се губеше.

Сърцето на стареца все повече се сгряваше от виното и гощавката и той ни разказа още една история — за заровеното съкровище под замъка на мавританския крал. Неговата собствена къща била близо до самия замък. Кюрето и нотариусът три пъти сънували съкровището и отишли да копаят на мястото, което видели насън. Собственият му зет чул шума от кирките и лопатите им през нощта. Никой не разбрал какво открили; внезапно забогатели, но запазили тайната. И така веднъж в живота си старецът бил съвсем близо до сполуката, но бил обречен никога да не заживее с нея.

Забелязал съм, че легендите за закопано от маврите съкровище, каквито се срещат из цяла Испания, се разказват предимно от най-бедните. Именно по този начин добрите хорица се залъгват с видения, които компенсират липсата на най-насъщното. Жадният сънува извори

и пълноводни потоци, гладният — великолепни трапези, а бедният — купища скрито злато. Всъщност няма нищо по-чудно от въображението на просяка.

Последното нещо, което ще ви разкажа от пътуването, е една вечер в градеца Лоха. Това е известен с войнствения си дух граничен пункт от времето на маврите, който отблъснал Фердинанд от стените си. Там е била крепостта на стария Алиатар, тъст на Боабдил, когато ревностният ветеран предприел със зет си това гибелно нашествие, завършило със смъртта на главатаря и пленяването на монарха. Лоха се намира в един пустинен нарязан планински проход на бреговете на река Хенил всред скали и горички, морави и градини. Хората сякаш още пазят смелия войнствен дух на старото време. Нашата странноприемница подхождаше на мястото. Държеше я млада хубава вдовица от Андалусия, чиято спретната *basquina*^[15] от черна коприна, украсена по края с продълговати мъниста, подчертаваше движенията на грациозното ѝ тяло и заоблените ѝ гъвкави нозе. Стъпваше уверено и живо, погледът ѝ беше огнен, а кокетството в нейното държание и различните украшения показваха, че е свикнала да ѝ се възхищават.

Имаше брат, с когото много си приличаха и бяха почти на една и съща възраст. И двамата представляваха съвършени модели за таја и тајо^[16] от Андалусия. Той беше висок, енергичен, с хубава фигура, маслинов тен, тъмни лъчезарни очи и къдрави кестеняви бакенбарди, които се срещаха под брадичката му. Беше изискано облечен с късо сако от зелено кадифе, ушито съвсем по мярка, щедро украсено със сребърни копчета, а от всеки джоб се подаваше бяла носна кърпа. Панталоните му бяха от същата материя с редица копчета от бедрата до коленете. На врата си имаше розова копринена кърпа, прихваната с халка, която падаше върху хубава риза, с широк платнен колан с висящи краища на кръста, *botines*, или гети, от най-висококачествена червеникавокафява кожа, елегантно изработени и отворени на прасеца, за да се виждат чорапите, и червеникавокафяви обувки, които подчертаваха добре оформеното стъпало.

Както стоеше до вратата, един конник приближи и двамата заговориха тихо и сериозно. Беше облечен по подобен начин и почти със същото изящество, мъж около тридесетте, широкоплещест, със силно изразени римски черти, красив, макар и малко сипаничав, с независим, решителен и някак дързък вид. Якият му черен кон беше

украсен с пискюли и особена парадна сбруя, а зад седлото висяха две старинни широкоцевни пушки. Приличаше на един от онези контрабандисти, които бях виждал из планините на Ронда, и очевидно добре се разбираше с брата на моята домакиня, нещо повече — ако не греша, той беше предпочитаният ухажор на вдовицата. Всъщност цялата странноприемница и обитателите ѝ имаха контрабандистки вид, а в един ъгъл до китарата стоеше широкоцевна пушка. Конникът, когото споменах, прекара вечерта в тази *posada* и изпя въодушевено няколко дръзки планински романса. Докато вечеряхме, се появиха двама бедни отчаяни астурианци и помолиха за храна и постеля. Нападнали ги разбойници като се връщаха от панаир в планината, откъснаха им коня с цялата стока, взели им парите и повечето дрехи, набили ги, задето оказали съпротива, и ги оставили насред пътя почти голи. Моят другар с присъщата си щедрост незабавно нареди да им дадат вечеря и легло и им даде пари, за да им помогне да се върнат в къщи.

С напредването на нощта тези *dramatis personae*^[17] се увеличаваха. Бавно влезе едър мъж на около шестдесет години, със здраво телосложение и поведе разговор с нашата домакиня. Беше с обикновено андалуско облекло, дълга сабя подмишница, големи мустаци и в целия му вид имаше нещо високомерно и надуто. Изглежда, всички се отнасяха към него с голяма почителност.

Нашият Санчо ни подшушна, че това е дон Вентура Родригес, най-големият герой на Лоха, прочут със своята храброст и сила. По време на френското нашествие изненадал шестима заспали кавалеристи. Първо им взел конете, а после ги нападнал със сабята си. Няколко убил, а останалите пленил. За този подвиг кралят му отпуснал по една песета дневно (една пета от дуро или долар) и го удостоил с титлата „дон“.

Беше ми забавно да слушам високопарния му език и да го гледам как се перчи. Очевидно той беше истински андалусец — смел, но едновременно с това склонен към самохвалство. Сабята беше винаги в ръката му или подмишницата. Винаги я носеше със себе си така, както дете носи куклата си, наричаше я своята света Тереса и казваше, че когато я изтегли, „*tiembla la tierra!*“ — земята трепери.

Стоях до късно да слушам разговорите на тази пъстра група хора, които общуваха с непринудеността в една испанска *posada*.

Чухме песни за контрабандисти, истории за разбойници, за подвизите на guerrillas^[18] и мавритански легенди. Последните разказа нашата хубава домакиня, която описва съвсем поетично infiernos, или дяволските квартали на Лоха — тъмни пещери, където подземните потоци и водопади издават тайнствени звуци. Обикновените хора разправят, че там имало зазидани секачи на пари още от времето на маврите и че там мавританските крале криели своите съкровища.

Ако това е целта на този разказ, можех да изпъстрия страниците му със случки и картини от нашите странствувания, но повече ме привличаха други теми. Като пътувахме по този начин, най-сетне се измъкнахме из планините и навлязохме в красивата veга^[19] на Гранада. Тук, на брега на малка рекичка, спряхме да похапнем в една маслинова гора. В далечината се виждаше старата мавританска столица, оживена от червеникавокафявите кули на Алхамбра, а високо горе над нея блестяха като сребро заснежените върхове на Сиера Невада. Денят беше безоблачен, а студеният планински ветрец правеше горещината по-поносима. След като хапнахме, постлахме пелерините си и направихме нашата последна сиеста, унасяни от жуженето на пчелите по цветовете и песните на гривяците от близките маслинови дървета. Когато знойните часове отминаха, поехме отново на път и след като преминахме през алоеви плетища, индиански смокини и множество градини, към залез слънце стигнахме до портата на Гранада.

* * *

За пътешественика, който обича историята и поезията, дворецът Алхамбра в Гранада е на такава почит, както Кааба или свещената Мека за всички истински мюсюлмански пилигрими. Толкова легенди, истории, истински или измислени, толкова песни и романи, испански и арабски, за любов, война и рицарство са свързани с това романтично място! Ето защо читателят може да разбере нашия възторг, когато скоро след пристигането ни в Гранада губернаторът на Алхамбра ни позволи да се настаним в свободните покои на мавританския дворец. Не след дълго спътникът ми беше повикан по служба, но аз останах там няколко месеца, омагьосан от този старинен, вълшебен замък.

Последвалите записки са резултат от този чудесен период, когато се чувствах като омагьосан. Ако те могат да придадат на въображението на читателя частица от магическото очарование на това място, той няма да съжалява, че е поскитал известно време с мене из легендарните зали на Алхамбра.

- [1] Тежка стара пушка (исп.) — Б.пр. ↑
- [2] Мулетари (исп.) — Б.пр. ↑
- [3] Дисаги, храна за из път (исп.) — Б. пр. ↑
- [4] Цитрусово растение, т.нар. „сладък лимон“ — Б.р. ↑
- [5] Каталонски планински стрелци, представители на баската полиция (исп.) — Б.пр. ↑
- [6] Хан, странноприемница (исп.) — Б.пр. ↑
- [7] Съдебен пристав, полицейски агент (исп.) — Б.пр. ↑
- [8] Корехидор, губернатор (исп.) — Б. пр. ↑
- [9] Господа (исп.) — Б.пр. ↑
- [10] Крадци, разбойници (исп.) — Б.пр. ↑
- [11] Фанданго — исп. танц — Б.пр. ↑
- [12] Болеро — исп. танц — Б.пр. ↑
- [13] Следобедна почивка (исп.) — Б.пр. ↑
- [14] Не, господа (исп.) — Б.пр. ↑
- [15] Пола, фуста (исп.) — Б.пр. ↑
- [16] Мъж и жена от простолюдието (исп.) — Б.пр. ↑
- [17] Действащи лица (лат.) — Б.пр. ↑
- [18] В случая — разбойническа шайка (исп.) — Б.пр. ↑
- [19] Плодородна долина (исп.) — Б.пр. ↑

УПРАВЛЕНИЕТО НА АЛХАМБРА

Алхамбра е древна крепост, обградена с назъбени стени — дворец на мавританските крале от Гранада, откъдето те управлявали своя възхвалян земен рай и правели последни опити да запазят своята власт в Испания. Дворецът заема само част от крепостта, чиито стени с множество кули се простират неравномерно покрай цялото било на висок хълм, който се издига над града, и представлява разклонение на Сиера Невада — Снежната планина.

По времето на маврите крепостта можела да побере зад стените си четиридесетхилядна армия и от време на време служила за твърдина на владетелите срещу непокорните им поданици. След като кралството преминало в ръцете на християните, Алхамбра останала владение на краля и понякога в нея живеели кастилските монарси. Император Карл V започнал изграждането на великолепен дворец в обграденото от крепостните стени място, но не могъл да го завърши поради неколкочестни земни труса^[1]. Последни живели тук в началото на деветнадесетия век Филип V и красивата кралица Елизабета Пармска. За посрещането им били извършени големи приготовления. Започнали да оправят двореца и градината и изградили нови покои, изписани от италиански художници. Пребиваването на владетелите било краткотрайно и след заминаването им дворецът отново останал необитаван. Все пак продължавал да служи за военно укрепление. Губернаторът го получил направо от краля, властта му се простирала чак до предградията и бил независим от главнокомандващия в Гранада. Поддържан бил значителен гарнизон, а губернаторът разположил жилището си в предната част на стария мавритански дворец и никога не слизал в Гранада без известна военна показност. Всъщност крепостта представлявала малък самостоятелен град с няколко улички, един францискански манастир и енорийска църква.

Това, че кралете напуснали двореца, било фатален удар за Алхамбра. Красивите зали запустели и някои от тях започнали да се рушат, градините били унищожени, а фонтаните престанали да

работят. Постепенно в помещенията се настанили негодья и престъпници: *contrabandistas*, които се възползвали от независимото му правно положение, за да предприемат дръзка и усилена контрабанда; и всякакви мошеници и крадци, които превърнали двореца в леговище, откъдето нападали Гранада и околностите ѝ. Най-сетне се намесила силната ръка на правителството: цялото население било старателно пресято и не било позволено да се задържат други, освен честни хора, които имали законно основание да живеят там. Повечето къщи били разрушени и останало нещо като селце с енорийската църква и францисканския манастир. През последните вълнения в Испания, когато Гранада попаднала в ръцете на французите, в Алхамбра бил разположен един гарнизон, а в двореца от време на време отсядал някой френски военачалник. Поради изискания вкус, който винаги е отличавал французите при техните завоевания, този паметник на мавританската изтънченост и величие бил спасен от цялостната разруха и запустялост, които отдавна го застрашавали^[2]. Покривите били поправени, салоните и галериите — защитени от атмосферните влияния, градините били обработени и водата пак бликната. Фонтаните отново започнали да издигат блестящи струи и Испания може да благодари на нашествениците, че са ѝ запазили най-красивия и интересен исторически паметник.

Когато си заминавали, французите вдигнали във въздуха няколко от кулите на външната стена и оставили укрепленията почти незащитими. Оттогава насам крепостта почти няма военно значение. Гарнизонът се състои от шепа военни, чието главно задължение е да пазят някои външни кули, в които от време на време изпращат политически затворници, и губернаторът, напуснал високия хълм на Алхамбра, живее в центъра на Гранада, откъдето може по-удобно да изпълнява задълженията си. Не мога да приключа тази кратка бележка за състоянието на крепостта, без да подчертая достойните за уважение усилия на настоящия ѝ комендант, дон Франсиско де Серна, който използва всички ограничени ресурси, за да поддържа двореца; и благодарение на разумните му мерки неизбежната разруха е прекратена поне за известно време. Ако неговите предшественици бяха изпълнявали задълженията си със същата преданост, Алхамбра все още можеше да притежава предишната си красота, а ако правителството го подкрепяше със средства, равностойни на неговия

жар, тази сграда все още може да бъде запазена, за да краси земята и да привлича любознателните и културни хора от всички страни поколения наред.

[1] Истинската причина за прекъсване на строежа била едно мавританско въстание, тъй като маврите давали 80 000 дуката годишно за този строеж, като в замяна получавали известни привилегии. ↑

[2] Това е доста далеч от истината. Френският военачалник, преди да напусне Алхамбра, я минирал и щял да я хвърли във въздуха, ако не бил здравият разум на един бивш испански войник, който прерязал шнура. Грабителството на Наполеоновите войски в Испания е потресаващ епизод в историята на войната, надминато само от варварствата, на които е било подложено градското население, обезсмъртени в картината на Гоя „Бедствията на войната“. ↑

ПРИКЛЮЧЕНИЯТА НА ЗИДАРЯ

Живял някога в Гранада един беден масон, или зидар, който почитал празниците и дните на всички светии, включително и светия понеделник, но въпреки цялата си набожност обеднявал все повече и повече и едва припечелвал хляба за многобройното си семейство. Една нощ, скоро след като заспал, се събудил от почукване на вратата. Отворил и видял пред себе си висок слаб свещеник с мъртвешки бледо лице.

— Слушай, честни човече! — казал непознатият. — Прави ми впечатление, че си добър християнин и може да ти се вярва; би ли се заел с една работа още тази нощ?

— На драго сърце, señor padre^[1], но при условие, че ми се заплати.

— Разбира се, че ще ти се плати, но трябва да се съгласиш да ти завържа очите.

Зидарят не възразил на това. И така, след като му вързал очите, свещеникът го повел през неравни улички и лъкатушещи пътеки, докато най-сетне спрели пред главния вход на някаква къща. Тогава свещеникът извадил ключ, пъхнал го в ключалката, превъртял го със скърцане и по звука зидарят разбрал, че се отваря масивна врата. Влезли, вратата била затворена и залостена, а зидарят — преведен през отекващ коридор и просторна зала към вътрешната част на сградата. Тук му свалили превръзката от очите и той се озовал в едно ratio — вътрешен двор, слабо осветен от една-единствена лампа. В центъра се намирал пресъхналият басейн на стар мавритански фонтан. Свещеникът поискал от зидаря да изгради под него малка подземна гробница, за която вече имало приготвени тухли и хоросан. И така, той работил цяла нощ, но не успял да довърши работата. Точно призори свещеникът му дал една жълтица и след като отново му завързал очите, го повел обратно към дома му.

— Искаш ли — попитал той — да дойдеш отново и да приключиш започнатото?

— С удоволствие, señor padre, след като така добре ми се плаща.

— Добре, тогава утре в полунощ ще дойда пак.

Така и станало и подземната гробница била завършена.

— А сега — казал свещеникът — трябва да ми помогнеш да пренесем телата, които ще бъдат погребани в тази гробница.

При тези думи косата на бедния зидар се изправила. С несигурни стъпки тръгнал той след свещеника към една отдалечена стая на къщата в очакване на някаква зловеща картина на смъртта, но с облекчение забелязал в единия ъгъл три-четири внушителни гърнета. Очевидно били пълни с пари и с големи усилия двамата ги пренесли и оставили в гробницата. После тя била зазидана, плочникът — възстановен и всички следи от работата били заличени. Свещеникът отново завързал очите на зидаря и го повел по друг път. След като дълго вървели през сложна плетеница от улички и пътеки, най-сетне спрели. Тогава свещеникът му дал две жълтици.

— Чакай тук — казал той, — докато камбаната на катедралата удари за утринна молитва. Ако посмееш да си отвържеш очите преди това, ще те сполети беда.

И с тези думи свещеникът изчезнал. Зидарят чакал покорно и за да се развлича, претеглял жълтиците на ръката си и ги удрял една в друга. Щом камбаната на катедралата забила тържествено за утринната служба, той отвързал очите си и се намерил на брега на река Хенил, откъдето си отишъл направо у дома и с печалбата от двете нощи пирувал със семейството си цели две седмици, след което си останал беден, както преди.

Продължил да работи по малко и да се моли много и да спазва всички свети празници и дни всяка година, докато всички в семейството му станали мършави и парцаливи като цигани. Една вечер, както си седял пред вратата на колибата, го заговорил един богат стар скъперник, известен с това, че притежава много къщи и че е алчен хазаин. Богатият го погледнал напрегнато изпод надвисналите си рунтави вежди.

— Говори се, приятелю, че си много беден.

— Не мога да отрека, señor, това се вижда.

— В такъв случай предполагам, че ще се зарадваш, ако получиш работа, и няма да искаш много.

— Колкото всеки зидар в Гранада, господарю.

— Това искам. Имам една стара порутена къща, чието поддържане ми излиза по-скъпо, отколкото струва тя самата, тъй като никой не иска да живее в нея. Затова трябва да успея да я пооправя с възможно най-малки разходи.

И така зидарят бил заведен в голяма изоставена къща, която изглеждала, че ще се срути всеки момент. Минал през няколко празни стаи и коридори и влязъл във вътрешен двор, където един стар мавритански фонтан привлякъл вниманието му. Спрял за миг, защото в съзнанието му изплувал смътен спомен за същото това място.

— Кажете, моля ви — попитал той, — кой е живял преди в тази къща?

— Да го вземат мътните! — извикал собственикът. — Един стиснат свещеник, който се интересувахе само от себе си. Разправяха, че е неимоверно богат и тъй като нямаше роднини, очакваха да остави всичките си съкровища на църквата. Умря внезапно и в къщата се струпяха свещеници и монаси да вземат богатството му, но намериха само няколко дуката в кожена кесийка. На мен се падна най-лошият късмет, тъй като след смъртта си старият продължава да живее в къщата ми, без да плаща наем, а срещу мъртвец не може да се заведе дело. Хората говорят, че нощем чуват звън на злато в спалнята на стария свещеник, сякаш си брои парите, а понякога от двора долитат стонове и пшкане. Верни или не, тези приказки създадоха лошо име на къщата ми и никой не иска да живее в нея.

— Достатъчно — казал зидарят решително, — нека да поживея в къщата ти без наем, докато се появи някой по-добър наемател, а в замяна ще я поправам и ще усмиря неспокойния дух, който я обитава. Аз съм добър християнин и беден човек и не бих се изплашил и от самия дявол, дори ако ми се яви като голяма торба с пари!

Предложението на честния зидар било прието с радост. Той се настанил със семейството си в къщата и изпълнил обещанието си. Малко по малко я възстановил до предишното ѝ състояние. Нощем в стаята на покойния свещеник вече не се чувал звън на злато, но започнал да се чува денем в джоба на живия зидар. С една дума, за удивление на всички съседни той бързо натрупал пари и станал един от най-богатите хора в Гранада. Дарявал големи суми на църквата — несъмнено за успокоение на съвестта си, а тайната на гробницата разкрил едва на смъртния си одър пред своя син и наследник.

[1] Уважаеми свещенико (исп.) — Б. пр. ↑

КЪЩАТА С ВЕТРОПОКАЗАТЕЛЯ

На стръмния склон на хълма Алба и син — най-високата част на Гранада — се намират останките от някогашен дворец, построен наскоро след завземането на Испания от арабите. Сега е превърнат в работилница и е забравен от всички, така че въпреки помощта на мъдрия и всезнаещ Матео Хименес трябваше да положи много усилия да го открия. Сградата все още носи името, с което е била известна през вековете, а именно *La Casa del Gallo de Viento*, т.е. Къщата с ветропоказателя. Нарекли двореца така заради бронзовата фигура на войник, яхнал кон, въоръжен с щит и копие; фигурата се издигала на една от кулите и се завъртала при всеки полъх на вятъра. Имало арабски надпис:

*„Dice el sabio Aben Habuz
Que asi defiende el andaluz.“*^[1]

Според мавританските хроники този Абен Хабуз бил военачалник от нападащата армия на Тарик, който го оставил за *alcaide*^[2] на Гранада. Смята се, че издигнал тази войнствена фигура като вечен паметник на мюсюлманските жители, които, отвсякъде обградени от врагове, трябвало да бъдат постоянно нащрек, готови за бой, за да запазят сигурността си.

Легендата обаче разказва други неща за този Абен Хабуз и двореца му; според нея бронзовият конник първоначално бил талисман с големи достойнства, макар че в следващите векове загубил вълшебните си свойства и се превърнал в обикновен ветропоказател.

А ето и легендата, която имам предвид...

[1] „Абен Хабуз, мъдрецът, казва право:
тъй андалусецът се защитава.“ ↑

[2] Началник на крепост или затвор (исп.) — Б.пр. ↑

ЛЕГЕНДА ЗА АРАБСКИЯ АСТРОЛОГ

В стари времена, преди стотици години, живял един мавритански владетел на име Абен Хабуз, който управлявал кралството на Гранада. Бил завоевател в оставка — с други думи, човек, който на по-млади години водел непрестанни битки и нападения, а когато станал стар и немощен, копнеел за почивка и единственото, което искал, било да живее в мир с целия свят, да почива на лаврите си и несмущаван, да се радва на това, което е измъкнал от ръцете на своите съседи.

Случило се така обаче, че този твърде разумен и миролюбив стар монарх трябвало да се справя с млади съперници — принцове, обзети от някогашната негова страст за слава и битки, които били склонни да поискат от него сметка за дълговете, които имал към техните бащи. При това някои отдалечени области от собствените му земи, в които през по-бурните си дни бил вършил своеволия, сега, когато копнеел за почивка, искали да вдигнат въстание и заплашвали да обсадят столицата му. По тези причини имал врагове от всички страни и тъй като Гранада е заобиколена с девствени скалисти планини, които скриват приближаването на врага, нещастният Абен Хабуз бил в непрекъсната тревога и винаги нащрек, защото не знаел в коя част може да бъде нападнат.

Напразно построил той наблюдателници по планините, напразно поставил постове на всеки проход със заповед нощем да палят огньове, а денем да димят, ако приближи неприятел. Неговите дебнещи врагове надхитряли всички предпазни мерки и се промъквали през някое оставено без охрана дефиле, опустошавали земите под носа му и после се скривали с пленници и плячка в планините. Имало ли е някога друг миролюбив довчерашен завоевател, който да изпадне в по-неудобно положение?

Докато Абен Хабуз се измъчвал от тези затруднения и притеснения, в двореца му пристигнал един стар арабски лекар. Бялата му брада стигала до пояса и по всичко си личало, че е много стар, но въпреки това идвал чак от Египет пешком, като си помагал само с една

тояга, изписана с йероглифи. Славата му го предхождала. Казвал се Ибрахим ибн Абу Аюб. Говорели, че е роден още по времето на Мохамед и че е син на Абу Аюб, последния от сподвижниците на Пророка. Като дете следвал победоносната войска на Амру до Египет, където останал дълги години да изучава от египетските жреци тайните науки и най-вече черната магия.

Говорели освен това, че бил открил тайната за продължаването на живота и затова стигнал до такава преклонна възраст — бил на повече от двеста години, но тъй като открил тази тайна едва когато бил много стар, можал да увековечи само бялата си брада и бръчките си.

Този необикновен човек бил приет с почести от монарха, който, като повечето стари крале, започвал да проявява благосклонност към лекарите. Искал да му предостави покои в двореца си, но тъй като Ибрахим ибн Абу Аюб бил магьосник-астролог, предпочел една пещера в склона на хълма, който се издига над Гранада — същия, на който била построена по-късно Алхамбра. Поискал да разширят пещерата така, че да се образува просторна, широка зала с кръгла дупка на свода, през която като от дъното на кладенец да вижда небесата и да съзерцава звездите дори по пладне. Стените на тази зала били изписани с египетски йероглифи, с кабалистични символи и знаци с разположението на звездите в техните зодиаци. Обзавел тази зала с много приспособления, изработени под негово ръководство от най-изкусните майстори на Гранада, но окултните им свойства знаел само той.

Не след дълго мъдрият Ибрахим станал най-близък съветник на краля, който се допитвал до него при всеки критичен момент. Веднъж Абен Хабуз негодувал срещу това колко несправедливи са съседите му и оплаквал вечната бдителност, необходима, за да се запази от тяхното нашествие. Когато свършил, астрологът помълчал известно време после казал:

— Знаеш ли, о, кралю, че когато бях в Египет, видях велико чудо, сътворено от една отколешна езическа жрица? На една планина, която се издига над град Борса и гледа към голямата долина на Нил, имаше фигура на овен, а над него — на петел, и двете отлети от месинг, които се въртяха. Винаги, когато някой заплашваше страната с нашествие, овенът се обръщаше в посока на врага, а петелът кукуригаше. По този

начин жителите на града узнаваха за опасността и откъде идва и вземаха навреме мерки, за да се предпазят.

— Велик е аллах! — възкликнал миролюбивият Абен Хабуз. — Какво съкровище би бил такъв овен, който да държи под око планините наоколо, и такъв петел, който да кукурига в случай на опасност. Колко спокойно бих заспивал в двореца си с такива стражи на покрива!

Астрологът почакал, докато въодушевлението на краля попреминало, и продължил:

— След като победоносният Амру — мир на праха му! — завладя Египет, аз останах при старите жреци на тази земя и изучих церемониите и обредите на тяхната идолопоклонническа вяра, като исках да овладея тайните знания, с които те са прославени. Един ден, когато седях на брега на Нил и разговарях с един престарял жрец, той посочи към величествените пирамиди, които се издигат като планини в близката пустиня. „Всичко, на което можем да те научим — каза той, — е нищо в сравнение със знанието, заключено в тези огромни каменни блокове. В центъра на средната пирамида има погребална зала, в която е поставена мумията на върховния жрец, помогнал за издигането на тези изумителни пирамиди, а заедно с него е погребана една удивителна книга на познанието, съдържаща всички тайни на магическото изкуство. Тази книга била дадена на Адам след грехопадението му и получавана като наследство от следващите поколения, докато стигнала до цар Соломон Мъдрия и с нейна помощ той издигнал храма в Ерусалим. Как е станала притежание на строителя на пирамидите е известно само на Него, който знае всичко.“ Когато чух тези думи от египетския жрец, в сърцето ми пламна желание да се добера до тази книга. На мое разположение бяха много от бойците от нашата победоносна войска и доста от местните жители, с които се заловихме за работа и пробихме външната стена на пирамидата, докато най-сетне, след уморителен труд стигнах до един от вътрешните скрити коридори. Като вървах все по него и се провирах през ужасен лабиринт, проникнах в самия център на пирамидата чак до самата погребална зала, където мумията на върховния жрец беше лежала векове наред. Махнах външните обвивки на мумията, развих много платна и бинтове и накрая намерих безценната книга, поставена върху гърдите ѝ. Сграбчих я с трепереща ръка и пипнешком излязох от

пирамидата, като оставих мумията в тъмната, смълчана гробница да дочака там деня на своето възкресение и Страшния съд.

— Сине на Абу Аюб — възкликнал Абен Хабуз, — ти си пътувал много и си видял чудни неща, но каква полза мога да имам от тайната на пирамидата и книгата на познанието на Мъдрия Соломон?

— Ето какво, о, кралю: като изучих тази книга, аз се запознах с тънкостите на всички магии и мога да извикам на помощ някой джин, за да изпълня плановете си. Ето защо тайната на талисмана от Борса ми е известна и аз мога да направя такъв талисман, дори с много големи достойнства.

— О, мъдри сине на Абу Аюб — извикал Абен Хабуз, — по-добре е такъв талисман, отколкото множество наблюдателници върху хълмовете и стражи по границите. Дай ми такъв пазач и богатствата на моята съкровищница ще бъдат на твое разположение.

Астрологът веднага се заловил за работа, за да изпълни желанието на монарха. Наредил да издигнат голяма кула върху двореца, който се намирал на склона на Албаисин. Кулата била построена от камъни, донесени от Египет и взети, както се говори, от една от пирамидите. В горната част на кулата имало кръгла зала с прозорци към четирите посоки на света, а пред всеки прозорец стояла маса, на която били подредени като на шахматна дъска армия от конници и пехотинци и фигурата на владетеля, който управлява земите в тази посока, изработени от дърво. Към всяка от тези маси било поставено по едно копие не по-голямо от кинжал, на което били гравирани някакви халдейски знаци. Тази зала имала пиринчена врата с голяма желязна ключалка и стояла винаги затворена, а ключа държал кралят.

На върха на кулата стояла въртяща се бронзова фигура на мавритански конник с щит в едната ръка и вдигнато нагоре копие. Лицето на този конник било обърнато към града, като че ли стоял на стража, но ако отнякъде приближели врагове, фигурката се обръщала в тази посока и сваляла копието като за борба.

Когато талисманът бил завършен, Абен Хабуз горял от нетърпение да изпита качествата му — копнеел за нашествие така, както преди за спокойствие. Желанието му скоро се изпълнило. Рано една сутрин стражът, който наблюдавал кулата, донесъл вест, че лицето

на бронзовия конник е обърнато към планината Елвира и че копието му сочи точно към прохода Лопе.

— Нека барабаните и тръбите свирят за бой и цяла Гранада да се вдигне на крак — казал Абен Хабуз.

— О, кралю — казал астрологът, — не тревожи града и не вдигай войните на оръжие. Не е необходима сила, за да се справиш с враговете си. Освободи слугите си и нека отидем само двамата в тайната зала на кулата.

Старият Абен Хабуз се изкачил по стълбата на кулата, като се облягал с една ръка на още по-стария Ибрахим ибн Абу Аюб. Отключили пиринчената врата и влезли. Прозорецът, който гледал към прохода Лопе, бил отворен.

— В тази посока — казал астрологът — се намира опасността. Приблужи се и погледни тайнството на масата.

Абен Хабуз се приближил до масата, наподобяваща шахматна дъска, върху която били наредени дървените фигурки, и за свое удивление забелязал, че всички те се движат. Конете подскачали и танцували, войните размахвали оръжия, чували се далечно биене на барабани и екот на тръби, звън на оръжие и цвилене на жребци, но не по-силно и ясно от жуженето на пчела или муха в сънливото ухо на човек, полегнал на сянка следобед.

— Виж, о кралю — рекъл астрологът, — доказателство, че враговете ти вече са на бойното поле. Те сигурно напредват откъм онези планини през прохода Лопе. Ако искаш да предизвикаш паника и объркване сред тях и да ги накараш да се оттеглят без загуба на жива сила, удари фигурките с края на това вълшебно копие, но ако искаш да предизвикаш силна вражда и кръвопролития помежду им — удари с върха.

Лицето на миролюбивия Абен Хабуз посиняло от злоба. Той сграбчил подобие на копие с трепереща ръка и се затътрил към масата, а бялата му брада се поклащала от злорад смях.

— Сине на Абу Аюб — възкликнал той, — смятам, че е по-добре да се пролее малко кръв.

Казал това и взел да забива магическото копие в някои от дребните фигурки, а други удрял с края, при което първите паднали на дъската като мъртви, а останалите се нахвърлили едни срещу други и започнали да се бият безразборно.

С мъка астрологът успял да удържи ръката на най-миролюбивия сред монарсите и да му попречи да унищожи изцяло враговете си. Най-сетне успял да го убеди да напуснат кулата и да изпратят съгледвачи в планините при прохода Лопе.

Те се завърнали с вестта, че една християнска армия минала през цялата сиера и стигнала почти до Гранада, където между воините се появили несъгласия; те обърнали оръжия едни срещу други и след голямо кръвопролитие се оттеглили зад границата.

Абен Хабуз не можел да си намери място от радост, че по този начин се доказали възможностите на талисмана.

— Най-сетне — рекъл той — ще вода спокоен живот и всичките ми врагове ще бъдат в моя власт. О, мъдри сине на Абу Аюб, с какво мога да те наградя за такъв дар?

— Желанията на един стар човек, и то философ, кралю, са малко и прости. Дай ми само необходимите средства да приспособя пещерата, както подобава на една отшелническа обител, и аз ще бъда доволен.

— Колко благородна е скромността на истински мъдрите — възкликнал Абен Хабуз, като тайничко се радвал, колко евтино ще му струва всичко това. Той извикал ковчезника си и му наредил да предостави на Ибрахим колкото пари поиска, за да завърши и обзаведе своята обител.

Тогава астрологът дал нареждания да се изсекат в твърдата скала различни стаи, така че да се образуват поредица помещения, свързани с астрологическата зала; поискал да ги обзаведат с разкошни отоманки и дивани, а стените да се тапицират с най-пищните коприни от Дамаск.

— Аз съм стар човек — казал той — и не мога повече да отморявам кокалите си на каменно ложе, а тези влажни стени трябва да се покриват с нещо.

Построени били и бани, за които доставили всякакви парфюми и ароматични масла.

— Банята — казал той — е необходима, за да противодействува на старческата скованост и да възвърне свежестта и гъвкавостта на снагата, изнурена от учение.

В стаите били окачени безброй сребърни и кристални лампи, които той напълнил с ароматично масло, приготвено по рецептата, открита от него в гробниците на Египет. Маслото имало магическото

свойство никога да не се свършва и разпръсквало меко сияние като светлината на деня.

— Светлината на слънцето — казал астрологът — е твърде ярка и силна за очите на един старец, а светлината на лампата е подходяща за заниманията на философа.

Ковчежникът на Абен Хабуз се тюхкал, като чувал големите суми, които всекидневно му искали за обзавеждане на пещерата, и се оплакал на монарха. Кралската дума обаче била дадена. Абен Хабуз повдигнал рамене.

— Трябва да проявим търпение — казал той. — Този старец е взел идеята какво трябва да представлява убежището на един философ от вътрешността на пирамидите и огромните египетски развалини. Но всичко има край, така че и обзавеждането на пещерата ще свърши.

Кралят бил прав. Убежището най-сетне било готово и представлявало великолепен подземен дворец.

— Сега вече съм доволен — казал Ибрахим ибн Абу Аюб на ковчежника. — Ще се затворя в своята килия и ще се посветя на учение. Не искам нищо повече, нищо освен някоя дребна утеха, с която да запълвам времето, когато не се занимавам с умствена работа.

— О, мъдри Ибрахиме, кажи си желанията и ще направя всичко необходимо за твоето уединение.

— С радост бих получил тогава няколко танцьорки — казал философът.

— Танцьорки? — повторил като ехо смаяният ковчежник.

— Танцьорки — отговорил мъдрецът сериозно. — Няколко са достатъчни, тъй като съм стар и философ с прости навици и лесно се задоволявам. Нека обаче бъдат млади и красиви, понеже младостта и красотата действуват освежително на старостта.

Докато философът Ибрахим ибн Абу Аюб прекарвал така мъдро времето си в пещерата, миролюбивият Абен Хабуз водел яростни битки посредством фигурките в кулата. За един кротък стар човек като него наистина било чудесно да води войни по този лесен начин и да се забавлява в стаята си, унищожавайки цели армии, сякаш са рояк мухи.

Известно време той се отдавал страстно на настроенията си и дори дразнел и обиждал съседите си, за да ги предизвиква да предприемат нападения, но постепенно те се уморили от

непрекъснатите поражения, докато най-сетне никой не се осмелявал да навлезе в земите му.

Месеци наред бронзовият конник оставал спокоен с вдигнато нагоре копие и достойният стар монарх започнал да чувства липсата на любимото си развлечение, а еднообразното спокойствие го правело свадлив.

Най-после един ден талисманът-конник се завъртял неочаквано, навел копието си и посочил точно към планините Гуадикс. Абен Хабуз забързал към кулата, но нищо не се движело върху магическата маса в тази посока — нито един войник не помръдвал. Объркан, той изпратил конни съгледвачи в планините. Те се завърнали след три дни.

— Претърсихме всички планински проходи, но не забелязахме нито шлем, нито копие. Единствената ни плячка беше една християнска девойка с ненадмината хубост, която спеше по пладне до един извор. Доведохме я като пленница.

— Девойка с ненадмината хубост — възкликнал Абен Хабуз и очите му светнали от оживление. — Доведете ми я тук!

Довели красивата девойка, както заповядал кралят. Тя била облечена с най-пищната премяна според обичаите на готските испанци от времето на арабското нашествие. Ослепително бели бисери били вплетени в гарвановочерните ѝ плитки, а на челото ѝ греели скъпоценни камъни, които си съперничели с блясъка на очите ѝ. От едната страна висяла ниско долу сребърна лира, окачена на врата ѝ със златна верижка.

Святкащите ѝ тъмни и сияещи очи били като огнени искри за повяхналото, но все още живо сърце на Абен Хабуз. Плавната ѝ сладна походка събудила чувствата му.

— Най-прекрасна между жените — извикал той в опиянение, — коя си ти и каква си?

— Дъщеря съм на един от готските принцове, който доскоро владееше тези земи. Войските на баща ми бяха разбити като с магия в тези планини; той бе принуден да отиде в изгнание, а дъщеря му е пленница.

— Внимавай, о, кралю — прошепнал Ибрахим ибн Абу Аюб.

— Това може да е една от онези северни чародейки, които приемат най-прельстителни форми, за да примамят непредпазливите.

Струва ми се, те откривам магьосничество в очите ѝ и вълшебство във всеки неин жест. Несъмнено тя е врагът, посочен от талисмана.

— Сине на Абу Аюб — отвърнал кралят, — признавам, че си мъдър човек и при това магьосник, но не разбираш от жени. По този въпрос аз не бих се дал на никой мъж, дори на самия Соломон с всичките му жени и наложници. Що се отнася до тази девойка, в нея не виждам никаква опасност; очите ми се радват на нейната красота и тя буди одобрението ми.

— Чуй, о, кралю — отвърнал астрологът, — осигурих ти много победи с моя талисман, но никога не съм получавал дял от плячката. Затова ми дай тази бездомна пленница да ме утешава в моята самота със сребърната си лира. Ако наистина е магьосница, аз имам такива заклинания, които ще спрат силата ѝ.

— Какво?! Още жени?! — извикал Абен Хабуз. — Нямах ли вече достатъчно танцьорки за разтуха?

— Танцьорки имам, вярно, но певици нямам. Ще ми се да чувам някоя и друга песен, за да се освежава съзнанието ми, когато се изтощи от трудните науки.

— Край на твоите отшелнически ненаситни страсти — казал кралят, излязъл от търпение. — Тази девойка определям за себе си. В нея виждам такова успокоение, каквото Давид, бащата на Мъдрия Соломон, е намерил в сунамитката Абишаг.

По-нататъшните молби и възражения на астролога предизвикали още по-категоричен отказ от страна на монарха и те се разделили твърде недоволни един от друг.

Мъдрецът се затворил в своята обител, за да размишлява върху разочарованието си. Преди да си тръгне обаче, гой още веднъж предупредил краля да внимава с опасната пленница. Но кой влюбен старец би се вслушал в съвет? Абен Хабуз се отдал изцяло на страстта си. Единствената му грижа била как да изглежда по-приятен в очите на готската красавица. Вярно, че не притежавал младост, на която да разчита, но в замяна на това имал богатства, а когато един любовник е стар, той обикновено е щедър. Принцесата била обсипана с най-ценните стоки на Изтока: коприни, накити, драгоценни камъни, тънки благовония — всичко скъпо и рядко, което идвало от Азия и Африка и можело да се намери на пазара в Гранада. Измислени били различни зрелища и празненства за нейно развлечение: музика, танци, турнири,

борби с бикове. Известно време Гранада била сцена на непрекъснати карнавали. На целия този разкош готската принцеса гледала като човек, свикнал с великолепието. Приемала всичко като дан, полагаща се на ранга ѝ или по-скоро на красотата ѝ, тъй като красотата може да бъде по-взискателна дори от ранга. Нещо повече — изглежда, тайно се радвала да вкарва монарха в разходи, които намалявали съкровищата му, а после да приема неговата необикновена щедрост като нещо съвсем обикновено. Освен това при цялото си усърдие и великодушие почитеният любовник не можел да се похвали, че ѝ е направил особено впечатление. Вярно, че никога не се мръщела, когато го видела, но никога не се и усмихвала. Винаги, когато заговарял за своята страст, тя започвала да свири на сребърната си лира. В звука и имало някакво тайнствено очарование. В миг монархът започвал да клюма глава, налягала го дрямка и лека-полека се унасял в дълбок сън, от който се пробуждал учудващо ободрен, но за момента със съвсем охладняла страст. Това не прилягало на намеренията му, затова пък тези дремки се съпътствували от приятни съновидения, които опиянявали до крайна степен сетивата на сънливия любовник. И така той продължавал да спи и да сънува, докато цяла Гранада се възмущавала от неговото увлечение и с недоволство гледала как се пропиляват съкровищата за нищо.

Най-сетне на главата на Абен Хабуз се стоварила беда, за която талисманът му не го бил предупредил. В собствената му столица избухнало въстание, дворецът му бил обграден от въоръжена тълпа, която заплашвала да убие него и християнската му възлюблена. В гърдите на монарха припламнала искра от някогашния боен дух. Начело на шепата от стражите си той тръгнал напред, обърнал бунтовниците в бягство и потушил въстанието в самия му зародиш.

Когато отново настъпило спокойствие, той потърсил астролога, който все така стоял затворен в своята обител, преглъщайки горчивата обида.

Абен Хабуз се обърнал към него с помирителен тон.

— О, мъдри сине на Абу Аюб — казал той, — добре предсказа ти бедите от тази красива пленница. Кажи ми сега ти, който толкова отдалече виждаш опасностите, какво трябва да направя, за да ги избегна?

— Махни от себе си неверната девойка, тя е причина за всичко това.

— По-скоро бих се разделил с кралството си — извикал Абен Хабуз.

— Има опасност да загубиш и двете — отговорил астрологът.

— О, най-мъдър от философите, не бъди жесток! Помисли за двойната мъка на монарха и влюбения и измисли нещо, за да ме предпазиш от надвисналата злина. Не ме интересува величието, не ме интересува властта, копнея само за покой. Да можех да се оттегля в някое тихо кътче, далеч от света с всичките му грижи, великолепия и тревоги и да посветя остатъка от дните си на любов и спокойствие!

Астрологът го гледал известно време изпод гъстите си вежди.

— А какво ще ми дадеш ти, ако ти осигуря такава убежище?

— Определи сам наградата си и каквато и да бъде, стига да е по силите ми, ще я получиш.

— Чувал ли си, кралю, за иремските градини, едно от чудесата на блажената Арабия?

— Чувал съм за тези градини; те са описани в Корана, в главата „Зората на деня“. Чувал съм също какви чудни неща разказват за тях поклонниците, които са били в Мека, но съм ги смятал за невероятни истории, каквито пътниците, посетили далечни страни, обичат да съчиняват.

— Недей да отхвърляш разказите на пътниците, о, кралю — казал астрологът сериозно, — защото в тях има ценни знания, донесени от всички краища на света. Колкото до двореца и иремските градини, това, което се разказва за тях, е вярно. Аз съм ги виждал със собствените си очи. Чуй какво ми се случи, тъй като то има отношение към твоята молба. На млади години, когато бях прост бедуин, аз се грижех за камилите на баща си. Като преминавахме през Аденската пустиня, едно животно се отклони и се загуби. Търсих го напразно няколко дни, докато накрая, изморен и изтощен, един следобед легнах и заспах под една палма близо до почти пресъхнал кладенец. Когато се събудих, открих, че се намирам пред портите на някакъв град. Влязох и видях хубави улици, площади и пазари, но всичко беше пусто, нямаше никакви жители. Продължих да се скитам, докато стигнах до разкошен дворец и градини с фонтани, рибни езера, горички, цветя и овощни дръвчета, натежали от прекрасни плодове, но и там нямаше жива

душа. Ужасен от безлюдията, побързах да си тръгна и след като преминах през градските порти се обърнах, за да хвърля един поглед към това място, но то вече не се виждаше, а пред очите ми се простираше само самотната пустиня. Недалече срещнах един стар дервиш, добре запознат с преданията и тайните на тези земи, и му разказах какво ми се беше случило. „Това — каза той — са известните нашир и дълж иремски градини — едно от чудесата на пустинята. Те се появяват само от време на време на някой странник като теб и го радват с кулите и дворците, с натежалите от плод дървета над градинските, зидове, а после изчезват, за да остане единствено самотната пустиня. А ето и легендата за тях. В древни времена, когато тази страна била населявана от адитите, цар Шедад, син на Ад, правнук на Ной, основал тук прекрасен град. Когато градът бил завършен и Шедад го видял в цялото му великолепие, сърцето му се преизпълнило с гордост и самоувереност и решил да построи царски дворец с градини, които да съперничат на всичко, написано в Корана за небесния рай. Но небесното проклятие се стоварило върху му заради това намерение. Той и поданиците му били заличени от лицето на земята, а прекрасният град, дворецът и градините останали завинаги невидими за хората — само понякога могат да се забележат, за да се помни навеки грехът му.“ Тази приказка, кралю, и чудесата, които видях, завинаги се запечатаха в паметта ми и по-късно, когато бях в Египет и се сдобих с книгата на познанието на Мъдрия Соломон, реших да се върна и отново да посетя иремските градини. Този път за мое го вече опитно око те се разкриха по нов начин. Влязох в палата на Шедад и прекарах няколко дни в неговия въображаем рай. Джиновете, които пазят това място, се подчиниха на магическата ми сила и ми разкриха заклинанията, с които са били създадени градините, и тези, с които са изчезнали. О, кралю, аз мога да ти направя такъв дворец и градини дори тук, на планината над града. Та нали знам всички тайни заклинания? Та нали притежавам книгата на познанието на Мъдрия Соломон?

— О, мъдри сине на Абу Аюб — възкликнал Абен Хабуз, тръпнещ от нетърпение. — Ти наистина си пътувал много и си видял и научил чудни неща. Направи ми такъв рай и поискай каквато и да е награда, дори половината от моето царство.

— Уви! — отвърнал другият. — Ти знаеш, че съм стар човек, при това философ, и лесно се задоволявам. Единствената награда, която искам, е първото товарно животно, което мине през омагьосаната порта на този дворец, заедно с товара му.

Монархът с радост приел това скромно искане и астрологът се заловил за работа. На върха на склона, точно над подземната му обител, той наредил да издигнат голяма кула с укрепен проход в средата.

Имало външно преддверие с висока арка, водеща към портал, защитен от здрави врати. В средата на каменния му свод астрологът саморъчно изобразил огромен ключ, а в средата на външната каменна арка в преддверието, която била по-висока от тази на портала, издялал исполинска ръка. Това били всесилни талисмани, над които мъдрецът изрекъл много заклинания на непознат език.

Когато този вход бил привършен, за два дни той се затворил в астрологическата си зала, погълнат от тайни магически заклинания, а на третия ден се изкачил на хълма и прекарал деня на върха му. Късно през нощта слязъл и се явил пред Абен Хабуз.

— Най-сетне, кралю, завърших делото си. На върха на хълма се издига един от най-прекрасните дворци, създавани някога от човешки ум и пожелавани от човешко сърце. В него има разкошни зали и галерии, великолепни градини, хладни фонтани и уханни бани, с една дума цялата планина е превърната в рай. Като иремските градини, една силна магия го крие от погледа на всички смъртни, с изключение на тези, които притежават тайната на талисманите му.

— Достатъчно! — извикал радостно Абен Хабуз. — Утре сутринта при изгрев слънце ще се качим и ще влезем.

Щастливият монарх спал малко тази нощ. Едва що слънчевите лъчи започнали да играят по заснежения връх на Сиера Невада, когато той възседна коня си и само с неколцина придружители се отправил по стръмна тясна пътека нагоре към върха на възвишението. До него на бял кон яздеа готската принцеса; по цялата ѝ дреха блещукали скъпоценни камъни, а на шията ѝ висяла сребърната лира. От другата страна на краля вървял астрологът, като се подпирал на тоягата с йероглифите, тъй като никога не яздеа кон.

Абен Хабуз погледнал в очакване да види как кулите на двореца блестят пред него и потърсил с очи терасовидните градини, потънали в

зеленина, да се простират по височините, но все още нищо такова не се виждало.

— Такава е тайната и такъв е ключът към това място — казал астрологът, — че нищо не можеш да различиш, докато не преминеш омагьосаната врата и то не стане твое владение.

Като приближил входа, астрологът спрял и посочил на краля тайнствената ръка и ключа, издялани върху портала и арката.

— Това — казал той — са талисманите, които пазят входа към рая. Докато онази ръка не се протегне и не грабне ключа, нито силата на простосмъртен, нито магия могат да надвият господаря на тези планини.

Докато Абен Хабуз със зяпнали уста и мълчаливо удивление гледал тези тайнствени талисмани, конят на принцесата минал напред и я понесъл през портала в самият център на укрепения проход.

— Погледни! — извикал астрологът. — Обещаната ми награда: първото товарно животно, което премине през омагьосаната врата, заедно с товара му.

Абен Хабуз се усмихнал, защото помислил, че старецът се шегува, но когато разбрал, че говори сериозно, сивата му брада затреперала от негодувание.

— Сине на Абу Аюб — казал той твърдо, — какви са тези двусмислици? Ти знаеш значението на обещанието ми: първото товарно животно, което мине през този портал, заедно с товара. Вземи най-силното муле от моите конюшни, натовари го с най-скъпите съкровища и то ще бъде твое, но не смей да се домогваш до тази, която е насладата на моя живот!

— Нима ми е нужно богатство? — извикал презрително астрологът. — Нима не притежавам книгата на познанието на Мъдрия Соломон, посредством нея и ключа към всички тайни съкровища на света? Принцесата е моя по право — ти даде кралската си дума. Настоявам, че тя ми принадлежи.

Принцесата погледнала високомерно от своя кон и на розовите ѝ устни се появила лека презрителна усмивка, като чула как двамата белобради старци се карат кой да притежава младостта и красотата ѝ. Гневът на монарха взел връх над разума му:

— Подъл бедуине! Ти може да владееш много изкуства, но знай, че твоят владетел съм аз и не се осмелявай да си играеш със своя крал.

— Мой господар! — повторил като ехо астрологът. — Мой крал! Владетелят на една къртичина предявява господството си над този, който притежава талисманите на Соломон! Сбогом, Абен Хабуз! Управлявай нищожното си кралство и се опивай от своя рай на глупци, а що се отнася до мен, аз, философът, ще се оттегля и ще ти се надсмивам!

И като казал това, той хванал юздата на коня, ударил с тоягата си по земята и потънал с готската принцеса през средата на укреплението. Земята се затворила над тях и не останала никаква следа от дупката, през която се спуснали.

Абен Хабуз онемял от удивление. След като се съвзел, той наредил на хиляда роби да започнат да копаят с кирки и лопати на мястото, където изчезнал астрологът. Те дълго копали, но напразно: каменният хълм не се поддавал на техните сечива, а когато изкопавали малко по-дълбоко, пръстта се свличала обратно, колкото и бързо да я изхвърляли. Абен Хабуз търсел входа на пещерата в подножието на хълма, който водел до подземният дворец на астролога, но и той бил изчезнал. Там, където някога се намирал входът, сега се издигала плътна вековна скала. След изчезването на Ибрахим ибн Абу Аюб от талисманите му вече нямало никаква полза. Бронзовият конник останал неподвижен с лице към хълма, а копието му сочело мястото, където потънал астрологът, като че ли там все още се спотайвал най-смъртният враг на Абен Хабуз.

От време на време от недрата на хълма слабо се чувала музика и женски глас, който припявал, а веднъж един селянин съобщил на краля, че предната нощ намерил процеп в скалата. Промъкнал се през него и стигнал до място, откъдето видял подземната зала. Там на великолепен диван дремел астрологът и се поклащал в такт с музиката от сребърната лира на принцесата, която, изглежда, имала над него магическа власт.

Абен Хабуз търсил пукнатината в скалата, но тя отново се била запълнила. Той подновил предишните си опити да измъкне от земята своя съперник, но всичко било напразно. Магията на ръката и ключа били твърде силни, за да им се противопостави човешка сила, а що се отнася до планината, мястото на обещания дворец и на градините останало гола пустош; прехваленият рай или бил скрит от погледа чрез магия, или бил просто измислица на астролога. Хората великодушно

предпочели второто предположение, като някои започнали да наричат мястото „Глупостта на краля“, а други — „Раят на глупака“.

За още по-голямо огорчение на Абен Хабуз съседите му, които той предизвиквал, дразнел и убивал спокойно, докато бил господар на вълшебния конник, като разбрали, че вече не го пази магическо заклинание, навлезли в земите му отвсякъде и най-миролюбивият монарх прекарал остатъка от дните си в постоянни вълнения.

Най-сетне Абен Хабуз умрял и го погребали. Оттогава са се изтърколили векове. На паметната планина била построена Алхамбра и в известна степен тя притежава вълшебната красота на иремските градини. Омагьосаната врата все още съществува непокътната, пазена несъмнено от загадъчната ръка и от ключа, и сега се нарича Портата на справедливостта — величествения вход към крепостта. Говори се, че под тази порта старият астролог все още се поклаща на дивана си в подземната зала, унесен от сребърната лира на принцесата.

В летните нощи старите изнемощели стражи, които пазят портата, дочуват от време на време мелодии и като се поддават на упойващата им сила, задремват кротко на поста си. Нещо повече — над мястото цари такава сънливост, че дори тези, които са на стража денем, се поклащат на каменните скамейки в кулата или заспиват под близките дървета, така че всъщност това е най-сънливият военен пост в целия християнски свят. Според древните легенди всичко това ще се запази през вековете. Принцесата ще остане в плен на астролога, а той — в нейна власт, унесен в магически сън до края на света, освен ако загадъчната ръка не грабне предопределения ключ и не унищожи заклинанието над омагьосаната планина.

ЛЕГЕНДА ЗА ТРИТЕ КРАСИВИ ПРИНЦЕСИ

В стари времена в Гранада управлявал един мавританска крал на име Мохамед, а към това име поданиците му прикачили прякора El Nauzary или Левака. Някои казват, че го нарекли така, защото си служел по-добре с лявата ръка, а други — защото подхващал всичко от опаката страна, или с други думи, провалял всяко начинание. Едно е сигурно — той бил постоянно в беда, било поради лош късмет, било поради неправилно управление: три пъти го сваляли от престола, а веднъж едва спасил живота си с бягство в Африка, преоблечен като рибар. Все пак той бил храбрец, колкото и да грешал, и макар и левак, така добре си служел с ятагана, че всеки път с ожесточена борба отново си възвръщал престола. Вместо обаче да се поучи от несполуките, той станал още по-упорит. За злините, които причинил на себе си и на кралството, могат да научат онези, които се поровят в арабските хроники за Гранада, а тази легенда проследява най-вече неговите деяния в семейството.

Един ден, както яздел със свитата си в подножието на планината Елвира, срещнал група конници, които се връщали от грабеж в християнските земи. Със себе си водели керван мулета, натоварени с плячка, и много пленници — мъже и жени, сред които една красива девойка с богато облекло привлякла погледа на монарха. Тя седяла на кон, плачела и не обръщала внимание на утешителните слова на една dueña^[1], която яздела до нея.

Монархът бил поразен от нейната красота и от водача на групата разбрал, че е дъщеря на alcaide от една гранична крепост, която те превзели с изненада и ограбили. Мохамед я поискал като свой дял от плячката и наредил да я отведат в харема му в Алхамбра, където направили всичко възможно да разсеят тъгата ѝ, а монархът, още по-влюбен, решил да я направи кралица. Отначало младата испанка отблъсквала ухажванията му — той бил неверник, открит враг на родината ѝ и нещо повече — бил на преклонна възраст!

Като разбрал, че ухажванията му са напразни, монархът решил да прибегне до помощта на нейната dueña, също пленница. Тя била андалуска, но християнското ѝ име не се знае, тъй като в мавританските легенди я наричат само мъдрата Кадига и както го потвърждава животът ѝ, тя наистина била мъдра. Само след един кратък поверителен разговор с мавританския крал веднага схванала, че неговите доводи са разумни, и се заела да му помага.

— Хайде стига вече! — казвала тя на младата си господарка. — За какво толкова плачеш и се вайкаш? Не е ли по-добре да царуваш в този прекрасен палат с всичките му градини и фонтани, вместо да се затвориш в старата погранична крепост на баща си, а колкото до това, че Мохамед е неверник, има ли някакво значение? Ти ще се омъжиш за него, а не за неговата религия; и колкото е по-стар, толкова по-скоро ще останеш вдовица и господарка на себе си. Във всеки случай ти си в негова власт и ще трябва да бъдеш или кралица, или робиня. Попаднеш ли веднъж в ръцете на разбойник, по-хубаво е да продадеш стоката си на добра цена, отколкото да се оставиш да ти я вземат насила.

Мъдрите думи на преданата Кадига победили. Младата испанка избърсала сълзите си и станала съпруга на Мохамед Левака; тя дори преобразила външността си в съответствие с вярата на своя мъж, а преданата Кадига веднага се покръстила и станала ревностна мюсюлманка. Тогава именно тя получила арабското име Кадига и ѝ разрешили да остане при своята господарка.

След известно време мавританският цар станал щастлив и горд баща на три прекрасни дъщери, които се родили наведнъж; може да е искал да са синове, но се утешавал с мисълта, че три дъщери, родени наведнъж, са доста добро постижение за мъж на преклонна възраст, при това левак.

И както обикновено правят всички мюсюлмански монарси, той свикал астролозите си във връзка с това щастливо събитие. Те направили хороскопи на трите принцеси и поклатили глави. „О, кралю“ казали те, да имаш дъщери винаги е било опасно, но твоите ще се нуждаят от изключителната ти бдителност, когато станат ’на възраст за женене — тогава ги дръж около себе си и не ги поверявай никому.“

Мохамед Левака бил смятан от своите приближени за мъдър крал, а, разбира се, и той самият се мислел за такъв. Предсказанието на

астролозите не го разтревожило особено — разчитал на своята изобретателност да опази дъщерите и да надхитри съдбата.

Раждането на трите дъщери било последната награда от женитбата на монарха, кралицата не му родила повече деца и след няколко години умряла, поверявайки малките си момиченца на неговата любов и верността на мъдрата Кадига.

Още много години трябвало да минат, докато принцесите стигнат този опасен период — възрастта за женене. Но проницателният монарх си казал: „Добре е да се вземат мерки навреме“, и затова решил дъщерите му да отраснат в замъка Салобреня — разкошен палат на билото на хълм, обграден с непристъпна мавританска крепост с изглед към Средиземно море. Използували го като кралска резиденция, където мюсюлманските монарси затваряли онези свои роднини, които застрашавали тяхната сигурност, като им осигурявали разкош и развлечения, сред които те прекарвали живота си в сладострастна леност.

Принцесите останали тук, откъснати от света, но обградени от забавления и обслужвани от робини, които отгатвали техните желания. Можели да си почиват в чудесните градини с най-редки плодове и цветя, в ароматични горички и в уханни бани. От трите страни на замъка се виждала пищна долина с най-разнообразни растения, която стигала до високата планина Алпуксара, а четвъртата страна гледала към просторното слънчево море.

В този великолепен палат, при хубав климат и безоблачно небе трите принцеси станали истински красавици. Но макар отгледани еднакво, те отрано започнали да проявяват различие в характерите. Казвали се Зайда, Зорайда и Зорахайда — в такъв ред се родили точно през три минути.

Зайда, най-голямата, била безстрашна по дух и във всичко предвождала сестрите си, както и при появата си на белия свят. Любознателна, тя обичала да вниква в същността на нещата.

Зорайда имала много тънък усет за красотата, което несъмнено обяснявало удоволствието ѝ да съзерцава собствения си лик в огледала и фонтани, а също и любовта ѝ към цветята, скъпоценните камъни и други изящни накити.

Колкото до Зорахайда, най-малката, тя била деликатна, стеснителна и изключително чувствителна, способна на много

нежност. Тези нейни качества се проявявали в любовта, с която обграждала многобройните си любими цветя, птици и животни. Дори забавленията ѝ били кротки и тя често се унасяла в мечти и блянове. С часове седяла на някой балкон и наблюдавала блестящите звезди в летните нощи или пък осветеното от луната море и в такива мигове песента на някой рибар едва-едва долитаща до брега, или звуците на мавританска флейта от някоя отплаваща барка били достатъчни, за да я опиянят. Най-незначителната проява в природата обаче я обърквала, а една гръмотевица била достатъчна, за да изпадне в несвяст.

Годините се нижели гладко и спокойно. Мъдрата Кадига, на която поверили принцесите, била вярна на своя дълг и неуморна в грижите.

Както вече стана дума, замъкът Салобренья бил построен на крайморски хълм. Една от външните стени се спускала надолу по хълма и стигала до издадена над морето скала. В подножието ѝ имало тясна пясъчна ивица, загладена от къдравите вълни на прибоя. На тази скала имало малка наблюдателна кула с решетъчни прозорци, през които влизал морският бриз. Обикновено тук принцесите прекарвали знойните обедни часове.

Един ден любопитната Зайда седяла на един от прозорците, а сестрите ѝ се излежавали на дивана по време на своята siesta или следобедна почивка. Вниманието ѝ привлякла една галера, която се насочвала към брега с отмерени удари на греблата. Като приближила достатъчно, Зайда видяла, че е пълна с въоръжени мъже. Галерата спуснала котва в подножието на кулата и на тесния бряг слезли много мавритански войници, които водели няколко затворници-християни. Любопитната Зайда събудила сестрите си и трите надникнали предпазливо през гъстата решетка, която ги скривала от чужд поглед. Всред затворниците имало трима богато облечени испански младежи. Били в разцвета на младостта си и с благородна осанка, а изисканото им държание, макар оковани във вериги и заобиколени от неприятели, говорели за величието на техния дух. Принцесите наблюдавали напрегнато с притаен дъх. Затворени в този замък, сред женска прислуга, без да виждат други мъже освен чернокожи роби и груби рибари по брега, не е чудно, че появата на тримата мъжествени, млади и красиви благородници предизвикала такова вълнение в техните сърца.

— Имало ли е някога на земята по-достойно създание от мъжа в пурпурночервено? — извикала Зайда, най-голямата от сестрите. — Вижете колко е горд, сякаш всички наоколо са негови роби!

— Но я погледнете онзи със зелените дрехи! — възкликнала Зорайда. — Каква грация! Каква елегантност! Какъв дух!

Кротката Зорахайда не каза нищо, но тайно предпочела мъжа в синьо.

Принцесите продължили да наблюдават, докато затворниците се скрили от очите им, после въздъхнали дълбоко, обърнали се, спогледали се за миг и замислени и тъжни седнали на диваните.

В това състояние ги заварил мъртата Кадига. Те ѝ разказали какво видели и дори коравото сърце на тяхната дъщеря се трогнало. „Бедните младежи! — възкликнала тя. — Обзалагам се, че тяхното пленничество кара сърцата на много красиви и благородни дами в родината им да се свиват от мъка. Ах, деца мои, вие нямате никаква представа за живота на тези благородници в собствената им страна. Какво перчене по турнири! Какво преклонение пред дамите! Какво ухажване и серенади!“

Любопитството на Зайда съвсем се разпалило. Тя не можела да се задоволи лесно и разпитвала, докато изтръгнала от своята дуеня най-живите моменти от нейната младост в родната ѝ земя. Красивата Зорайда вирнала нос и тайно се оглеждала в някое огледало, когато разговорът се насочвал към чара на испанките, а Зорахайда с усилие потискала въздишките си, щом заговорели за серенади по месечина.

Всеки ден любопитната Зайда подновявала въпросите си и всеки ден мъртата дуеня повтаряла разказите си, които благородните ѝ слушателки следели с дълбок интерес и чести въздишки. Накрая проницателната стара жена прозряла пакостта, която вършела. Била свикнала да мисли за принцесите като за деца, а те били вече пораснали, но без тя да забележи, и сега пред нея стояли три прекрасни девойки на възраст за женене. „Време е да предупредя краля“, помислила си дуенята.

Една сутрин, както Мохамед Левака се излежавал на дивана в една от прохладните зали на двореца Алхамбра, пристигнал роб от крепостта Салобрения с послание от мъртата Кадига, с което го поздравявала за рождения ден на дъщерите му. Заедно с посланието робът му подал изящна малка кошничка, украсена с цветя, където

върху маслинови и лозови листа имало праскова, кайсия и зарзала — свежи, нежни, с росна сладост — и всички те току-що съблазнително узрели. Монархът познавал езика на цветята и плодовете в Ориента и лесно се досетил за значението на този символичен дар.

— Значи — казал той — настъпил е критичният период, за който говореха астролозите: дъщерите ми са на възраст за женене. Какво трябва да се направи? Те са далеч от мъжки поглед и са под грижите на мъдрата Кадига — всичко това е добре, но все пак не са под моите собствени грижи, както препоръчаха астролозите. Трябва да ги прибера при себе си и лично да се заема с тях.

И след като казал това, наредил за посрещането им да се подготви една от кулите на двореца Алхамбра, а той начело на гвардията си заминал за крепостта Салобреня, да ги доведе лично.

Мохамед не бил виждал дъщерите си близо три години и не можел да повярва на очите си колко невероятно се била променила външността им за толкова кратко време. За този период те били преминали онази изумителна граница в живота на жената, която отделя неоформеното, безлично и глуповато момиче от цъфтящата, свенлива, мечтателна жена. Този период прилича на преминаването от еднообразната, ветровита, скучна равнина на Ла Манча в пищните долини и високи хълмове на Андалусия.

Зайда била висока, с изящна снага, високомерно държание и пронизателен поглед. Тя влязла с величествена и решителна стъпка и отправила дълбок поклон към Мохамед, като се отнесла към него по-скоро като към владетел, отколкото към баща. Зорайда била средна на ръст, със съблазнителна външност и плавна походка. Притежавала блестяща хубост, подчертана от облеклото. Приближила се към баща си с усмивка, целунала му ръка и го приветствувала с няколко строфи от известен арабски поет, когото монархът обожавал. Зорахайда била стеснителна и плаха, по-дребна от сестрите си, с онази нежна умолителна красота, която търси обич и закрила. Тя не можела да заповядва като най-голямата си сестра, нито да заслепява с красотата си като втората — по-скоро била създадена да се сгуши в обятията на едно мъжко преклонение, да свие там гнездо и повече нищо да не търси. Приближила се към баща си с плахи колебливи стъпки и щяла да му целуне ръка, но като го погледнала в лицето и видяла, че е

озарено от бащинска усмивка, вродената ѝ нежност бликнала и тя се хвърлила на врата му.

Мохамед Левака огледал цъфтящите си дъщери със смесено чувство на гордост и обърканост, защото, докато се радвал на техния чар, си спомнил за предсказанието на астролозите. „Три дъщери! Три дъщери! — мърморел си той непрестанно под носа. — И всички те на възраст за женене! Ето изкусителното дърво на Хесперидите, което трябва да се пази от дракон!“

Подготвил се за завръщането в Гранада, като изпратил напред вестonosци със заповед всички да стоят далече от пътя, по който ще мине той, и всички врати и прозорци да се затворят при приближаването на принцесите. След като това било направено, той потеглил, придружен от група чернокожи конници с отвратителен вид, облечени с лъскави доспехи.

Принцесите яздели до него плътно забулени на красиви бели коне с кадифени сбруи, украсени със злато и дълги до земята; с юздечки и стремена от злато и копринени поводи, обшити с бисери и скъпоценни камъни. По конете имало множество малки сребърни звънчета, които при спокоен ход звънтели много мелодично. Но горко на нещастника, който се покажел на пътя, като чуел тези звънчета! На войниците било заповядано да го съсекат без никаква милост.

Шествието се приближавало към Гранада, когато на брега на река Хенил застигнали малка група мавритански войници, водещи затворници. Било късно войниците да се махнат от пътя, затова те се проснали по очи на земята и заповядали на пленниците да сторят същото. Сред затворниците били същите трима благородници, които принцесите видели от кулата. Те или не разбрали, или били прекалено горди, да се подчинят на заповедта и останали прави, загледани в приближаващото шествие.

Гняв обзел монарха при това явно незначитане на неговите заповеди. Изтеглил ятагана си, излязъл напред и тъкмо се готвел да нанесе лъв удар, който щял да бъде пагубен поне за един от тримата мъже, когато принцесите се струпали около него и поискали милост за затворниците. Даже плахата Зорахайда забравила срамежливостта си и убедително се застъпила за тях. Мохамед се спрял с вдигнат ятаган, когато командирът на охраната се хвърлил в краката му.

— Ваше височество — казал той, — не вършете нещо, което може да предизвика голямо възмущение в цялото кралство. Това са трима храбри и благородни испанци, пленени в битка, в която се биха като лъвове; те са от знатно потекло и за тях може да се получи голям откуп.

— Достатъчно! — казал кралят. — Аз ще подаря живота им, но ще ги накажа за тяхната дързост — ще бъдат отведени в Алените кули на каторжна работа.

В този миг Мохамед направил една от обичайните си левашки грешки. Всред шума и вълнението на свирепата сцена фереджетата на трите принцеси се отметнали назад, разкрила се лъчезарната им красота и удължавайки преговорите, кралят дал възможност красотата да окаже пълното си въздействие. В онова време хората се влюбвали много по-внезапно, отколкото днес, което се вижда от всички древни легенди. Ето защо няма нищо чудно в това, че сърцата на тримата младежи били напълно покорени, още повече че към възхищението им се прибавила и благодарност. Малко странно е обаче, макар и при това да е съвсем сигурно, че всеки от тях бил очарован от една от трите красавици. Що се отнася до принцесите, те били поразени повече от когато и да било от благородното държание на пленниците и запазили в сърцата си всичко чуто за тяхната храброст и потекло.

Шествието тръгнало отново. Трите принцеси яздели замислени звънтящите си коне, като от време на време поглеждали крадешком назад да зърнат пленниците-християни, които отвеждали в определения за тях затвор в Алените кули.

Резиденцията на принцесите била най-изящното нещо, което въображението може да си представи. Намирала се в кула, малко отдалечена от главния дворец на Алхамбра, но все пак свързана с него посредством главната стена, обграждаща целия хълм. От едната страна се виждала вътрешността на крепостта, а долу имало малка градинка с най-редки цветя. От другата страна дълбока закътана клисура отделяла парка на Алхамбра от този на Хенералифе. Вътрешността на кулата била разделена на малки приказни покои, красиво обзаведени в лекия арабски стил. Те били разположени около висока зала, чийто сводест таван се извисявал почти до върха на кулата. Стените и тавана на залата били украсени с арабски орнаменти и дърворезба, блестящи от злато и ярки цветове. В средата на мраморния под имало алабастров

фонтан, заобиколен с ухаещи храсти и цветя. От него бликала водна струя, която охлажда цялата сграда, а звукът ѝ действувал успокоително. Покрай стените висели златни и сребърни клетки с красиви пойни птички.

Докато били в замъка Салобреня, за принцесите казвали, че са винаги жизнерадостни и кралят очаквал да останат възхитени от двореца Алхамбра. Но за негова изненада те започнали да линейт, обзела ги меланхолия и изразявали недоволство от всичко наоколо. Цветята не ухаели, песента на славея смущавала нощния им сън, а алабастровия фонтан ги изкарвал извън всякакво търпение с вечното си „кап-кап“ и „плис-плис“ от сутрин до вечер и от вечер до сутрин.

Кралят имал малко сприхав и деспотичен характер и отначало много се възмущавал, но после размислил и решил, че дъщерите му са на възраст за женене, когато интелектът на жената се развива и желанията нарастват. „Те не са вече деца — казал си той. — Те са истински жени и се нуждаят от подходящи неща, които да ги заинтригуват.“ Ето защо наел всички шивачи, бижутери и златари от Гранада и принцесите били затрупани с рокли от коприна, тънки материи и брокат, кашмирени шалове и огърлици от бисери и диаманти, пръстени и гривни за ръцете и глезените и всякакви други скъпи неща.

Обаче всичко това се оказало безполезно. Принцесите си останали все така бледи и равнодушни към тези труфила и приличали на три повяхнали розови пъпки, клюмнали на едно и също стебло. Кралят не знаел какво да прави. Той по принцип имал голямо доверие в собствената си преценка и никога не приемал съвет от другиго. „Приумиците и капризите на три девойки — казал той — са достатъчни да объркат и най-умния човек.“ И ето че за пръв път в живота си изпитал нужда да се посъветва.

Обърнал се към опитната дуеня.

— Кадига — казал кралят, — зная, че си една от най-мъдрите жени в целия свят, както и една от най-преданите, затова винаги съм ти предоставял да се грижиш за моите дъщери. Бащите не могат да не бъдат съвсем откровени с онези, на които са засвидетелствували доверие. Искам сега да откриеш тайната болест, която измъчва принцесите, и да измислиш някакво средство, което да възвърне тяхното здраве и доброто им настроение.

Кадига му обеща да напълно да му се подчини. Всъщност тя знаела за болестта на принцесите повече от самите тях. Като останала с тях насаме, тя се постарала постепенно да спечели доверието им.

— Скъпи деца, защо сте толкова тъжни и унили в такова красиво място, където имате всичко, което човек може да пожелае?

Принцесите се огледали с невиждащи очи наоколо и въздъхнали.

— В такъв случай какво още искате да имате? Да ви донесат ли чудния папагал, който говори на всички езици и предизвиква възхищението на цяла Гранада?

— Отвратително! — извикала принцесата Зайда. — Ужасна крещяща птица, която бърбори разни безсмислици; човек трябва да няма мозък, за да понася такава напасть!

— Да ви донесат ли маймуна от гибралтарската скала да ви забавлява със своите лудории?

— Маймуна! Пфу! — извикала Зорайда. — Тази противна имитация на човек. Ненавиждам това гадно животно.

— А какво ще кажете за известния чернокож певец Кадим от кралския харем в Мароко? Казват, че гласът му бил хубав като на жена.

— Ужасявам се при вида на тези чернокожи роби! — казала нежната Зорахайда. — А освен това изгубих всякакво влечение към музиката.

— О, дете мое, ти не би казала така — отвърнала лукаво старата жена, — ако беше чула снощи песента на тримата испански благородници, които срещнахме по време на нашето пътуване. Но и таз хубава, деца! Защо се изчервихте, защо се развълнувахте така?

— Нищо, нищо, майчице, продължавай, моля ти се!

— Ами... снощи, като минавах покрай Алените кули, видях тримата кавалери да си почиват след работа. Един от тях свиреше на китара толкова умело, а другите пееха поред, и то с такъв маниер, че дори и войниците ги слушаха, без да се помръдват, като омагьосани. Аллах да ми прости! Не можех да не се трогна, като чух песните от родната ми страна и видях трима толкова благородни младежи поробени и оковани!

Тук добрата стара жена не могла да се удържи и заплакала.

— Майчице, може би ти можеш да уредиш да зърнем тези кавалери — казала Зайда.

— Мисля — казала Зорайда, — че малко музика би подействувала добре.

Плахата Зорахайда не казала нищо, а само прегърнала Кадига.

— За бога! — възкликнала мъдрата старица. — За какво говорите, деца мои? Баща ви ще убие всички ни само ако чуе подобно нещо. Наистина тези кавалери са благовъзпитани и умни, но какво от това? Те са врагове на нашата вяра и вие трябва да мислите за тях само с погнуса.

В желанията на жената, особено когато наближи възрастта да се задоми, има някаква възхитителна дързост и непреклонност пред опасностите и забраните. Принцесите наобиколили своята стара дуеня, увещавали я, молели и заявявали, че ако им откаже, ще съкруши сърцата им.

Какво можела да направи Кадига? Наистина тя била най-мъдрата стара жена в целия свят и една от най-верните поданички на краля, но трябвало ли спокойно да наблюдава как се разкъсват сърцата на три красиви принцеси само заради някакво дрънкане на китара? Освен това, макар че дълго живяла сред маврите и се покръстила, подражавайки на господарката си, както подобава на всяка вярна прислужница — все пак по рождение била испанка и в сърцето ѝ се таели християнски чувства. И затова се замислила как да удовлетвори желанието на принцесите.

За пленените християни, затворени в Алените кули, отговарял един широкоплещест *renegado*^[2] с големи бакенбарди на име Хюсеин Баба, за когото казвали, че е много алчен. Тя отишла при него и както били насаме, пъхнала в ръката му голяма жълтица.

— Хюсеин Баба — казала тя, моите господарки — трите принцеси, които са затворени в кулата и много се нуждаят от развлечения, узнали за музикалните дарби на тримата испанци и искат да чуят една тяхна песен. Аз съм сигурна, че ти си твърде добър, за да им откажеш едно толкова невинно желание.

— Какво! И да окачат главата ми на входната врата на собствената ми кула! Защото такава ще бъде наградата, ако кралят разбере.

— Няма такава опасност — може да се направи така, че да се удовлетвори прищявката на принцесите и баща им нищо да не разбере. Ти знаеш дълбоката клисура отвъд крепостните стени, непосредствено

под, кулата. Заповядай на тримата християни да работят там и от време на време им позволявай да пеят и свирят, сякаш за тяхно собствено развлечение. Така принцесите ще могат да ги чуват от прозорците на кулата, а можеш да бъдеш сигурен, че те ще ти платят добре за услугата.

Свършила пламенната си тирада, добрата стара жена внимателно стиснала грубата ръка на този *renegado* и оставила в нея Още една жълтица.

Не можело да се устои на нейното красноречие. Още на следния ден тримата затворници били на работа в клисурата. В горещината по пладне, когато другите работници спели на сянка, а охраняващите ги войници клюмали сънливо на поста си, испанските пленници седнали на тревата в подножието на кулата и запели една испанска песничка със съпровод на китара.

Клисурата била дълбока, а кулата висока, но гласовете им се чували ясно в безмълвието на лятното пладне. Принцесите слушали от своя балкон — те знаели испански от своята дуеня, и се трогнали от нежността на песента. За разлика от тях преданата Кадига била ужасно слисана.

— Аллах да ни закриля! — извикала тя. — Те пеят любовна песен, посветена на вас. Чувал ли е някога смъртен подобна дързост! Ще изтичам при техния пазач, та да ги набият здравата.

— Какво! Да бият такива храбри благородници само защото пеят толкова хубаво?!

Мисълта за това изпълнила с ужас трите принцеси. Въпреки цялото си целомъдрено възмущение, добрата стара жена имала меко сърце и не било трудно да я придумат. Освен това ѝ се струвало, че музиката има благотворно въздействие върху младите ѝ господарки. По страните им вече избила руменина, а очите им започнали да блестят. Ето защо тя не казала нищо повече за любовната песен на испанците.

Когато те престанали да пеят, принцесите мълчали известно време. Накрая Зорайда взела една лютня и със сладък, макар и слабичък и несигурен глас зачуруликала някаква арабска мелодия, чийто припев гласял: „Розата е скрита между листата, но тя слуша с наслада песента на славея.“

Оттогава насетне пленниците работели почти всеки ден в клисурата. Съобразителният Хюсеин Баба ставал все по-снизходителен и с всеки изминал ден — по-склонен да заспива на поста си. Известно време те поддържали далечна връзка с познати песни и романси, които до известна степен отговаряли едни на други и пренасяли чувствата на двете страни. Постепенно принцесите започнали да се показват на балкона, когато нямало опасност да ги видят стражите. При това разговаряли с благородниците посредством цветя, чийто символичен език всички те познавали. Трудностите при общуването увеличавали очарованието и усилвали страстта, породила се по такъв необикновен начин, тъй като любовта обича да се бори с трудностите и колкото е по-бедна почвата, толкова по-буйно разцъфтява.

Промяната във вида и настроението на принцесите в следствие на тази тайна връзка изненадала и зарадвала краля-левак, но никой не ликувал така, както мъдрата Кадига, която смятала, че всичко това се дължи на нейното умение.

Накрая общуването им по този начин било прекъснато: в продължение на няколко дни пленниците не се появили в клисурата. Трите красиви принцеси напразно гледали от кулата. Напразно протягали лебедовите си шици от балкона. Напразно пеели като затворени в клетка славейчета. Нямало и следа от тримата християни — от горичката не се чувал никакъв звук. Преданата Кадига отишла да научи нещо, но скоро се завърнала с посърнало лице.

— Ох, деца мои! — извикала тя. — Знаех си аз докъде ще стигне всичко това, но вие упорито държахте на своето. Е, сега може да окачите лютните си по върбите. Семействата на благородните испанци са ги откупили, сега те са в Гранада и се готвят да се завърнат в родината си.

При тази новина трите красиви принцеси изпаднали в отчаяние. Хубавата Зайда била възмутена от нанесената им обида — да ги изоставят дори без една прощална дума. Зорайда кършела ръце, плачела, заставала пред огледалото и отново започвала да плаче. Кротката Зорахайда се навеждала от балкона и ридала безмълвно, а сълзите ѝ падали една подир друга върху цветята на брега, на който толкова често седели притворните испанци.

Преданата Кадига правела всичко по силите си да утеши скръбта им:

— Успокойте се, деца, човек трябва да свикне с тези неща. Такъв е животът. О, когато станете на моите години, тогава ще можете да преценявате мъжете. Обзалагам се, че тези кавалери си имат любими сред красивите испанки от Кордова и Севиля и скоро ще правят серенади под техните балкони и вече няма да се сетят за мавританските красавици от Алхамбра. Затова успокойте се, деца мои, и не мислете повече за тях.

Утешителните думи на мъдрата Кадига само засилили отчаянието на трите принцеси и през следващите два дни те били неутешими. На сутринта на третия ден добрата стара жена влязла в техните покои, изпълнена с възмущение.

— Кой би повярвал, че може да съществува такава безочливост у един простосмъртен! — възкликнала тя, веднага щом намерила думи да изрази чувствата си. — Но така ми се пада, задето ви насърчавах да мамите достойния си баща. Да не чувам повече за вашите испански кавалери!

— Защо, какво е станало, добра ни Кадига? — извикали принцесите с тревога и загриженост.

— Какво е станало ли?! Предателство е станало или нещо, което е също така лошо: предложено е предателство, и то на мен — на най-вярната поданица и най-преданата измежду всички дуени! Да, деца мои, испанските кавалери се опитаха да ме подкупят да ви убедя да избягате с тях в Кордова и да станете техни жени!

Тогава добрата стара жена покрила с ръце лицето си и дала воля на дълбокото си възмущение и мъка. Трите красиви принцеси ту побледнявали, ту се зачервявали, треперели, гледали в земята, плахо се споглеждали и мълчали. В това време старата жена се клатела напред-назад силно развълнувана и от време на време възкликвала: „Да доживея да ме обидят така! Мене, най-преданата прислужница!“

Най-сетне най-голямата принцеса, която била с най-силен характер и винаги заставала начело на сестрите си, се приближила до дуенята и като поставила ръка на рамото ѝ, казала:

— Е, майко, ако допуснем, че искаме да избягаме с тези испанци, възможно ли е да го направим?

Добрата стара жена изведнъж престанала да се вайка и като повдигнала очи казала:

— Дали е възможно? Разбира се, че е възможно! Та нали испанците вече са подкупили Хюсеин Баба, началника на охраната, и са подготвили целия план? Но като си помисля само, че мамим баща ви, вашия баща, който ми гласува такова доверие! — При което достойната жена отново се натъжила и пак започнала да се клати напред-назад и да кърши ръце.

— Но нашият баща винаги е гласувал доверие не на нас, — казала най-голямата принцеса. — а на резетата и на решетките и се е отнасял с нас като с пленници.

— Е, това наистина е така — отвърнала старата жена, забравяйки отново скръбта си. — Вярно, че той постъпи твърде неблагоприятно — да ви затвори да вехнете тук, в тази мрачна стара кула като изсъхващи рози във ваза! Но пък да избягате от родината си?!

— Нима страната, в която ще избягаме, не е родината на нашата майка, където ще живеем на свобода? И нима всяка от нас няма да се сдобие с млад съпруг в замяна на този суров стар баща?

— Е и това е съвсем вярно и трябва да призная, че вашият баща е голям тиранин. — И като се натъжила отново, дуенята казала: — А мене тук ли ще ме оставите, за да понеса удара на неговата мъст?

— В никакъв случай, добра ми Кадига! Не може ли да избягаш и ти с нас?

— Права си, детето ми, и да си призная, когато обсъждахме този въпрос с Хюсеин Баба, той ми обеща да се погрижи за мен, ако ви придружа по време на бягството. Но все пак, деца мои, искате ли да се отречете от бащината си вяра?

— Християнството е първоначалната вяра на майка ни! — отвърнала най-голямата принцеса. — И аз съм готова да го приема, а сигурна съм, че това се отнася и за сестрите ми.

— И това е вярно! — възкликнала вече по-бодро старата жена. — Това беше първоначалната вяра на майка ви и на смъртния си одър тя горчиво се каеше, че се е отрекла от нея. Тогава аз ѝ обещах да се грижа за вашите души и сега много се радвам, че те са на път да бъдат спасени. Да, деца мои, аз също съм родена християнка, в душата си съм останала християнка и съм решила да се върна към вярата си. Говорих за това с Хюсеин Баба, който по рождение е испанец и е от

едно селище недалеч от родния ми град. Той също иска да види родината си и да се помири с църквата, а благородниците обещаха, че ако пожелаем да станем мъж и жена, когато се завърнем в родната си страна, те щедро ще ни осигурят.

С една дума, оказало се, че тази изключително мъдра и предвидлива жена е преговаряла с благородниците и с вероотстъпника и е разработила целия план за бягството. Най-голямата принцеса веднага се съгласила и нейният пример, както обикновено, определил поведението на сестрите ѝ. Наистина най-малката се колебаела, тъй като по душа била кротка и плаха и в сърцето ѝ синовните чувства се борели с младежката страст. Последната обаче, както обикновено, победила и тя започнала да се подготвя за бягството, като тихо си плачела и сподавяла въздишките си.

Скалистият хълм, на който е построен дворецът. Алхамбра, още в стари времена бил прорязан от подземни тунели, издълбани в скалата. Те водели от крепостта до отделни части на града и до далечни изходи по бреговете на реките Даро и Хенил. Били строени по различно време от мавританските крале като средство за бягство при внезапни бунтове или като тайни изходи за измъкване на някои лица при лична необходимост. Повечето от тях вече не съществуват, но други са останали; някои задръстени с боклук, а други зазидани — паметници на ревностни предохранителни мерки и военни хитрости на мавританското правителство. През един от тези тунели Хюсеин Баба се бил наел да преведе принцесите до един изход отвъд градските стени, където благородниците щели да чакат с готовност да преминат границата с цялата група.

Настъпила уречената нощ. Кулата на принцесите била заключена, както обикновено, /и дворецът Алхамбра потънал в дълбок сън. Към полунощ мъдрата Кадига застанала на един балкон, който гледал към градината, и се послушала. Хюсеин Баба бил вече долу и дал уговорения сигнал. Дуенята вързала края на една въжена стълба за балкона, спуснала я в градината и слязла. Двете по-големи принцеси я последвали с разтупкани сърца, но когато дошъл ред на най-малката принцеса, на Зорахайда, тя започнала да се колебае и се разтреперила. Няколко пъти събирала смелост и стъпвала с нежното си краче на стълбата, но всеки път го отдръпвала, а колкото повече се бавела, толкова повече се разтупквало нещастното ѝ сърце. Отправила печален

поглед към атлазената стая — наистина тя живяла там като птичка в клетка, но в нея била на сигурно място. Кой би могъл да каже какви опасности ще я сполетят, ако хвъркне по широкия свят! В този миг тя си спомнила за своя храбър възлюбен и малкото ѝ краче тутакси се озовало на стълбата, после отново се сетила за баща си и се отдръпнала назад. Но безсмислено е да правим опит да описваме душевната борба на едно толкова младо, нежно и влюбено създание, същевременно така нерешително и непознаващо света.

Напразно сестрите ѝ я молели, дуенята гълчала, а *renegado* ругаел под балкона — кротката малка мавританка стояла, изпълнена със съмнение и трепет пред прага на бягството, изкушавала се от сладостта на греха, но се ужасявала от неизвестността.

С всеки миг опасността да бъдат разкрити се увеличавала. Чул се далечен тропот.

— Патрулите обикалят — извикал *renegado*. — Забавим ли се, ще загинем. Принцесо, слизай веднага, или те оставяме.

За миг Зорахайда страшно се развълнувала, после с отчаяна решителност отвързала въжената стълба и я пуснала от балкона.

— Реших! — извикала тя. — Вече не мога да избягам! Аллах да ви води и да ви окриля, скъпи сестри!

Двете по-големи принцеси се ужасили при мисълта да тръгнат без нея и на драго сърце щели да се позабавят, за да я изчакат, но патрулът се приближавал; *renegado* бил бесен и бързо ги повел към подземния коридор. Те вървели пипнешком през страшен лабиринт, прорязан в недрата на планината, и успели да стигнат незабелязано една желязна врата, която извеждала извън стените. Испанците ги чакали, преоблечени като мавритански войници от охраната, водени от *renegado*.

Любимият на Зорахайда обезумял от скръб при нейния отказ да напусне кулата, но за ридания нямало време. Двете принцеси седнали на конете зад своите любими, преданата Кадига се качила зад *renegado* и всички се отправили бързо към прохода Лопе, който води от планините към Кордова.

Не били отишли далеч, когато чули от бойниците на Алхамбра да се разнася звукът на барабани и тръби.

— Бягството ни е разкрито — казал *renegado*.

— Имаме бързи коне, нощта е тъмна и можем да оставим далече зад себе си всички преследвачи — отвърнали испанците.

Те пришпорили конете и бързо прекосили долината. Добрали се до подножието на планината Елвира, която се връзва като нос в равнината. Renegado спрял и се послушал.

— Засега — казал той — по следите ни няма никой, ще можем да избягаме в планините. — Докато говорел, на върха на наблюдателната кула се появил светъл огнен език.

— По дяволите! — извикал renegado. — Този огън ще вдигне на крак цялата охрана по проходите. Да се махаме! Да се махаме! Препускайте с всички сили — няма време за губене!

И те се понесли. Ударите от конските копита отеквали от скала на скала, докато летели по пътя, който обикалял скалистата планина Елвира. И както продължавали да галопират, забелязали, че на светлия огнен сигнал от Алхамбра отговорили с огньовете от всички посоки — светлина подир светлина лумвала от atalayas — наблюдателните кули из планините.

— Напред! Напред! — викал renegado с неспирни ругатни.

— Към моста, към моста, преди тревогата да е стигнала дотам!

Те заобиколили планинското разклонение и стигнали до прочутия мост Пуенте де Пинос, прехвърлен над един буен поток, често обагрян с християнска и мюсюлманска кръв. Но за техен ужас в кулата на моста припламвали светлини, блестели доспехите на въоръжени мъже. Renegado спрял коня си, изправил се на стремената и се огледал. После, като направил знак на благородниците, кривнал от пътя; известно време яздел покрай реката и след това се хвърлил във водата. Благородниците извикали на принцесите да се държат здраво за тях и последвали своя водач. В началото бързото течение ги повлякло, вълните бушували наоколо, но красивите принцеси се държели здраво за своите любими, без изобщо да се оплакват. Рицарите достигнали успешно отсрещния бряг и renegado ги повел по неравни пусти пътеки и диви barrancos през недрата на планината, за да избегнат познатите проходи. Накратко, те успели да стигнат древния град Кордова, където тяхното завръщане в родината при близки и приятели било отпразнувано с голяма веселба, тъй като били от най-благородните семейства. Красивите принцеси били незабавно приети в

лоното на църквата и след като станали християнки по всички общоприети правила, заживели честити.

В бързината си да опишем успешното бягство на принцесите през реката и планините забравихме да споменем за съдбата на преданата Кадига. Тя се вкопчала здраво като котка за Хюсеин Баба по време на лудия бяг през долината, пищяла при всеки скок, което станало причина за не една ругатня от страна на вероотстъпника с бакенбардите. Но когато се готвел да се хвърли с коня си в реката, тя изпитала безграничен страх.

— Не ме стискай толкова силно! — извикал Хюсеин Баба.

— Дръж се за колана ми и не се бой.

Тя се хванала здраво с двете си ръце за кожения колан, който опасвал широкоплещестия renegado, но когато той спрял с благородниците да си поеме дъх на билото на планината, дуенята вече я нямало.

— Какво се е случило с Кадига? — тревожно извикали принцесите.

— Само аллах знае! — отвърнал renegado. — Коланът ми се разкопча в средата на реката и водата го повлече заедно с Кадига. Да бъде волята на аллах! Но това беше бродиран колан и струваше доста пари.

Нямало време за губене в безсмислени съжаления и все пак принцесите наистина оплакали горчиво загубата на тяхната мъдра съветничка. Обаче тази чудесна стара жена изгубила в потока само един от своите девет живота. Като изтеглял мрежите си малко по-надолу на реката, някакъв рибар я извадил на брега и бил доста изненадан от този великолепен улов. Какво е станало сетне с мъдрата Кадига, легендата не споменава. Сигурно е обаче, че тя доказала своята мъдрост, като до края на живота си стояла далеч от Мохамед Левака.

Почти толкова малко се знае и за поведението на този проницателен монарх, когато разбрал за бягството на дъщерите си и за измяната на най-преданата прислужница. Това бил единственият случай, когато той потърсил съвет, и се знае, че никога повече не допуснал подобна слабост. Но положил големи усилия да опази най-малката си дъщеря, която не склонила да избяга. Всъщност, смята се, че тя тайно съжалявала за това. Понякога я виждали наведена над бойниците на кулата да гледа с тъга към планините на Кордова, а

понякога я чували да свири на лютнята си и да пее тъжни песни, в които казват, че оплаквала загубата на сестрите си и на своя любим и самотния си живот. Умряла млада и се говори, че е погребана под кулата, а трагичната ѝ съдба породила не една легенда.

[1] Компаньонка (исп.) — Б.пр. ↑

[2] Вероотстъпник (исп.) — Б.пр. ↑

ЛЕГЕНДА ЗА ПРИНЦ АХМЕД АЛ КАМЕЛ ИЛИ СТРАНСТВУВАЩИЯ ВЛЮБЕН

Живял някога в Гранада велик мавритански крал. Той имал един-единствен син, когото нарекъл Ахмед. А придворните добавили към името му и прозвището ал Камел или Съвършения, поради неоспоримите признаци на изключителна добродетелност, които те доловили още от най-ранното му детство. Астролозите ги предсказвали в своите гадания, предвиждайки всичко, което щяло да му помогне, за да стане съвършен принц и благоденстваещ владетел. Само един облак засенчвал съдбата му, но дори и той бил с розов оттенък. Щял да бъде влюбчива натура и да се изложи на големи опасности поради своите страсти. Ако обаче успеели да го предпазят от съблазните на любовта до зряла възраст, тази опасност щяла да бъде предотвратена и животът му да се превърне в едно непрестанно блаженство.

За да го съхрани от всякаква подобна опасност, кралят мъдро решил да отгледа принца в уединение, където никога не ще може да зърне женски лик и дори да чуе думата „любов“. За тази цел на върха на хълма, издигащ се над Алхамбра, той построил красив дворец, заобиколен от прекрасни градини и опасан с непристъпни стени. Между другото, днес това място е известно под името Хенералифе. Там бил затворен младият принц под грижите и опеката на Ибен Бонабен, един от най-учените и аскетични арабски мъдреци, прекарал по-голямата част от живота си в Египет, където изучавал йероглифи и изследвал пирамиди и гробници и за когото една египетска мумия била по-привлекателна и от най-съблазнителната жива красавица. Поръчали на мъдреца да даде на принца всякакви знания с изключение на едно. Той не трябвало да научава нищо за любовта. „За целта вземи всички предпазни мерки, които сметнеш за необходими — казал кралят, — но запомни, о, Ибен Бонабен, че ако, докато е под твоите грижи, синът ми научи за тези забранени чувства, ще отговаряш с главата си.“ При тази заплаха върху съсухреното лице на мъдрия Бонабен се появила лека

усмивка. „Нека сърцето на ваше величество бъде така спокойно за младия принц, както моето е спокойно за съдбата на главата ми. Нима приличам на човек, който ще дава уроци по тези празни занимания?“

Под зоркото наблюдение на философа принцът растял сред усамотението на двореца и неговите градини. Прислужвали му черни неми роби — отблъскващи същества, които не знаели нищо за любовта, а и да знаели, нямали думи, за да го разкажат. Ибен Бонабен лично се грижел за развитието на умствените му способности, като се опитвал да го посвети в непонятните науки на Египет, но тук принцът не постигнал големи успехи и скоро станало ясно, че няма склонност към философия.

Бил обаче удивително покорен за един млад принц, готов да се вслуша във всеки съвет, като винаги се ръководел от последното дадено му напътствие. Потискал прозявките си и търпеливо изслушвал безкрайните учени проповеди на Ибен Бонабен, от които придобил разпокъсани повърхностни знания за различни неща. Така щастливо достигнал двадесетата си година и бил удивително мъдър за един принц, но нямал никаква представа за любовта.

Някъде по това време обаче в поведението на принца се забелязала промяна. Той напълно изоставил учението и придобил навика да се разхожда из градините, или, унесен в мисли, дълго да седи до фонтаните. Покрай другите си умения имал известни познания и по музика; тя сега запълвала голяма част от времето му, а започнала да се проявява и явната му склонност към поезия.

Мъдрият Ибен Бонабен усетил тревожните признаци и положил големи усилия да го отклони от обзелата го леност на духа с жесток курс по алгебра, но принцът реагира с отвращение. „Не мога да понасям алгебрата — казвал той. — Противна ми е. Искам нещо, което повече да вълнува сърцето.“

При тези думи мъдрият Ибен Бонабен поклатил костеливата си глава. „Край с философията — помислил си той. — Принцът е открил, че има сърце!“ Започнал с безпокойство да наблюдава ученика си и забелязал, че спящата в него нежност била събудена и само търсела подходящ обект. Младежът бродел сред градините на Хенералифе, замаян от чувства, чиято причина не съзнавал. Понякога дълго седял захласнат в съзерцание; после грабвал лютнята си и изтръгвал от нея

най-вълнуващи звуци, а след това я захвърлял с много въздишки и възклицания.

Постепенно влюбчивата природа на принца започнала да се привързва към неодушевени предмети: той имал своите любими цветя, за които се грижел с нежно усърдие; после започнал да си харесва различни дървета и особено го привличало едно с грациозен ствол и сведени вейки, което всеотдайно обсипвал с любов. Издълбал името си върху кората му, обкичвал клонките му с гирлянди и пеел песни в негова възхвала, като си акомпанирал с лютнята.

Мъдрият Ибен Бонабен сериозно се разтревожил от възбуденото състояние на ученика си. Виждал, че почти се е добрал до забранените знания — и най-малкият намек можел да му разкрие гибелната тайна. Разтреперан за безопасността на принца и сигурността на собствената си глава, той побързал да го откъсне от съблазните на градината и го затворил в най-високата кула на Хенералифе. В нея имало прекрасни покои и за взора почти не съществувал предел, но същевременно тя се издигала високо над сладостната атмосфера и пленителните беседки, които били толкова опасни за чувствата на прекалено податливия Ахмед.

Какво обаче да направи, за да се примири принцът със затвора си, с какво да запълни безкрайните и тягостни часове? Бил изчерпал почти всички приемливи науки, а за алгебра не смеел и да спомене. За щастие, когато бил в Египет, Ибен Бонабен научил езика на птиците от един еврейски равин, който го знаел по наследствена линия, водеща началото си от Мъдрият Соломон, който пък от своя страна го знаел от Савската царица. Още щом споменал за тази наука, очите на принца заблестели и той се заел с нея с такова настървение, че скоро станал не по-малко опитен от своя учител.

Кулата Хенералифе вече не била символ на самота; той имал приятели, с които винаги можел да разговаря. Първото му запознанство било с един ястреб, свил гнездото си сред непристъпните бойници, откъдето се реел надлъж и шир и дирел' плячка.

Принцът обаче не намирал в него нищо, заради което да го харесва или уважава. Той бил един обикновен въздушен пират и наперен самохвалко, който говорел единствено за плячкосване, грабежи и безумно смели подвизи.

Следващият му познат бил един бухал с надут и мъдър вид, огромна глава и опулени очи, който денем премигвал и се кокорел в една дупка на стената, но затова пък скитал по цели нощи. Смятал се за голям мъдрец, говорел някакви работи за луната, за астрология, намеквал и за черно магьосничество, но бил безнадеждно отдаден на метафизиката и принцът намирал брътвежите му за по-скупни дори от тези на всезнаещия Ибен Бонабен.

Имало и един прилеп, който по цял ден висял надолу с главата в тъмния ъгъл на един свод, откъдето небрежно се измъквал, щом навън паднел сумрак. Той обаче имал доста сумрачни идеи по всички въпроси, присмивал се на неща, които бил гледал не от съвсем правилен ъгъл, и като че ли нищо не можело да го зарадва.

Освен тях там живеела и една лястовица, от която първоначално принцът много се възхищавал. Тя била находчив събеседник, но никога не можела да си намери място — вечно суетяща се, вечно в полет; рядко се застоявала достатъчно дълго за някой свързан разговор. Накрая се оказало, че просто е лекомислена, че само се плъзга по повърхността на нещата и има претенциите за големи познания, а всъщност нищо не знае издъно.

Това били единствените пернати другари, с които принцът имал възможност да упражнява новопридобитите си знания; кулата била твърде висока и другите птици не стигали до нея. Той скоро се отегчил от тях, тъй като приказките им едва докосвали разума и никак — сърцето; и отново потънал в самотата си. Минала една зима, пукнала се пролет с цветове, зеленина и сладък полъх. Настъпило щастливото време, когато птичките си намирали другари и строели гнездата си. Сякаш изневиделица от горичките и градините на Хенералифе бликвали песни и химни, които стигали и до ушите на принца, усамотен във високата си кула. От всички посоки той чувал все една и съща дума — любов — любов — любов, — която пеели и повтаряли на всички възможни тонове и мелодии. Принцът слушал мълчалив и объркан. „Какво ще е това нещо любов — мислел си той, — което като че ли е изпълнило целия свят и за което аз нищо не знам?“ Обърнал се за сведения към своя приятел ястреба. Грубата птица отговорила с презрителен глас: „Трябва да се обърнеш — каза той — към тези плебеи, миролюбивите земни птици, които са създадени само за плячка на нас, въздушните принцове. Войната е моят занаят и боят —

моята наслада. С една дума, аз съм воин и не знам нищо за това нещо, което наричат любов.“

Принцът се отвърнал от него с неприязън и потърсил бухала в подслона му. „Това е птица — помислил си той — с миролюбиви навици и може би ще е в състояние да отговори на въпроса ми.“ Така че го помолил да му каже какво е това „любов“, за която пеят всички долу в горичките.

При този въпрос бухалът дал да се разбере, че е оскърбено достойнството му.

— Моите ноци — казал той — са заети с проучвания и изследвания, а дните си прекарвам в килията си, размишлявайки върху наученото. Колкото до онези пеещи птици, за които ми говориш, никога не ги слушам — презирам и тях, и заниманията им. Слава на аллаха, че не мога да пея. Аз съм философ и не знам нищо за това, което наричат любов.

Отправил се принцът към свода, където надолу с главата висял неговият приятел прилепът, и му поставил същия въпрос. Прилепът сбърчил нос и направил възможно най-раздразнена физиономия.

— Защо разтуряш утринната ми дрямка с такъв празен въпрос? — казал той заядливо. — Аз летя само в сумрак, когато всички птици спят, и никога не се вълнувам от техните грижи. Не съм ни звяр, ни птица, за което съм благодарен на аллаха. Разбрал съм какви подлеци са всички и ги мразя до един. С една дума, аз съм мизантроп и не зная нищо за това, което наричат любов.

Последната надежда на принца сега била лястовицата, която потърсил и открил да кръжи над най-високата част на кулата. Както винаги, тя ужасно бързала и едва успяла да му отговори.

— Да си кажа правичката, върша толкова много обществена работа и съм се захванала с толкова различни занимания, че не съм имала време да мисля по този въпрос. Всеки ден трябва да направя хиляди посещения и да се погрижа за хиляди неотложни работи, така че не ми остава нито миг за отдых, камо ли да се заслушвам в някакви си песнички. С една дума, аз съм космополит и не зная нищо за това, което наричат любов. — И като казала това, тя се гмурнала в простора и след миг изчезнала някъде към долината.

Принцът останал разочарован и смутен, но с още по-изострено любопитство, поради невъзможността да го задоволи. В същото

настроение бил, когато прастарият му наставник влязъл в кулата. Младежът нетърпеливо се завтекъл да го посрещне.

— О, премъдри Ибен Бонабен — извикал той, — ти си ми разкрил толкова много от световните знания, а за едно нещо тъна в пълно невежество, затова те моля да ми го обясниш.

— Моят принц само трябва да зададе въпроса си и всичко, което е в обсега на скромните възможности на неговия слуга, ще бъде на негово разположение.

— Кажете ми тогава, о, най-премъдри, какво е това нещо, наречено „любов“?

Като че гръм ударил стария мъдрец. Той се разтреперил, пребледнял и му се сторило, че главата му не стои много здраво върху раменете.

— Откъде моят принц се е сетил да пита такова нещо? Откъде е могъл да научи тази празна дума?

Младежът го завел до прозореца на кулата.

— Слушай, о, Ибен Бонабен! — казал той.

Мъдрецът се заслушал. Славейт от горичката под кулата пеел на своята любима — розата. От всяко цъфнало клонче и кичеста дъбрава се разнасяли песни и „любов — любов — любов“ звънтяло от всички страни.

— Аллах акбар! Велик е аллах! — възкликнал ученият Бонабен. — Кой си въобразява, че може да запази тази тайна от сърцето на човека, когато дори птиците във въздуха са се наговорили да я издадат’?

После се обърнал към Ахмед:

— О, мой принце, — извикал той. — затвори ушите си за тези съблазнителни звуци. Заклучи разума си за тези опасни знания. Знай, че същата тази любов е причина за половината злини, сполетели това нещастно човечество. Тя възбужда злоби и борби сред братя и приятели, които водят до предателски убийства и опустошителни войни. Грижи и скръб, тъжни дни и безсънни нощи — тези са нейните помощници. Тя попарва цвета, помрачава радостите на младостта и довежда болките и грижите на преждевременната старост. Аллах да те пази, принце мой, от това нещо, наречено любов!

Мъдрият Ибен Бонабен бързо се оттеглил, оставяйки принца още по-дълбоко смутен. А гой напразно се опитвал да прогони тези мисли

от главата си. Те продължавали да го занимават, дразнели го и го изтощавали с безрезултатни догадки.

— Не може да бъде — казал си той, докато слушал звучните птичи песни, — това не са тъжни мелодии. В тях има само нежност и щастие. Ако любовта е причина за толкова злочести битки, защо тези птици не вехнат в самота и не се разкъсват взаимно на парчета, ами радостно пърхат из дърветата или се забавляват заедно сред цветята?

Една сутрин принцът се бил излегнал на ложето си и отново размишлявал върху този необясним проблем. Прозорецът на стаята му бил отворен, за да влиза вътре лекият утринен ветреца, който пристигал от долината на Даро, натезжал от аромата на портокалов цвят. Едва се чувал гласът на славея, продължаващ да напява все същата мелодия. И докато принцът слушал и въздишал, изведнъж нещо профучало във въздуха. Един прекрасен гълъб, преследван от ястреб, влетял в прозореца и паднал задъхан на пода, а преследвачът, лишен от плячката си, се зареял към планините.

Принцът вдигнал едва дишащата птица, оправил перцата ѝ и я притиснал до гърдите си. След като я успокоил с ласките си, сложил я в златна клетка и ѝ предложил със собствената си ръка най-бяла и вкусна пшеница и най-чиста вода. Гълъбът обаче отказвал храната, стоял оклюмал и скръбен и жаловито стенел.

— Какво те измъчва? — попитал го Ахмед. — Нима нямаш всичко, каквото би могла да си пожелае душата ти?

— Уви, не! — отвърнал гълъбът. — Та нали съм разделен от другарката на моето сърце, и то през пролетта, точно в щастливия сезон на любовта!

— На любовта! — като ехо повторил Ахмед. — Умолявам те, красива птичко, кажи ми какво е това любов.

— Разбира се, мой принце. То е мъка за едни, блаженство за други, битка и вражда за трети. То е чудото, което привлича две същества и ги обвързва с най-пленителните чувства, прави ги щастливи, когато са заедно, и дълбоко нещастни, когато се разделени. Нима няма някой, с когото да те свързват такива чувства на нежна привързаност?

— Обичам стария си учител Ибен Бонабен повече от всяко друго същество, но той често е много досаден и понякога се чувствавам пощастлив, ако го няма.

— Не такава привързаност имах предвид. Говоря за любовта, за великото тайнство и извор на живота, омайващия пир на младостта и трезвото блаженство на старостта. Огледай се наоколо, принце мой, и виж как в този благословен сезон цялата природа прелива от любов. Всяко живо същество си има свой другар; най-дребното птиченце възпява своята любима; дори бръмбарът по земята ухажва своята избраница. И онези пеперуди, които пърхат високо над кулата и си играят във въздуха, са щастливи от взаимната си любов. Уви, мой принце! Нима си загубил толкова безценни дни от младостта си, без да знаеш нищо за любовта? Няма ли Някое нежно същество от другия пол, някоя красива принцеса или прекрасна девойка, която да е пленила сърцето ти и да е изпълнила гърдта ти със смътната възбуда на сладостна болка и нежни желания?

— Започвам да разбирам — въздъхнал принцът. — Неведнъж съм изпитвал такава възбуда, без да знам причината. А и къде бих могъл да намеря другарката, която ми описа, в тази мрачна самота?

Разговорът продължи още малко и така принцът получил своя първи урок по любов.

— Уви! — казал той. — Ако любовта наистина носи такова блаженство, а раздялата такава скръб, аллах да ме пази от греха да разруша щастието на някой неин поклонник.

После отворил клетката, извадил гълъба и след като нежно го целунал, занесъл го до прозореца.

— Върви, щастлива птичко, ликувайте с другарката на твоето сърце в тези пролетни дни на младостта. Защо да правя и теб затворник в тази мрачна кула, където любовта никога не може да проникне?

Гълъбът плеснал възторжено с криле, превъртял се във въздуха, а после се спуснал със свистене към цъфналата долина на Даро. Принцът го проследил с поглед, след което горко се завайкал. Птичите песни, които преди го радвали, сега само усилвали мъката му. Любов! Любов! Любов! Горкият младеж! Сега вече тази песен му била ясна.

Очите му заискрили от гняв при следващата му среща с мъдрия Бонабен.

— Защо си ме държал в това унижително невежество? — извикал той. — Защо великото тайнство, изворът на живота е бил скриван от мене, когато това е нещо съвсем естествено и за най-обикновеното

насекомо? Погледни, цялата природа блаженствува в екстаз. Всяко живо същество ликува със своята избраница. Тази, тази е любовта, за която те молах да ми кажеш. Защо само на мен са ми забранени нейните радости? Защо толкова години от моята младост са били изгубени, без да знам за нейните наслади?

Мъдрият Бонабен видял, че всяко по-нататъшно криене е безсмислено, тъй като принцът се бил добрал до опасните и забранени познания. Ето защо той му разкрил предсказанията на астролозите и предпазните мерки, които били взети по време на обучението му, за да го отклонят от грозящата го опасност.

— А сега, принце — добавил той, — моят живот е в ръцете ти. Ако кралят, твой баща, разбере, че ти си открил страстите на любовта, докато си бил под мое настойничество, ще трябва да отговарям с главата си за това!

Принцът бил разумен, както повечето младежи на неговата възраст, и лесно се вслушал в жалбите на своя учител, пък и нямал нищо против него. Освен това той искрено бил привързан към мъдрия Бонабен и тъй като все още само теоретично познавал страстите на любовта, съгласил се, че е по-добре да скъта откритието дълбоко в сърцето си, отколкото да рискува главата на философа.

Дискретността му обаче била обречена да премине през още изпитания. Няколко утрини по-късно, докато размишлявал и се разхождал по бойниците на кулата, освобожденият от него гълъб долетял и безстрашно кацнал на рамото му.

Принцът го притиснал до сърцето си.

— Щастлива птичко! — казал той. — Ти, която можеш да летиш, носена върху крилата на зората, и да достигнеш и най-отдалеченото кътче на земята, къде си била, откакто се разделихме?

— В далечна страна, принце мой, откъдето ти нося вести, с които искам да ти се отблагодаря за това, че ме пусна на свобода. Сред необятните предели на моите полети, в които влизат планини и равнини, веднъж, както си кръжах във въздуха, видях под себе си прекрасна градина с всякакви цветя и плодове. Разположена е сред зелена долина от двете страни на игрив поток. В средата на градината се издига величествен дворец. Кацнах върху една от беседките да си отдъхна след изморителния полет. И на зеления бряг под мен видях принцеса в разцвета на своята младост. Беше заобиколена от група

придворни, все млади девойки като нея, които я кичеха с гирлянди и венци от цветя, но нито едно градинско или полско цвете не можеше да ѝ съперничи по красота. Цъфтеше тя, но скрито, тъй като градината беше заобиколена от високи стени, зад които не можеше да проникне нито един мъж. Още щом видях тази прекрасна девойка, така млада, невинна и непоковарена от живота, помислих си: „Ето същество, нарочно създадено от алах, за да вдъхне любов на моя принц“.

Това описание подействувало като искра на лесно възпламенимото Ахмедово сърце. Цялата му влюбчива, досега потискана натура изведнъж си намерила обект на обожание и той започнал да изпитва неизмерима страст към принцесата. Написал ѝ писмо с най-пламенни слова, в което изливал горещата си привързаност, но и горко окаявал затворническата си орисия, поради която не можел да я намери и да се хвърли в краката ѝ. Добавил и стихове, преливащи от най-нежно и затрогващо красноречие, защото бил поет по душа и вдъхновен от любов. Вместо адрес, върху писмото си написал: „За незнайната красавица от пленения принц Ахмед“, после го парфюмирал с мускус и розова вода и го дал на гълъба.

— Тръгвай, най-верни вестоносецо! Прелети над планини и долини, реки и равнини, не почивай върху беседки и не кацай на земята, докато не предадеш това писмо на повелителката на моето сърце.

Гълъбът се издигнал във въздуха и след като се ориентирал, полетял, без да променя посоката. Принцът го следил с поглед, докато се превърнал в едва забележима точица, която постепенно изчезнала зад планината.

Ден след ден чакал да се завърне пратеникът на неговата любов, но чакал напразно. Вече бил започнал да го обвинява в небрежност, когато една вечер, по залез слънце, вярната птица влетяла в стаята, паднала в краката му и издъхнала. Стрелата на някой нехаен ловец била пронизала гърдата ѝ, но тя се борила до последната искрица живот, за да изпълни мисията си. Когато принцът скръбно се навел над този мъченик на верността, забелязал, че на врата му има бисерна огърлица, а на нея била закачена и скрита под крилото малка портретна миниатюра, върху която била нарисувана прекрасна принцеса' в най-хубавата ѝ възраст. Несъмнено това била незнайната красавица от градината, но коя и къде била тя? Как е приела писмото

му и дали този портрет му е изпратен като знак, че приема и любовта му? За нещастие поради смъртта на върнатата птица всичко оставало една необяснима загадка.

Принцът се взирал в портрета, докато очите му се замъглявали от сълзи. Притискал го до устните и сърцето си; с часове го съзерцавал, обзет от почти мъчителна нежност.

— Прекрасен образ! — шепнел той. — Уви! Ти си само един образ! И все пак, твоите искрящи очи ме гледат с блясъка си, твоите розови устни, като че ли ще проговорят, за да ме окуражат. Напразни надежди! Не са ли гледали така и някой по-щастлив съперник? И къде по широкия свят бих могъл да намеря оригинала? Кой знае колко планини и царства ни разделят, колко злополучни случайности могат да се намесят? Може би сега, в същия миг, около нея се тълпят поклонници, а аз стоя тук, затворен в тази кула, и си губя времето в обожание на една сянка!

И тогава принц Ахмед взел своето решение: „Ще избягам оттук, от този зловещ затвор, и ще тръгна да странствувам по света и да търся своята принцеса“. Да избяга от кулата през деня, когато всички били будни, може би щяло да бъде трудно, но през нощта дворецът бил слабо охраняван, тъй като никой не предполагал, че принцът, който винаги бил толкова бездеен в своето затворничество, ще прави подобни опити. Как обаче щял да се ориентира в тъмната нощ, след като изобщо не познавал местността? Тогава се сетил за бухала, който бил свикнал да се скита нощем и сигурно знаел всяка скрита пътечка и таен проход. Потърсил го в килията му и го разпитал, хвалейки познанията му. Бухалът се надул от самочувствие.

— Трябва да знаеш, о, принце — каза той, — че ние, бухалите, произхождаме от много голямо и древно семейство, макар и западнало, и притежаваме разрушени замъци и дворци из цяла Испания. Едва ли има твърдина из планините, или крепост в долините, или стара цитадела в градовете, където да не живее някой мой брат, чичо или братовчед. Така че, посещавайки тези мои безбройни роднини, аз съм успял да надникна във всяка ниша и ъгълче и да науча всички тайни на тази страна.

Безкрайно се зарадвал принцът, че бухалът се оказал толкова компетентен топограф, и доверително го уведомил за нежните си

чувства и за бягството, което възнамерявал да извърши, след което го поканил за свой спътник и съветник.

— Да тръгна?! — извикал бухалът раздразнено. — Нима приличам на птица, която се занимава с любовни авантюри? Аз, който съм посветил цялото си време на размишления и на луната?

— Не се обиждай, о, най-сериозни бухале — отвърнал принцът, — откъсни се за известно време от размислите и луната, помогни ми да избягам и ще имаш всичко, каквото сърцето ти пожелае.

— Вече го имам. Няколко мишки са достатъчни за скромната ми трапеза, а тази дупка в стената ми стига за моите занимания. Какво повече би могъл да желае философ като мен?

— Но помисли си, о, най-мъдри сред бухалите, че докато стоиш унил в килията си и гледаш луната, всичките ти таланти са загубени за света. Един ден аз ще стана пълновластен господар и мога да те назнача на някой почтен и достоен пост.

Бухалът, макар че бил философ и се издигал над дребните човешки страсти, бил доста амбициозен, така че накрая се оставил да го склонят да избяга с принца, за да му бъде водач и съветник в странствуванията.

Влюбеният веднага изпълнява своите решения. Принцът събрал всичките си скъпоценности и ги скрил в дрехите, с които бил облечен, като средства за бъдещото си пътешествие. Още същата нощ той се спуснал с помощта на шала си от един балкон на кулата, прехвърлил се през оградите на Хенералифе и воден от бухала, още преди разсъмване достигнал планините.

Там се посъветвал с наставника си относно посоката, в която щял да се движи.

— Осмелявам се да ти препоръчам — казал бухалът — да се отправиш към Севиля. Искам да ти кажа, че преди много години бях на посещение при един мой чичо, много достоен и способен бухал, който живее в разрушеното крило на местния Алкасар^[1]. По време на нощните ми полети над града често забелязвах светлинка в прозореца на една самотна кула. Накрая кацнах на бойниците и разбрах, че свети лампата на един арабски магьосник. Той седеше, заобиколен от магическите си книги, а на рамото му беше кацнал най-близкият му другар — един прастар гарван, дошъл с него от Египет. Аз съм познат с този гарван и му дължа голяма част от знанията си. Магьосникът

вече е мъртъв, но гарванът все още живее в кулата, тъй като тези птици се радват на необикновено дълголетие. Бих те посъветвал, о, принце, да потърсиш този гарван, тъй като той е гадател и вълшебник, а се занимава и с черна магия — нещо, с което са известни всички гарвани и особено тези, дошли от Египет.

Принцът бил потресен от мъдростта на съвета и в съответствие с него се отправил към Севиля. Пътувал само нощем, съобразявайки се със спътника си, а през деня лежал в някоя тъмна пещера или запустяла наблюдателница, тъй като бухалът познавал всякакви подобни скришни места и те го привличали като истински любител на старините.

Най-после една сутрин на зазоряване те стигнали Севиля и бухалът, който мразел блясъка и суматохата на оживените улици, спрял извън градските порти и се настанил в едно кухо дърво.

Принцът продължил навътре и с лекота намерил магьосническата кула, която се извисявала над градските къщи като палма сред пустинни храсталаци. Между другото, това била същата кула, която се издига на същото място и до ден-днешен и е известна под името Хиралда — прочута мавърска кула на Севиля.

Изкачил се по голяма вита стълба до върха ѝ и там открил мистичния гарван — стара, тайнствена птица с посивяла глава, опърпана перушина и перде на едното око, което му придавало призрачен вид. Стоял на един крак, наклонил главата си настрани, и се взирал с единственото си око в някаква диаграма, начертана върху плочите.

Принцът се приближил с благоговение и уважение, естествено внушени от почетния му вид и свръхестествената му мъдрост.

— Извини ме, най-древни и премъдри гарване — възкликнал той, — ако за малко прекъсна твоите занимания, на които се възхищава целият свят. Пред теб стои един странствуващ влюбен, който се осмелява да ти иска съвет как да се добере до предмета на своите чувства.

— С други думи — отвърнал гарванът, като го изгледал многозначително, — искаш да изпробваш познанията ми по хиромантия. Ела, покажи ми ръката си, за да разгадая тайнствените линии на твоето бъдеще.

— Извини ме — казал принцът, — но не идвам при тебе, за да надзъртам в предопределенията на съдбата, които аллах е скрил от очите на всеки смъртен. Аз съм странствуващ влюбен и искам да намеря пътя към целта на моите странствувания.

— Нима искаш да кажеш, че не можеш да си намериш подходящ обект в страстна Андалусия? — Погледнал го присмехулно с единственото си око гарванът. — И най-вече в разпътната Севиля, където чернооки красавици танцуват zambra^[2] във всяка портокалова горичка?

Принцът се изчервил и бил доста изненадан, че чува тази стара птица, с единия крак в гроба, да говори така разпуснато.

— Съвсем не съм предприел това пътуване с лековатата и празна цел, за която намекваш. Чернооките андалуски красавици, които танцуват сред портокаловите горички на Гуадалкивир, не означават нищо за мен. Тръгнал съм да търся една незайна и непорочна хубавица, оригинала на този портрет, и те умолявам, най-способни гарване, ако е в обсега на твоите знания или във възможностите на твоите науки, да ми кажеш къде мога да я намеря.

Беловласият гарван се раздразил от строгия тон на принца.

— Какво разбирам аз — отвърнал сухо той — от красота и младост? Моите посещения са при старите и грозните, а не при младите и хубавите. Аз съм вестителят на съдбата, кацвам на комина и с граченето си вещая смъртта, пляскам с криле пред прозорците на болните. Другаде трябва да търсиш сведения за незайната си красавица.

— Но къде бих могъл да търся, ако не сред синовете на мъдростта, изучили книгата на съдбата? От кралски род съм аз и предопределен от звездите да се нагърбя с тайно начинание, от което могат да зависят съдбините на не една империя.

Когато гарванът чул, че става дума за нещо много сериозно, към което дори звездите са проявили интерес, веднага променил тона и държанието си и изслушал с най-дълбоко внимание историята на принца. И след като той свършил, му казал следното:

— Що се отнася до тази принцеса, аз лично не мога да ти помогна, тъй като нямам навик да летя из градини и дамски беседки, но отиди в Кордова и потърси палмата на великия Абдерахман, която расте в двора на главната джамия; под тази палма ще намериш един

известен пътешественик, който е посетил всички страни и кралства и е любимец на всички кралици и принцеси. Той ще ти даде сведения за предмета на твоите търсения.

— Много ти благодаря за тази безценна информация — казал принцът. — Сбогом, достойни магьоснико.

— Сбогом и на теб, поклоннико на любовта — отвърнал сухо гарванът и отново се задълбочил в диаграмата си.

Принцът излязъл от Севиля, намерил своя спътник бухала, който все още дремел в кухото дърво, и се запътил към Кордова.

Когато наближили, пътят започнал да се вие сред висящи градини и портокалови и цедратови горички с изглед към прекрасната долина на Гуадалкивир. Скоро стигнали градските порти, бухалът се наместил в една тъмна дупка на стената, а принцът тръгнал да търси палмовото дърво, посадено някога от великия Абдерахман. То растяло в средата на големия двор на джамията и се извисявало над кипарисите и портокаловите дървета. Дервиши и факири седели на групи под сводестите галерии, а много вярващи се миели на фонтаните, преди да влязат в джамията.

Под палмата стояла тълпа и слушала приказките на човек, който очевидно говорел с огромна словоохотливост. „Това — помислил си принцът — трябва да е известният пътешественик, който може да ми даде сведения за неизвестната принцеса.“ Той се смесил с тълпата, но с удивление видял, че всички слушали един папагал със зелено оперение, прагматичен поглед и претенциозна качулка, които му придавали вид на птица с отлично самочувствие.

— Как е възможно — запитал принцът един от близкостоящите — толкова много сериозни хора да изпитват удоволствие от брътвежите на някаква бърлива птица?

— Ти не знаеш за кого говориш — отвърнал другият. — Този папагал е потомък на известния персийски папагал, прочут с разказваческия си талант. Из устата му се въртят всички мъдрости на Истока и може да цитира стихове така бързо, както говори. Бил е в много кралски дворове и навсякъде са го приемали като пророк на начетеността. При това навсякъде е бил любимец на нежния пол, който направо обожава ерудирани папагали, които могат да цитират стихове.

— Достатъчно — казал принцът. — Ще си поговоря насаме с този прочут пътешественик.

Той успял да си уреди частен разговор и му разказал за целта на своите скитания. Но едва-що я бил споменал и папагалът изпаднал в пристъп на сух анемичен смях, от който направо му излезли сълзи на очите.

— Извини веселието ми — казал той, — но самото споменаване на думата „любов.“ ме кара да се смея.

Принцът бил потресен от тази ненавременна веселост.

— Но нима любовта не е великото тайнство на природата, изворът на живота и всеобвързващата обич?

— Празни приказки! — извикал папагалът и го прекъснал.

— Извинявай, но откъде си научил тези сантиментални думи? Повярвай ми, любовта отдавна не е на мода. Човек никога няма да чуе тази дума в компанията на умни и изискани мъже.

Принцът въздъхнал, като си спомнил за съвсем различния език на своя приятел гълъба. „Този папагал обаче — помислил си той — е живял в кралския двор и се е повлиял от умните и изискани кавалери; той не знае нищо за любовта.“ И тъй като нямал повече желание да превръща чувствата, които изпълвали сърцето му, в обект на подигравки насочил въпросите си към пряката цел на своето посещение.

— Каж ми, най-способни сред способните, ти, който си допускан навсякъде, до най-потайните беседки на красотата, срещал ли си някога по време на твоите пътувания оригинала на този портрет?

Папагалът взел портрета в ноктите си, заобръщал главата си ту на една, ту на друга страна и любопитно го изучавал ту с едното, ту с другото око.

— Честно казано — казал той, — много красиво лице, много красиво, но човек вижда толкова красиви жени по време на своите пътувания, че едва ли... но чакай... виж ти! Сега, като я гледам отново... но, разбира се, това е принцеса Алдегонда. Как можах да забравя моята голяма любимка?

— Принцеса Алдегонда! — като ехо повторил принцът. — А къде мога да я намеря?

— Спокойно, спокойно — казал папагалът. — По-лесно е да се намери, отколкото да се спечели. Тя е единствената дъщеря на християнския крал, който управлява в Толедо, и ще живее затворена далече от света до седемнайсетия си рожден ден, заради някакво

предсказание на тези натрапници астролозите. Не можеш дори да я зърнеш. Нито един мъж не може. Бях допуснат при нея, за да я забавлявам, и ти давам честната си дума на папагал, който е видял света, че съм разговарял с много по-глупави принцеси.

— Ще ти доверя нещо, драги ми папагале — казал принцът. — Аз съм наследник на кралство и един ден ще седя на престола. Виждам, че си способна птица и разбираш от живота. Помогни ми да спечеля тази принцеса и аз ще те назнача на някоя отговорна длъжност в двореца.

— С най-голямо желание — отвърнал папагалът, — но нека бъде синекурна, ако е възможно, че ние, умниците, не обичаме много да се трудим.

Бързо се договорили; принцът напуснал Кордова през същите порти, откъдето бил влязъл, извикал на бухала да излезе от дупката си в стената, представил му новия им спътник като негов учен събрат и тримата потеглили на път.

Напредвали много по-бавно, отколкото се искало на нетърпеливото принцово сърце, но папагалът имал светски навици и не обичал да го будят рано сутрин. Бухалът от своя страна бил привърженик на следобедната дрямка и губел много време заради дългите си сиести. Любовта му към старините също им пречела, тъй като настоявал да спират и разглеждат всяка развалина и разказвал безкрайни легенди за всички древни кули и замъци, покрай които минавали. Принцът предполагал, че двамата с папагала, след като били толкова учени, ще са щастливи да бъдат заедно, но предположението му се оказало свършено погрешно. Те непрекъснато се заяждали. Единият бил известен с остроумието си, другият — като философ. Папагалът цитирал стихове, критикувал последните литературни произведения, начетено и словоохотливо разказвал всяка дреболия. Бухалът се отнасял с пренебрежение към подобни познания и имал вкус единствено към метафизиката. Освен това папагалът пеел, непрестанно повтарял *bons mots*^[3], пускал шеги по адрес на мрачния си спътник и възмутително се смееел на собствената си духовитост — неща, които бухалът приемал като смъртна обида, нанесена върху собственото му достойнство, и се цупел, и се мръщел, и се надувал, а после мълчал по цял ден.

Принцът не обръщал внимание на крамолите на своите спътници, тъй като или унесено мечтал и си фантазирал, или съзерцавал портрета на красивата принцеса. Така те преминали през суровите проходи на Сиера Морена, пресекли жарките равнини на Ла Манча и Кастилия, минали по бреговете на „златната Тахо“^[4], която виела очарователните си меандри през половин Испания и Португалия. Най-послед пред погледите им се изправил град със здрави стени и кули, построени върху скалист нос, а в подножието му с яростен тътен се виела река Тахо.

— Погледнете — извикал бухалът — древното и славно Толедо, град, известен със своите старини. Погледнете тези прочути дворци и кули, посивели от времето и обвити в легендарно величие, където много от моите предци са размишлявали.

— Пфу! — извикал папагалът, прекъсвайки тържествената реч на този екзалтиран любител на старините. — Какво ни интересуват тези старини и легенди или пък твоето родословие? Погледни нещо по-подходящо: погледни тази обител на младостта и красотата, погледни най-послед, о, принце, обителта на твоята дълго търсена принцеса.

Принцът погледнал накъдето му сочел папагалът и на единия бряг на Тахо видял величествен дворец, който се издигал сред прекрасна долина. Мястото точно отговаряло на описанието на гълъба — там бил оригиналът на портрета. Сърцето му се разтуптяло. „Може би в този миг — мислел си той — красивата принцеса се забавлява под тези прохладни беседки или с лека стъпка пресича прекрасните тераси, или си отдъхва под високите сводове.“ Като се взрял по-внимателно, забелязал, че стените около градината са толкова високи, че никой не може да ги прехвърли, а около тях обикаля многобройна въоръжена стража. Тогава се обърнал към папагала.

— О, най-способен сред птиците, ти притежаваш дарбата да говориш с човешки глас. Прелети над тези стени, потърси идола на душата ми и ѝ кажи, че принц Ахмед, един странствуващ влюбен, направляван от звездите, е дошъл до цъфтящите брегове на Тахо, за да я потърси.

Папагалът, горд с посредническата си мисия, се насочил към градината, прехвърлил високите ѝ стени и след като полетял малко над горички и морави, кацнал на балкона на един павилион, надвиснал над реката. И тук, надничайки през прозореца, зърнал принцесата, която се

била излегнала върху ложето си, взирала се в някакъв лист, а сълзите бавно се търкаляли по бледите ѝ страни.

Той почистил перата си, нагласил яркозелената си одежда, вирнал качулката си и грациозно кацнал до нея. После нежно ѝ проговорил:

— Избърши сълзите си, прекрасна принцесо. Дошъл съм да утеша сърцето ти.

Принцесата се стреснала от гласа му, но след като се обърнала и видяла само едно зелено птиченце, което тронаво се кланяло, каза:

— Уви! Каква утеша можеш да ми донесеш ти? Нали виждаш, че си само една малка птичка?

Папагалът се обидил от този въпрос.

— През живота си съм донесъл утешение на много красиви дами — отвърнал той, — но да оставим това. Сега изпълнявам кралска мисия. Знай, че Ахмед, принцът на Гранада, е дошъл да те търси и че в този момент станът му се намира върху благоуханните брегове на Тахо.

При тези думи очите на красивата принцеса заблестели по-ярко дори от диамантите в короната ѝ.

— О, най-мило папагалче — извикала тя, — наистина са радостни известията ти, тъй като се изтощих, поболях и уморих почти до смърт, измъчвана от съмнения във верността на Ахмед. Върви при него и му кажи, че думите на писмото му са се запечатали в сърцето ми, а стиховете му са били храна за душата ми. Кажи му обаче, че трябва да е готов да докаже своята любов със силата на оръжието. Утре е моят седемнайсети рожден ден и кралят, моят баща, организира голям турнир. Не един принц ще участва в него, а победителят ще получи за награда ръката ми.

Папагалът отново разперил крила, префучал през горичките и отлетял натам, където принцът чакал неговото завръщане. Възторгът, в който изпаднал Ахмед, когато разбрал, че е намерил оригинала на обожавания от него портрет и че е намерил принцесата обичаща и вярна, могат да разберат само онези привилегировани смъртни, които са имали щастието да осъществяват мечтите си и да превърнат една сянка в плът. Имало обаче нещо, което помрачавало радостта му — предстоящият турнир. Всъщност по бреговете на Тахо вече проблясвали доспехите и ечали тръбите на многобройните рицари,

които, заобиколени от пъстри свити, гордо яздели към Толедо, за да участвуват в церемонията. Същото предзнаменование, което насочвало съдбата на принца, направлявало и живота на принцесата и до седемнайсетия ѝ рожден ден тя била затворена от света, за да я предпазят от нежни сърдечни страсти. Отшелничеството обаче вместо да намали, увеличило славата на прелестите ѝ. Няколко влиятелни принца си съперничили за ръката ѝ, затова баща ѝ, крал, прочут с невероятното си лукавство, за да не си създаде врагове, като прояви предпочитание, избрал оръжието за арбитър. Сред съперниците имало много, известни със силата и юначеството си. Какво не щастие за клетия Ахмед, който бил невъоръжен и необучен в рицарското изкуство! „Ех, такъв ми бил късметът — казал той, — да бъда възпитан в самота под надзора на философ! Каква е ползата от алгебрата и философията във въпросите на любовта? Уви, Ибен Бонабен! Защо пропусна да ме научиш да си служа с оръжие?“ Като чул това, бухалът прекратил мълчанието си, но като встъпление към тирадата си възкликнал набожно, понеже бил благочестив мюсюлманин.

— Аллах акбар! Велик е аллах — извикал той — и всички тайни са в ръцете му. Единствен той управлява съдбата на владетелите! Знай, принце, че по тази земя има много загадки, скрити от всички с изключение на онези, които като мен са способни да търсят познанието в тъмнината. Затова ще ти кажа, че в близката планина има пещера и в тази пещера има желязна маса и върху тази маса лежат вълшебни рицарски доспехи, а до масата стои омагьосан жребец, затворен там от много векове.

Принцът го гледал с удивление, а бухалът примигнал с огромните си кръгли очи, изправил ушичките си и продължил:

— Преди много години придружавах баща си, който беше тръгнал да наобиколи владенията си по тези места. Тогава отседнахме в тази пещера и така научих тайната. Тя се предава от поколение на поколение в нашето семейство. Аз съм я чувал от дядо си, когато бях още съвсем малко бухалче. Доспехите били собственост на някакъв мавритански магьосник, който потърсил убежище в тази пещера, когато християните превзели Толедо. Преди да умре, направил такава магия, че единствено мохамеданин да може да използва оръжието и

жребеца му, и то само от зори до пладне. Който обаче ги използва през това време, ще победи всичките си противници.

— Достатъчно, да тръгваме да търсим пещерата! — извикал Ахмед.

Воден от невероятния си наставник, принцът намерил пещерата дълбоко в недрата на непристъпните канари, които се издигат над Толедо; и само острите очи на бухал — любител на старините, можели да открият входа ѝ — Едно вечно горящо кандило разпръсквало тържествена светлина наоколо. Върху желязната маса в средата на пещерата лежали вълшебните доспехи, отстрани било подпряно копие, а до него стоял арабски жребец в пълно бойно снаряжение, но неподвижен като статуя. Доспехите били излъскани и блестяли както някога; жребецът изглеждал толкова добре, сякаш току-що се е завърнал от пасището и когато Ахмед го потупал по врата, той ударил с копито в земята и така силно изцвил от радост, че сводът на пещерата потреперил. И така, щедро получил „доспехи да носи и кон да язди“, принцът решил да предизвика съперниците си в предстоящия турнир.

Съдбоносната сутрин настъпила. Арената за двубоите била готова. Тя се намирала в така наречената Vega, или равнина, точно под изсечените в скали стени на Толедо, където за зрителите били издигнати специални платформи и покрити със скъпи гоблени и заслонени от слънцето с копринени навеси. Всички красавици на царството се били събрали в тези галерии, а отдолу яздели накичени с пера рицари, обкръжени от пажове и оръженосци, сред които се откроявали принцовете, които щели да се сражават в турнира. Всички красавици обаче били засенчени, когато принцеса Алдегонда се появила в кралската ложа и за пръв път се показала пред очите на смаяния свят. Тълпата удивено зашепнала при вида на свършената ѝ красота, а принцовете, кои го били кандидати за ръката ѝ само защото вярвали в слухове за нейните прелести, сега изпитали десеторно по-силно желание да се бият.

Принцесата обаче изглеждала разтревожена. Страните ѝ ту поруменявали, ту бледнеели, а очите ѝ трескаво и разочаровано оглеждали обкичената с пера рицарска тълпа. Тръбачите тъкмо щели да известят началото на двубоя, когато глашатаят съобщил, че е пристигнал неизвестен рицар, и Ахмед излязъл на бойното поле.

Върху тюрбана си имал стоманен шлем, обсипан със скъпоценности; бронята му била инкрустирана със злато; ятаганът и кинжалът му били дело на най-добрите майстори от Фес и блестели от безценни камъни. На рамото си носел кръгъл щит, а в ръка държал копието, в което се криела вълшебната сила. Покривалото на арабския му жребец било богато извезано и се влачело по земята, а гордото животно танцувало, душело въздуха и цвилело от радост, че отново вижда рицарски турнир. Благородният и изтънчен вид на принца привлякъл всички погледи и когато обявили прозвището му „Странствуващия влюбен“, всеобща възбуда и вълнение обзели прекрасните дами в галериите.

Когато обаче Ахмед поискал да участва в състезанието, не го допуснали до арената. Казали му, че турнирът бил само за принцове. Той обявил името и ранга си. „Още по-лошо!“ — бил мохамеданин и не можел да участва в турнир, в който наградата била ръката на християнска принцеса.

Съперниците го наобиколили с надменен и заплашителен вид, а един от тях, с херкулесовско телосложение и нахално държание, се присмял на крехкото му младежко тяло и обсипал с подигравки пламенното му прозвище. Принцът се разгневил и предизвикал съперника си на двубой. Двамата се отдалечили, обърнали се и полетели един срещу друг, но още щом магическото копие докоснало грубия присмехулник, той бил съборен от седлото. Тук принцът би трябвало да спре, но уви! — имал си работа с демонични кон и доспехи; влезнали ли веднъж в бой, нищо не можело да ги спре.

Арабският жребец се хвърлил в най-гъстата тълпа. Копието преобръщало всичко, каквото му се изпречело; знатният принц се носел напосоки из полето като събарял де кого свари — богат и беден, благороден и прост — и страдал от собствените си неволни деяния. Кралят побеснял от гняв при това насилие, което се извършвало върху поданиците и гостите му. Наредил да излязат всичките му стражи, но те били събаряни от конете в мига, когато се появили на арената. Кралят хвърлил мантията си, грабнал щита и копието и се понесъл с коня си срещу непознатия, за да все у него страх със собственото си величие. Уви! Съдбата на величието не била по-добра от тази на простолюдието. Жребецът и копието не уважават отделната личност. За най-голямо неудоволствие на Ахмед, той се понесъл стремително

срещу краля и в следващия миг петите на негово величество се размахвали във въздуха, а короната му се търкаляла в прахта.

В този миг слънцето достигнало зенита си и заклинанието започнало да действа. Арабският жребец префучал през равнината, прескочил оградата, хвърлил се в Тахо, преплувал буйните води, влетял със задъхания и удивен принц в пещерата и заел позата си на статуя до желязната маса. Принцът с голяма охота слязъл от него и оставил доспехите да чакат следващата повеля на съдбата. После седнал и се замислил за окаяното положение, до което го били докарали тези демонични рицарски принадлежности. Вече никога нямало да се осмели да покаже лицето си в Толедо, след като така бил опозорил рицарите му и нанесъл смъртна обида на краля му. А освен това какво щяла да си помисли принцесата за успеха му, постигнат грубо и необуздано? Изпълнен с безпокойство, принцът поръчал на крилатия си пратеник да отиде и събере сведения. Папагалът посетил всички обществени сборища в града и скоро се върнал пълен с клюки. Цяло Толедо било парализирано от ужас. Принцесата била отнесена в двореца в безсъзнание; турнирът завършил в бъркотия; всички говорили за внезапното появяване, изумителните подвизи и необяснимото изчезване на мюсюлманския рицар. Някои го обявили за мавърски магьосник, други го смятали за демон, приел човешки образ, а трети разказвали легенди за омагьосани бойци, скрити из пещерите в планините, и смятали, че един от тях най-неочаквано е изскочил от бърлогата си. Всички били съгласни обаче, че никой обикновен смъртен не е способен да извърши такива чудеса, или да повали толкова способни и юначни християнски бойци.

Бухалът излетял през нощта и закръжил над тъмния град, кацайки по покривите и комините. После се насочил към кралския дворец, който се издигал върху скалистия хълм на Толедо. Кръстосвал терасите и бойниците, подслушвал на всяка цепнатина и се пулил с огромните си ококорени очи във всеки осветен прозорец, така че накарал две-три благородни девици да припаднат. Чак когато небето над планините започнало да избледнява, тайната му експедиция приключила и той се върнал, за да разкаже на принца какво е видял.

— Докато занях из една от най-високите кули на двореца — казал той, — в един от прозорците съзрях красива принцеса. Лежеше върху ложето си, отвсякъде заобиколена с лекари и придворни, но

отказваше да приеме помощта им. Когато те се оттеглиха, видях как извади от пазвата си някакво писмо, започна да го чете и целува и силно да ридае — гледка, която не можеше да не ме развълнува, макар че съм философ.

Чувствителното сърце на Ахмед силно се разстроило при тези новини.

— Колко верни бяха думите ти, о, мъдри Ибен Бонабен — извикал той, — грижи, скръб и безсънни нощи са постоянните спътници на влюбения. Дано аллах запази принцесата от пагубното влияние на това, което наричат любов!

Следващите съобщения от Толедо потвърдили думите на бухала. В града царели паника и безпокойство. Принцесата била преместена в най-високата кула на двореца и всички пътища дотам били силно охранявани. Междувременно я била обзела разкъсваща меланхолия, чиито причини никой не можел да открие. Отблъсквала храната и не искала да чуе никакви утешителни слова. Най-опитните лечители напразно се опитвали да приложат своето изкуство. Накрая решили, че е омагьосана и кралят наредил да разгласят, че обещава да даде най-голямата скъпоценност от съкровищницата си на онзи, който успее да я излекува.

Когато бухалът, който дремел в някакъв ъгъл, чул съобщението, завъртял огромните си очи и приел възможно най-тайнствен вид.

— Аллах акбар! — възкликнал той. — Блазе на този щастливец, който успее да я излекува, стига обаче да знае какво да избере от кралската съкровищница.

— Какво имаш предвид, почтени бухале? — попитал Ахмед.

— Слушай, принце, какво ще ти разкажа. Трябва да знаеш, че ние, бухалите, сме учено племе и особено обичаме да се ровим из тъмни и прашни дупки. Докато кръжах онази вечер над кулите и кубетата на Толедо, натъкнах се на колегия от бухали-археолози, които се бяха събрали в голямата сводеста зала на царската съкровищница. Те тъкмо обсъждаха формите, надписите и изработката на древните бижута и скъпоценности, на златните и сребърни съдове, струпани в хранилището и събирани от всички страни и епохи, но най-голям интерес проявиха към няколко реликви и талисмани, останали още от времето на готския владетел Родерик. Сред тях се намираше и едно ковчеже от сандалово дърво, обковано със стоманени обръчи —

ориенталска изработка, покрито с тайнствени знаци, познати само на малцина учени. Това ковчеже и надписите му бяха занимавали колегията в продължение на няколко заседания и предизвикали дълги и сериозни дискусии. Когато аз бях там, върху капака му седеше един престарял бухал, пристигнал неотдавна от Египет, и изнасяше лекция за надписите. По тях беше успял да докаже, че ковчезето съдържа копrienеното килимче от трона на Мъдрия Соломон, което несъмнено било донесено в Толедо от евреите, потърсили тук убежище след падането на Ерусалим.

Когато бухалът приключил археологическата си тирада, принцът останал известно време потънал в мисли.

— Чувал съм — казал той — от мъдрия Ибен Бонабен за чудните свойства на този талисман, който изчезнал при падането на Ерусалим и се предполагало, че е загубен за човечеството. Няма съмнение, че християните в Толедо дори и не подозират за неговото съществуване. Ако успея да се добера до това килимче, успехът ми ще бъде осигурен.

На следващия ден принцът свалил богатите си одежди и облякъл простите дрехи на арабин от пустинята. С помощта на малко боя лицето му станало мургаво, така че никой не бил в състояние да се досети, че той и прекрасният рицар, предизвикал такова възхищение и уплаха на турнира, са един и същи човек. С тояга в ръката, торба на рамо и малка овчарска свирка принцът се отправил към Толедо, представил се пред вратите на кралските чертози и съобщил, че е кандидат за наградата, обещана за изцеряването на принцесата. Стражите щели да го прогонят с юмруци:

— Какво си представя, че може да направи един скитник арабин — казали те — там, където и най-учените лечители на кралството не успяха?

Кралят обаче чул разправията и наредил да доведат арабина при него.

— Всевластни господарю — казал Ахмед, — пред теб стои един бедуин, прекарал почти целия си живот сред самотата на пустинята. Всеизвестно е, че тези самотни места са убежище на демони и зли духове, които заобикалят нас, бедните овчари, по време на самотните ни бдения, вселяват се и обладават стадата и табуните ни и понякога успяват да подлудят дори и апатичната камила. Срещу тях нашата противомagia е музиката. Знаем древни мелодии, предавани от

поколение на поколение, които пеем и свирим, за да прогоним злите духове. Аз произхождам от надарен род и притежавам това умение. Ако подобна зла сила се е вселила в дъщеря ти, залагам главата си, че ще я изтръгна от властта ѝ.

Кралят, който бил умен човек и знаел за чудноватите способности на арабите, се обнадеждал от самоуверените думи на принца. Веднага го завел във високата кула, затворена с няколко врати, на чийто връх се намирала стаята на принцесата. Прозорецът водел към тераса с балюстради, от която се виждало Толедо и цялата околност. Той обаче бил затъмнен, тъй като вътре лежала принцесата, разкъсвана от непреодолима печал, която не се поддавала на никакво утешение.

Принцът седнал на терасата и изсвирил с овчарската си свирка няколко буйни арабски мелодии, които бил научил от своите слуги в Хенералифе, в Гранада. Принцесата останала безчувствена, а лечителите, които също присъствували, клатели глави и се усмихнали презрително и недоверчиво. Накрая той оставил свирката и по съвсем проста мелодия изпял любовните стихове от писмото, в което бил разкрил душата си.

Принцесата познала стиховете; сърцето ѝ плахо потрепнало от радост. Тя вдигнала глава и се заслушала, а очите ѝ се изпълнили със сълзи, които потекли по бузите ѝ. Гръдта ѝ се развълнувала под напора на силните чувства. Искало ѝ се да въведат нежния трубадур в стаята ѝ, но се въздържала, обзета от момински свян. Кралят разбрал мислите ѝ и наредил да доведат Ахмед. Влюбените не се издали; те си разменили само погледи, но тези погледи говорели повече от цели книги. Никога музиката не била имала такъв пълен успех. Нежните страни на принцесата възвърнали розовия си цвят, устните ѝ — свежестта си, безжизненият ѝ поглед — искрящата си игривост.

Всички присъстващи лечители се спогледали недоумяващо. Кралят гледал арабския певец с възхищение и страхопочитание.

— Прекрасни младежо! — извикал той. — Отсега нататък ти ставаш главен лечител в двореца ми и аз няма да признавам никакви други рецепти освен твоите мелодии. Засега приеми своята награда — най-голямата скъпоценност от моята съкровищница.

— О, кралю — отвърнал Ахмед, — нехая аз за злато, сребро и драгоценни камъни. Но в твоята съкровищница има една реликва,

останала от мохамеданите, някога владетели на Толедо — ковчеже от сандалово дърво, в което има копринено килимче. Дай ми това ковчеже и ще бъда доволен.

Всички присъстващи останали учудени от скромността на арабина, но още повече се учудили, когато ковчежето било донесено и килимчето извадено. Изтъкано било от тънка зелена коприна и покрито със староеврейски и халдейски писмени знаци. Придворните лечители се спогледали, повдигнали рамене и се усмихнали на глупостта на новия си колега, който се задоволявал с такова нищожно възнаграждение.

— Това килимче — казал принцът — някога е покривало трона на Мъдрия Соломон. Смятам, че подобава на една красавица да стъпи върху него.

След това го постлал на терасата пред дивана, донесен там за принцесата, а после седнал в краката ѝ.

— Кой може да противодействува на написаното в книгите на съдбата? Вижте как се сбъдва предсказанието на астролозите.

— О, кралю, знай, че ние с твоята дъщеря тайно се обичаме. Аз съм Странствуващия влюбен!

Думите едва били излезли от устата му и килимчето се издигнало във въздуха, отнасяйки принца и принцесата. Кралят и лечителите гледали след него със зяпнали уста и напрягали очите си, докато то се превърнало в малка точица върху бялото рухо на едно облаче, а после се изгубило в небесната синева.

Побеснял от яд, кралят извикал своя ковчежник.

— Как можа да допуснеш такъв талисман да попадне в ръцете на един неверник?

— Уви, господарю, ние нито знаехме за него, нито можехме да разчетем надписа върху ковчежето. Ако това действително е килимчето от трона на Мъдрия Соломон, то притежава вълшебна сила и може да пренася собственика си от място на място по въздуха.

Кралят събрал огромна войска и се отправил към Гранада в преследване на бегълците. Походът бил дълъг и изморителен. Накрая войската спряла в равнината и той изпратил вестоносец със съобщение, че иска да му върнат дъщерята. Да го посрещне излязъл самият крал, заобиколен от всичките си придворни, и в негово лице той познал истинския трубадур, тъй като след смъртта на баща си

Ахмед бил наследил престола и красивата Алдегонда била негова съпруга.

Християнският крал бързо се успокоил, като разбрал, че дъщеря му не била сменила вярата си — не че бил особено набожен, но религията винаги е била въпросна чест и етикеция сред принцовете. Вместо кървави битки започнали дълги веселби и гощавки, след което кралят доволен се върнал в Толедо, а младата двойка продължила да управлява щастливо и мъдро в Алхамбра.

Нужно е да добавим, че бухалът и папагалът последвали принца в Гранада, като се движели поотделно и начесто спирали. Първият пътувал през нощта и се отбивал до всички наследствени имоти на своето семейство; вторият радостно кръжал над всеки град или село, което се изпречело на пътя му.

Ахмед богато ги възнаградил за услугите, които му оказали по време на странствованията му. Направил бухала свой пръв министър, а папагала — главен церемониалмайстор. Не е нужно да казвам, че не е имало кралство, което да било така мъдро ръководено, и нито един двор, където етикетът да бъде така педантично спазван.

[1] Крепост, кралски дворец (исп.) — Б.пр. ↑

[2] Мавритански танц — Б.пр. ↑

[3] Остроумие (фр.) — Б.пр. ↑

[4] Река в Испания — Б.пр. ↑

ЛЕГЕНДА ЗА НАСЛЕДСТВОТО НА МАВЪРА

В крепостта Алхамбра, точно пред кралския дворец, се намира широка открита еспланада, наречена Площада или Водоема.

Нарича се така, защото отдолу, скрити от погледа, има резервоари за вода, които съществуват още от времето на маврите. В единия край на тази еспланада се намира мавърски кладенец, прокопан направо в скалата на голяма дълбочина, чиято вода е студена като лед и прозрачна като кристал. Славата на мавърските кладенци винаги е била голяма, защото е добре известно какви усилия са полагали, за да се доберат до най-чистите и сладки води. Този, за когото ви разказвам, е известен в цяла Гранада, и то до такава степен, че водоносците, някои с големи делви на раменете, други — подкарали пред себе си магаретата, натоварени с глинени съдове, се изкачват и слизат по стръмните, засенчени от дърветата улици на Алхамбра от ранна утрин до късно през нощта.

Изворите и кладенците още от най-древни времена са известни като клюкарски сборища в страните с горещ климат. И при въпросния кладенец се намира постоянното седалище на клуб, чиито членове — инвалиди, старици и други любопитни безделници от крепостта — седят по цял ден върху каменните пейки под навеса, опънат да пази сянка на събиращия таксата, запълват времето си с клюки от крепостта, разпитват всеки пристигащ водоносен за новини от града и дълго коментират всичко видяно и чуто. Много често там могат да се видят и скучаещи домакини и мързеливи прислужници, които се мотаят наоколо с по някоя стомна на главите или в ръцете, за да чуят последната от безкрайните клюки на тези знаменитости.

Сред водоносците, които някога посещавали кладенеца, имало и един набит, кривокрак дребен човечец с яка гърбина на име Педро Хил, или както му викали за по-кратко Перехил. След като бил водоносец, това естествено означавало, че бил gallego, или родом от Галиция. Природата, изглежда, си е създала различни породи хора, както и животни, за всички видове черна работа. Във Франция всички

ваксаджии са савойци, а всички портиери по хотелите — швейцарци. В Англия пък, в епохата на кринолините и напудрените перуки, никой не можел да люлее така добре столовете-носилки, както свикналите да подскачат из мочурищата ирландци. И така, всички водоносци и носачи на тежки товари в Испания са набити и дребни жители на Галиция. Там никой не казва: „Извикай носач“, а „Извикай gallego“.

Но достатъчно съм се отклонявал от разказа. Перехил, нашият gallego, започнал търговията си само с една голяма стомна, която носел на рамо; постепенно той се издигнал в обществото и успял да си купи помощник от съответстващата животинска класа — здраво магаре с рунтави крака. От двете страни на дългоухия му адютант, в нещо като панери, висели глинените му съдове, покрити със смокинови листа, които да ги пазят от слънцето. Няколко по-работлив водоносец в цяла Гранада, нито пък друг такъв веселяк. Той бавно обикалял след своето магаре, а улиците кънтели от бодрия му глас, който нареждал познатия във всички испански градове летен припев: „Quien quiere agua, agua más fría que la nieve?“ — „Кой иска вода, вода по-студена от сняг? Кой иска вода от кладенеца на Алхамбра, студена като лед и прозрачна като кристал?“ А когато подавал искрящата чаша на някой клиент, винаги я съпровождал с добра дума, която предизвиквала усмивка. Ако ли пък се случела някоя хубавичка матрона, или миловидна девойка, усмихвал се хитро и правел комплименти, на които нито една жена не можела да устои. Така Перехил, този gallego, бил известен из цяла Гранада като най-учтивия, най-симпатичния и най-щастливия човек на земята. Но не винаги на този, който пее най-силно и се шегува най-много, му е най-леко на сърцето. Независимо от веселия си вид Перехил си имал своите грижи и тревоги. Трябвало да изхранва голямо семейство пълно с парцаливи дечица, гладни и кресливи като лястовичета, които с виковете си за храна го разстройвали всяка вечер, след като се приберял у дома. Имал си и помощница, която правела всичко друго, освен да му помага. Преди да се омъжи, била известна селска красавица, прочута с уменията си да танцува bolero и да потраква с кастанетите. И сега не била загубила старите си навици — лекомислено харчела парите, които честният Перехил печелел с пот на челото, а в неделя му отнемала дори и магарето за разни селски гуляи и църковни празници, които в Испания са значително по-многобройни от дните на седмицата. При това била донякъде немарлива, още повече

— мързелива, но най-вече — първокласна клюкарка, готова да зареже и къща, и домакинство, за да тътри чехли по къщите на своите приятелки.

Но този, който проявява отстъпчивост, приспособява брачния ярем към собствения си врат. Перехил понасял тежкия си жребий откъм жена и деца със същото покорство, с което магарето му мъкнело глинените делви, и колкото и да си придавал важност навън, никога не се осмелявал да се усъмни в домакинските способности на немарливата си съпруга.

Обичал и децата си, така както бухалът обича своите бухалчета. Виждал в тях собствения си образ, но умножен и обезсмъртен, тъй като цялото му потомство било силно, кривокрако и с яка гърбина като него. Най-голямото удоволствие на честния Перехил било, когато можел да си позволи кратка почивка и имал шепа *maravedies*^[1] да поведе цялата си челяд — някои на ръце, някои уловени за полите на дрехата му, а някои — следвайки го по петите — към овощните градини в равнината, за да си поиграят, докато жена му танцува на празника с приятелките си в клисурите на река Даро.

Това се случило късно през една лятна нощ, когато повечето водоносци вече се били оттеглили за почивка. Денят бил необикновено зноен; нощта — една от онези омайни лунни нощи, които блазнят обитателите на тези южни страни да компенсират жегата и бездействието на деня с разходки в дъхавата прохлада, докато превали полунощ. Затова все още можело да се намерят купувачи на вода. Перехил, като всеки грижовен и усърден баща, мислел за гладните си деца. „Ако отида още веднъж до кладенеца — казал си той, — ще осигуря неделното *rishego*^[2] за малките.“ И мъжествено се заизкачвал по стръмната улица на Алхамбра. Вървял и пеел, като от време на време здраво бъртел магарето си с тоягата или в такт с песента, или за да го нагости, тъй като в Испания на всички товарни животни раздават удари вместо храна.

Когато стигнал кладенеца, видял, че всички са се разотишли, с изключение на един самотен странник, облечен като мавър, който седял на каменната пейка, огрян от лунната светлина. Отначало Перехил се спрял и го заразглеждал с учудване, което до голяма степен било смесено със страхопочитание, но мавърът немощно го повикал да се приближи.

— Слаб съм и съм болен — казал той, — помогни ми да се върна в града и ще ти платя двойно повече от това, което ще изкараш с делвите с вода.

Честното сърце на дребничкия водоносец се съжалило над молбата на странника.

— Опазил ме господ — отвърнал той — от такъв грях да искам заплащане или награда за най-обикновена проява на човещина.

После помогнал на мавъра да се качи на магарето и бавно потеглил към Гранада. Клетият мохамеданин бил толкова отпаднал, че трябвало да го придържа върху животното, за да не падне на земята.

Когато влезли в града, водоносецът попитал къде да го откара.

— Уви — промълвил немощно мавърът, — нямам ни дом, ни жилище, защото съм чужденец в тази страна. Позволи ми тази нощ да подслоня глава под твоя покрив и ще те възнаградя богато.

Така честният Перехил неочаквано се видял обвързан с гост-друговерец, но бил прекалено добросърдечен, за да не приюти през нощта едно човешко същество в толкова окаяно състояние, затова повел мавъра към къщата си. Децата, като чули тропота на магарето, както обикновено наизлезли със зинала уста, но при вида на непознатия с чалмата с ужас побягнали и се скрили зад гърба на майка си. А тя безстрашно пристъпила напред, както наежената квачка защитава люпилото си при приближаването на бездомно куче.

— Какъв е този неверник, който си довел в къщи в такъв късен час, та да си навлечеш гнева на Инквизицията?

— Мълчи, жено — отвърнал нашият gallego, — това е един нещастен болен странник без дом и приятели; нима ще го оставиш да загине на улицата?

Жената щяла да продължи да недоволствува, защото, макар и да живеела в колиба, ревностно държала за името на дома си. Дребният водоносец обаче за пръв път проявил упорство и отказал да се превие под ярема. Помогнал на клетия мавър да слезе и му постлал рогозка и овча кожа на земята в най-хладната част на къщата. Това било единственото легло, което беднякът успял да предложи.

Не след дълго мавърът бил разтърсен от силни конвулсии, които не минавали въпреки всички грижи на простия водоносец. Очите на клетия болен го гледали с благодарност. В един от промеждутъците между пристъпите той го извикал до себе си и с отпаднал глас казал:

— Боя се, че краят ми е близо. Ако умра, завещавам ти тази кутия като награда за твоето милосърдие. — Казал това, отгърнал своето albornoz — наметалото си — и му показал малка кутийка от сандалово дърво, завързана около тялото му.

— Да даде бог, приятелю — отвърнал почтеният gallego, — да живееш много години и да се радваш на съкровището си, каквото и да е то.

Мавърът поклатил глава. Сложил ръка върху кутийката и се канел да каже още нещо във връзка с нея, но бил обхванат от още по-силни конвулсии и не след дълго издъхнал.

Жената на водоносеца се завайкала като обезумяла.

— Ето какво носи твоята глупава добрина. Винаги изпадаш в неприятни положения, за да послужиш на другите. Какво ще стане с нас, когато открият трупа в къщата ни? Ще ни изпратят в затвора за убийство и ако отървем кожата, ще ни съсипят нотариуси и alguaciles^[3].

Клетият Перехил също изпитал униение и почти се разкаял, че е направил добро дело. Накрая му хрумнала една мисъл:

— Денят още не е настъпил — казал той. — Мога да изнеса мъртвото тяло извън града и да го погребя в пясъците на Хенил.

Никой не е видял мавъра да влиза в дома ни, и никой няма да научи за смъртта му.

Речено-сторено. Жена му му помогнала. Увили тялото на нещастия Мохамеданин в рогозката, на която бил издъхнал, сложили го върху магарето и Перехил се отправил към брега на реката.

За зла участ, точно срещу водоносеца живеел един бръснар на име Педрильо Педруго — най-любопитният, бърбив и вреден представител на своето племе. Този негодник имал лице като невестулка и крака като паяк; освен това бил и ловък подлизурко. Прочутият Севилски бръснар не можел да се сравнява с него по всеобхватност на знанията му за чуждите работи, които знания умееел да задържа точно колкото едно сито. Говорело се, че като спял, затварял само едното си око и държал едното си ухо открито, така че дори и в съня си да може да чува и вижда всичко, което става наоколо. Поради това той бил нещо като скандалната хроника за любителите на сензации в Гранада и имал повече клиенти от всички останали свои колеги.

Този нахален бръснар чул, че Перехил пристига необичайно късно тази нощ, чул виковете на жена му и децата. Главата му начаса се подала на малкото прозорче, което му служело за наблюдателница. Оттам видял как съседът му помага на някакъв човек в мавърски дрехи да влезе в къщата му. Това било толкова необикновено нещо, че тази нощ Педрильо Педруго въобще не могъл да мигне. Всеки пет минути надничал през наблюдателницата си, гледал светлината, която се процеждала през процепите на Перехиловата врата, и преди зазоряване го видял, че тръгва някъде с магарето си, което било необичайно натоварено.

Любопитният бръснар не можал да си намери място, навлякъл дрехите си, измъкнал се безшумно и от разстояние проследил водоносеца, докато го видял да копае дупка на пясъчния бряг на Хенил и да закопава нещо, което приличало на човешки труп.

Бръснарят избързал към къщи и бил толкова неспокоен, че до изгрев слънце успял да обърне целия си салон наопаки. Тогава грабнал един леген под мишница и се забързал към дома на редовния си клиент, местния *alcalde*^[4].

Клиентът му току-що бил станал. Педрильо Педруго го настанил на един стол, завързал кърпа около врата му, сложил легена с горещата вода отпреде му и започнал да омекотява брадата му с пръсти.

— Странни работи! — казал Педруго, който изпълнявал ролята и на бръснар, и на клюкар едновременно. — Странни работи! Обир, убийство и погребение, всичко за една нощ!

— Ама чакай... как... какви ги разправяш? — извикал местният *alcalde*.

— Разправям — отвърнал бръснарят, докато натривал носа и устата на сановника с парче сапун, тъй като всеки испански бръснар изпитва силно презрение към четката, — разправям, че тази благословена нощ нашият *gallego* Перехил е обрал и убил един мюсюлманин-мавър, а после го е заровил. *Maldita sea la noche!* Проклетата да е нощта!

— Но откъде знаеш всичко това? — запитал съдията.

— Имайте търпение, сеньор, и всичко ще разберете — отвърнал Педрильо, хванал го за носа и плъзнал бръснача по бузата му. След това разказал всичко, което бил видял, като извършвал едновременно и двете операции — бръснал брадата му, миел лицето му — и го

избърсвал с мръсната кърпа и в същото време обирал, убивал и погребвал мюсюлманина.

Случило се така, че този *alcalde* бил един от най-надменните и същевременно най-нечестните и корумпирани негодници в цяла Гранада. Не можело да се отрече обаче, че високо ценял правосъдието, тъй като го продавал на тегло, и то в злато. Решил, че щом случаят се отнася за обир и убийство, несъмнено ще трябва да има и голяма плячка. Как обаче да се направи така, че тя да попадне в облечените във власт ръце на закона? Ако ставало дума просто да се задържи виновникът — това би означавало само още един обесен; но да се задържи плячката — значело да забогатее съдията, а в крайна сметка, според неговите разбирания, това била основната цел на правосъдието. С тези мисли в главата си той извикал най-верния си *alguacil*, висок и мършав негодник с вид на вечно гладен човек и облечен според обичая на своето призвание в старинни испански одежди — черна широкопола шапка със завити нагоре краища, старомодна яка, късо черно наметало, провиснало на раменете, износена черна риза, под която изпъквала сухата му мършава фигура, и тънък бял жезъл в ръката — всяващият ужас символ на професията му. Така изглеждал копоят на властта — стара испанска порода, — който бил пуснат по следите на нещастния водоносец. И с такава бързина и сигурност действувал, че настигнал клетия Перехил още преди да успее да се прибере в къщи, и го довел заедно с магарето му пред пазителя на закона.

Местният *alcalde* го изгледал с най-смразяващ поглед.

— Слушай, обвиняеми! — изревал той с глас, който накарал коленете на дребния *gallego* да се ударят едно в друго. — Слушай, обвиняеми! Няма нужда да отричаш вината си, защото всичко ми е известно. Бесилката е наградата, която заслужаваш за извършеното престъпление, но аз съм милостив и съм готов да се вслушам в разума. Човекът, убит в твоята къща, е бил мавър, неверник и враг на нашата вяра. Несъмнено, убил си го в пристъп на религиозна ревност. Затова ще бъда снизходителен; предай богатството, което си обрал, и ще потулим работата.

Клетият водоносец призовал всички светии да потвърдят невинността му. Уви! Никой не се появил, но дори да се били появили всичките до един, сановникът не би повярвал. Водоносецът разказал

цялата история за смъртта на мавъра с недвусмислената простота на истината, но всичко било напразно.

— Продължаваш ли да твърдиш — попитал съдията, — че този мюсюлманин не е притежавал нито злато, нито скъпоценности, които са станали обект на твоята алчност?

— Надявам се да се спася, ваша милост — отвърнал водоносецът, — и затова ще ви кажа, че той нямаше нищо друго, освен една кутийка от сандалово дърво, която ми завеща като награда за услугата.

— Кутийка от сандалово дърво! Кутийка от сандалово дърво! — възкликнал съдията, а очите му заискрили при мисълта за скъпоценни камъни. — И къде е тази кутийка? Къде си я скрил?

— С ваше позволение — отвърнал водоносецът, — тя е в един от кошовите на магарето ми и винаги на разположение на ваша милост.

Едва бил изрекъл тези думи и пъргавият alguacil се спуснал навън и само след миг се появил с тайнствената кутийка от сандалово дърво. Съдията я отворил с трепереща от алчност ръка. Всички се надвесили над нея, за да видят съкровищата, които очаквали, че съдържа, но за тяхно разочарование вътре нямало нищо друго освен един пергаментов свитък, изписан на арабски, и парченце от восъчна свещичка.

Когато от осъждането на един човек нищо не може да се спечели, правосъдието, дори и в Испания, е склонно да прояви безпристрастност. Съдията, след като се успокоил от изживяното разочарование и разбрал, че в случая наистина не е имало никаква плячка, апатично изслушал обясненията на водоносеца, които били сравнени с показанията на жена му. След като по този начин се убедил в невинността му, го освободил от ареста. Дори нещо повече — разрешил му да си вземе и останалото от мавъра наследство — кутийката от сандалово дърво и нейното съдържание, като достойно заслужена награда за проявената човещина, но му задържал магарето, за да покрие разходите по делото.

И ето че нещастният дребен gallego отново бил докаран до необходимостта сам да си носи водата, тежко да се изкачва нагоре към кладенеца на Алхамбра с голяма глинена делва на рамото.

Докато пъшкар нагоре по хълма в зноя на лятното пладне, обичайното му добро настроение го напускало.

— Не alcalde, а куче — провиквал се той. — Да ограби на един бедняк средството му за препитание и най-добрия му приятел на този свят!

След което, при спомена за любимия другар в труда, започнал да излива цялата си душевна мъка.

— О, мое любимо магаре! — възклицавал, поставял товара върху някой камък и избърсвал потта от челото си. — О, мое любимо магаре! Сигурен съм, че мислиш за стария си господар! Сигурен съм, че ти липсват глинените делви, клето животно!

За да направи страданието му още по-силно, когато се прибирал, жена му го посрещала хленчеща и недоволна. Сега тя била в много по-изгодно положение от него, тъй като го била предупредила да не проявява по такъв нечувано глупав начин гостоприемството си, което му докарало всички тези нещастия. И като всяка многознайка използвала и най-дребния повод, за да му навира в очите своята далеч по-голяма проникателност. А всеки път, когато децата нямало какво да ядат, или се нуждаели от нови дрехи, тя злобно заявявала: „Вървете при баща си. Той е наследник на крал Чико от Алхамбра. Накарайте го да ви помогне с всесилната кутия на мавъра!“

Случвало ли се е някога смъртен да бъде така жестоко наказван, защото е извършил добро дело? Клетият Перехил страдал и тялом и духом, но все още покорно понасял подигравките на жена си. Най-после една вечер, след като бил работил цял ден в знойния пек и тя отново започнала да му натяква, той изгубил търпение. Не се осмелил да ѝ отговори, но погледът му се спрял върху кутийката от сандалово дърво, която стояла върху полицата с полуотворен капак и като че ли се присмивала на раздразнението му. Той я грабнал и възмутено я хвърлил на пода.

— Нещастен беше денят, в който за пръв път те видях — извикал той — и подслоних господаря ти под своя покрив!

Когато кутийката се ударила в земята, капакът широко се отворил и пергаментовият свитък се изтърколил навън. Известно време Перехил останал замислено загледан в свитъка. Накрая си възвърнал способността да разсъждава. „Кой знае — помислил си, — може пък тук да пише нещо важно, щом мавърът го е пазил така грижливо.“ След това вдигнал свитъка и го прибрал в пазвата си, а на следващия ден, докато предлагал вода из улиците, спрял пред

магазинчето на един мавър родом от Танжер, който продавал дрънкулки и парфюми в Zacatín^[5], и го помолил да му обясни написаното.

Мавърът внимателно прочел свитъка, а след това погладил брадата си и се усмихнал.

— Този ръкопис — казал той — е нещо като заклинание за — откриване на скрити, омагьосани съкровища. Твърди се, че притежава такава сила, че и най-здрави резета и решетки, дори и гранитни стени, не могат да му устоят.

— Ала бала! — извикал дребничкият gallego. — За какво ми е това? Аз не съм магьосник и не знам нищо за заровени съкровища. — След което нарамил отново делвата си, оставил свитъка в ръцете на мавъра и се завърнал към всекидневните си обиколки.

Същият ден обаче, докато си почивал на свечеряване край кладенеца на Алхамбра, той се заслушал в разговора на няколко местни клюкари, който — нещо обичайно за този тайнствен час — се насочил към древни приказки и легенди със свръхестествено съдържание. И тъй като всички били бедни като мишки, с особена охота разисквали известната тема за омагьосани богатства, оставени от маврите на най-различни места из Алхамбра. Най-вече били единомисленици, че дълбоко в земята, под Кулата със седемте етажа, са заровени огромни съкровища.

Тези истории направили необикновено силно впечатление на честния Перехил и засядали все по-дълбоко и по-дълбоко в мислите му, докато се прибирал по смрачаващите се улици. „Ами ако под тази кула наистина има скрити съкровища и с помощта на свитъка, който оставих на мавъра, успея да се добера до тях?“ И въодушевен от така внезапно хрумналата му мисъл, той едва не изпуснал делвата си.

Тази нощ той се мятал и пъшкар в леглото и почти не успял да мигне, смущаван от мислите, които се въртели из главата му. Рано на другата сутрин се отправил към магазинчето на мавъра и му разказал всичко, което му минавало през ума.

— Ти можеш да четеш арабски. Да речем, че отидем двамата при кулата и опитаме силата на заклинанието. Ако не успеем, няма да станем по-бедни отпреди, но ако успеем, ще си поделим по равно всички съкровища, които открием.

— Чакай — отвърнал мюсюлманинът, — само това заклинание не е достатъчно. То трябва да се чете в полунощ на светлината на свещичка, направена от особени съставки, до които изобщо нямам достъп. Без такава свещичка от свитъка няма никаква полза.

— Не говори повече! — извикал дребничкият gallego. — Имам такава свещичка и ще ти я донеса само след миг. — Казал това и се забързал към къщи, за да се върне скоро с крайчето на жълтата восъчна свещ, която бил намерил в кутийката от сандалово дърво.

Мавърът я опипал и помирисал.

— Тук има редки и скъпи парфюми — казал той, — примесени с жълтия восък. Точно за такава свещичка пише в пергамента. Докато тя гори, най-здравите врати и тайни пещери ще останат отворени. Тежко на онзи обаче, който се забави вътре след нейното изгасване. Ще остане завинаги омагьосан заедно със съкровището.

Разбрали се да опитат заклинанието още същата вечер. Затова в късен час, когато всичко било замряло освен прилепите и бухалите, те изкачили гористия хълм на Алхамбра и се приближили до тази ужасна кула, закътана сред дърветата, която според толкова много легенди всявала страх. Като си светели с един фенер, те пипнешком си пробивали път през храсталаци и паднали камъни и се добрали до входа на някакво подземие под кулата. Уплашени и разтреперани, слезли по изсечените в скалата стъпала. Стигнали до празно помещение, влажно и пусто, откъдето други стъпала водели до още по-дълбоко подземие. По този начин се спуснали по четири единични стълбища, водещи в същия брой подземия, все едно под друго, но на пода на четвъртото нямало изход. И въпреки че според легендата отдолу оставали още три подземия, твърдяло се, че е невъзможно да се проникне по-нататък, тъй като те били затворени от силна магия. Въздухът в това подземие бил леден и влажен и миришело на пръст, а светлината едва пробивала непрогледния мрак. Тук почакали известно време, задъхани от напрежение, докато чули слабите удари на часовника от кулата, който отброил полунощ. След това веднага запалили восъчната свещ, от която се разнесъл аромат на смирна, тамян и смола.

Мавърът припряно започнал да чете. Едва бил свършил и се разнесъл подземен тътен. Земята се разтърсила, а в пода зейнала дупка, в която се разкрили нови стъпала. Разтреперани от страх, те се

спуснали надолу и на светлината на фенера видели, че се намират в друго подземие, където целите стени били покрити с арабски надписи. В средата имало голям сандък, обкован със седем стоманени обръча, а в двата му края седял по един омагьосан мавър, облечен в доспехи, но неподвижен като статуя, държан така от силата на заклинанието. Под сандъка имало делви, пълни със злато, сребро и скъпоценни камъни. В най-големите от тях двамата бръкнали с ръце до лактите и заизваждали с пълни шепи късове мавърско злато или гривни и други накити от същия метал, а от време на време за пръстите им се закачала и по някоя огърлица от ориенталски бисери. Тъпчели джобовите си с богатства, но все още потрепервали и дъхът им секвал при всеки плах поглед към двамата омагьосани маври, които стояли мрачни и неподвижни и ги гледали с немигащи очи. Най-последно им се сторило, че чуват някакъв шум и внезапно изпаднали в паника, се втурнали нагоре по стълбите, строполили се един върху друг в горното помещение, бутнали и изгасили восъчната свещичка и подът отново се затворил с гръм и трясък.

Обзети от ужас, не спрели, докато не се измъкнат от кулата и видят, че звездите светят между дърветата. После седнали на тревата и си поделили богатството, като решили засега да се задоволят само с каймака от делвите, но да се върнат някоя нощ и да ги изпразнят до дъно. За да си подсигурят и взаимното доверие един към друг, разделили талисманите помежду си — единият задържал свитъка, другият — свещичката. След това се отправили към Гранада с леки сърца и добре натъпкани джобове.

Докато се спускали надолу по хълма, хитрият мавър прошепнал следния съвет на ухото на простодушния водоносец.

— Приятелю Перехил — казал той, — цялата тази работа трябва да се пази в най-пълна тайна, докато не си осигурим съкровището и го пренесем на безопасно място. Ако слухът стигне до ушите на нашия *alcalde*, свършено е с нас.

— Разбира се — отвърнал дребничкият *gallego*, — нищо не може да бъде по-вярно от тези думи.

— Приятелю Перехил — продължил мавърът, — ти си предпазлив човек и аз не се съмнявам, че можеш да пазиш тайна, но имаш и жена.

— Тя няма да чуе нито дума! — решително заявил дребничкият водоносец.

— Достатъчно — спрял го мавърът, — разчитам на твоята предпазливост и на обещанието ти.

Надали друго обещание е било давано така искрено, но уви! Нима има мъж, който може да запази тайна от жена си? Във всеки случай, не и такъв като водоносеца, който бил един от най-любещите и сговорчиви съпрузи. Когато се прибрал, той заварил жена си да седи унила в един ъгъл.

— Чудесно — извикала тя, когато влязъл, — най-после се сети да се прибереш, след като кой знае къде си се скитал досега. Чудя се как не си домъкнал още някой мавър за квартирант.

След това избухнала в сълзи, започнала да чупи ръце и да се удря в гърдите.

— О, нещастна аз! Какво ще стане с мен? Къщата ми оголена и ограбена от адвокати и *dlguaciles*; мъжът ми непрокопсаник, който вече не носи хляб за семейството си, а ден и нощ скитосва с някакви маври-неверници. О, мили мои дечица! Мили мои дечица! Какво ще стане с нас? Ще трябва да просим по улиците!

Честният Перехил бил така покъртен от мъката на своята съпруга, че не можел и той да не се разхълца. Сърцето му било препълнено като джоба му и не можел да се удържи. Той пхнал ръка в последния, измъкнал оттам три-четири големи къса злато и ги пуснал в пазвата ѝ. Клетата жена зяпнала от учудване и не можела да разбере смисъла на този златен дъжд. Преди да успее да се съвземе от силното удивление, дребничкият *gallego* измъкнал една златна верижка и я заклатил пред очите ѝ, като танцувал в захлас, захилен чак до ушите.

— Света Богородичке, смили се над нас! — извикала жена му. — Какво си направил, Перехил? Нали не си извършил грабеж и убийство?

Клетата жена едва била изрекла тези думи и вече била сигурна в тях. Привидели ѝ се затвор и бесилка, на която висял дребен кривокрак *gallego*, и потресена от ужасите, родени в собственото ѝ въображение, изпаднала в силна истерия.

Какво можел да направи нещастникът? Нямало друг начин да успокои жена си и да избие призраците от главата ѝ, освен като ѝ разкаже цялата история на своето забогатяване. Не го направил обаче

докато не изтръгнал от нея най-тържествено обещание, че ще я пази в пълна тайна от всяко живо същество.

Не е възможно да се опише радостта ѝ. Обвила с ръце врата на мъжа си и едва не го задушила с ласките си.

— Е, жено — извикал дребният човечец с най-искрен възторг, — какво ще кажеш сега за наследството на мавъра? Отсега нататък никога не ме кори, че съм помогнал на някой събрат, изпаднал в беда.

Доблестният gallego си легнал върху овчите кожи и спал непробудно като в пухено легло. Но не и жена му. Тя изпразнила всичките му джобове върху рогозката и цяла нощ броила златни арабски монети, кичела се с огърлици и обици и си представяла как ще изглежда един ден, когато има възможност да покаже богатството си.

На следващата сутрин честният gallego взел голяма златна пара и отишъл да я продаде в един златарски магазин на Сакатин, като казал, че я намерил сред развалините на Алхамбра. Златарят видял, че по нея има арабски надписи и е от най-чисто злато, но му предложил една трета от стойността ѝ, от което водоносецът останал напълно доволен. Перехил купил нови дрехи и всякакви играчки за голямото си домочадие, заедно с много храна за един обилен обяд. Като се прибрал в къщи, накарал всички деца да танцуват около него, а той подскачал в средата — най-щастливият баща на света.

Жена му държала на обещанието си да пази тайна с удивителна последователност. Цял ден и половина ходила със загадъчна физиономия и преизпълнено до пръсване сърце, но стискала зъби, въпреки че била заобиколена от своите приятелки клюкарки. Вярно е, че не могла да се сдържи да не си придаде малко важност, като се извинявала за парцаливата си рокля и разправяла, че ще си поръча нова basquina, цялата обшита със златна дантела и мъниста, и нова дантела mantilla^[6].

Намеквала, че съпругът ѝ смятал да се откаже от занаята си на водоносец, тъй като не се отразявал много добре на здравето му. Според нея, трябвало да отидат в провинцията през лятото, за да дишат децата планински въздух, пък и защото в този душен сезон в града изобщо не можело да се живее.

Съседките се споглеждали и решавали, че клетата жена не е с всичкия си. И щом си обърнела гърба, нейните важничения,

докарвания и превземки се превръщали във всеобща тема за присмех и подигравки.

За въздържанието си навън обаче търсела компенсация в къщи. Слагала на врата си пищна ориенталска огърлица от бисери, мавърски гривни на ръцете и диамантен гребен в косите си, разхождала се напред-назад из стаята в дрипавите си парцали и се спирала от време на време да се полюбува на вида си, оглеждайки се в парче от огледало. Дори един път се поддала на подтика на глупавата си суетност, не могла да се сдържи и се показала през прозореца, за да се наслади на впечатлението, което премяната ѝ оказвала върху минувачите.

За зла участ точно тогава любопитният бръснар Педрильо Педруго нехайно седял в салона си на отсрещната страна на улицата, когато зоркото му око доловило блясъка на диамант. Само след миг той вече бил на своята наблюдателница, за да види размъкнатата съпруга на водоносеца, накичена с великолепието на източна невеста. Веднага щом като внимателно проучил украшенията ѝ, той вече с пълна скорост се понесъл към местния *alcalde*. Скоро след това изгладнелият *alguacil* отново тръгнал по следите и още преди края на деня клетият Перехил за втори път бил домъкнат пред съдията.

— Как е възможно, негоднико! — извикал вбесеният *alcalde*. — Ти ми каза, че неверникът, който умрял в дома ти, не е оставил нищо друго освен едно празно ковчеже, а сега чувам, че жена ти се кипри в парцалите си, цялата накичена с бисери и диаманти. Жалка отрепко! Пригответи се да предадеш богатствата на нещастната, си жертва и да увиснеш на бесилката, на която вече ѝ омръзна да те чака.

Ужасеният водоносец паднал на колене и направил пълно признание за чудния начин, по който бил придобил богатството си. Съдията, гладният *alguacil* и любопитният бръснар жадно слушали тази арабска приказка за омагьосаното съкровище. Изпратили мършавия *alguacil* да доведе мавъра, който бил помагал при правенето на заклинанието. Мюсюлманинът влязъл почти побъркан от страх, че е попаднал в ръцете на блюстителите на закона. Но когато съгледал водоносеца и оклюмалата му примирена физиономия, всичко му станало ясно.

— Нещастно животно — прошепнал му той, докато минавал покрай него, — нали те предупредих да не дрънкаш пред жена си!

Разказът на мавъра съвпаднал точно с този на неговия колега, но съдията се престорил, че не им вярва, и ги заплашил, че ще ги затвори и ще направи подробно проучване на случая.

— По-кратко, уважаеми señor alcalde — казал мюсюлманинът, който бил успял да възвърне обичайните си лукавство и самообладание, — да не съсипваме подаръците на съдбата, като се боричкаме заради тях. Ние сме единствените хора, които знаем за това богатство. Нека запазим тайната. В подземие то има достатъчно съкровища, за да забогатеем всичките. Обещайте ни справедлива подялба и те ще бъдат пред вас. Ако откажете, подземие то ще остане завинаги затворено.

Съдията извикал своя alguacil настрана, защото той бил стара лисица в професията си.

— Обещавай каквото ти искат — бил неговият съвет, — докато се добереш до съкровището, а после заграби всичко и ако той или съдружникът му се осмелят да мърморят, заплаши ги, че ще бъдат наказани с бой с пръчки или изгаряне на клада като неверници и магьосници.

Съдията харесал съвета. С прояснено чело той се обърнал към мавъра.

— Това е доста странна история и може да е вярна, но аз трябва да се уверя със собствените си очи. Още тази нощ искам да повторите заклинанието в мое присъствие. Ако такова съкровище действително съществува, ще го поделим щедро помежду си и ще приключим въпроса. Ако обаче сте ме излъгали, не Очаквайте милост от мен. Дотогава ще останете в ареста.

Мавърът и водоносецът с радост приели условията, доволни, че правотата на думите им ще се потвърди.

Около полунощ тайно потеглили. Съдията бил придружен от кльощавия alguacil и любопитния бръснар, всички добре въоръжени. Водели мавъра и водоносеца като затворници, а здравето магаре на последния щяло да пренесе очакваните съкровища. Пристигнали при кулата незабелязани и след като завързали магарето за една смокиня, се спуснали до четвъртото подземие.

Свитъкът бил изваден, жълтата восъчна свещ запалена и мавърът прочел заклинанието. Земята затреперала както и преди, подът се отворил с гръм и трясък и тесните стълби се показали. Съдията,

помощникът му и бръснарят така се втрещили, че не могли да съберат смелост да слязат долу. Мавърът и водоносецът се спуснали в подземиято и заварили двамата маври седнали както и преди, неми и неподвижни. Взели две от големите делви, пълни със златни монети и скъпоценни камъни. Водоносецът ги изнесъл на рамо една по една, но въпреки яката му гърбина и навика му да носи товари, залитал под тежестта им и когато ги покачил върху магарето, видял, че и животното не може да носи повече.

— Нека засега се задоволим с това — казал мавърът. — Тук има толкова богатства, колкото да пренесем, без да ни забележат, и достатъчно да забогатеем всички, колкото ни душа иска.

— Долу останаха ли още съкровища? — запитал съдията.

— Най-големите — отвърнал мавърът. — Огромен сандък, обкован със стоманени обръчи и пълен с бисери и скъпоценни камъни.

— На всяка цена трябва да извадим сандъка — извикал алчният alcalde.

— Аз повече не слизам — отвърнал мавърът троснато. — Всеки разумен човек трябва да може да спре, всичко в повече му е излишно.

— А аз — обадил се водоносецът — няма да изкачвам повече товари, които да счупят гръбнака на клетото ми магаре.

Като видял, че заповедите, заплахите и молбите са еднакво безсилни, съдията се обърнал към двамата си поддръжници.

— Помогнете ми да изнесем сандъка и ще си поделим съдържанието. — Казал го и заслизал надолу по стълбите, следван неохотно от разтрепераните alguacil и бръснаря.

Щом изчезнали от погледа му, мавърът изгасил жълтата свещичка. Земята се затворила с обичайния трясък и трите особи останали погребани в недрата ѝ.

След това бързо изкачил всички видове стълби и не спрял, докато не излязъл на чист въздух. Дребничкият водоносец го следвал, доколкото позволявали късите му крака.

— Какво направи? — извикал Перехил веднага щом успял да си поеме дъх. — Съдията и другите двама са затворени в подземиято.

— Такава била волята на аллаха! — набожно отвърнал мавърът.

— И няма ли да ги освободиш?

— Пази боже! — погладил брада мавърът. — В книгата на съдбата е написано, че ще останат омагьосани, докато се появи някой

друг авантюрист и развали магията. Да бъде волята божия! — И след тези думи той захвърлил парченцето восъчна свещ далеч в мрачния гъсталак на дерето.

Сега вече нищо не можело да се направи, затова мавърът и водоносецът продължили към града с тежко натовареното магаре. А доблестният Перехил не могъл да се въздържи да не прегърне и целуне верния си другар, така щастливо измъкнат от лапите на закона. Всъщност не се знае кое доставяло на простодушния човек по-голяма радост в момента — придобитото богатство или възврънатото магаре.

Двамата щастливи другари мирно и честно си поделили плячката. Само дето мавърът, който имал слабост към украшенията, поискал за своята купчина по-голямата част от бисерите, скъпоценните камъни и някои други дрънкулки, но пък в замяна водоносецът винаги получавал великолепни бижута от масивно злато, пет пъти по-големи по размери, от които бил предоволен. Погрижили се да не остават там, където можели да им се случат неприятности, затова заминали за други страни, за да се радват спокойно на богатствата си. Мавърът се върнал в Африка, в родния си град Танжер, а дребничкият gallego заедно с жена си, децата и магарето се озовал в Португалия. Тук благодарение на съветите и указанията на жена си той се превърнал в доста забележителна личност, тъй като тя накарала почтения дребен човечец да облече дългото си тяло и късите си крака в жакет, тесни панталони, да си сложи перо на шапката и сабя на хълбока. Заменила и фамилиарното прозвище Перехил с по-звучната титла дон Педро Хил. Рожбите му растели здрави и весели, макар че били ниски и кривокраки, а сеñoга Хил, обкичена от главата до петите в дантели, ресни и пискюли и с пръстени, блестящи върху всеки пръст, се превърнала в символ на небрежната мода и елегантност.

Що се отнася до съдията и неговите помощници, те останали затворени под голямата Кула със седемте етажа и си стоят там омагьосани и до ден-днешен. Ако някога в Испания се почувствува недостиг на доносници бръснари, хищни alguaciles и корумпирани alcaldes, може би ще ги потърсят. Но ако трябва да чакат точно такъв повод, за да ги освободят, има опасност да чакат до второ пришествие.

[1] Мараведи — стара испанска монета — Б.пр. ↑

[2] Народно ястие в Испания от нахут, говеждо месо, картофи и т.н. — Б.пр. ↑

[3] Съдебни изпълнители — Б.пр. ↑

[4] Градски съдия — Б.пр. ↑

[5] Търговска улица — Б.пр. ↑

[6] Черен дълъг шлейф — Б.пр. ↑

ЛЕГЕНДА ЗА РОЗАТА НА АЛХАМБРА ИЛИ ПАЖЪТ И ЛОВНИЯТ СОКОЛ

Известно време след като маврите загубили Гранада, този прекрасен град се превърнал в любима и често посещавана резиденция на испанските владетели, докато не ги изплашили няколко последователни земетресения, които съборили много къщи и разклатили из основи старите мохамедански кули.

След това се изтърколили много и много години, когато рядко се случвало някое величие да удостои града с присъствието си. Богаташките дворци стояли залостени и безмълвни, а Алхамбра като пренебрегната красавица се издигала в мрачно запустение сред занемарените си градини. И Кулата на инфантите, някогашната обител на трите прекрасни мавърски принцеси, не избегнала всеобщата участ. Паякът разпъвал мрежите си под позлатените сводове, прилепи и бухали гнездени в покоите, украсявани някога от присъствието на Зайда, Зорайда и Зорахайда. Може би тази кула била изоставена отчасти и поради суеверието на околните жители. Мълвата твърдяла, че призракът на младата Зорахайда, умряла в тази кула, често се виждал по пълнолуние, седнал до фонтана в преддверието или стенец покрай бойниците, и че звуците на сребърната й лютня можели да се чуят от минаващите наблизо пътници.

Най-после Гранада отново била удостоена с височайше присъствие. На цял свят е известно, че Филип V е първият Бурбон, поел испанския скиптър. На цял свят е известно, че вторият му брак е с Елизабета или Исабела (името е едно и също), прекрасната принцеса от Парма. И накрая на цял свят е известно, че поради този низ от случайности един френски принц и една италианска принцеса седнали заедно върху испанския престол. За приемането на тази знатна двойка поправили и потегнали Алхамбра с най-голямата възможна бързина. Пристигането на кралския двор променило целия вид на доскоро запустелия дворец. Звукът на барабани и тръби, тропотът на жребци по улиците и външния двор, блясъкът на оръжие и развяващите се по

кули и бойници знамена напомняли за древната слава на крепостта. По-спокоен дух обаче царял в кралските чертози. Из преддверията се долавяли шумоленето на рокли, тихите стъпки и шепнещите гласове на благоговеещи царедворци; из градините се разхождали пажове и придворни дами; от отворените прозорци долитала музика.

Сред тези, които придружавали свитата на монарсите, бил и любимият паж на кралицата, наричан Руис де Аларкон. Да се каже, че бил любимец на кралицата, означава веднага да заговорим в неговата възхвала, тъй като всеки член от свитата на царствената Елизабета бил избран заради изяществото, красотата и способностите си. Той току-що бил навършил осемнайсет, имал слабо и гъвкаво тяло и бил грациозен като млад бог. В присъствието на кралицата бил самата почит и уважение, но по сърце бил немирнен юноша, гален и разглеждан от придворните дами и бил не за годините си опитен в отношенията с жените.

Една сутрин безделникът-паж се скитал из горичките на Хенералифе, които се издигали над земите на Алхамбра. За да се забавлява, бил взел със себе си един от любимите ловни соколи на кралицата. Докато обикалял насам-натам, зърнал една птичка да излита от храстите, свалил качулката на сокола и го пуснал да лети. Соколът се издигнал високо във въздуха, спуснал се върху плячката си, но не успял да я улови и се зареял нанякъде, без да обръща внимание на виковете на пажа. Последният проследил с поглед капризния полет на беглеца, докато го видял да каца върху отдалечена самотна кула, близо до външната стена на Алмахбра, построена на ръба на клисурата, разделяща кралската крепост от земите на Хенералифе. Всъщност това била Кулата на принцесите.

За да се приближи до нея, пажът се спуснал в клисурата, но кулата нямала вход откъм дола, а непристъпната ѝ височина обричала на неуспех всякакъв опит за изкатериане. Тогава минал през една от портите на крепостта, направил широк обход и достигнал до онази страна на кулата, която била отвъд крепостната стена.

Там имало малка градинка с плетена тръстикова ограда, цялата обрасла с мирта. Пажът отворил портичката, минал между цветни лехи и розови храсти и стигнал до вратата на кулата. Тя била здраво залостена. През една цепнатина успял да надникне във вътрешността, където имало малко преддверие в мавритански стил с орнаменти по

стените, изящни мраморни колони и фонтан от алабастър, заобиколен с цветя. В средата висяла позлатена клетка с пойна птичка; под нея на един стол сред масури от копринени конци и други женски шевни принадлежности лежала котка с козина на кафяви, жълти и черни петна; на фонтана била подпряна китара, украсена с панделки.

Руис де Аларкон бил изненадан да види следи от женски вкус и изящество в самотната и както той предполагал, изоставена кула. Те му напомнили приказките за омагьосани преддверия, които се разказвали из Алхамбра, а шарената котка спокойно можела да е някоя омагьосана принцеса.

Той леко почукал на вратата. Едно красиво лице надникнало от малко прозорче над главата му, но начаса се скрило. Зачакал, като мислел, че ще му отворят, но чакал напразно; не се чували никакви стъпки и вътре царяла пълна тишина. Или очите му го лъжели, или това красиво привидение било феята на кулата. Почукал отново и по-силно. След малко лъчезарното лице отново надникнало навън; принадлежало на прекрасно петнайсетгодишно девойче.

Пажът мигновено свалил украсената си с пера барета и с най-любезен глас я помолил да му разреши да се качи на кулата, за да потърси сокола си.

— Не смея да отворя вратата, сеїог — отвърнала девойката, като се изчервила, — защото леля ми е забранила.

— На колене те моля, прекрасна девойко; това е любимият сокол на кралицата. Не смея да се върна в двореца без него.

— Тогава ти сигурно си един от придворните кавалери?

— От тях съм, прекрасна девойко, но ще загубя благоразположението на кралицата и мястото си, ако загубя този сокол.

— Санта Мария! Точно заради кавалери като тебе леля ми е наредила да залоствам вратата.

— Заради разпуснатите кавалери, да, но аз нямам нищо общо с тях. Аз съм само един обикновен безобиден паж, който ще бъде съсипан и погубен, ако ми откажеш тази услуга.

Сърцето на девойчето се трогнало от нещастieto на пажа. • Колко щяло да бъде жалко, ако той се погуби само защото не е откликнала на толкова дребната му молба! При това той в никакъв случай не можел да е едно от онези опасни същества, които леля й описвала като людоеди, вечно дебнещи да превърнат в своя жертва

някоя лекомислена девойка; той бил любезен и скромнен — само как смирено стоял с шапка в ръка и колко бил очарователен!

Хитрият паж видял, че отбраната започва да се пропуква, и отново се замолил с такива трогателни слова, че не било по силите на една простосмъртна девойка да му откаже. И така, изчервената малка пазачка на кулата слязла и с трепереща ръка отворила вратата. Ако младежът бил очарован само от зърнатото през прозореца лице, то сега бил напълно пленен от портрета в цял ръст, който застанал пред него.

Андалуското ѝ елече и кокетната *basquina* подчертавали закръглените, но изящни пропорции на фигурата ѝ, която била пред прага на женствеността. Лъскавата ѝ коса била разделена на челото с педантична точност и украсена с току-що откъсната роза според обичая в тази страна. Вярно е, че лицето ѝ носело отпечатъка на знойното южно слънце, но това само придавало по-голяма свежест на здравия загар на страните ѝ и подчертавало блясъка на влажните ѝ очи.

Руис де Аларкон забелязал всичко това само с един поглед, тъй като не било редно да се заглежда; само измърморил своите благодарности и леко се затичал нагоре по спираловидната стълба, за да търси сокола си.

Скоро се върнал, понесъл беглеца върху юмука си. Междувременно девойчето било седнало край фонтана в преддверието и намотавало копринените си конци, но от смущение изпуснало масурчето на пода. Пажът бързо се навел, вдигнал го и после грациозно паднал на едно коляно и ѝ го подал, като грабнал протегнатата да го вземе ръка и я целунал така страстно и благоговейно, както никога не бил целувал прекрасната ръка на своята повелителка.

— Ave María, señor^[1] — възкликнала девойката, като още повече се изчервила от изненада и смущение, тъй като никога не ѝ била оказвана такава чест.

Смиреният паж ѝ се извинил хиляда пъти, като я уверил, че в кралския двор по този начин изразяват най-дълбоката си преданост и уважение.

Гневът ѝ, ако изобщо изпитвала някакъв гняв, лесно бил укротен, но възбудата и объркването ѝ все повече нараснали и тя седяла със сведен поглед, все по-силно се изчервявала и оплитала конците, които се опитвала да намотава.

Лукавият паж забелязал объркването в противниковия лагер и с радост щял да се възползува от него, ако изящните слова, които искал да ѝ каже, не били застинали на устните му; а опитите му да флиртува изискано излизали недодялани. За свое учудване изкусният паж, който се държал толкова изящно и дръзко с най-вещите и опитни придворни дами, сега установил, че стои слисан и смутен пред едно петнайсетгодишно девойче.

Всъщност скромността и невинността на наивната девойка се оказали по-надеждни пазачи от резетата и ключалките, предписани от бдителната ѝ леля. Но кога ли женската гръд е била преграда срещу първите шепоти на любовта? Малкото девойче с цялата си наивност инстинктивно разбрало всичко, което запъващият се паж не успял да ѝ каже, и се почувствувало поласкано, че за пръв път вижда влюбен мъж в краката си. И то какъв мъж!

Свенливостта на пажа, макар и истинска, била краткотрайна и той вече възвръщал обичайните си лекота и самоувереност, когато в далечината се разнесъл писклив глас.

— Леля се връща от литургия! — извикала ужасената девойка. — Умолявам ви, сеїог, вървете си.

— Не и преди да ми дариш за спомен тази роза от косите си.

Тя трескаво измъкнала розата от гарвановите си къдрици.

— Вземете я — извикала тя възбудена и изчервена, — но, моля ви, вървете си.

Пажът поел розата и в същото време обсипал с целувки прекрасната ръка, която му я подала. После забол цветето на баретата си, поставил сокола на юмука си и изскочил през градината, отнасяйки със себе си сърцето на нежната Хасинта.

Когато бдителната леля пристигнала в кулата, веднага забелязала смущението на племенницата си и бъркотията в преддверието, но обяснението, което получила, я задоволило: някакъв ловен сокол влетял в преддверието, докато преследвал жертвата си.

— Господ да ни пази! Виж ти, сокол да влети в кулата! Та това е нечувано нахалство! Ха, че дори птичката в клетката си вече не е в безопасност!

Бдителната Фредегонда била една от най-осторожните стари моми. Тя изпитвала ужас и недоверие към така наречения от нея „противоположен пол“, които по време на дългия ѝ целомъдрен живот

постепенно се засилвали. Не че почтената дама била страдала някога от мъжко лукавство — самата тя по природа била подсигурена с надеждна защита и не допускала никакви нарушения в своите владения, но дами, които имат най-малка причина да се боят за себе си, проявяват най-голяма готовност да пазят по-съблазнителните си себеподобни.

Племенницата ѝ била дъщеря на офицер, убит във войната. Получила образованието си в манастир и неотдавна се била преместила от светото си убежище под прекия надзор на своята леля, под чиито задушаваци грижи креела в сянка като роза, която се опитва да разцъфти под клоните на някоя дива шипка. Между другото, това сравнение не е съвсем случайно, защото, честно казано, нейната свежа напъпила красота дори и в това усамотение привлякла чуждите погледи и с поетичната нагласа, присъща на Андалусия, селяните от околността я били нарекли Розата на Алхамбра.

Докато кралският двор бил в Гранада, осторожната леля не сваляла зорките си очи от съблазнителната си племенница и се ласкаела от мисълта, че бдителността ѝ е възнаградена. Вярно е, че почтената дама от време на време била смущавана от звън на китари и любовни напеви, които долитали от огрените от лунна светлина горички под кулата, но тя призовавала племенницата си да запушва ушите си за тези леконравни песни. Уверявала я, че това е една от уловките на „противоположния пол“, с помощта на която мъжете често подлъгват невинните девойки, за да ги провалят. Уви! Нима за една простодушна девойка сухата лекция може да има някакъв успех пред лунната серенада?

Най-после крал Филип прекратил временния си престой в Гранада и внезапно заминал с цялата си свита. Бдителната Фредегонда наблюдавала как кралската процесия излязла през Портата на справедливостта и се запускала по широката улица, която водела към града. Когато и последното знаме се изгубило от погледа ѝ, тя се прибрала в кулата си щастлива, че е настъпил краят на всичките ѝ тревоги. Какво било удивлението ѝ обаче, когато видяла един прекрасен арабски жребец да рие земята пред вратата на малката ѝ градинка. И за свой най-голям ужас, надничайки през розовите храсти, съзряла, че в краката на племенницата ѝ е коленичил младеж, облечен с пъстри везани дрехи. При шума от стъпките ѝ той нежно се сбогувал,

леко прескочил оградата от мирта и тръстика, метнал се върху коня си и след миг изчезнал от погледа ѝ.

Мъката на красивата Хасинта била толкова силна, че тя изобщо не се замислила за лелиния си гняв. Хвърлила се на гърдите ѝ и горко заридала.

— *Au de mi!*^[2] — извикала тя. — Замина си! Замина си! Замина си! И аз никога вече няма да го видя!

— Заминал? Кой е заминал? Кой беше този младеж, когото видях в краката ти?

— Един от пажовете на кралицата, лельо, който дойде да се сбогуваме.

— Паж на кралицата ли, дете?! — слабо като ехо повторила зорката Фредегонда. — И кога успя да се запознаеш с този паж на кралицата?

— Онази сутрин, когато ловният сокол беше влетял в кухнята. Това беше соколът на кралицата и той дойде да го търси.

— Ах ти, глупаво, глупаво момиче! Знай, че няма по-опасни соколи от тези млади натруфени пажове и че те нападат точно такива наивни птички като теб.

Отначало лелята била дълбоко възмутена, като научила, че въпреки бдителността, с която толкова се гордеела, младите влюбени нежно са общували под самия ѝ нос. Когато обаче се убедила, че простодушната ѝ племенница, макар и незащитена от резета и ключалки и изложена на всички машинации на „противоположния пол“, е излязла неопетнена от това изпитание на страстта, успокоила се с мисълта, че това е станало благодарение на строгите и целомъдрени максими, с които я била натъпкала до гуша.

Докато лелята лекувала наранената си гордост с това миро, племенницата дълбоко милеела за многобройните клетви за вярност на своя паж. Но какво е любовта на неспокойно скитащия мъж? Необуздан поток, който се забавлява по малко с всяко цвете, поникнало върху бреговете му, а после отминава и оставя всички облени в сълзи.

Изминали дни, седмици, месеци, а за пажа нищо повече не се чуло. Наровете узрели, лозите дарили хората със своя плод, есенните дъждове и порои се спуснали от планините, Сиера Невада се покрила със снежно наметало и зимни ветрове завили из залите на Алхамбра. А

той все не идвал. Зимата отминала. Жизнерадостната пролет отново изпълнила простора с песни, цветовете и благоуханен полъх; снеговете се стопили по планините; само непристъпните върхове на Невада блестели в летния зной. А за безгрижния паж все още нищо не се чувало.

Междувременно клетата малка Хасинта станала бледа и замислена. Предишните ѝ занимания и забавления били изоставени; копринените ѝ конци стояли объркани; китарата — недокосната; цветята — занемарени. Песните на малката ѝ птичка оставали нечути, а очите ѝ, някога така блестящи, сега били замъглени от скришен плач. Ако може да съществува усамотено място, което да подхранва страстите на страдаща от любов девойка, то това място е Алхамбра, където като че ли всичко било направено така, че да възбужда нежни и романтични помисли. Това е самият рай за влюбените. И колко тежко е да бъдеш сам в този рай — и не само сам, а изоставен!

— Уви, глупаво дете! — казала уравновесената и безупречна Фредегонда, когато заварвала племенницата си в някое от мрачните ѝ настроения. — Нима не те предупреждавах да внимаваш с тези несериозни измамници мъжете? И освен това какво можеш да очакваш ти от някой роден в надменно и амбициозно семейство — ти, сирачето, потомка на обеднял и западнал род? Бъди сигурна, че дори и младежът да ти е верен, баща му, които е един от най-гордите благородници в двора, ще забрани съюза му с девойка, скромна и бедна като теб. Затова събери кураж и избий тези глупави мисли от главата си.

Думите на безгрешната Фредегонда само увеличавали мъката на племенницата ѝ и тя започнала да търси самотата. Късно една лятна нощ, след като леля ѝ се била оттеглила да почива, девойката останала сама в преддверието на кулата и седнала до алабастровия фонтан. Тук неверният паж за пръв път бил коленичил и целунал ръката ѝ; тук толкова пъти ѝ се бил клел във вечна вярност. Сърчицето на клетото девойче било преизпълнено с тъжни и нежни спомени, сълзите ѝ потекли бавно, една по една закапали във фонтана. Постепенно огледалната повърхност се раздвижила и бълбук-бълбук-бълбук — вълнувала се и се плискала, докато изведнъж оттам бавно се появила женска фигура, облечена в богата мавърска премяна.

Хасинта така се изплашила, че побягнала от преддверието и не посмяла да се върне. На следващата сутрин разказала на леля си за

видяното, но почтената дама решила, че това е някаква фантазия на разтревожения ѝ мозък, или пък предположила, че е заспала до фонтана и е видяла това насън.

— Сигурно си си мислила за историята на трите мавърски принцеси, които някога са живели в кулата, и после си я сънувала.

— Каква история, лельо? Аз не знам нищо за нея.

— Не може да не си чувала за трите принцеси Зайда, Зорайда и Зорахайда, затворени тук от краля, техния баща, които решили да избягат с трима християнски благородници. Първите две успели да избягат, но третата се разколебала и, както говорят хората, умряла в тази кула.

— Сега си спомням, че съм я чувала и съм плакала за съдбата на нежната Зорахайда — отвърнала Хасинта.

— По-добре да оплакваш собствената си съдба — продължила лелята, — защото любимият на Зорахайда е бил твой прадядо. Той дълго страдал по мавърската си любима, но времето излекувало скръбта му и той се оженил за една испанка, чиято потомка си ти.

Хасинта се замислила над тези думи. „Тogaва това, което съм видяла, не е обикновена фантазия. Уверена съм. Ако действително се окаже, че духът на нежната Зорахайда, за който съм чувала, броди из тази кула, от какво има да се страхувам? Довечера ще чакам до фонтана. Може би посещението ще се повтори.“

Късно вечерта, когато навсякъде се възцарила тишина, тя отново заела мястото си в преддверието. И когато в далечината часовниковата кула на Алхамбра ударила полунощ, фонтанът отново се развълнувал и бълбук-бълбук-бълбук — заразплисквал водата си, докато мавърката отново се появила. Била млада и красива, роклята ѝ — богато украсена със скъпоценности, а в ръката си държала сребърна лютня. Хасинта се разтреперила и отмаляла, но се окуражила от тихия печален глас на привидението и нежното изражение на бледото меланхолично лице.

— Смъртна дъще — казала мавърката, — какво те мъчи? Защо сълзите ти безпокоят фонтана ми, а въздишките и жалбите ти тревожат тихите часове на нощното ми бдение?

— Плача заради непостоянството на мъжете и okayвам самотната си съдба.

— Успокой се. Може би ще дойде край на твоите скърби. Пред теб стои мавърска принцеса, която също е била нещастна в любовта.

Един рицар, християнин, твой праядо, спечели сърцето ми и искаше да ме заведе в родината си и да ме приобщи към своята вяра. В сърцето си бях се покръстила, но нямах достатъчно смелост, която да се равнява на вярата ми, и твърде много се забавих. Затова злите духове властвуват над мене и ще остана омагьосана в тази кула, докато някой честен християнин не благоволи да развали магическото заклинание. Ти съгласна ли си да го направиш?

— Съгласна съм — отвърнала разтрепераната девойка.

— Приблужи се тогава и не се страхувай. Потопи ръката си във фонтана, напръскай ме с вода и ме покръсти по правилата на твоята религия. Така магията ще се разпръсне и разтревоженият ми дух най-после ще намери покой.

Девойката несигурно пристъпила напред, потопила ръката си във фонтана, гребнала шепа вода и напръскала бледото лице на привидението.

Мавърката се усмихнала с неизразима доброта. Пуснала сребърната си лютня в краката на Хасинта, кръстосала белите си ръце върху гърдите си и се стопила пред очите ѝ, така че на девойката се сторило, че просто дъждец от росни капчици е паднал във фонтана.

Хасинта напуснала преддверието, изпълнена с удивление и благоговение. Тази нощ тя почти не мигнала, но когато на другата сутрин се събудила от неспокойната си дрямка, всичко ѝ се сторило като болезнен сън. Когато слязла в преддверието обаче, истинността на преживяното се потвърдила, тъй като видяла до фонтана сребърната лютня да блести на утринното слънце.

Изтичала при леля си да ѝ разкаже какво ѝ се било случило и я извикала да види лютнята като доказателство за достоверността на историята ѝ. Ако почтената дама все още таяла някакви съмнения, те се разсеяли в мига, в който Хасинта докоснала инструмента. Девойката изтръгнала от него такива пленителни звуци, че успяла да разтопи дори ледената гръд на безупречната Фредегонда и да превърне тази област на вечни снегове в топъл ручей. Само свръхестествена музика можела да постигне такъв ефект.

С всеки изминал ден необикновената сила на лютнята все повече се прочувала. Пътникът, минаващ покрай кулата, се забавлявал и оставал прехласнат и задъхан от вълнение. Дори птичките се

скупчвали по близките дървета, спирали да пеят и мълчаливо слушали като омагьосани.

Слухът бързо се разпространил. Жителите на Гранада се тълпели край Алхамбра, за да доловят някой звук от свършената музика, която се разнасяла от Кулата на принцесите.

Най-после извадили прекрасната малка изпълнителка от нейното уединение. Местните власти и богаташи се надпреварвали кой по-напред да я забавлява и да я удостои с честта си, или по-точно, кой по-напред да си осигури магията на лютнята ѝ и да привлече модните тълпи в салоните си. Но където и да отидела, нейната леля и строга възпитателка неотлъчно бдяла над нея и внушавала страх на рояците страстни почитатели, които се прехласвали по музиката. Мълвата за чудната ѝ дарба се разпространявала от град на град. Малага, Севиля. Кордова... постепенно лудостта обхващала всички. Из цяла Андалусия не говорели за нищо друго, освен за прекрасната изпълнителка от Алхамбра. И можело ли да бъде другояче за народ толкова музикален и изискан като андалуския, щом като лютнята притежавала магическа сила, а изпълнителката била вдъхновена от любов.

Докато цяла Андалусия била обзета от тази музикомания, съвсем различно настроение царяло в испанския кралски двор. Филип V, както е добре известно, бил мрачен ипохондрик и жертва на всякакви прищявки. Понякога със седмици не ставал от леглото и стенел от някакви въображаеми болки. Друг път настоявал да се откаже от престола за огромно неудоволствие на височайшата си съпруга, която имала подчертан вкус към дворцовото великолепие и блясъка на короната и направлявала скиптъра на слабоумния си повелител с твърда и опитна ръка.

Установено било, че нищо не изтръгвало краля така успешно от състоянието му на депресия, както музиката. Затова кралицата правела всичко възможно в двореца винаги да има под ръка най-добрите изпълнители и музиканти и певци, а прочутият италиански певец Фаринели била назначила за нещо като придворен лечител.

По времето, за което говорим обаче, в мозъка на този знаменит и мъдър Бурбон се била зародила приумица, която превъзхождала всичките му предишни капризи. След продължително въображаемо боледуване, което поставило на невероятно изпитание възможностите

на Фаринели и целия придворен струнен оркестър, монархът решил, че е предал богу дух и се обявил за абсолютно мъртъв.

С това нямало да причини никому зло и дори щял да осигури известно удобство на кралицата и придворните, стига обаче да се задоволявал да живее в покоя, характерен за всеки мъртвец, но за най-голяма тяхна досада той настоявал да извършат с него всички погребални церемонии и накрая окончателно ги объркал, като започнал да проявява нетърпеливост и грубо ги ругаел, че го държат незаровен. Какво можели да направят? Да не изпълнят категоричните заповеди на краля било чудовищно престъпление в очите на раболепните придворни от този известен с педантизма си двор, но да ги изпълнят и да го погребат жив би било чиста проба цареубийство!

И точно когато тази страхотна дилема ги занимавала, до ушите им достигнал слухът за малката трубадурка, която подлудявала цяла Андалусия. Кралицата разпратила заповеди да я намерят и с най-голяма бързина да я доведат в Свети Илдефонсо, където се намирал дворът по това време.

След няколко дни, когато кралицата, заобиколена от придворните си дами, се разхождала из тези величествени градини, чиито алеи, тераси и фонтани явно имали за цел да засенчат блясъка на Версай, прочутата изпълнителка ѝ била представена. Царствената Елизабета с удивление погледнала младото и непретенциозно на вид създание, което било подлудило света. Девојката била облечена в живописна андалуска носия, държала сребърната си лютня в ръка и скромно свеждала поглед, но нейната свежа и неподправена красота не оставяла съмнение, че това е Розата на Алхамбра.

Както обикновено, придружавала я вечно бдящата Фредегонда, която подробно разказвала на интересуващата се кралица всички подробности, свързани с произхода ѝ. Ако властната Елизабета била заинтригувана от външния вид на Хасинта, тя останала още по-доволна, когато научила, че момичето произхожда от знатен, макар и обеднял род и баща му смело се е сражавал и бил убит в служба на краля.

— Ако твоите способности са толкова големи, колкото е голяма славата им — казала тя, — и успееш да прогониш злия дух, обладал твоя повелител, отсега нататък аз ще се грижа за съдбата ти и ще те обсия с почести и богатства.

И нетърпелива да подложи на изпитание дарбата ѝ веднага я повела към покоите на мрачния монарх.

Свела поглед, Хасинта преминала през кордон от стражи и тълпи от придворни. Най-после стигнали до една голяма стая, цялата потънала в черно. Прозорците били затворени, за да не прониква дневна светлина, а няколко жълти восъчни свещи в сребърни подставки разпръсквали мъртвешка светлина и неясно очертавали фигурите на неми слуги в траурни дрехи и придворни, които се придвижвали с безшумни стъпки и опечалени физиономии. Върху погребалното ложе, или по-скоро ковчег, с ръце, кръстосани на гърдите, и едва подаващ се от савана нос, се бил излегнал готовият за заравяне монарх.

Кралицата влязла в стаята и посочвайки на Хасинта някакво ниско столче в един сумрачен ъгъл, ѝ дала знак да започва. Отначало девойката докоснала лютнята си с несигурни пръсти, но не след дълго увереността и въодушевлението ѝ нараснали и тя изтръгнала от нея такива леки и въздушни звуци, че на всички присъстващи музиката се сторила неземна. Колкото до монарха, той вече бил сигурен, че се е пренесъл в света на духовете и решил, че това е някаква ангелска мелодия или небесна музика. Постепенно темата се сменила и девойката запяла, акомпанирайки си с инструмента. Изпълнила една от легендарните балади, разказващи за древната слава на Алхамбра и подвизите на маврите. Тя изляла цялата си душа в тази/балада, защото със спомените за Алхамбра била свързана и историята на нейната любов. Жизнерадостните звуци отекнали в погребалната стая. Проникнали и в скръбното сърце на монарха. Той повдигнал глава и се огледал; после седнал в ложето си и очите му заблестели. Накрая скочил на земята и извикал да му донесат щита и меча.

Тържеството на музиката, или по-скоро на магическата лютня, било пълно; демонът на меланхолията бил прогонен и, така да се каже, мъртвецът съживен. Разтворили широко прозорците и пищният блясък на испанското слънце нахлул в доскоро погребалната стая. Всички очи се обърнали към прекрасната вълшебница, но лютнята била паднала от ръката ѝ; тя се свлякла на пода, но още следващия миг била здраво притисната в прегръдките на Руис де Аларкон.

Скоро след това била отпразнувана великолепната сватба на щастливата девойка... но, чакайте, вече чувам въпроса на читателя: как

Руис де Аларкон оправдал дългото си мълчание? О, за всичко бил виновен гордият му и властен стар баща. Освен това, ако двама млади наистина се харесват, скоро спокойно уреждат въпроса помежду си и намерили се веднъж, завинаги погребват всички минали скърби.

Но как гордият и стар баща се съгласил с този брак?

О, той лесно превъзмогнал скрупулите си, след като си поприказвал с кралицата и особено след като видял как почестите и наградите се изсипвали върху прекрасната любимка на владетелката. И освен това, нали знаете, че лютнята на Хасинта притежавала магически свойства и можела да покори както най-твърдата глава, така и най-ледената гръд?

А какво станало с вълшебната лютня?

О, това е най-любопитната част от цялата история и ясно доказва достоверността ѝ. Известно време лютнята останала в семейството, но после била открадната и отнесена в Италия от големия певец Фаринели, както се предполага от чиста завист. След смъртта му тя попаднала в други ръце, които не знаели нищо за магическите ѝ свойства. Среброто претопили, а струните прехвърлили върху една стара цигулка „Кремона“. Те все още пазят част от вълшебната си сила. Ще ви прошепна нещо на ухото, но нека да си остане между нас. Тази цигулка сега омагьосва целия свят. Това е цигулката на Паганини.

[1] В случая възклицание в смисъл „За бога, господине!“ — Б.пр.

↑

[2] Горко ми! — Б.пр. ↑

ВЕТЕРАНЪТ

След любопитните познанства, които завързах по време на разходките си из крепостта, има един храбър и много препатил инвалид, който се е приютил като ястреб в една от мавърските кули. Историята му, която той обича да разказва, е изтъкана от такива приключения, злополуки и превратности, които правят живота на почти всеки по-забележителен испанец точно толкова причудлив и разнообразен, колкото са страниците на „Жил Блас“^[1].

На дванайсетгодишна възраст посетил Америка и смята, че едно от най-забележителните и щастливи събития в живота му е, че е видял генерал Вашингтон. След това е участвувал във всички войни, които е водила страната му; може да споделя личния си опит от всички зандани и тъмници на полуострова; окуцял е с единия крак, осакатял с двете си ръце и е така нарязан и накълцан, че е нещо като подвижен паметник на бедите на Испания, върху които има белег от всяка битка и свада, както върху дървото на Робинзон Крузо е имало резка за всяка година. Най-голямото нещастие на храбрия стар воин обаче като че ли е командувачката роля, която е играл в Малага в много сложен и опасен момент. Тогава местните жители го произвели в чин генерал, за да ги брани от нашествието на французите. Това му дава правото да предявява голям брой справедливи претенции към правителството, с които, боя се, може да запълни дните до края на живота си, пишейки и изпращайки петиции и изложения само за да тревожи ума си, да изпразва кесията си и да наказва приятелите си. Защото нито един от тях не може да го посети, без да трябва да изслуша някой смъртоносен документ най-малко в продължение на половин час и да отнесе половин дузина памфлети в джоба си. Това явление обаче се наблюдава из цяла Испания; навсякъде се среща някое достойно създание, свило се умислено в своя ъгъл и затаило в душата си близка на сърцето му неправда или любима болка. Освен това един испанец, който се съди с правителството или има претенции към него, може да се смята с осигурено занимание до края на живота си.

Посетих ветерана в квартирата му в горната част на Torre del Vino или Кулата на виното. Стаята му беше малка, но спретната и имаше прекрасен изглед към равнината. Беше подредена с военна прецизност. Три мускета и чифт пищови, всички излъскани до блясък, висяха на стената близо до сабята и бастуна му, а над тях бяха закачени две триъгълни шапки — една парадна и една за всекидневна употреба. На малка лавичка имаше около половин дузина книги, които съставляваха цялата му библиотека. Една от тях — старо изпокъсано томче с философски максими — беше любимото му четиво. Прелистваше го и размишляваше над него ден след ден, като прилагаше всяка максима към собствения си случай стига в нея да се съдържа и частица полезна непримиримот и да се отнасяше до световните неправди.

И все пак той е общителен и добродушен, стига да откъсне мислите си от собствените си беди. Тогава човек изпитва истинско удоволствие от забавната му философия. Харесвам тези обрулени чада на съдбата и обичам да слушам грубите им военни анекдоти. По време на посещенията ми при въпросния човек научих някои любопитни подробности за един стар военен — комендант на крепостта, с когото като че ли малко са си приличали и са имали еднакъв късмет във войните. Тези подробности съм допълнил, разпитвайки някои от старите обитатели на мястото и особено бащата на Матео Хименес, любим герой, в чиито прочути истории е тази забележителна личност, с която искам да запозная читателя.

[1] Роман от Льосаж — Б.пр. ↑

КОМЕНДАНТЪТ НА КРЕПОСТТА И НОТАРИУСЪТ

Някога, доста отдавна, комендант на Алхамбра бил един неустрашим стар воин, който бил загубил едната си ръка на бойното поле и затова навсякъде бил известен като el Gobernador Manco или Едноръкия комендант. Самият той се гордеел, че е стар войник, засуквал мустаците си нагоре чак до очите, имал чифт военни ботуши и сабя с големината на лопата, а носната си кърпичка слагал в решетъчния ѝ ефес.

Освен това бил изключително горд и педантичен и твърдо държал на всичките си права и титли. По време на неговото управление неприкосновеността на Алхамбра като кралско владение и резиденция най-строго се спазвала. Никой не можел да влезе в крепостта с огнестрелно оръжие или дори със сабя или тояга, ако не притежавал някакъв чин, а всеки конник бил длъжен още от вратата да продължи пеша, като води коня' си за юздата. И тъй като хълмът на Алхамбра се издига почти в средата на град Гранада, явявайки се, така да се каже, негов естествен израстък, сигурно всеки управител на областта е изпитвал известна досада, че трябва да се съобразява с тази „държава в държавата“, с това малко независимо укрепление в центъра на неговите владения. В нашия случай това изглеждало още по-оскърбително, от една страна, поради раздражителността и завистта на коменданта, който вземал на мушка и най-дребния въпрос, свързан с властта и правораздаването, и от друга, поради разпуснатия и необуздан нрав на онези, които постепенно се били приютили в крепостта като в убежище и оттам системно тормозели и пакостели на честните градски жители.

Така че между управителя и коменданта горяла постоянна вражда, по-злостна от страна на последния, тъй като по-малкият от двама съседни владетели винаги държи повече за своето достойнство. Величественият дворец на управителя се издигал на Plaza Nueva^[1] точно в подножието на хълма на Алхамбра и пред него вечно

марширували стражи или се суетели слуги и градски чиновници. Един издаден напред бастион на крепостта гледал право към двореца и на този бастион старият комендант често крачел напред-назад, здраво стиснал сабята си, и зорко следял своя съперник, както ястребът наблюдава плячката си от гнездото, свито в някое сухо дърво.

Винаги, когато комендантът слизал в града, това ставало с голямо перчене. Или яздел на кон, заобиколен от своите стражи, или се качвал във величествена карета — древно и тромаво испанско съоръжение, покрито с дърворезба и позлатена кожа и теглено от осем мулета, с подтичващи от страни кочияши, придружители и лакеи. В тези случаи той се ласкаел от мисълта, че всеки, който го види, изпитва възхищение и страхопочитание като към кралски наместник, въпреки че градските шегаджии, особено онези, които се мотаели около двореца на управителя, били склонни да се подиграват на дребнавото му перчене и предвид, несдържания характер на поданиците му го поздравявали с прозвището „Кралят на просяците“. Един от най-плодоносните източници за спорове между тези двама неустрашими съперници била претенцията на коменданта за правото всички стоки, предназначени за него или гарнизона му, да преминават през града, без да бъдат обмитявани. Постепенно благодарение на това право контрабандата започнала да процъфтява. Цяло гнездо от *contrabandistas* се укривали из бордеите на крепостта и в безбройните пещери на околността и въртели оживена търговия с мълчаливото съгласие на войниците от гарнизона.

Бдителността на управителя се изострила. Той се консултирал с правния си съветник — лукав и коварен *escribano*, или нотариус, който се възраждал на възможността да обърка стария комендант на Алхамбра и да го оплете в паяжината на правните тънкости. Посъветвал управителя да настоява за разрешение да проверява всеки конвой, преминаващ през градските порти, и съчинил дълго писмо в подкрепа на това право. Едноръкият комендант бил стар войник, прям и рязък и мразел всеки *escribano* повече и от дявола, а този специално — повече от всички други *escribanos*.

— Какво! — извикал той и свирепо засукал мустаци. — Нима управителят е накарал този драскач да ми причинява притеснения? Ще му покажа аз, че един стар войник няма да се смути от някакви си учени измишльотини!

После грабнал писалката и написал кратко и нечетливо писмо, в което, без да се унижава да влиза в спор, настоявал товарите да не се претърсват и заявявал, че ще си отмъсти на всеки митничар, който дръзне да се докосне до конвой, закрилян от флага на Алхамбра. Докато двамата държавни властници решавали този въпрос, случило се така, че едно муле, натоварено с провизии за крепостта, пристигнало един ден пред портата при Хенил, откъдето на път за Алхамбра трябвало да пресече едно от предградията на Гранада. Конвойт се охранявал от сприхав стар ефрейтор, който дълго бил служил при коменданта и бил човек по негов вкус, ръждив и твърд като стара толедска кама.

Когато приближили градските порти, ефрейторът поставил флага на Алхамбра върху товара и като изпънал тялото си в идеален перпендикуляр, продължил с вперен напред поглед, но нащрек като пес, пресичащ враждебна територия и готов всеки миг да изръмжи или да ухапе.

— Кой минава там? — извикал часовоят.

— Войник от Алхамбра — отвърнал ефрейторът, без да обръща глава.

— Какво карате?

— Провизии за гарнизона.

— Минавай.

Ефрейторът продължил право напред, следван от конвоя, но не се бил отдалечил много, когато от будката изхвърчал цял отряд митничари.

— Хей ги! — извикал най-главният. — Мулетарю, спри и отвори пакетите.

Ефрейторът се извърнал и заел отбранителна позиция.

— Уважавайте знамето на Алхамбра — казал той. — Тези неща са за коменданта.

— Да вървят по дяволите и комендантът, и неговият флаг. Мулетарю, спри, казвам ти.

— Ако спреш конвоя, ще заплатиш с живота си! — извикал ефрейторът и заредил мускета си. — Мулетарю, продължавай.

Мулетарят шибнал силно животното, митничарят се хвърлил напред и сграбчил оглавника, при което ефрейторът насочил пушката си и го застрелял на място.

На улицата веднага настанала суматоха. Заловили стария ефрейтор и го обсипали с най-разнообразни ритници, удари и шамари, които обикновено се раздават от тълпата в Испания съвсем импровизирано, като предвкусване на следващите законни наказания. После го оковали в жезла и го откарали в градския затвор, а на другарите му разрешили да продължат пътя си към Алхамбра, след като добре преровили целия товар.

Когато старият комендант чул за обидата, нанесена на флага му, и за задържането на ефрейтора, побеснял от гняв. Известно време вилнял из мавританските зали, фучал по бастионите и погледът му сипел огън и жупел върху двореца на управителя. След като първият пристъп на ярост му попреминал, изпратил искане да му предадат ефрейтора, тъй като единствено той имал право да съди деянията на подчинените си. Управителят, подпомогнат от перото на доволния *escribano*, изпратил подробен отговор, в който посочвал, че след като престъплението е извършено в пределите на градските стени и срещу един от неговите служители, случаят е от негова компетентност. Комендантът повторил искането си. Следващият отговор на управителя бил още по-дълъг шедьовър на правната находчивост. Комендантът все повече се разгорещавал и ставал все побезапелационен в исканията си, управителят — все по-словоохотлив и спокоен в отговорите си, докато накрая лъвското сърце на стария войник не издържало и той изревал от ярост, че така са го оплели в мрежата на правните противоречия.

Докато коварният *escribano* се забавлявал за сметка на коменданта, той водел и делото срещу ефрейтора, заключен в тясната затворническа килия, с едно единствено обковано с решетки прозорче, зад чиито жезла можел само да показва лицето си и да приема утешенията на приятелите си.

Планината от писмени свидетелски показания, прилежно събирана според испанските правни норми на неуморния *escribano*, старателно се трупала; накрая ефрейторът бил напълно смазан под нея. Обвинили го в убийство и го осъдили на обесване.

Напразно комендантът изпращал оплаквания и сипел заплахи от Алхамбра. Фаталният ден приближавал и ефрейторът бил откаран *en carilla*, това ще рече, в затворническия параклис, където винаги

отвеждали подсъдимите в деня преди екзекуцията, за да могат да размислят за приближаващия край и да се покаят за греховете си.

Виждайки, че нещата са стигнали до крайност, старият комендант решил лично да се заеме с работата. За целта наредил да пригответ величествената му карета и заобиколен от охраната си, изтрополил надолу по улицата и влязъл в града. Спрял пред къщата на коварния escribano и го повикал да излезе.

Очите на стария комендант просветнали като въглени, когато видял как ликуващият пазител на закона се приближава към него, самодоволно ухилен.

— Нима е вярно това, което чувам — извикал той, — че се каните да екзекутирате един от моите войници?

— Всичко е според закона и най-строгите правни норми — отвърнал самоувереният escribano, като хихикал и потривал ръце, — мога да покажа на ваше превъзходителство писмените свидетелски показания по делото.

— Донеси ги тук — казал комендантът.

Нотариусът се втурнал към кантората си, доволен, че му се отдава нова възможност да демонстрира своята изобретателност пред твърдоглавия ветеран.

Върнал се с чанта, пълна с книжа, и с професионална словоохотливост започнал да чете дълго обвинение. Междувременно се била насъбрала тълпа и всички слушали с протегнати вратове и зяпнали уста.

— Моля ви, качете се в каретата, че от тази отвратителна тълпа не мога да ви чувам — казал комендантът.

Нотариусът едва бил влязъл в каретата, когато вратата се затръшна и кочияшът изплющял с камшика. Мулета, карета и стражи се понесли напред с гръм и трясък, като оставили запячите зинали от учудване; при това комендантът не спрял, докато не затворил жертвата си в едно от най-дълбоките подземия на Алхамбра.

След това, съвсем по военному, изпратил бяло знаме с предложение за размяна на затворниците — ефрейтора за нотариуса. Гордостта на управителя била наранена. Той презрително отказал и веднага наредил да издигнат бесилка — висока и здрава — в средата на Plaza Nueva, за да бъде екзекутиран ефрейторът.

— Охо, такава ли е играта? — извикал Едноръкия комендант и веднага заповядал да издигнат бесило на самия край на големия бастион, надвиснал над площада. „Сега — написал той на управителя — можете да обесите моя войник, когато си поискате, но в мига, в който той се залюлее на площада, погледнете нагоре, за да видите как се клати и вашият escribano.“

Управителят бил непреклонен; на площада марширували войници, биели барабани, звъняла камбана. Огромно множество от зяпачи се събрало да наблюдава екзекуцията. От своя страна комендантът демонстрирал гарнизона си върху бастиона, а камбаната от Torre de la Campana, или Кулата на камбаната, отмервала последните мигове на нотариуса.

Жената на нотариуса разблъскала тълпата, следвана по петите от цялото си потомство бъдещи escribanos, и като се хвърлила в краката на управителя, замолила го да не жертвува живота на мъжа ѝ и благополучието — нейното и това на рожбите ѝ — заради своята гордост. „Защото вие твърде добре познавате коменданта — казала тя, — и знаете, че ще изпълни заплахата си, ако обесите войника.“

Управителят се трогнал от нейните сълзи и жалби и от крясъците на невръстното ѝ потомство. Ефрейторът бил изпратен в Алхамбра под стража: в облеклото си за бесене приличал на монах с капишон, но главата му била гордо изправена и лицето твърдо като стомана. Както било споразумението, поискали в замяна нотариуса, но някогашният напорист и самоуверен пазител на закона бил измъкнат от подземията по-скоро мъртъв, отколкото жив.

Всичката му пренебрежителност и самонадеяност се били изпарили; твърдят, че почти цялата му коса била побеляла от страх и погледът му бил сведен и мрачен, като че ли все още усещал примката около шията си.

Комендантът сложил единствената си ръка на кръста и известно време го изучавал с ледена усмивка.

— Отсега нататък, приятелю — казал му, — удържай поривите си да изпращаш другите на бесилката и не бъди прекалено сигурен в собствената си безопасност, дори ако законът е на твоя страна. Но най-вече внимавай как друг път ще демонстрираш учеността си пред един стар войник.

[1] Новият площад — Б.пр. ↑

ЕДНОРЪКИЯТ КОМЕНДАНТ И ВОЙНИКЪТ

Докато комендантът Мансо, или Едноръкия поддържал образцова военна държава в Алхамбра, започнали да го дразнят обвиненията, непрекъснато отправяни срещу него, че крепостта му се е превърнала в гнездо на разбойници и *contrabandistas*. Най-неочаквано старият владетел решил да оправи нещата и се заловил здраво за работа, като изгонил цели безделнически гнезда от крепостта и от циганските пещери, от които околните хълмове приличали на пчелна пита. Изпратил и войници да патрулират по улиците и пътеките с нареждане да заловят всички подозрителни лица.

Една ослепителна лятна утрин патрул, състоящ се от сприхавия стар ефрейтор, отличил се в случая с нотариуса, от един тръбач и от двама редници, се бил разположил под градинската стена на Хенералифе, близо до пътя, който се спускал от Планината на слънцето. По едно време чули тропот на конски копита и мъжки глас, който пеел грубо, но доста мелодично стара кастилска бойна песен.

Скоро съзрели и здрав, обгорял от слънцето мъж, облечен в парцалива пехотинска униформа, който водел силен арабски жребец, покрит с мавърски чул.

Учуден от вида на този непознат войник, който се спускал от безплодната планина, повел жребец за юздата, ефрейторът пристъпил напред и му извикал:

— Кой е там?

— Приятел.

— Кой си ти и какъв си?

— Беден войник, който идва направо от бойното поле с пукната глава и празна кесия за награда.

Междувременно мъжът бил наближил и патрулът успял да го разгледа по-внимателно. Имал черна превръзка на челото, която заедно с мръсната му брада придавала доста кръвожаден вид на лицето му, но леко присвитите му очи блестели върху него с дяволито добродушие.

След като отговорил на патрула, войникът очевидно сметнал, че сега е негов ред да задава въпроси.

— Мога ли да попитам кой е този град, който виждам в подножието на хълма?

— Кой град ли? — извикал тръбачът. — Хм, не ти е чиста работата. Някакъв си се мотае из Планината на слънцето и пита за името на великия град Гранада!

— Гранада! Madre de Dios!^[1] Нима е възможно?

— Сигурно не е! — отвърнал тръбачът. — И сигурно не знаеш, че онова там са кулите на Алхамбра.

— Слушай, тръба такава — казал непознатият, — не се занасяй с мен. Ако наистина е Алхамбра, аз трябва да съобщя на коменданта някои много интересни неща.

— Ще имаш тази възможност — обадил се ефрейторът, — защото смятаме да те заведем точно при него.

Междувременно тръбачът бил хванал юздата на жребеца, двамата редници обезвредили ръцете на войника, ефрейторът застанал отпред, дал команда „Ходом — марш!“ и всички тръгнали към Алхамбра.

Опърпаният пехотинец и прекрасният арабски жребец, задържани от патрула, веднага привлекли вниманието на всички лентяи и клюкари от крепостта, които в ранна утрин се събират обикновено край кладенците и фонтаните. Колелото на водоема спряло своя ход и една размъкната слугиня със стомна в ръка останала да зяпа след ефрейтора, който преминавал със своя трофей. Постепенно зад ескорта се насъбрала пъстра свита.

Разменяли се многозначителни намигвания, кимвания и предположения. „Дезертър е“ — казал някой; „contrabandista“ — твърдял друг; „bandolero“ — настоявали трети, докато се уточнили, че благодарение храбростта на ефрейтора и патрула му е заловен главатарят на опасна разбойническа банда. „Така, така — шепнели си дъртаците, — главатар или не, нека ако може да се опита да се измъкне от ръцете на коменданта, нищо че е еднорък.“

Комендантът се бил разположил в една от вътрешните зали на Алхамбра пред сутрешната си чаша шоколад в компанията на своя изповедник — дебел францискански свещеник от близкия манастир. Прислужвала му смирена черноока девица от Малага, дъщеря на

неговата икономка. Носели се слухове, че девицата, въпреки цялата си смиреност, била една лукава и закръгленичка хитруша, която открила слабо място в желязното сърце на коменданта и го държала изцяло в свое подчинение. Но както и да е. Не бива да се вглеждаме прекалено отблизо в личния живот на могъщите владетели.

Когато му съобщили, че е заловен някакъв подозрителен тип, който се спотайвал около крепостта, че в момента е на двора, охраняван от ефрейтора, и чака благоволениято на негово превъзходителство, гордостта колко е значим постът му издула гърдите на коменданта. Той пъхнал чашата с шоколада в ръцете на смирената девица, наредил да му донесат сабята с решетъчния ефес, запасал я на кръста си, засукал мустаци, седнал на голям стол с висока облегалка, придал си мрачен и заплашителен вид и наредил да доведат пленника. Въвели войника, все още здраво държан от двамата редници под охраната на ефрейтора. Изглеждал обаче решителен и самоуверен и на острия изпитателен поглед на коменданта отвърна с леко присвиване на очите, което в никакъв случай не доставило удоволствие на педантичния стар владетел.

— И така, пленнико — казал комендантът, след като известно време го разглеждал мълчаливо, — какво имаш да ни кажеш за себе си? Кой си ти?

— Войник, който идва направо от бойното поле и не носи нищо освен белези и рани.

— Войник... хм... пехотинец, ако съдя по облеклото ти. Разбрах, че имаш прекрасен арабски жребец. Предполагам, че и него си донесъл от бойното поле покрай белезите и раните.

— Ако ваше превъзходителство благоволи да ме изслуша, имам да ви разкажа нещо необикновено за този кон. Всъщност — най-чудното нещо, което сте чували, което при това засяга сигурността на крепостта, пък и на цяла Гранада. Но мога да го съобщя само лично на вас или в присъствието на хора, на които имате пълно доверие.

Комендантът се замислил за миг, след което наредил на ефрейтора и хората му да се оттеглят, но да останат пред вратата и да бъдат готови, ако ги извика.

— Този свят човек — казал той — е моят изповедник и можеш да говориш всичко в негово присъствие, а тази девойка — кимнал към прислужницата, която се помаивала наоколо, явно изгаряйки от

любопитство, — тази девойка е много сдържана и благоразумна и може да ѝ се довери всякаква тайна.

Войникът присвил очи и едновременно с това присмехулно изгледал смирената прислужница.

— Нямам нищо против — отвърнал той — девойката да остане.

Когато всички други се оттеглили, войникът започнал своя разказ. Бил красноречив и сладкодумен хитрец и владеел словото далеч по-добре, отколкото се предполагало по външния му вид.

— С позволение на ваше превъзходителство — казал той — аз съм, както споменах и преди, войник и съм видял доста тежка служба. Но срокът ми изтече, неотдавна се уволних от армията във Валядолид и се запътих пеша към родното си село в Андалусия. Снощният залез ме завари да пресичам една обширна суха равнина в Стара Кастилия.

— Чакай — извикал комендантът, — какви ги приказваш? Стара Кастилия е на около двеста-триста мили оттук.

— И така да е — отвърнал войникът хладнокръвно, — казах на ваше превъзходителство, че ще ви разправа необикновени неща, но не и толкова необикновени, колкото истински, в което ваше превъзходителство ще се убеди, ако благоволи да ме изслуша търпеливо.

— Продължавай, пленнико — казал комендантът и засукал мустак.

— След като слънцето залезе — продължил войникът, — започнах да се оглеждам и да си търся място за пренощуване, но докъдето погледът ми стигаше, нямаше и следа от жилище. Разбрах, че ще се наложи да си стъкмя постеля на голата земя, като използвам раницата си за възглавница, но ваше превъзходителство е стар боец и знае, че за човек, участвувал във война, една прекарана под небето нощ не е голямо изпитание.

Комендантът кимнал в знак на съгласие и извадил носната си кърпа от решетъчния ефес, за да прогони някаква муха, която бръмчала около носа му.

— И така, ето накратко какво се случи по-нататък. Продължих напред още няколко мили, докато стигнах до един мост, прехвърлен над дълбок дол, където течеше тънка струйка вода, почти пресушена от летния зной. В единия край на моста имаше мавританска кула, изцяло разрушена в горната част, но с добре запазено подземие в

основите. „Ето — помислих си аз — удобно място за почивка.“ Спуснах се до поточето и дълго пих, тъй като водата беше чиста и сладка, а аз умирах от жажда. После извадих от торбата си глава лук и няколко корички, които представляваха всичката ми храна, седнах на един камък до потока и започнах да вечерям с намерение след това да се подслоня за през нощта в подземие на кулата. И това щеше да бъде чудесен подслон за човек, идващ направо от бойното поле, както ваше превъзходителство, който е стар боец, може да предположи.

— По мое време с радост съм се задоволявал и с много по-малко — казал комендантът и върнал носната си кърпа в ефеса на сабята си.

— Докато кротко си дъвчех коричките — продължил войникът, — чух, че нещо се размърда в подземие. Ослушах се: беше тропот на конски копита. След малко от една врата в основите на кулата недалеч от потока излезе някакъв човек, който водеше силен жребец за юздата. Тъй като единствено звездите светеха, не можах да го видя ясно. Стори ми се подозрително, че се спотайва из развалините на някаква кула в това диво и усамотено място. Можеше да бъде най-обикновен пътник като мен, можеше да бъде *contrabandista*, можеше да бъде *bandolero*! Какво от това? Благодарение на бога и на моята бедност нямах нищо за губене, затова спокойно продължих да хрускам коричката.

Той заведе коня до водата, съвсем близо до мястото, където стоях, така че имах чудесна възможност да го разгледам. За моя изненада беше облечен като мавър със стоманена броня и лъскав шлем, който различих по отблясъците на звездите върху него. Конят му също беше покрит с броня по мавърски обичай и имаше големи и широки стремена. Та той, както ви казах, го заведе до потока, където животното потопи главата си почти до очите и пи, докато започнах да мисля, че ще се пръсне.

— Друже — казах му, — жребецът ти добре пие. Хубав знак е, когато един кон смело потапя муцуната си във водата.

— Ама как няма да пие — отвърна непознатият с мавритански акцент, — има цяла година, откакто е пил за последен път.

— Кълна се в Свети Яков^[2]! — възкликнах аз. — Това надминава дори и камилите, които съм виждал в Африка. Но слушай, ти ми приличаш на войник. Ще седнеш ли с мен да споделиш войнишката ми трапеза?

Между другото, чувствувах нужда от другар на това самотно място и бях склонен да се задоволя и с компанията на друговедец. Освен това, както на ваше превъзходителство е добре известно, един войник никога не се интересува от вярата на своите спътници и в мирно време войниците от цял свят са другари.

Комендантът отново кимнал в знак на съгласие.

— И така, както вече казах, поканих го да сподели вечерята ми, каквато и да беше, тъй като най-обикновеното възпитание го изисква.

— Нямам време да спирам, за да ям или пия — каза той, — защото до сутринта трябва да измина дълъг път.

— В коя посока? — попитах.

— Андалусия.

— Точно по моя път. И след като не искаш да се спреш и да похапнеш с мен, може би ще ми разрешиш да се кача на коня ти и да го яздим заедно. Виждам, че е силно животно и съм сигурен, че може да носи и двама ни.

— Съгласен съм — отвърна воинът. Пък и нямаше да е нито учтиво, нито подобаващо на един войник да ми откаже, особено след като му бях предложил да сподели вечерята ми. И така, той се метна на седлото, а аз седнах зад него.

— Дръж се здраво — каза ми. — Жребецът ми се носи като вятър.

От обикновен ход конят скоро премина в тръс, от тръс в галоп и от галоп в някакъв лудешки бяг. Струваше ми се, че камъни, дървета, къщи — всичко отлита зад гърба ми в страшна бъркотия.

— Кой е този град? — попитах го.

— Сеговия.

Едва тези думи бяха излезли от устата му и кулите на Сеговия се изгубиха от погледа ни. Изкачихме планината Гуадарама, спуснахме се покрай Ескориал, заобиколихме стените на Мадрид и префучахме през равнините на Ла Манча. По този начин изкачвахме хълмове и се спускахме в долове, край кули и градове, всички потънали в дълбок сън, префучавахме през планини, равнини и реки, едва видими на звездната светлина.

Ще бъда обаче по-кратък, за да не отегчавам ваше превъзходителство. Воинът внезапно спря близо до някаква планина.

— Пристигнахме — каза той. — Това е краят на нашето пътуване.

Огледах се, но не забелязах никакви следи от жилища; виждаше се само входът на някаква пещера. Докато се оглеждах, забелязах множество хора, някои на коне, други пеша, но до един облечени като маври, да пристигат от всички посоки на света, сякаш носени от вятъра, и да потъват във входа на пещерата като пчели в кошера си. Преди да успея да попитам каквото и да било, воинът заби дългите си мавърски шпори в хълбоците на коня и се смеси с тълпата. Тръгнахме по стръмен и криволичещ път, който се спускаше чак до недрата на планината. Постепенно в далечината започна да проблясква някаква светлинка, като че бе първият светлик на зората, но източника ѝ не можех да открия. Ставаше все по-ярка и по-ярка и вече можех да виждам всичко около себе си. Отляво и отдясно забелязах входовете на дълбоки пещери като помещения в оръжеен склад. В някои имаше закачени на стените щитовете, шлемове, брони, копия и ятагани; в други по земята на купища беше струпано военно снаряжение и лагерна екипировка.

Сигурно, ваше превъзходителство, след като сте стар боец, щеше да ви стане много приятно при вида на такова огромно количество военни запаси. В други пещери пък имаше дълги редици от конници, въоръжени до зъби, с насочени копия и развети знамена, готови да влязат в бой, но всички неподвижно застинали на седлата като статуи. Другаде по земята спяха бойци, налягали до конете си, а пехотинци стояха на групи и чакаха да влязат в строя. И всички бяха облечени в старовремски мавърски доспехи.

Но да не удължавам излишно разказа си, ваше превъзходителство. Накрая влязохме в огромна пещерна зала, или може би ще е по-правилно, ако кажа дворец, с грубо одялани каменни стени, целите изпъстрени със златни и сребърни жилки и искрящи от диаманти, сапфири и всякакви други скъпоценни камъни. В горния край върху златен трон седеше мавърски крал, заобиколен от своите придворни и стража от чернокожи африканци с извадени ятагани. Всички, които продължаваха да се тълпят вътре, а броят им възлизаше на хиляди и хиляди, минаваха по един пред трона и засвидетелстваха почитта си. Някои от тълпата бяха облечени във великолепни роби без нито едно петно или недостатък и искрящи от

скъпоценности; доспехите на други бяха излъскани до блясък; докато трети имаха раздърпани и покрити с плесен дрехи и разкривени, очукани и ръждясали брони.

До този момент си бях сдържал езика, тъй като ваше превъзходителство добре знае, че на войника не подобава да задава много въпроси, когато е на служба, но повече не можех да издържам.

— Извинявай, друже — попитах, — но какво означава всичко това?

— Това — отвърна боецът — е едно велико и страшно тайнство. Знай, християнино, че пред себе си виждаш двора и армията на Боабдил, последния крал на Гранада.

— Какво ми приказваш? — извиках. — Боабдил и дворът му са били прокудени от тези земи преди стотици години и всички са умрели в Африка.

— Така е записано в лъжливите ви хроники — отвърна мавърът, — но знай, че Боабдил и бойците му, които последни са се сражавали за Гранада, до един са затворени в планината в следствие на силна магия. А кралят и армията, напуснали Гранада по време на отстъплението, са били само една призрачна свита от духове и привидения, на които било позволено да приемат такъв вид, за да заблудят християнските владетели. И освен това, трябва да ти кажа, приятелю, че цяла Испания е подвластна на тази силна магия. Няма пещера в планините, самотна наблюдателница в равнините, или разрушен замък по хълмовете, в чиито подземия да не спят омагьосани бойци и да не чакат от векове да се изкупят греховете, заради които аллах е допуснал царството да се изплъзне от ръцете на правоверните. Веднъж в годината, в навечерието на празника Свети Йоан, те се освобождават от магията и от залез до изгрев слънце им е разрешено да идват тук и да засвидетелствуват почитта си към своя повелител. Така че тълпите, които видях да нахлуват в пещерата, са мюсюлмански бойци, излезли от своите убежища, пръснати из цяла Испания. Що се отнася до мен, ти видях разрушената кула до моста в Стара Кастилия, където съм посрещнал стотици зими и лета и където отново трябва да се върна на зазоряване. А батальоните от конници и пехотинци, строени в съседните пещери, са омагьосаните защитници на Гранада. В книгата на съдбата е написано, че когато срокът на магията изтече, Боабдил ще слезе от планината начело на тази армия, ще възвърне

трона си в Алхамбра и господството си над Гранада и след като събере омагьосаните воини от всички краища на Испания, ще завземе отново полуострова и ще възстанови мюсюлманската власт.

— И кога ще стане това? — попитах го.

— Само аллах знае. Надяваме се, че денят на избавлението е близо, но в момента Алхамбра е в ръцете на един бдителен комендант и непоколебим стар боец, известен с прозвището Едноръкия. Докато такъв воин командува най-предните позиции и е готов да отблъсне първия удар, боя се, че Боабдил и неговата армия трябва да са доволни, че спокойно почиват върху оръжието си.

Тук комендантът така изправил тялото си, че постигнал идеалния перпендикуляр, понаместил сабята си и засукал мустак.

— Но да не удължавам излишно разказа си и да не отегчавам ваше превъзходителство. Боецът, след като ми беше обяснил тези неща, слезе от коня. „Почакай тук и пази жребеца ми, докато отида и превия коляно пред Боабдил“ — каза ми и се смеси с тълпата, която се блъскаше пред трона. „Какво да правя? — помислих си, когато останах сам. — Да чакам ли тук, докато този неверник се върне и ме понесе отново върху тоя таласъм, един господ знае накъде, или да използвам момента и да напусна това общество на привидения?“

Един войник бързо взема решения, както на ваше превъзходителство е добре известно. Колкото до коня, той принадлежеше на заклет враг на вярата и кралството ни и според законите на войната ми се полагаше като плячка. И така, прехвърляйки се от задницата върху седлото, хванах юздите, забих дългите шпори в хълбоците му и го насочих в обратна посока на тая, от която бяхме дошли. Докато се носехме покрай неподвижните мюсюлмански батальони, стори ми се, че чувам дрънчене на оръжие и далечен човешки говор. Накарах жребеца още веднъж да опита шпорите и удвоих скоростта. Сега вече ясно чувах зад гърба си звук, който наподобяваше напорите на буреносен вятър и тропота на хиляди копита. Настигна ме неизброима тълпа. Повлякоха ме напред, изхвърлиха ме от пещерата и хилядите сенки се разлетяха по четирите посоки на света.

В цялата тази въртележка и суматоха съм паднал на земята в несвяст. Когато дойдох на себе си, видях, че лежа на билото на някакъв хълм, а до мен стои арабският жребец. Изглежда, че като съм паднал,

ръката ми се е закачил за юздата, което, предполагам, му е попречило да се понесе към Стара Кастилия. Ваше превъзходителство лесно може да разбере учудването ми, когато се огледах и видях, — че наоколо растат индийски смокини, живи плетове от столетници и други характерни за южния климат растения, а под мен се издига голям град с кули, дворци и величествена катедрала.

Внимателно се спуснах от хълма, повел жребеца за юздата, тъй като се боях отново да го яхна от страх да не ми изиграе някой хитър номер. И така, по пътя срещнах вашия патрул, от който научих, че градът под мен е Гранада и че всъщност се намирам пред самите стени на Алхамбра, крепостта на страховития Еднорък комендант, ужаса за всички омагьосани мюсюлмани. Щом чух това, реших веднага да потърся ваше превъзходителство, да ви осведомя за всичко, което съм видял, и да ви предупредя за подмолната опасност, която ви заобикаля, за да можете навреме да вземете мерки и да защитите крепостта си, а и цялото кралство от тази подземна армия, спотаена в самите недра на земята ни.

— Кажи ми, друже, ти, който си стар боен ветеран и си видял толкова много служба — рекъл комендантът, — как би ме посъветвал да действувам, за да предотвратя това зло.

— Не е редно един скромен редник, прост войник, да си мисли, че може да поучава командир с далновидността на ваше превъзходителство, но ми се струва, че ваше превъзходителство може да нареди да зазидат здраво всички пещери и дупки из планината, така че Боабдил и армията му да останат завинаги затворени в подземната си обител. А ако и добрият отец — добавил войникът, като почитателно се поклонил и набожно се прекръстил — освети тези barricadas^[3] с благословията си и постави кръстове, реликви и образи на светци, мисля, че те ще издържат на силата на всички друговерски магии.

— Несъмнено от тях ще има голяма полза — казал свещеникът.

Комендантът поставил ръката си на кръста с длан, подпряна върху ефеса на сабята, приковал поглед във войника и леко заклатил глава ту на едната, ту на другата страна.

— Значи, приятелю, ти наистина смяташ, че можеш да ме баламосваш с тези фантасмагории за омагьосани планини и маври? Мълчи, пленнико! Нито дума повече! Може и да си стар боец, но ще

разбереш, че си имаш работа с още по-стар боец, когото не можеш лесно да измамиш. Хей, стражи! Оковете този човек във вериги!

Смирената прислужница щяла да каже някоя дума в защита на пленника, но комендантът само с един поглед я накарал да замлъкне.

Докато го завързвали, един от стражите напипал нещо издуто в джоба му и измъквайки го, установил, че е дълга кожена кесия, която изглеждала добре натъпкана. Хванал я за единия ѝ край и я изтърсил на масата пред коменданта. И надали някога торбата на някой мародер е съдържала такова великолепие. Изсипали се пръстени, скъпоценни камъни и бисерни броеници, искрящи от диаманти кръстове и огромно количество древни жълтици, някои от които издрънчали на пода и се изтърколили до най-отдалечените ъгли на стаята.

За известно време се наложило правораздаването да се прекрати; всички се втурнали след бляскавите бегълци. Единствено комендантът, който бил просмукан от истинска испанска гордост, запазил величественото си държание, макар че очите му издавали леко вълнение, докато и последната монета не била върната в кесията.

Свещеникът не бил толкова спокоен. Цялото му лице пламтяло като пещ, а очите му искрели и проблясвали при вида на кръстовете и броениците.

— Ах ти, кощунстваща отрепка! — извикал той. — От кой храм или църква си обрал тези свещени реликви?

— Нито от едното, нито от другото, свети отче. Ако някой е извършил кощунство, това трябва да е станало в древни времена от война друговец, за когото ви споменах. Тъкмо се канех да кажа на негово превъзходителство, но той ме прекъсна, че след като задигнах коня на войника, свалих окачената на седлото кожена торба, в която, според мене, се намираще плячката от неговите набези в ония времена, когато маврите са прегазвали страната ни.

— Чудесно! А сега ще те разквартирувам в едно от помещенията на Алените кули, които, макар и да не са омагьосани, ще те пазят не по-зле от която и да е пещера на твоите омагьосани маври.

— Нека ваше превъзходителство направи така, както смята — за необходимо — отвърнал невъзмутимо затворникът. — Аз ще съм благодарен на всяка квартира, която ваше превъзходителство ми отпусне в крепостта. Един войник, който е участвувал в битки, както ваше превъзходителство знае, не е придирчив към жилището си. Стига

да разполагам с един уютен затвор и редовни дажби, все някак ще успея да се чувствавам удобно. Ще ви замоля само, докато ваше превъзходителство проявява такава бдителност към мен, да наглеждате и крепостта си и да обмислите предложението ми за затваряне на входовете към планината.

Така сцената приключила. Пленникът бил отведен в един от затворите на Алените кули, арабският жребец — прибран в конюшните на негово превъзходителство, а кожената торба на войника — в касата на негово превъзходителство. Вярно е, че по отношение на последната свещеникът имал известни възражения. Той запитал дали не е по-редно свещените реликви да се поставят под попечителството на църквата, тъй като очевидно този кощунствен грабеж бил извършен именно там. Но тъй като решението на коменданта било окончателно, а пък той бил единственият пълновластен господар в Алхамбра, свещеникът благоразумно се оттеглил от спора, но решил да направи факта достояние на висшите църковни служители в Гранада.

За да обясним причината за тези бързи и твърде мерки, взети от Едноръкия комендант, трябва да съобщим, че по това време из съседната на Гранада планина Алпуксара била плъзнала банда разбойници, предвождани от дръзкия си главатар Мануел Бораско. Разбойниците имали навика да шетат из околността и дори влизали в града, предрешени по най-различен начин, за да събират сведения за отпътуването на керваните със стока или пътниците с по-добре натъпкани кесии, след което взимали мерки да ги причакат в някое отдалечено и уединено място по пътя им. Тези постоянни дръзки нападения привлекли вниманието и на правителството, в резултат на което била разпратена заповед да се проявява строга бдителност и да се арестуват всички подозрителни скитници. Едноръкият комендант проявявал особено усърдие поради непрестанните хули, отправяни по адрес на крепостта му, и сега не се съмнявал, че заловеният е страшен главорез от тази банда.

Междувременно историята се превърнала в основна тема за разговор не само в крепостта, но и в цяла Гранада. Приказвало се, че прочутият разбойник Мануел Бораско, ужасът на Алпуксара, бил паднал в ръцете на Едноръкия комендант и натикан в един от затворите на Алените кули. Затова всички, които били ограбени от него, се стекли да разпознаят мародера. Добре известно е, че Алените

кули са построени встрани от Алхамбра върху един съседен хълм, а в дола, който го отделя от крепостта, минава главният път. Кулите нямали външни защитни стени и били охранявани само от един часовой. Прозорецът на килията, където бил затворен войникът, имал здрава желязна решетка и гледал към малък площад. Тук гражданите на Гранада се събирали да го гледат, като че ли бил смееща се хиена, хилеща се от клетката на някоя менажерия. Никой обаче не разпознал в негово лице Мануел Бораско, тъй като ужасният разбойник бил известен със зловещата си физиономия и в никакъв случай не присвивал очи така добродушно както затворникът. Идвали хора не само от града, но и от цялата околност, но за всички бил непознат и постепенно в главите на обикновените хора започнали да се зараждат съмнения дали в неговата история няма известна доза истина. Това, че Боабдил и армията му са затворени в планината, било познато предание, което старците били слушали от бащите си. Някои започнали да се изкачват на Планината на слънцето или по-скоро на Света Елена, за да търсят пещерата, спомената от войника. Открили и надникнали в дълбоката тъмна яма, която стига кой знае докъде и която е там и до ден-днешен — легендарният вход към подземното убежище на Боабдил.

Постепенно войникът станал популярен сред обикновените хора. Да си разбойник в планините въобще не се приема за позорен занаят в Испания, за разлика от всички останали страни; напротив, в очите на низшите класи това е признак на известно благородство. Освен това хората винаги са склонни да проявяват придирчивост към действията на по-висшестоящите от тях. Ето защо взели да мърморят срещу строгите мерки на стария еднорък комендант и да гледат на затворника като на мъченик.

На всичко отгоре, той самият бил забавен веселяк; имал готова шега за всеки мъж, който наближил прозореца му, и комплимент за всяка жена. Отнякъде бил изнамерил и една стара китара, с която седял до прозореца и пеел балади и любовни романси за най-голямо удоволствие на жените от околността, които вечер се събирали на площадчето, за да танцуват boleros под неговия съпровод. След като подрязал рошавата си брада, загорялото му лице започнало особено много да се харесва на нежния пол, а смирената прислужница на коменданта заявила, че никой не може да устои на погледа на

присвитите му очи. Тази чувствителна девойка още от самото начало проявила дълбок интерес към съдбата му и след като направо се опитала да смекчи сърцето на коменданта, лично се заела да облекчи суровостта на наказанието. Всеки ден тя намалявала страданията му с някои трохи, изпаднали от масата на коменданта или измъкнати от собствения му килер, придружавани от време на време с бутилка „Валдепеняс“ или тежка „Малага“^[4] по избор.

Докато тази дребна измяна се извършвала в самото сърце на цитаделата на стария комендант, сред външните му врагове назрявала да избухне истинска открита война. Обстоятелството, че в предполагаемия разбойник е била открита торба със злато и скъпоценности, било докладвано в Гранада с много преувеличения. Въпросът за териториалната сфера на влияние бил веднага повдигнат от неговия заклет враг — управителя. Той твърдял, че затворникът е бил заловен извън пределите на Алхамбра, намиращи се под неговата власт. Затова предявявал претенции към тялото му и цялата *spolia opima*^[5] заедно с него. От своя страна свещеникът информирал Великия инквизитор за кръстовете, броениците и другите реликви, които съдържала торбата; пленникът веднага бил обвинен в скверни деяния, плячката — изисквана за църквата, а тялото му — за следващото *auto da fe*^[6]. Враждата ставала все по-остра. Комендантът побеснял и се заклел, че по-скоро ще обеси пленника си като шпионин, заловен в пределите на Алхамбра, отколкото да им го предаде.

Управителят заплашил, че ще изпрати едно отделение войници, за да прехвърлят затворника от Алените кули в града. Великият инквизитор също без колебание щял да изпрати от своите хора. Късно вечерта комендантът бил уведомен за техните планове. „Нека дойдат — казал той, — ще разберат, че съм ги изпреварил. Трябва да е голям ранобудник онзи, който иска да изненада един стар’ войник.“ Съответно веднага издал заповед на зазоряване пленникът да бъде преместен в главния затвор зад стените на крепостта. „И виж какво, дете мое — казал той на смирената прислужница, — почукай на вратата ми и ме събуди преди първи петли, за да мога лично да се заема с тази работа.“

Зората се пукнала, петлите кукуригали, но никой не потропал на вратата на коменданта. Слънцето се издигнало високо над планината и вече светело в прозореца му, когато утринните му сънища били

прекъснати от стария ефрейтор, върху чието каменно лице се четял ужас.

— Няма го! Избягал е! — извикал задъхано ефрейторът.

— Кой го няма? Кой е избягал?

— Войникът... разбойникът... самият дявол, ако ме питате. Килията му е празна, но вратата е заключена. Никой не знае как е успял да се измъкне.

— Кой го е виждал последен?

— Вашата прислужница. Тя му занесе вечерята.

— Повикайте я веднага.

Тук възникнала нова бъркотия. Стаята на смирената девица също била празна и леглото ѝ недокоснато. Немало съмнение, че и тя е избягала с пленника, тъй като през последните няколко дни я били забелязали непрекъснато да разговаря с него.

Това откритие ранило коменданта право в сърцето, но още не бил успял да го преглътне и ново нещастие се стоварило отгоре му. Влизайки в кабинета си, заварил касата отворена, кожената кесия на войника — изчезнала, а покрай нея и две добре натъпкани торбички с дублони^[7].

Но как и в коя посока били потеглили бегълците? Един стар селянин, чиято колиба била до пътя, водещ към Сиерата^[8], съобщил, че точно преди зазоряване чул тропот от копитата на силен жребец, който заглъхнал в посока на планината. Погледнал през прозореца и в последния миг успял да зърне конника, пред когото седяла жена.

— Претърсете конюшните! — извикал Едноръкия комендант.

Претърсили ги. Всички коне били на местата си, с изключение на арабския жребец. На негово място за яслата била завързана една здрава тояга, а на нея висяла следната бележка: „Подарък на Едноръкия комендант от един стар боец“.

[1] Света Богородице — Б.пр. ↑

[2] Свети Яков (исп. Сантяго) е покровител на Испания — Б.пр. ↑

[3] Заграждение, барикада — Б.пр. ↑

[4] Испански вина — Б.пр. ↑

[5] Spoliaopima(лат.) — ограбено богатство — Б.пр. ↑

[6] Autodafe(исп.) — публично изгаряне на еретици през Средновековието — Б.пр. ↑

- [7] Стари испански златни монети — Б.пр. ↑
- [8] Планинска верига (исп.) — Б.пр. ↑

ЛЕГЕНДА ЗА ДВЕТЕ ЗАГАДЪЧНИ СТАТУИ

Някога в едно запустяло кътче на Алхамбра живеел дребен и весел човечец на име Лопе Санчес, който работел в градините, бил пъргав и жив като скакалец и пеел по цял ден. Той бил сърцето и душата на крепостта; когато привършел работата си, сядал на една от каменните пейки на площадчето, настройвал китарата си и за най-голямо удоволствие на войниците пеел дълги балади за Сид, Бернардо дел Карпио, Фернандо дел Пулгар и други испански герои или пък подхващал някоя игрива мелодия, която карала девойките да танцуват boleros и fandangos.

Както повечето дребни мъже и Лопе Санчес имал за съпруга снажна и закръглена матрона, която почти можела да го сложи в джоба си, но не споделял участта на повечето бедняци — вместо десет деца имал едно-единствено. Това било чернооко момиченце на около дванайсет години на име Санчика, весело като него, радост за душата му. То играело наоколо, когато работел в градината, танцувало под акомпанимента на китарата му, когато седял на сянка и като горска самодива лудувало из горичките, алеите и запустелите зали на Алхамбра.

Било навечерието на блажения Свети Йоан и всички любители на празненствата от Алхамбра — мъже, жени и деца — се изкачили на Планината на слънцето, която се извисява над Хенералифе, за да прекарат нощното си лятно бдение на заобления ѝ връх. Била ясна лунна нощ и всички планини изглеждали сребристосиви. Градът със своите кули и кубета лежал долу в мрачината, а равнината приличала на земя от приказките с призрачните нишки на потоците, които проблясвали край смълчаните горички. По стар местен обичай, наследен още от маврите, на най-високото място в планината запалили голям огън. Населението от околността също прекарвало нощното си бдение и тук-там из равнината или из планинските клисури се виждали бледите отблясъци на огньовете им.

Вечерта преминала весело. Всички танцували под звуците на китарата на Лопе Санчес, който по време на подобни празненства бил в стихията си. Докато танците все още продължавали, малката Санчика с няколко свои другарчета си играела сред развалините на старото мавърско укрепление, построено на връх планината. И както си събирало камъчета из рова, момиченцето неочаквано се натъкнало на малка ръка, интересно изваяна от черен мрамор. Пръстите били свити в юмрук, а палецът плътно ги притискал отгоре. Зарадвано на късмета си, то изтичало с трофея при майка си. Той веднага станал повод за мъдри предположения, а имало и такива, които го гледали недоверчиво и суеверно. „Хвърли го — казал някой, — мавърско е. В това можеш да си сигурна. В него сто на сто има някоя зла магия.“ „В никакъв случай — обадил се друг, — можеш да спечелиш нещо, като го продадеш на бижутерите от вехтошарската чаршия.“ По едно време към спорещите се приближил мургав стар войник, който бил служил в Африка и който бил почернял като мавър. Той разгледал ръката с очите на познавач и казал:

— Виждал съм такива неща сред маврите от Северна Африка. Това е голям късмет, който пази от урочасване и от всякакви заклинания и магии. Радвай се, приятелю Лопе, то ще донесе голям късмет на детето ти.

Като чула това, жената на Лопе Санчес завързала малката мраморна ръчичка за една панделка и я закачила на врата на дъщеря си.

При вида на талисмана хората започнали да си припомнят всички любими суеверия, свързани с маврите. Изоставили танците, насядали на групички по земята и започнали да си разказват стари истории и предания, които били слушали от своите баби и дядовци. Някои от историите били свързани със самата планина, където се намирили и която била любимо свърталище на таласъми. Една престаряла бабичка описвала надълго и нашироко подземния дворец в самите недра на планината, където казват, че се намират омагьосаният Боабдил и целият му кралски двор.

— Сред онези развалини — посочила тя няколко порутени стени и купчини пръст в далечината — се намира дълбока черна яма, която се спуска надолу, надолу, до самото сърце на планината. Не бих погледнала в нея, та ако ще да ми дават всички богатства на Гранада.

Преди много години един бедняк от Алхамбра, който пасял козите си по тия места, се спуснал в ямата да търси някакво яре, паднало вътре. Излязъл оттам трескав и със страшен поглед и разказвал такива неща за това, което бил видял долу, та хората решили, че е полудял. Два дена бълнувал за някакви призрочни маври, които го били преследвали в пещерата и никой не можел да го накара отново да изведе козите си в планината. Накрая клетият човечец отишъл, но никога вече не се завърнал. Съседите намерили козите му да пасат сред мавританските развалини, а шапката и наметалото му лежали недалеч от ръба на ямата. За него обаче повече нищо не се чуло.

Малката Санчика слушала историята със затаен дъх. Тя била любопитна по природа и начаса изпитала неудържимо желание да надникне в опасната пропаст. Отделила се незабелязано от своите другарчета, отишла до развалините и след като се лутала известно време сред тях, стигнала до една падина, подобна на леген, близо до стръмния планински склон, който се спускал отвесно надолу към долината на Даро. В средата на тази падина зеел отворът на ямата. Санчика се пристрашила, приближила се до ръба и надникнала. Вътре било тъмно като в рог и се получавало усещане за неизмерима дълбочина. Кръвта ѝ замръзнала, отдръпнала се назад, после отново надникнала, после понечила да избяга, но след това пак надникнала — самият ужас, който изпитвала, ѝ доставял удоволствие. Накрая дотъркаляла голям камък и го бутнала в пропастта. Известно време не се чувало нищо, сетне камъкът със страхотен трясък се блъснал в някаква скална издатина, после започнал да отскача от стена в стена, като през цялото време тътнел и трополял като гръмотевица. Накрая, някъде много дълбоко, се чул последен плясък във вода и отново се възцарила тишина.

Тишината обаче не продължила дълго. Като че ли нещо се било разбудило в мрачната пропаст. Нагоре започнало да се издига някакво мърморене, което приличало на бръмченето на пчелен кошер. То ставало все по-силно и по-силно, чули се неясни гласове като на отдалечено множество, глухо подрънквали оръжия, звънтели цимбали, ечали тръби, сякаш в самите недра на планината някаква армия се готвела за бой.

Детето мълчаливо се отдръпнало, изпълнено със страхопочитание, и забързало към мястото, където били останали

родителите и другарчетата му. Всички обаче си били отишли. Огънят догарял и на лунната светлина се виждало как се издигат последните валма дим. Далечните огънове, които преди просветвали из равнината и по планините, били изгаснали и всичко сякаш било потънало в дълбок сън. Санчика извикала родителите си и някои от другарчетата си по име, но отговор на получила. Затичала се надолу по склона и покрай градините на Хенералифе, докато стигнала до алеята с дърветата, водеща към Алхамбра, и седнала да си поеме дъх на една закътана сред зеленина пейка. Камбаната на часовниковата кула от крепостта ударила полунощ. Навсякъде царял дълбок покой, като че ли цялата природа спяла. Изключение правело само някакво невидимо поточе, което тихо ромоляло някъде из храстите. Сладостният аромат на нощния въздух вече за почвал да я унася, когато окото ѝ доловило някакъв блясък в далечината и за най-голяма своя изненада Санчика видяла, че това е дълга кавалкада от мавритански воители, които се стичали като порой надолу по планината и по зашумените алеи. Някои били въоръжени с щитове и копия, други — с ятагани и бойни бравички, а излъсканите им брони проблясвали на лунната светлина. Конете им гордо се вдигали на задните си крака и хапели юздите си, но тропотът от копитата им въобще не се чувал, като че ли били подковани с плъст. Ездачите пък били бледи като смъртници. Сред тях яздеца прекрасна принцеса с корона на главата и дълги златисти къдрици, в които били вплетени бисери. Покривалото на коня ѝ било от алено кадифе, извезано със злато, и се влачело по земята, но тя яздеца печална и не вдигала поглед нагоре. Следвала свита от придворни, облечени във великолепни разноцветни роби и тюрбани, а сред тях върху кремав жребец яздец крал Боабдил ел Чико с царствена мантия, обсипана със скъпоценности, и корона, искряща от диаманти. Малката Санчика го познала по жълтата брада и по приликата му с портрета, който често била виждала в картинната галерия на Хенералифе. Детето наблюдавало с удивление и възхита това величествено шествие, което минавало с целия си блясък сред дърветата, но макар и да знаело, че тези монарси, бойци и придворни, толкова бледи и мълчаливи, са въвн от естествения ход на времето, родени от някое магическо заклинание, гледало ги безстрашно и сърцето му не трепвало. Такава смелост му вдъхвал тайнственият талисман с формата на ръка, който висял на врата му.

След като цялото шествие се източило, Санчика станала и го последвала. Свитата продължила до голямата Порта на справедливостта, която била широко отворена. Старите сакати часовои, които били на пост, лежали върху каменните пейки на мостовата кула, потънали в дълбок и очевидно омагьосан сън, така че призрачното шествие безшумно се източило покрай тях с развети знамена и триумфално великолепие. Санчика щяла да ги последва, но се изненада забелязала някакъв отвор в земята, който водел към основите на мостовата кула. Влязла и изминала известно разстояние, но се окуражила да продължи напред, след като открила грубо издялани в скалата стъпала и сводест коридор, осветяван на места от сребърни лампи, които разпръсквали едновременно светлина и приятен аромат. Тя смело продължила да върви, докато накрая стигнала до огромна зала, изсечена в самото сърце на планината, великолепно подредена в мавритански стил и осветявана от сребърни и кристални полилеи. На един диван седял стар мавър с дълга бяла брада, който през цялото време клюмал и дремел, а жезълът, който държал, постоянно се изплъзвал от ръката му. Недалеч от него седяла красива жена, облечена в старинна испанска носия, е диадема, искряща от елмази, и вплетени в косите бисери и тихичко свирела на сребърна лира. Чак сега малката Санчика си спомнила, че била слушала старите хора в Алхамбра да разказват историята на някаква готска принцеса, затворена в недрата на планината от стар арабски магьосник, когото тя държала потънал във вълшебен сън с помощта на музиката си.

Принцесата спряла да свири, удивена, че вижда смъртен в тази омагьосана зала.

— Да не би да е навечерието на празника на блажения Свети Йоан? — попитала тя.

— Да — отвърнала Санчика.

— Тогава за една нощ магията губи силата си. Ела насам, дете, и не се бой. Аз съм християнка като теб, макар и затворена тук от зла магия. Докосни оковите ми с талисмана, който виси на шията ти, и тази нощ ще бъда свободна.

След тези думи тя разтворила наметалото си и показала широкия златен обръч, който опасвал кръста ѝ, и златната верига, която я приковавала към земята. Детето не се двоумило и бързо докоснало златния обръч с малката мраморна ръка. Тозчас веригите паднали на

пода. От шума старецът се събудил и започнал да трие очите си, но принцесата прекарала пръсти по струните на лирата и той отново потънал в сън, заключнал и жезълът се заизплъзвал от ръката му.

— А сега — казала тя — докосни жезъла му с мраморния си талисман.

Детето направило и това, жезълът паднал от ръката му и той потънал в дълбок сън. Принцесата внимателно поставила сребърната лира на дивана, като я подпряла върху главата на спящия магьосник. После докоснала струните, докато зазвучали в ушите му.

— О, всемогъщи дух на хармонията — казала тя, — окови съзнанието му във веригите на робството до идването на деня. А сега, следвай ме, мое дете, и ще видиш Алхамбра такава, каквата е била в най-славните си години, защото притежаваш магически талисман, който ще ти разкрие всички вълшебства.

Санчика мълчаливо тръгнала след принцесата. Излезли през отвора на подземието, минали през мостовата кула и Портата на справедливостта и оттам през Plaza de los Aljibes, или площада и влезли в крепостта.

Тя била пълна с мавританска войска, конници и пехота, строени в редици с развети знамена. На портата стояла кралската стража и редица от чернокожи африканци с извадени ятагани. Никой не проронвал нито дума и Санчика безстрашно следвала своята водачка. Удивлението ѝ се увеличило, когато влезли в кралските чертози, където самата тя била отгледана. Ярката луна осветявала всички зали, дворове и градини като слънце, но гледката била съвсем различна от тази, с която тя била свикнала. По стените на стаите не личали петната и разрухата от времето. Вместо паяжини, сега там висели скъпи коприни от Дамаск, а позлатените орнаменти и мавърски рисунки били възвърнали първоначалния си блясък и свежест. Залите, вместо да бъдат голи и неподредени, били обзаведени с канапета и дивани, покрити с най-редки материи, извезани с бисери и обшити със скъпоценни камъни, а всички фонтани в дворовете бликали.

В кухните отново кипяла трескава дейност. Усърдни готвачи приготвявали прозрачни блюда, печели и варели въображаеми яребици и ярки; забързани слуги разнасяли насам-натам сребърни подноси, отрупани с лакомства, и ги подреждали за чудно пиршество. В Двора на лъвовете се тълпели стражи и придворни, както по времето

на маврите, а в горния му край, в Залата на правосъдието, седял на трон Боабдил, заобиколен от своите царедворци, и поклащал призрачния си скиптър. Независимо обаче от всичките тези тълпи и видимата суетня, не се чували ни гласове, ни стъпки; само плясъкът на фонтаните нарушавал среднощната тишина. Малката, няма от възхита Санчика обикаляла двореца след своята водачка, докато стигнали до портал, водещ към подземните проходи, които минавали под голямата кула Комарес. От двете страни на портала била поставена по една статуя на нимфа, изваяна от алабастръ. Главите им били извърнати, а погледите сочели към едно и също място в подземието. Омагьосаната принцеса се спряла и казала на детето да се приближи.

— Тук има една голяма тайна, която искам да ти разкрия като благодарност за вярата и смелостта ти. Тези загадъчни статуи гледат право към огромното съкровище, зазидано тук в стари времена от един мавърски крал. Кажу на баща си да разкопае мястото, където са вперени погледите им, и ще открие нещо, което ще го направи по-богат и от най-богатия човек в Гранада. Само твоите невинни ръце обаче, с помощта на талисмана, който притежаваш, могат да преместят съкровището. Помоли баща ти да го използва предпазливо и да отдели част от него за отслужване на всекидневни литургии, с чиято помощ да се освободя от нечистата магия.

След тези думи принцесата повела детето към градинката Линдаракса, която се намира съвсем близо до подземието със статуите. Луната потрепвала върху водата на самотен фонтан в средата на градинката и обсипвала с нежна светлина цедратовите и портокалови дръвчета. Красивата принцеса откъснала едно миртово клонче и го обвила като венец около главата на детето.

— Нека това ти напомня за тайната, която ти разкрих, и бъде доказателство, че всичко, което съм ти казала, е истина. Моето време изтече и трябва да се връщам в омагьосаната зала. Не идвай с мен, за да не те сполети зло. Сбогом. Запомни каквото ти казах и нека отслужват литургии за моето спасение.

След тези думи тя влязла в някакъв тъмен проход, който минавал над голямата кула, и повече не се появила.

Някъде откъм колибите под Алхамбра, пръснати из долината на Даро, се чуло кукуригане на петел и бледа ивица светлина се появила над планините на изток. Излязъл лек ветреца и из дворовете и

коридорите се разнесъл звук, като че шумели сухи листа, а вратите една след друга започнали да се затръшват.

Санчика се върнала по местата, които дотолкова скоро гъмжали от призрачното множество, но Боабдил и безплътните му царедворци си били отишли. Луната осветявала празни зали и галерии, загубили своето мимолетно великолепие, потъмнели и разрушени от времето и потънали в паяжини. Прилеп прехвърчал в бледата светлина, от езерото изкрякала жаба.

Санчика се забързала към отдалеченото стълбище, което водело към скромното жилище на семейството ѝ. Както винаги вратата била отворена, тъй като Лопе Санчес бил твърде беден, за да се нуждае от резе или ключалка. Тя допълзляла до сламеника си, сложила миртовия венец под възглавницата и скоро заспала.

Сутринта детето разказало на баща си всичко, което му се било случило. Лопе Санчес обаче го възприел като най-обикновен сън и дори се присмял на доверчивостта ѝ. После се заел с обичайната си работа в градината, но съвсем скоро дъщеричката му дотичала задъхана и извикала:

— Татко! Татко! Виж миртовия венец, който мавърката постави на главата ми.

Лопе Санчес зяпнал от изумление, тъй като стъбълцето на миртовото клонче било от чисто злато, а всяко листенце — от искрящ смарагд! Тъй като нямал голям опит със скъпоценните камъни, той нямал и представа за истинската стойност на венеца, но видяното било достатъчно, за да се убеди, че той е значително по-материален от веществото, от което обикновено са направени сънищата, и че във всеки случай от съня на детето има някаква полза. Първата му грижа била да задължи дъщеря си да пази пълна тайна, въпреки че за това можел да бъде спокоен, тъй като нейното благоразумие далеч надхвърляло възрастта и пола ѝ. След това се запътил към подземие, където стояли статуите на двете алабастрови нимфи. Забелязал, че главите им са обърнати в една посока и погледите им — вперени в една и съща точка във вътрешността на сградата. Лопе Санчес не можел да не се възхити от този толкова хитроумен начин да се опази една тайна. Прекарал мислена линия от очите на статуите до мястото, в което гледали, направил знак върху стената и си отишъл.

Цял ден обаче съзнанието му било отвличано от хилядите грижи. Гледал да се навърта, та поне отдалеч да вижда статуите, и изстивал от ужас, че тайната на богатството може да бъде разкрита. Всяка стъпка, която приближавала мястото, го карала да се разтреперва. Би дал мило и драго само да може да обърне главите на статуите в обратна посока, като забравял, че стотици години нимфите са гледали все нататък и това на никого не е направило впечатление.

„Да ги вземат мътните — мислел си той, — всичко ще издадат. Нима някой нормален човек е чувал за толкова странен начин за опазване на съкровища?“

Чуел ли да се приближава някой, той бързо се отдалечавал, сякаш това, че дебнел наоколо, можело да събуди подозрение. После предпазливо се връщал и надничал, за да провери дали всичко си е на мястото, но при вида на статуите отново закипявал от негодувание.

— Ох, ето ги, стоят си и все гледат, и гледат, и гледат точно там, където не трябва. Да ги вземат дяволите дано! И те са като всички жени — ако нямат език да издрънкат нещо, непременно ще го направят с очите си.

Най-после за негово облекчение дългият, изпълнен с вълнения ден, приключил. Из пустите зали на Алхамбра вече не отеждали стъпки; и последният пътник прекрачил прага: резетата и ключалките на големия портал били спуснати и прилепът, жабата и бухалът постепенно се отдали на нощните си занимания в опустелия дворец.

Лопе Санчес обаче изчакал нощта доста да напредне и чак тогава се осмелил да отиде с малката си дъщеричка в залата на двете нимфи. Заварил ги да гледат все така многозначително и загадъчно към тайното скривалище на съкровището. „С ваше позволение, прекрасни дами — помислил си той, докато минавал между тях, — сега ще ви облекча от товара, който кой знае как е угнетявал духа ви през последните два-три века.“ След това се захванал за работа в тази част на стената, където бил поставил знака си, и не след дълго попаднал на скрита кухня, в която имало две големи порцеланови делви. Опитал се да ги извади, но те не помръднали, докато не ги докоснала невинната ръка на малката му дъщеричка. С нейна помощ той ги измъкнал от нишата и за най-голяма своя радост открил, че са пълни с мавритански жълтици, сред които имало украшения и скъпоценни камъни. Още преди съмване успял да ги пренесе в жилището си и

двете статуи-пазителки останали с очи все така вперени в празната стена.

И така, най-неочаквано Лопе Санчес забогатял, но както се случва обикновено, богатството му донесло и хиляди грижи, за съществуването на които той дотогава дори не предполагал. Можел ли по безопасен начин да пренесе съкровището на друго място? Можел ли дори само да му се порадва, без да събуди подозрение? При това сега за пръв път в живота му страхът от крадци занимавал мисълта му. С ужас гледал несигурното си жилище и се заел да барикадира вратата и прозорците, но и след тези предпазни мерки не можел да спи спокойно. От обичайната му веселост не останала и следа; вече нямал готови шеги и песни за своите съседи и с една дума се превърнал в най-нещастното същество в Алхамбра. Старите му приятели забелязали тази промяна, съжалили го от все сърце и Започнали да го изоставят, като си мислели, че сигурно е изпаднал в нужда и има опасност да ги моли за помощ. Изобщо не предполагали, че единственото му нещастие било богатството.

Жената на Лопе Санчес споделяла тревогите му, но за разлика от него намирала утеха в религията. При това обаче трябваше да споменем, че тъй като Лопес бил нерешителен и дребен човечец, жена му била свикнала за всички сериозни неща да търси съветите и помощта на своя изповедник брат Симон — здрав, широкоплещест, синebraд и кръглоглав свещеник от близкия манастир на Свети Франциск, който между другото бил духовният утешител на половината съпруги от околността. Освен това се ползувал с голямо уважение сред монахините от най-различни метоси, които му се отблагодарявали за духовните услуги, като непрекъснато му подарявали от ония дребни деликатеси и лакомства, които се правят по женските манастири, като фини сладкиши, вкусни бисквити и бутилки с ароматните питиета, известни като незаменими възстановители след пости и бдения.

Така че брат Симон благоденствувал, докато изпълнявал задълженията си. Загладената му кожа блестяла на слънцето, когато в зноен ден изкачвал стръмнината на Алхамбра, но независимо от закръгления му вид, възлестото въже около кръста му говорело за сурова самодисциплина; множеството му сваляло шапки като пред огледало на благочестието и дори кучетата надушвали мириса на

святост, който излъчвали дрехите му, и виели от колибките си, когато минавал.

Такъв бил брат Симон, духовният утешител на хубавичката жена на Лопе Санчес, и тъй като отецът-изповедник е и домашен довереник за всички обикновени испанки, той скоро бил запознат под най-строга тайна с историята за скритото съкровище.

Като чул новината, свещеникът широко отворил очи, зяпнал и се прекръстил. Замълчал за миг, а после казал:

— Моя духовна дъще, знаеш ли, че съпругът ти е извършил двоен грях? Грях и към държавата, и към църквата! Съкровището, което е заграбил за себе си, разбира се, принадлежи на короната, защото е намерено в кралските владения. От друга страна обаче това богатство е друговерско, измъкнато, така да се каже, от самите ръце на сатаната и затова трябва да се предаде на църквата. Но все пак нещата биха могли да се оправят. Донеси да видя миртовия венец.

Когато добрият отец го видял, очите му заблестели повече отвсякъде от възхищение пред големината и красотата на смарагдите.

— Като първи плод на откритието — казал той — това трябва да бъде използвано за благочестиви цели. Ще го закача за оброк пред образа на Свети Франциск в нашия параклис и още тази нощ горещо ще му се помоля мъжът ти да може спокойно да притежава своето богатство.

Добрата съпруга се зарадвала, че ще може да се помири с небето на толкова ниска цена, а свещеникът пъхнал венеца под расото си и със свети стъпки се отправил към манастира.

Когато Лопе Санчес се прибрал, тя му разказала за случилото си. Той ужасно се ядосал, защото не споделял нейната набожност и от известно време тайно скърцал със зъби по време на домашните посещения на свещеника.

— Жено, какво си сторила? — извикал той.

— Какво?! — отвърнала добрата му стопанка. — Нима ми забраняваш да облекчавам съвестта си пред моя изповедник?

— Не, жено, изповядвай толкова от собствените си грехове, колкото ти е угодно, но изкопаването на тези пари си е мой грях и съвестта ми съвсем не се измъчва от тежестта му.

Но нямало полза да се вайка; тайната била издадена и като разсипана върху пясък вода не можела да се върне обратно.

Единствената им надежда била свещеникът да не я разгласява.

На следващия ден, докато Лопе Санчес бил навън, на вратата плахо се почукало и брат Симон влязъл със скромно и смирено изражение върху лицето.

— Дъще — казал той, — молих се горещо на Свети Франциск и той чу молитвите ми. Някъде късно през нощта светецът ми се яви на сън, но лицето му беше смръщено. „Защо — попита той — ми се молиш да се откажа от кралско съкровище, когато виждаш колко е беден параклисът ми? Иди в къщата на Лопе Санчес, измоли от мое име част от мавърското злато, с което да осигуриш два свещника за главния олтар, а после му кажи, че може спокойно да притежава остатъка.“

Когато добрата жена чула за това видение, прекръстила се благоговейно, отишла до скривалището, където Лопе Санчес държал съкровището, напълнила голяма кожена кесия с мавритански жълтици и я дала на свещеника. Светият отец я дарил с достатъчно благословии, макар и добре заплатени, че да стигнат и за рода ѝ, и за цялото ѝ потомство, после пуснал кесията в ръкава на одеждата си, скръстил ръце на гърдите си и си излязъл с израз на смирена благодарност.

Когато Лопе Санчес чул за това второ дарение на църквата, едва не изгубил ума си от ярост.

— О, нещастен аз! — извикал той. — Какво ще стане с мен?

Ето така малко по малко ще ме оберат, ще ме разорят и ще ме докарат до просешка тояга!

Жена му положила огромни усилия да го успокои, като му напомнила за многобройните богатства, които все още му оставали, и го убеждавала, че било много мило от страна на Свети Франциск да се задоволи с толкова малко.

За нещастие брат Симон трябвало да подsigури доста бедни роднини, да не говорим за половин дузина здрави кръглоглави сирачета и мизерстващи бездомничета, за които се бил нагърбил да се грижи. Ето защо той започнал да повтаря посещенията си всеки ден с молби от Свети Доминик, Свети Андрей, Свети Яков, докато клетият Лопе бил доведен до отчаяние и разбрал, че не се ли измъкне от лапите на светия отец, ще трябва да направи оброк на всички светии от

календара. Затова решил да събере остатъка от богатството си, да замине тайно през нощта и да се засели в друга част на кралството.

След като решението било взето, той си купил за целта едно яко муле и го завързал в мрачното подземие на Кулата със седемте етажа — точно на мястото, откъдето се твърди, че в полунощ излиза Белюдо, призрачният безглав кон, който префучава из улиците на Гранада, преследван от глутница демони. Лопе Санчес почти не вярвал на тази история, но разчитал, че поради ужаса, който предизвиквала, нямало голяма вероятност някой да наднича в подземното жилище на призрачния жребец. Изпратил семейството си през деня със заръката да го дочакат в едно отдалечено село в равнината. Когато нощта напреднала, той пренесъл съкровището в подземие на кулата и след като го натоварил на мулето, внимателно се запуснал по-тъмната улица.

Честният Лопе бил взел всички мерки и ги пазел в най-строга тайна, като направил изключение само за вярната на сърцето си съпруга. Обаче вероятно по пътя на чудното прозрение те станали известни и на брат Симон. Усърдният отец разбрал, че нечестивото съкровище започва да му се изплъзва от ръцете, и то завинаги, и решил да се възползува още веднъж от него в името на църквата и Свети Франциск. Съответно, когато камбаните ударили за *ánimas*^[1] и цяла Алхамбра се усмирила, той се измъкнал от манастира си, минал през Портата на справедливостта и се скрил сред розовите и лаврови храсти, които растели отстрани на главния път. Там останал и започнал да брой ударите на часовника, който биел на всеки четвърт час, и да се вслушва в злокобното бухане на кукумявки и далечния лай на кучета, долитащ от циганските пещери.

Най-после чул тропот на копита и през сумрака на надвисналите клонки макар и немного ясно видял жребец, който се спуснал по пътя. Разпален, отецът се разкискал при мисълта за номера, който се готвел да погоди на честния Лопе. Запретвайки полите на одеждата си и гърчейки се като котка, която дебне мишка, той изчакал, докато жертвата му дошла точно пред него. Тогава изскочил от зашуменото си прикритие, поставил едната си ръка върху врата, а другата на задницата на животното и като направил отскок, на който можел да завиди най-опитният ездач, се метнал на седлото.

— А-ха! — извикал пъргавият отец. — Сега ще разберем кой по-добре я играе тази игра.

Едва думите излезли от устата му и конят започнал да хвърля къчове и да се изправя на предни и задни крака, а после с пълна скорост се понесъл надолу по хълма. Отецът се опитал да го спре, но напразно. Заблъскал се от скала в скала, от храст в храст; одеждите му станали на парцали и заплющели на вятъра. Клоните на дърветата шибали обръснатото му теме, драките безмилостно го дерели. И за да станат ужасът и отчаянието му по-пълни, забелязал, че по петите го следва глутница от седем раздиращи се от лай хрътки. Чак тогава светият отец разбрал, че всъщност е яхнал ужасния Белюдо!

И така, като жива илюстрация на древната поговорка „Дяволът дърпа, попът не пуска“, се носели те по главния път, после пресекли Plaza Nueva, подминали пазара и заобиколили Бибарамбла. И едва ли е имало ловец, който така бясно да препуска след дивеча, или да вдига такава адска олелия. Напразно отецът призовавал на помощ всички светии от календара, че и светата Дева. Всяко споменаване на подобно име действували на Белюдо сякаш отново забивали в него шпори и го карало да подскача до височината на къщите. Цяла нощ клетият брат Симон бил подмятан насам-натам, наляво-надясно и накъде ли не, докато го заболял и последният кокал от тялото му, и колкото и да ни е тъжно да го споменем, свлякла му се доста кожа. Най-послед кукуригането на петлите известило идването на деня. Щом го чул, призрачният жребец рязко завил и в пълен галоп се понесъл обратно към кулата си. Отново профучал през Бибарамбла, пазара, Plaza Nueva и алеята на фонтаните, а седемте кучета все така лаели, ръмжали, скачали и хлопвали челюсти до самите пети на ужасения отец. Стигнали кулата едновременно с появата на първия дневен светлик. Тук призрачният жребец хвърлил къч, отецът се преметнал през глава във въздуха, а той потънал в тъмното подземие, следван от адската глутница, и след оглушителната дандания се възцарила пълна тишина.

Нима някога подобен сатанински номер е бил изиграван на такъв свят отец? Един селянин, който отивал в ранни зори към нивата си, намерил нещастния свещеник да лежи под едно смокиново дърво недалече от кулата, но така натъртен и изтерзан, че не можел нито да продума, нито да помръдне. Много внимателно и грижовно го пренесли в килията му и решили, че е бил издебнат и пребит от

разбойници. Трябвало да минат няколко дни, за да може отново да си служи с крайниците си, но междувременно се успокоявал с мисълта, че макар мулето със съкровището да му се е изплъзнало, все пак успял да се докопа до доста щедри порции от нечестивото имане. Първата му грижа, след като възстановил способностите си да се движи, била да погледне под сламеника, където бил скрит миртовият венец и кожените кесии със злато, измъкнати от набожната госпожа Санчес. Но какъв бил ужасът му, когато открил венец, само че от обикновено изсъхнало Миртово клонче, а кожените кесии били пълни с пясък и камъчета!

Въпреки цялата си мъка обаче брат Симон проявил благоразумие и удържал езика си зад зъбите, защото издаването на тайната би означавало да си докара подигравките на хората и наказание от игумена. Чак много години по-късно, едва на смъртния си одър, той разказал на изповедника си за своята нощна езда върху Белюдо.

След като Лопе Санчес напуснал Алхамбра, за него дълго време нищо не се чувало. Помнели го като веселяк и другар, макар и да се опасявали поради грижите и меланхолията, налегнали го малко преди тайнственото му заминаване, че бедността и отчаянието са го довели до някоя крайност. Няколко години по-късно един сакат войник, негов стар другар, бил в Малага и както вървял по улицата, бил съборен и за малко не загинал под колелата на карета, запретната с шест коня. Каретата спряла и един стар, разкошно облечен господин с перука на главата и сабя на кръста слязъл да помогне на клетия инвалид. Какво било учудването на последния, когато в лицето на тази знатна особа разпознал своя стар приятел Лопе Санчес, който, между другото, празнувал сватбата на дъщеря си Санчика с един от най-големите благородници на страната.

В каретата седели сватбарите: госпожа Санчес, вече станала кръгла като бъчва, била натруфена с пера, скъпоценности, бисерни и диамантени огърлици и пръстени на всеки пръст — с една дума, такава изискана премяна не била виждана от времето на Савската царица насам. Малката Санчика се била превърнала в жена и по хубост и изящество можела да се мери с всяка херцогиня, какво ти, направо с принцеса. До нея седял женихът — малко сбръчкан, тънкокрак и дребен, но това само доказвало знатния му произход, тъй като един истински испански благородник рядко е по-висок от три аршина. Бракът бил нагласен от майката.

Богатството не било вкоравило сърцето на честния Лопе. Той задържал стария си приятел няколко дни, гощавал го като крал, водел го по представления и кориди и накрая го изпратил доволен и предоволен, като му дал пълна торба с пари за него и още една, която да раздаде между старите му другари от Алхамбра.

Лопе винаги уведомявал, че имал богат брат, който умрял в Америка и му оставил някаква медна мина в наследство, но хитрите многознайковци от Алхамбра твърдят, че богатството му се дължи на факта, че е разкрил тайната, пазена от двете мраморни статуи. Трябва да отбележа, че тези толкова загадъчни нимфи продължават и до ден-днешен многозначително да гледат все в същата точка в стената, което навежда много на мисълта, че там може да е останало още някое скрито съкровище, заслужаващо вниманието на предприемчивия пътешественик, макар че други посетители, по-скоро всички жени, ги гледат с огромно задоволство като вечни паметници на факта, че и жените могат да пазят тайна.

[1] Вечерна служба — Б.пр. ↑

АВТОРЪТ^[1]

ДОСТОЙНИ ЧИТАТЕЛЮ,

Отново вземам в ръка перото и още в началото, за да съм сигурен, че ще бъде разбран правилно, съм принуден да направя няколко уточнения. Книгите, които вече издадох, бяха посрещнати по начин, който далеч надмина и най-оптимистичните ми очаквания. С радост бих приписал това на присъщите им качества, но суетата на твореца не ми пречи да осъзная, че в голяма степен техният успех се дължи на не дотам ласкаеща ме причина. За моите читатели в Европа е цяло чудо, че човек от пустошта на Америка може да се изразява на приемлив английски език. На мене гледат като на нещо ново и необикновено в литературата, като на някакъв полудивак с перо в ръката вместо в косите; любопитно им е да узнаят какво има да каже едно подобно създание по отношение на цивилизованото общество.

Сега тази новост вече е изчерпана, а с нея, естествено, е изчерпано и снизхождението, което тя бе породила. Вече трябва да очаквам върху ми да се спре един по-строг критичен поглед, да бъде оценяван по стандарта, общ за съвременните писатели; и същата благосклонност, на която се радваха предишните ми писания, ще стане причина към тях да се отнасят с по-голяма суровост, тъй като не съществува нещо, заради което светът е по-склонен жестоко да накаже човек от това, че е бил прекомерно възхваляван. Следователно тъкмо по тази причина искам да изпреваря възискателността на читателя и да го увеща да не мисли прекалено лоши неща за мене, независимо от множеството нелепости, които са били изричани, за да бъде препоръчван.

Разбирам, че често вървя по утъпкани пътища и се спирам на теми, които вече са били описвани от по-умели пера. Всъщност споменават най-различни автори, на които съм бил подражавал, и аз ще се чувствавам поласкан, ако приличам на тях дори по нещо дребно; истината обаче е, че пиша, без да следвам съзнателно някакъв модел;

пиша без намерението да подражавам или да съпернича. Когато се случи да дръзна и да разглеждам въпроси, които вече са почти изчерпани от английските автори, не го правя с мисълта да предизвиквам сравнение, а с надеждата, че когато тези въпроси се описват от перото на чужденец, към тях може да се подходи с възобновен интерес.

Затова, ако понякога излиза, че се спирам обстойно и с любов на теми, които са банални и обикновени за читателя, моля да не се забравят обстоятелствата, при които пиша. Макар че се родих и отраснах в една нова страна, още от детските си години бях възпитаван с литературата на една стара страна; отрано въображението ми бе завладяно от исторически и поетични представи, свързани с места, нрави и обичаи в Европа — те обаче рядко могат да се отнасят и към собствената ми родина. За човек със съзнание, подготвено по такъв особен начин още с пристигането си в Европа, дори най-обичайните предмети и случки се изпълват със странен смисъл; те са нещо интересно и ново. За американеца Англия е класическата земя — такава, каквато е за англичанина Италия; старият Лондон непрекъснато предизвиква толкова много исторически асоциации, колкото и могъщият Рим.

Наистина е трудно да бъде описана причудливата смесица от мисли, които се тълпят в съзнанието на човек, попаднал в английска обстановка. Той вижда за първи път един свят, за който е чел и мечтал през всеки период от своето съществуване. Веднага го връхлитат спомени от детството, младостта и съзряването; за детската стая, за кабинета; вниманието му скача от големи на малки предмети, всеки от които вероятно събужда еднакво приятен рой представи в паметта му.

Но това, което по-специално го привлича, са тези особености, които отличават една стара страна, едно старо състояние на обществото, от едно ново. И досега порутените паметници на миналите векове не са ми станали така познати, че да бъде притъпен живият интерес, с който ги съзрях за първи път. Свикналият на обстановка, където в известен смисъл историята тепърва предстои да се случи, където всичко в изкуството е ново и напредничаво, сочещо повече към бъдещето, отколкото към миналото, където, с две думи казано, човешките дела говорят единствено за отскорошно съществуване и предстоящо благоденствие, намира нещо неизразимо

вълнуващо при вида на внушителните архитектурни грамади, потъмнели от старост и потъващи в разруха. Не е по силите ми да опиша нямото, но дълбоко въодушевление, с което съзерцавам внушителните манастирски развалини — да речем, на абатството Тинтърн, закътани в лоното на тиха долина, изолирани от околния свят, сякаш са съществували единствено за себе си; или на военни укрепления, като замъка Конуей, извисил се строг и самотен на скалистия хълм — едно празно място, но едновременно и заплашителен призрак на отминала мощ. Такива неща излъчват величие и униение, а според мене придават и необикновено очарование на пейзажа; така за първи път съзрях признаци за старостта на нацията и за упадъка на империята, видях доказателства за преходната и тленна слава на изкуството сред вечно обновената и плодородна природа.

Всъщност обаче за мен всичко бе изпълнено със смисъл: навсякъде можеха да се проследят стъпките на историята; дъхът на поезията бе осветил тази земя. Изпитвах радостното свежо чувство на детето, за което всичко е непознато. Всяка обител, която съм видял, извиква в представите ми картина на нейните жители и техния живот — от имението на аристократа сред гордия покой на великолепните горички и уединени паркове до селската хижа със сламения покрив, малката градинка и отглежданите с любов орлови нокти. Мислех, че никога няма да се наситя на сладостта и свежестта на край, целия застлан с килим от зеленина, където всеки полъх носи аромата на дъхави ливади и на цъфнали живи плетове. Непрекъснато попадах на дреболии, свидетелстващи за поезия — на цъфналия глог, маргаритката, игликата или на някое друго просто растение, което музата е надарила със свръхестествени свойства. Когато чух за първи път славеевата песен, бях опиянен не толкова от мелодичността на трелите ѝ, колкото от сладостния рой изникнали спомени; никога няма да забравя вълнуващия екстаз, когато за първи път видях как се рее чучулигата, излетяла току изпод краката ми, понесла се в звучен полет към утринното небе.

Така прекосих Англия — едно пораснало дете, радващо се на всеки предмет — и на големия, и на малкия. Показвах учудване, невежество и простичка радост, които неведнъж караха моите помъдри и по-опитни спътници да ме гледат изненадано или с усмивка. Такава беше странната смесица от асоциации, връхлетяла върху ми,

когато за пръв път приближавах Лондон. Едно от отколешните ми желаниа беше да видя тази велика столица. Толкова много бях чел за нея в книгите, държани от детските ми ръце, толкова много бях чувал за нея от околните, които бяха дошли от „старите земи“. Бях научил имената на улиците, площадите и обществените места преди тези на родния си град. За мене Лондон беше големият център на света, около който сякаш се въртеше всичко. Спомням си с какъв копнеж аз, още момче, съзерцавах една мъничка гравюра на река Темза, Лондонския мост и Сейнт Пол върху корицата на старо списание, или изгледа от Кенсингтънските градини — господата с триъгълни шапки и широки панталони и дамите с надиплените кринолини, — който бе окачен в спалнята ми; дори старата дърворезба, представляваща портата Сейнт Джордж, която открай време украсяваше корицата на „Джентълмънс магазин“, за мене не беше лишена от привлекателност; завиждах на странните наглед човечета, които сякаш се разхождаха под нейните арки.

Каква радост обзе сърцето ми, когато ми посочиха кулите на Уестминстърското абатство, извисяващи се над китните горички в парка Сейнт Джеймс, острите или сиви върхове, обвити в прозрачна синя мъгла! Не можех да съзерцавам този велик мавзолей на всичко най-славно в историята на прадедите ни, без да се разпалва въодушевлението ми. С каква страст изследвах всяко кътче на столицата! Не се задоволявах с тези места, които съставляват почтените търсения на учения пътешественик; с радост извиквах всички чувства на детството и исках да намеря това, което възприемах като чудо, когато бях момче. Лондонският мост, толкова познат от детската песничка; знаменитият паметник Гог и Магог^[2]; лъвовете в Тауър — всичко ми навяваше мили спомени за детските години и за добрите стари хора, вече починали, които шепнешком ми разказваха за тях, а аз с почуда слушах. Точно детският ми интерес се прояви, когато надникнах за пръв път в книжарницата на господин Нюбъри в църковния двор на Сейнт Пол — този извор на литературата. Първият човек, който в представите на моя детски ум бе идеал на величие и доброта, е господин Нюбъри. По това време той бе издател на всички книги с картинки и поради огромната си любов към децата не искаше да му се заплаща „нищо за хартията или за печата, а само пенс и половина за корицата“.

Споменавам тези обстоятелства, уважаеми читателю, за да ти покажа причудливото натрупване от образи, които обикновено връхлитат в съзнанието ми, когато се срещам с английската действителност. Надявам се, че в известна степен те могат да говорят в моя защита, ако се случи да досаждам със стари или банални теми, или да показвам прекалена любов към всяко древно и старомодно нещо. Зная, че сега е обичайно — да не кажа модно — увлечението на старите времена, старите книги, старите обичаи и старите сгради; в моя случай обаче, колкото и да съм се заразил от това, чувството е искрено. За човек от млада страна всички стари неща в известен смисъл са нови; положително е възможно да извиним този, чиято родина за жалост не може да се похвали и с едничка развалина, че проявява известно любопитство към древността.

Понеже съм отраснал също така и в относителна републиканска простота, склонен съм да изумявам дори от обикновени обстоятелства, присъщи на аристократичното общество. Ако обаче се случи да се забавлявам, като посочвам някои негови странности или поетични характеристики, не бива да се смята, че се стремя да оценя политическите му достойнства. Аз не съм политик. Колкото повече размишлявам върху изучаването на политиката, толкова повече откривам, че тя е напълно объркана; затова се задоволих (както и в религиозно отношение — с вярата, в която бях възпитан) да пригаждам собственото си поведение към усещанията си, като оставям на поспособни умове задачата да обръщат хората в друга вяра.

Затова ще продължа пътя, който и досега съм следвал — ще гледам на нещата откъм поетичната, а не откъм политическата страна; ще ги описвам такива, каквито са, вместо да посочвам какви би трябвало да бъдат, и ще се стремя да виждам света в толкова приятна светлина, колкото ми позволяват обстоятелствата.

Винаги съм бил на мнение, че ако човечеството поддържа добронамерени отношения, може да се направят много добрини. Може би философията ми е погрешна, но аз ще продължа да я следвам, докато не се убедя, че е невярна. Ако дойде време да разбере, че светът представлява тъкмо това, което твърдят саркастичните циници и стенещите поети, аз също ще се заема с него и ще го ругая. Междувременно, достойни читателю, надявам се, че няма да ме

презреш само защото не мога да повярвам, че светът е толкова лош, колкото го описват.

Искрено твой: Джефри Крейън

[1] Публикуваната бележка е уводът на Уошингтън Тървинг към първото издание на сборника „Брейсбридж Хол“, в която авторът излага своето естетическо кредо Б.р. ↑

[2] Огромни дървени статуи в Лондон, олицетворяващи два диви народа, които според библейската легенда ще опустошат земята преди Страшния съд. — Б.р. ↑

Издание:

Уошингтън Ървинг. Къщата с призраците. Новела и легенди

Второ издание

Издателство „Отечество“, София, 1984

Съставител и редактор: Огняна Иванова

Художник: Светлана Йосифова

Художествен редактор: Венелин Вълканов

Технически редактор: Методи Андреев

Коректор: Мая Лъжева

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.